

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

BARTIN MERKEZ İLÇE VE KÖYLERİ AĞZI
(İNCELEME- METİNLER- SÖZLÜK)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
RABİA YILDIZÖZ

DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. SEDAT BALYEMEZ

BARTIN- 2017

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

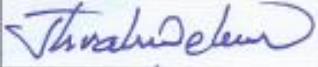
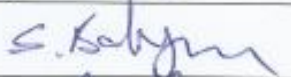

BARTIN MERKEZ İLÇE VE KÖYLERİ AĞZI
(İNCELEME-METİNLER-SÖZLÜK)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Rabia YILDIZÖZ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Sedat Balyemez

“Bu tez 28.12.2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRI ÜYESİ	İMZA
Prof. Dr. H. İbrahim DELİCE	
Yrd. Doç. Dr. Sedat Balyemez (Danışman)	
Yrd. Doç. Dr. Nimet KARA	

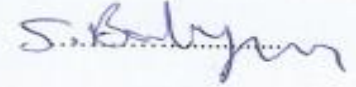
KABUL VE ONAY

Rabia Yıldızöz tarafından hazırlanan “Bartın Merkez İlçe ve Köyleri Ağız (İnceleme-Metinler-Sözlük)” başlıklı bu çalışma, 28.12.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda **oy birliği/ oy çokluğu** ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. H. İbrahim DELİCE

Üye : Yrd. Doç. Dr. Sedat BALYEMEZ (Danışman)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Nimet KARA

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../.....tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Yrd. Doç. Dr. M. Said CEYHAN

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Yrd. Doç. Dr. Sedat BALYEMEZ danışmanlığında hazırlamış olduğum “Bartın Merkez İlçe ve Köyleri Ağzı (İnceleme-Metinler-Sözlük)” adlı Yüksek Lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

28 / 12 / 2017

Rabia YILDIZÖZ

ÖN SÖZ

Bu çalışma Bartın Merkez ilçesi ve bu ilçeye bağlı köylerden alınan derlemelerle oluşturulmuştur. Araştırma boyunca 37 kaynak kişiye ulaşılmıştır. Kaynak kişiler Bartın ilinin yerli ahalisinden, öncelikle okuryazarlığı olmayan en az tahsil gören, ait olduğu yerleşim biriminden çıkmamış ya da en az çıkmış olan diş yapısı bozulmamış kişilerden seçilmeye çalışılmıştır. Derlenen metinleri yazıya aktarırken Prof. Dr. Ahmet B. ERCİLASUN tarafından Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni'nde sunulan çeviri yazı işaretleri kullanılmıştır.

Çalışma boyunca anlayışı ve bilgisi ile desteğini hiç esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Sedat BALYEMEZ sayesinde ağız çalışmaları hakkında çok şey öğrendim. Onun tecrübelerinden faydalandım. Kendisi başta deşifre hataları olmak üzere diğer alanlarda da birçok hatamı düzelterek bana yardımcı olmuştur. Yardımlarından dolayı kendisine müteşekkirim.

Çalışmaya başladığım en zor süreç olan derleme aşamasında yine benden yardımlarını esirgemeyen babam Ziya Yıldızöz annem Elfida Yıldızöz ve kardeşim Salih Yıldızöz'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca lisans dönemindeki ödevleri için derledikleri bazı ses kayıtlarından istifade ettiğim arkadaşlarım Hanife Karaca ve Bahar Arslan'a da teşekkürlerimi sunuyorum. Derleme sırasında bizi güler yüzle karşılayıp çalışmaya katkı sağlayan tüm kaynak kişilere de teşekkürü borç bilirim.

Rabia YILDIZÖZ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Bartın Merkez İlçe ve Köyleri Ağız (İnceleme - Metinler - Sözlük)

Rabia YILDIZÖZ

Bartın Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Sedat BALYEMEZ

Bartın- 2017, Sayfa: XVI+223

Bu tez çalışmasında Bartın ilinin Merkez ilçesinde konuşulan ağız özellikleri ele alınmıştır. Çalışma “İnceleme”, “Metinler”, “Sözlük” bölümlerinden oluşmaktadır. Çalışmanın “Giriş” kısmında önce araştırma hakkında bilgi verilmiş ardından Bartın ili tanıtılmıştır. “İnceleme” bölümünde Bartın merkez ilçe ağızına ilişkin dil bilimsel analizler yapılmıştır. “Metinler” bölümünde derleme kayıtları sunulmuştur. “Sözlük” bölümünde bu ağız adına tespit edilebilmiş kelimeler sıralanmıştır. “Sonuç” kısmında ise çalışmaya ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Ağız, Anadolu ağızları, Bartın ağızı, Ağız bilimi, Bartın.

ABSTRACT

M.Sc.Thesis

A Dialect of Central District and Villages of Bartın

Rabia Yıldızöz

Bartın University

Institute of Social Sciences

Turkish Language Department

Thesis Adviser: Asst. Prof. Dr. Sedat Balyemez

Bartın- 2017, Page: XVI+223

In this thesis, dialect spoken in the Central district of Bartın province was studied. The thesis consists of four sections: Analysis, Text, and Glossary. In the introduction, information about the current research was given and Bartın district was introduced. In “Analysis” section, Bartın dialect was grammatically analyzed. The compilation records were presented in the section of Texts. In the section of Glossary, the words of Bartın dialect which had been detected were enumerated and defined in alphabetical order. The evaluations and implications of this study were given in conclusion.

Key words: Dialect, Anatolian dialect, Bartın dialect, Dialectology, Bartın.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	ii
BEYANNAME	iii
ÖN SÖZ.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	x
EKLER DİZİNİ	xi
KISALTMALAR.....	xii
ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ	xiii
METİNLER LİSTESİ.....	xv
GİRİŞ.....	1
1. İNCELEME	11
1.1. Ses Bilgisi	11
1.1.1. Ünlüler.....	11
1.1.1.1 Ünlü Çeşitleri	11
1.1.1.2. Uzun Ünlüler	13
1.1.1.3. Kısa Ünlüler	16
1.1.1.4. İkiz Ünlüler	16
1.1.1.5. Ünlü Uyumu	16
1.1.1.6. Ünlü Değişimleri	19
1.1.1.7. Ünlü Türemesi	23
1.1.1.8. Ünlü Düşmesi	23
1.1.2. Ünsüzler.....	24
1.1.2.1. Ünsüz Çeşitleri	24
1.1.2.2. Ünsüz Değişmeleri	27
1.1.2.3. Ünsüz Benzeşmesi.....	31
1.1.2.4. Ünsüz Düşmesi	33
1.1.2.6. Yer Değiştirme (Metatez).....	34
1.1.2.7. Ünsüz İkizleşmesi.....	34
1.1.2.8. İkiz Ünlülerin Tekleşmesi	35

1.1.2.9. Hece Kaynaşması.....	35
1.2. Şekil Bilgisi	35
1.2.1. İsimler.....	35
1.2.1.1. İsim Yapım Ekleri	35
1.2.1.2. Çekim Ekleri	38
1.2.2. Zamirler	43
1.2.2.1. Şahıs Zamirleri	43
1.2.2.2. İşaret Zamirleri.....	45
1.2.2.3. Belirsizlik Zamirleri	45
1.2.2.4. Dönüşlülük Zamiri	45
1.2.2.5. Soru Zamiri	46
1.2.3. Sıfatlar	46
1.2.3.1. Vasıflandırma Sıfatları.....	46
1.2.3.2. Belirtme Sıfatları	46
1.2.4. Zarflar	47
1.2.4.1. Zaman Zarfları	47
1.2.4.2. Yer-Yön Zarfları.....	47
1.2.4.3. Durum Zarfları.....	47
1.2.4.4. Azlık- Çokluk Zarfları	48
1.2.4.5. Soru Zarfları	48
1.2.5. Fiiller	48
1.2.5.1. Fiil Yapım Ekleri	48
1.2.5.2. Şahıs Ekleri	50
1.2.5.3. Haber Kipleri	51
1.2.5.4. Tasarlama Kipleri	55
1.2.5.5. Birleşik Kipli Çekimler	57
1.2.5.6. Ek Fiil	60
1.2.5.7. Fiilimsiler.....	61
1.2.6. Edatlar.....	63
1.2.7. Bağlaçlar	64
1.2.8. Ünlem.....	68
2. METİNLER	69
3. SÖZLÜK	196

SONUÇ206

KAYNAKLAR.....218

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
No	No
1 Bartın Merkez İlçe Ağzındaki Ünlüler.....	13
2 Bartın Merkez İlçe Ağzındaki Ünsüzler.....	26

EKLER DİZİNİ

Ek	Sayfa
No	No
Ek A. Bartın İl Haritası.....	222
Ek B. Batı Grubu Ağızlarının Alt Grupları Haritası.....	223

KISALTMALAR

age. : Adı geçen eser

agm. : Adı geçen makale

Ar. : Arapça

bk. : Bakınız

s. : Sayfa

TDAY :Türk Dili Araştırmaları Yıllığı

TDK : Türk Dil Kurumu

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

á: a - e arası ünlü.

â: a - ı arası ünlü.

ã: a - o arası ünlü.

ä: Açık e

è: e - i arası ünlü. (Kapalı e)

ê: e - ö arası ünlü.

ó: o - ö arası ünlü.

ô: o - u arası ünlü.

ú: u - ü arası ünlü.

ā: Normalden uzun a ünlüsü.

ē: Normalden uzun e ünlüsü.

ī: Normalden uzun i ünlüsü

ō: Normalden uzun ö ünlüsü.

ū: Normalden uzun u ünlüsü.

ü: Normalden uzun ü ünlüsü.

F: f - v arası ünsüz.

ġ: Arka damak g'si.

g: Orta damak g'si.

ķ: Arka damak k'si.

k: Orta damak k'si.

K: k - g arası ünsüz.

ŋ: Damak n'si

S: s - z arası ünsüz.

T: t - d arası ünsüz.

◌̣: ulama işareti.

◌̇: Ünlüler üzerinde kısalık işareti.

[...]: Çeşitli nedenlerle anlaşılmadığı için deşifre edilemeyen ifadeleri gösterir.

METİNLER LİSTESİ

1. İsmet Oğur- Sipahiler Köyü
2. Makbule Çolak- Karasu Köyü
3. Hadiye Akkuş- Serdar Köyü
4. Havva Akkuş- Serdar Köyü
5. Şefine Güney- Avgölü Köyü
6. Rahime Kaya- Bayıryüzü Köyü
7. Ayşe Başdin- Gökçekıran Köyü (Aralma Mahallesi)
8. Hatice Başdin- Gökçekıran Köyü (Aralma Mahallesi)
9. Asiye İnci- Kabagöz Köyü
10. Hatice Bozacı- Durnuk Köyü
11. Gülsüm Özgüç- Bodura Köyü
12. Fatma Günel- Çeştepe Köyü
13. Zeynep Bakla -Epçilerkadı Köyü
14. Hasan Bakla- Epçilerkadı Köyü
15. İrfan Civan- Derbent Köyü
16. Cemile Dinler- Alibaş Köyü
17. Fatma Uygur- Çukurbük Köyü
18. Hatice Erkan- Fırınlı Köyü
19. İbrahim Aslantürk- Bakraçboz Köyü
20. Mürvet Sarı- Sülek Köyü
21. Ümmü Çetinceviz- Sülek Köyü
22. Ayşe Pilavcı- Yanaz Köyü
23. Hatice Kocabaşoğlu- Kutlubey Demirci (Kasapoğlu Mahallesi)
24. Hatice Kabakoğlu- Kutlubey Demirci (Kasapoğlu Mahallesi)
25. Sabriye Kasapoğlu- Kutlubey Demirci (Kasapoğlu Mahallesi)
26. Aysel Berberoğlu- Kutlubey Demirci (Kasapoğlu Mahallesi)
27. Ali Yıldızöz- Bayıryüzü Köyü
28. Hüseyin Kef- Karaköy Mahallesi/Merkez

29. Havva Bay- Karaköy Mahallesi/Merkez
30. Fatma Karaca- Orduyeri Mahallesi/Merkez
31. Saide Gülşen- Gökçekıran Köyü (Kadı Mahallesi)
32. Kadın Bulut- Esenyurt Köyü
33. Hüsnü Kartal- Esenyurt Köyü
34. Fatma Kök- Esenyurt Köyü
35. Habibe Güney- Avgözü Köyü
36. Türkan Odalar- Asmaköprü Mahallesi/ Merkez
37. Hanife Terzi- Asmaköprü Mahallesi/Merkez

GİRİŞ

Bu bölümde yapılan araştırma ve Bartın ili hakkında bilgiler verilecektir.

1. Araştırma Hakkında

Ağız teriminin genel bir tanımına bakılacak olursa; Muharrem Ergin şöyle tanımlamıştır: “Bir şive içinde mevcut olan ve söyleyiş farklarına dayanan küçük kollara, bir memleketin çeşitli bölge ve şehirlerinin kelimeleri söyleyiş bakımından birbirinden ayrı olan konuşmalarına verdiğimiz addır. Ağızlarda ses (söyleyiş), şivelerde ses ve şekil, lehçelerde ise ses ve şekilden başka kelime ayrılıkları, kelime sahasına inen ayrılıklar bulunur”¹.

Topaloğlu ağız terimi için “Bir dilin, lehçeler içinde ses, yapı ve anlam bakımından bazı ayrılıklar içeren, halkın konuştuğu değişik biçim.” diyerek “Halk dilinin daha küçük ayrılıklar gösteren, belli yerleşim bölgelerine ve kişilere has olan şekli” biçiminde tanımını yapar.²

Zeynep Korkmaz ise "Bir dilin veya lehçenin daha küçük yerleşim bölgelerinde yazı diline oranla birbirinden az çok ayrılan konuşma biçimleri: Türkiye Türkçesinin *İstanbul ağzı. Aydın ağzı. Konya ağzı, Nevşehir ağzı. Taşraağzı. Anadolu ve Rumeli ağzları* gibi"³ diye tanımlamaktadır.

Nurettin Demir'in şu ana kadar yapılan ağız tanımlara karşılık “uygun bir tanım önerisi” şeklindeki tanımına baktığımızda: “Aynı kökenden geldiği üst sistem durumundaki bir standart dile bağlı, doğal olarak ortaya çıkmış; aile ve dost çevresinde, iş yerlerinde; okuryazarlığı az, bulunduğu bölgeden uzun süre ayrı kalmamış insanlarca sözlü iletişimde dilin başka türleriyle karşı karşıya gelme oranına göre değişen biçimde kullanılan, resmi ortamlarda kullanılmasından kaçınılan, yazılı bir gelenek oluşturamamış, iletişim alanı sınırlı, bağlı olduğu üst sistemden dilin her alanında karşılıklı anlaşmanın korunacağı oranda ayrılabilen, prestiji standart dile göre daha az yerel konuşma biçimleridir.”⁴

¹ Muharrem Ergin, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınevi, İstanbul, 2013 s 10.

² Ahmet Topaloğlu, **Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü**, Ötüken, 1989, İstanbul, s. 81

³ Zeynep Korkmaz, **Gramer Terimleri Sözlüğü**, TDK, Ankara, 1992, s. 4.

⁴ Nurettin, DEMİR, “Ağız Terimi Üzerine”, **Türkbilgi**, 2002/4, 114.

Çalışma sahası olan Bartın Merkez ilçe ağız da yazı diline göre içinde ses ve şekil bilgisi bakımından farklılıklar barındıran bir yapıya sahiptir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Bartın ilinin Merkez ilçe ve köylerinden derlenmiş olan metinler üzerinde Bartın'ın Merkez ilçe ağız özelliklerini bilimsel yöntemler ışığında inceleyebilmektir. Bartın ağızının ses ve şekil özelliklerini Merkez ilçe sınırlamasıyla tek bir çatı altında toplama isteği de çalışmaya ışık tutmuştur. Aynı zamanda sahada ulaşılabilecek olan -yazı dilimizden farklı- kelimelerle Derleme Sözlüğü'ne katkıda bulunabilmek de önemli bir hedefdir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Şu ana kadar yapılan ağız çalışmalarında Bartın yöresinden değişik metinler derlenmiş ve yörenin ağız özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bartın'ın Zonguldak iline bağlı bir ilçe olduğu sıralarda A. Caferoğlu, “Anadolu İlleri Ağızlarından Derlemeler” adlı çalışmasında “Geliniy İlahisi, Beddam, Türkü, Türküler, Dövün Manisi, Amasra Türküleri” başlıklarında olmak üzere 6 adet metin derlemiştir. Ahmet Caferoğlu'ndan sonra ise Bartın ağızı hakkında doğrudan yapılan ilk çalışma Zeynep Korkmaz'ın “Bartın ve Yöresi Ağızları” adlı çalışmasıdır. Korkmaz, bu çalışmasını “makale çerçevesi içinde yapılmış bir çalışma” olarak nitelendirmektedir.⁵ Korkmaz bu çalışmasında. “Masallar, Bilmeceler ve Maniler” başlıkları altında birkaç derleme yapmıştır. Derlenen bu metinlerin geneli bugünkü Amasra ilçesine aittir. Emin Eren'in “Zonguldak-Bartın-Karabük İlleri Ağızları” çalışmasında Bartın'dan derleme yapılan köy sayısı 5'tir ve bu 5 köyden sadece 1'i Bartın Merkez ilçesine aittir. Görüldüğü üzere şu ana kadar yapılan çalışmalarda derlenen metin sayısı oldukça azdır, bu çalışmanın ana konusu konu olan “Merkez ağız”na ait metin sayısı ise sadece birkaç tanedir.

Ağız araştırmalarında incelenen metin sayısının fazla olması, ağız özelliklerini ve söz varlığını ortaya koyma bakımından önemlidir. Daha önceki çalışmalarda Bartın Merkez ilçe ve köylerinden derlenen metin sayısının az olması, çok sayıda metnin incelendiği eldeki bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Bunun yanı sıra derleme sırasında halk dilinde yaşayan; dil varlığımıza katkı sağlayabilecek sözcüklere ulaşılmış ve bu sözcükler

⁵ Zeynep Korkmaz, “Anadolu Ağızları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten**, (1975-1976), s. 153.

sözlük kısmında tanımlanmıştır. Araştırma sırasında derlenen metinler içinde bulunmayan ama soruşturma yoluyla elde edilen kelimeler de “Sözlük” kısmına eklenmiştir.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma için Bartın Merkez ilçe ve köylerinde ikamet eden 37 kaynak kişiye ulaşıp kendilerinden ses kaydı alınmıştır. Kaynak kişiler Bartın ilinin yerli ahalisinden, öncelikle okuryazarlığı olmayan, en az tahsil gören, ait olduğu yerleşim biriminden çıkmamış ya da en az çıkmış olan, diş yapısı bozulmamış kişilerden seçilmeye çalışılmıştır. Sahamızdaki kişilerle yakın iletişim kurularak kendilerine bazı sorular yöneltilmiştir. Kendilerine genellikle içinde eski yaşam tarzlarını yansıtacak olan sorular sorulmuş, kültür ve dil mirasımızı oluşturan ağız ve halk bilimine de kaynaklık edebilecek bulgulara ulaşılmıştır.

Alınan ses kayıtları, yazıya aktarılırken Prof. Dr. Ahmet B. ERCİLASUN tarafından Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni’nde sunulan çeviri yazı işaretleri kullanılmıştır. Yazıya aktarılan bu metinler ses ve şekil bilgisi yönünden incelenmiştir. “İnceleme” bölümünde bulunan örnekler parantez içindeki numaralar ile belirtilmiştir. Birinci numara örneğin kaç numaralı metin olduğunu göstermekte ikincisi ise örnek kelimenin metnin hangi satırında geçtiğini ifade etmektedir. Sözlük kısmında yazı dilinden farklı olan kelimeler anlamları ve metinde geçen numaralarıyla birlikte verilmiştir. Yapılan inceleme ulaşılan bulgular ise maddeler halinde sıralanmıştır.

2. Bartın Hakkında

Bu kısımda Bartın ili hakkında bilgi verilecektir.

2.1. Bartın’ın Tarihteki Yeri

Bartın adının kaynağı Parthenios’dur. “Bartın Irmağı’nın Antik Çağ’daki adı olan Parthenios; Yunan mitolojisinde, Tanrıların babası Okenaus’un çocukları olan yüzlerce tanrıdan birisi ve “Sular Tanrısı”dır. “Sular ilahı veya Muhteşem akan su” anlamlarına gelir.”⁶

Homeros’un İlyada destanına göre “Truva kentini korumak için Anadolu’dan gelen cengâverlere Parthenios Irmağı’nın suladığı ülkeden de yiğitler katılmıştır.” Bartın

⁶ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, **Mitolojiden Gezgine Bartın Kültür ve Turizm Envanteri**, Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2007, s.17-23.

kentini, İ.Ö.14. yy'da Gaskalar sahiplenmiş sonra; Hititler, Frigler, İyonlar, Kimmerler, Lidyalılar, Persler, Helenler, Pontuslular, Roma ve Bizanslılar, Selçuklular ve Osmanlılar yurt edinmişler.”⁷

Eski Çağlarda Bartın

Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün ilgili çalışmasında Bartın'ın eski çağlardaki durumu şöyle açıklanmıştır: “M.Ö. 3000-2400 yılları arasında Akaların Ege'de Miken Medeniyeti'ni kurmadan önce uzun süre Batı Anadolu (Samsun, Sinop ve Amasra) kıyılarında dolaştıkları buraları işgalle Bakır Devletleri Medeniyeti'ni yaşadıkları savunulmaktadır. İlk sahiplerinin M.Ö. 14. yy'da Gaskalar ve 13. yy'da Hititler olduğu kabul edilen Bartın ve çevresi; 13. yy sonlarında Bitinyalılar ve Paflagonyalıların, 12. yy'da Friglerin, 7. yy sonlarında Kimmerlerin, 6. yy'da Lidyalıların, 547 yılında Perslerin, 334 yılında Makedonya Krallığı'nın, 279 yılında da Pontus Krallığı'nın egemenliğinde kalmıştır.”⁸

Bizans Döneminde Bartın

Bartın'ın Bizans dönemi hakkındaki bilgilere Balaban ve Morali'da⁹ rastlamak mümkündür. Balaban ve Morali'nin aktardığına göre Bartın ve çevresi uzun yıllar Bizans'ın hâkimiyetinde kalmış; 1204'te Trabzon Rum İmparatorluğu topraklarına dâhil olmuş daha sonra 1214'te İznik Rum İmparatoru Thederos Laskaris tarafından alınmış, 1261'de yeniden Bizans'ın eline geçmiştir. Fatih Sultan Mehmet'in Amasra'yı fethetmek üzere ordugahını bugünkü Bartın/Orduyeri Mahallesi'nde kurmuş olması Bartın'ın Amasra'ya göre daha önce Türk hakimiyetine katıldığını göstermektedir.

Selçuklu ve Osmanlı Döneminde Bartın

Bartın ve çevresinde Selçuklu izlerini de görmek mümkündür. “Bartın ve çevresi, M.Ö 390 yıllarında Hazar, Peçenek ve Kumanların, M.S. 798 yıllarında Müslüman Arapların, 800 yıllarında Selçukluların ve 865 yıllarında da Rusların yoğun akınlarına hedef oldu. 1084 yılında Kutalmışoğlu Süleyman beyin komutanlarından Emir Karatigin

⁷ http://www.bartınbelediyesi.com/icerik.asp?i_id=143 30.05.2017 19.55

⁸ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, **Mitolojiden Geziyelere Bartın Kültür ve Turizm Envanteri**, Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2007, s. 21.

⁹ Mustafa Rahmi Balaban- Beşir Ağa Morali, “Bartın”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1992. cilt 5, s.87.

Sinop, Çankırı, Kastamonu ve Zonguldak'ı alarak yörede Bartın, Ulus, Eflani, Safranbolu ve Devrek'i de kapsayan bir Türk Emirliği kurdu".¹⁰

"14. yy boyunca Bizans'ın terk ettiği Paflagonya topraklarına akan Karaevli, Çepni, Avşar, Dodurga, Bayat, Saltuklu, Artuklu, Bozoklu, Alaplı, Çandarlı, Yörüklü boylarından Türkmenler; Karluk, Kalaç, Çiğil, Kiyimak, Uygur uluslarının kopuntuları ve hatta 12. yy'da Ukrayna bozkırlarına yayılmış bulunan ve deniz yolu ile bu tarafa geçen Kıpçak/Kuman Türkleri kaynaşarak Bartın, Ulus, Eflani ve Arıt yöreleri ile diğer terk edilmiş eski Bizans topraklarına yerleşmişlerdir."¹¹ Kıpçak Türklerinin ve Bartın halkının bu kaynaşması, Bartın ağzında hala yaşayan Kıpçak dil özelliklerinin önemli bir işaretçisidir.

Bartın ve çevresi "1461 yılında, Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisinde, Amasra ise Ceneviz Kolonisi idi. Fatih, kendisi kara ordusuyla Bartın'a gelip ordugâhını bugünkü Orduyeri'ne kurmuştur. Donanmanın Amasra'da görüldüğünü haber alınca Amasra üzerine yürüyen ve Ceneviz Senyörü'nden kalenin teslimini isteyen Fatih, kan dökülmeden Amasra'yı teslim almıştır."¹² Doç. Dr. Mustafa Hizmetli'nin verdiği bilgiye göre "18. yy'ın ortalarında "On İki Divan" adıyla bilinen bölge sonraki dönemlerde "Saltuk Eli" olarak anılmış daha sonraları ise Bartın olarak adlandırılmıştır."¹³

Cumhuriyet Döneminde Bartın

1924 yılında Zonguldak'ın il statüsüne kavuşması sonucu Bartın Zonguldak ilinin ilçesi olmuştur.¹⁴ 07 Eylül 1991 tarihinde 28.08.1991 tarih ve 3760 sayılı yasayla il olan Bartın'ın Merkez, Amasra, Ulus ve Kurucaşile olmak üzere 4 ilçesi; Kozcağız, Arıt, Hasankadı, Kumluca ve Apdipaşa olmak üzere beş beldesi ve 262 köyü bulunmaktadır.¹⁵

¹⁰ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, **Mitolojiden Gezginlere Bartın Kültür ve Turizm Envanteri**, Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2007, s. 22.

¹¹ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, **Mitolojiden Gezginlere Bartın Kültür ve Turizm Envanteri**, Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2007, s. 22.

¹² İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, **Mitolojiden Gezginlere Bartın Kültür ve Turizm Envanteri**, Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2007, s. 22.

¹³ Mustafa, Hizmetli, "Önsöz", **Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Belge ve Fotoğraflarla Bartın (7-9)**, Bartın Üniversitesi Yayınları no:15, Bartın, 2014, s.7.

¹⁴ Mustafa Rahmi Balaban- Beşir Ağa Morali, "Bartın", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1992. cilt 5, s.89.

¹⁵ http://www.bartınbelediyesi.com/icerik.asp?i_id=143 30.05.2017 19.55

2.2. Coğrafi Yapı ve İklim

Konum: “Batı Karadeniz Bölgesinin, 41° 53' kuzey enlemi ile 32° 45' doğu boylamı arasında yer alır. Kuzeyini 59 km'lik sahil şeridiyle Karadeniz çevrelerken, doğuda Kastamonu, doğu ve güneyde Karabük, batıda ise Zonguldak illeriyle komşudur. Bartın; doğu, batı ve kuzeyden yüksekliği 2000 m.yi geçmeyen dağlarla çevrilidir. Dağlar, yüksek olmamakla birlikte oldukça dik, sahillere doğru sarp ve kayalıktır. En yüksek nokta Keçikıran Tepesi'dir(1619 m.). En önemli dağları; Aladağ, Kocadağ, Karadağ, Kayaardı, Karasu ve Arıt dağlarıdır. Kent merkezini batıdan Aladağ, kuzeyden Karasu dağları ve doğudan Arıt dağları kuşatmaktadır. Bartın Irmağı ve kolları tarafından derin bir biçimde parçalanmış arazi çok engebeli bir görünümündedir. Irmağın genişlediği alanlarda ve dağların oldukça dik yamaçları arasında dar ve derin vadiler yer alır. Kent merkezlerine inildikçe düz ovalar artmaktadır. Ulus ilçesinde Uluyayla, Arıt Beldesi'nde Zoni ve Kumluca Beldesi'nde Ardıç (Gezen) ve Kokurdan yaylaları muhteşem doğa güzellikleriyle dağ ve yayla turizmi açısından önem arz eder. Bartın'ın en önemli akarsuyu, M.Ö.'ki yıllarda Parthenios adı ile anılan ve kente adını veren Bartın Irmağı'dır. Bartın Irmağı'nın iki ana kolunu oluşturan Kocaçay ve Kocanazçayı, Bartın merkezinde Gazhane Burnu'nda birleşip 14 km yol kat ederek Boğaz mevkiinde Karadeniz'e ulaşır.”¹⁶

İklim: “Bartın'da tipik deniz iklimi hâkimdir. Yazlar serin, kışlar ılık ve yağışlı geçer. Hemen hemen her mevsimde yağış alan Bartın, özellikle sonbahar ve kış aylarında daha fazla yağış alır. Yağışlar yazları yağmur, kışları yağmur ve kar şeklindedir.

Yaz ayları sıcak ortalamaları 21,9 derece kış ayları sıcaklık ortalamaları 6 derecedir. Ocak ayı ortalama sıcaklığı 4,2 derece Temmuz ayı ortalama sıcaklığı 21,9 derece, yıllık ortalama sıcaklık ise 12, 5 derecedir. Bu verilere göre kışları ılık, yazları fazla sıcak olmayan ılıman bir iklim özelliği göstermektedir.”¹⁷

2.3. İdari Yapılanma

“Merkez nüfusu 2016 yılına göre 149.613. Bu nüfus, 73.752 erkek ve 75.861 kadından oluşmaktadır. Yüzde olarak ise: %49,30 erkek, %50,70 kadındır.”¹⁸

¹⁶ Türkiye İstatistik Kurumu, **Seçilmiş Göstergelerle Bartın**, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, 2014, XII.

¹⁷ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, **Mitolojiden Gezinlere Bartın Kültür ve Turizm Envanteri**, Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2007, s.37.

¹⁸ http://www.nufusu.com/ilce/merkez_bartin-nufusu (19.07.2017)

“Bartın’da merkez ilçe dâhil 4 ilçe, 8 belediye ve 261 köy bulunmaktadır. Bartın ilinin nüfusu, 2013 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre 189 139’dur. Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan Bartın ilinin yüz ölçümü 2 076 km²’lik (göl dâhil) yüzölçümü ile Türkiye yüzölçümünün ‰ (binde) 2,7’sine denk gelmektedir. Nüfus bakımından en büyük ilçeleri sırasıyla Merkez, Ulus ve Amasra’dır. Yüzölçümü bakımından en büyük ilçesi Merkez, nüfus bakımından en küçük ilçesi ise Kurucaşile’dir.”¹⁹

İlin öne çıkan özellikleri: “Bartın ili, 2012 yılında açıklanan yeni teşvik sistemine göre 4. bölgede yer almaktadır. İlin ekonomik yapısını belirleyen ana unsurlar madencilik, tarım ve ticarettir. Ayrıca el işlemleri, tel kırma, dokumacılık, ağaç oymacılığı (çekicilik), gemi yapımıcılığı, taş sac yapımı, günümüzden gelen belli başlı el sanatlarıdır. Başlıca tarım ürünleri; buğday, arpa, mısır ve yulaf, elma, armut, ayva, muşmula kiraz, erik ceviz, kestane, fındık, şeftali, kızılılık, çilek, kivi, dut, sanayi bitkilerinden; ayçiçeği, soğan, sarımsak, patates ile nohut, fasulye, bakla ve bezelye gibi baklagillerdir. Hayvancılık düşük kapasitelidir. Su ürünleri açısından zengin bir potansiyele sahiptir. İldeki sanayi tesisleri toprak, plastik, mobilya, makine, konfeksiyon, gıda (konserve, süt ve süt ürünleri, helva, doğal kaynak suyu, defne yaprağı ve çam fıstığı) ve madencilik ve tekstil ve konfeksiyon sanayi ağırlıklıdır.”²⁰

2.4. Kültürel Ve Doğal Varlıklar²¹

Tarihi Paplagonia bölgesinde en eski yerleşim merkezlerinden olan Bartın, Amasra, Kurucaşile ve Ulus; önemli kültürel ve Doğal Varlıkları koruyarak günümüze taşınmasını bilmiştir.

Arkeolojik Alanlar

(Bartın Merkez İlçe)

- Fırınlı Kalesi
- Çeştepe Höyüğü

¹⁹ Türkiye İstatistik Kurumu, **Seçilmiş Göstergelerle Bartın**, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, 2014, s. XIII.

²⁰ Türkiye İstatistik Kurumu, **Seçilmiş Göstergelerle Bartın**, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, 2014, s. XIII.

²¹ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, **Mitolojiden Gezgine Bartın Kültür ve Turizm Envanteri**, Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2007, s. 55-56.

- Manastırtepe Tümülüsü 1. ve 3. derece (Akgöz ve Kocareis arası Durnuk Mevkii)
- Durnuk Kaya Mezarları 1. derece
- Manastır Tepe Nakropol Alanı (Durnuk Mevkii)
- Devecile Tümülüsü 1. derece(Kayadibi Çavuş Köyü)
- Sivritepe Tümülüsü (Kayadibi Köyü, Çavuş İlit Sivritepe Mevkii)
- Güzelcehisar Suuçuran Mevkii
- Arıt Kaya Odaları ve Su Sarnıcı (Ceneviz, M.S. 13. yy- Arıt Dağı Üzeri)

(Amasra İlçesi)

- Boztepe Ada Kütlesinin üst kısmı
- Boztepe Mahallesi
- Kaleiçi Mahallesi
- Bedesten Mevkii
- Tavşan Adası
- Tekketepe Mevkii
- Nekropol Alanı (T.T.K Lojmanları altı- Amasra Mezarlığı sınırına kadar)
- Direklikaya
- Küçük Liman Antik Rıhtım
- Belediye Lojmanlarının Bulunduğu Alan
- Günümüz Mezarlığı T.T.K. girişine kadar
- T.T.K. hizmet binalarının bulunduğu alan bedestene kadar

Doğal Sit Alanları

(Amasra İlçesi)

- Tavşan Adası
- Boztepe Ada Kütlesinin üst kısmı
- Çakraz Göçkündemirci köyü kıyı şeridi ve köy yerleşmesinin 1 km kuzeyinde Yalı Mevkiindeki koy 1. Derece
- Çakraz Bozköy kıyı şeridi
- Gürcüoluk Mağarası

(Ulus İlçesi)

Ulukaya Köyü Ulukaya Şelalesi

Hasandede Türbesi çevresi

2.5. Bartın'ın Diyalektolojik Durumu

Şimdiye kadar yapılan ağız tasnifleri İgnas Kunos, Ahmet Caferoğlu, Tahsin Banguoğlu, Piet Kral ve Leyla Karahan'a ait olan tasnif çalışmalarıdır. Bartın ağız açısından bakıldığında bu çalışmalar şöyle özetlenebilir:

İgnas Kunos, Ahmet Caferoğlu, Tahsin Banguoğlu'nun sınıflandırmaları incelendiğinde Bartın'ın belirgin bir yerinin olmadığı görülmektedir ve “Kastamonu Ağız” sınırları içerisine dahil edilmiş durumda olduğu anlaşılmaktadır ve yine Piet Kral'ın tasnifine bakıldığında ise Batı Karadeniz grubu içerisinde “Zonguldak'tan sapma” başlığı içerisine dahil edilmiş olduğu anlaşılmaktadır.²²

Leyla Karahan'ın “Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması” adlı çalışmasında Bartın ağızı, Batı Grubu Ağızları'ndan 3. alt grubun ikinci derecedeki alt gruplarından olan “Bartın, Çaycuma, Amasra” ağızları içerisinde bulunmaktadır .

3. Alt Grup, Bolu (Göynük, Mudurnu, Seben, Kıbrısçık hariç), Zonguldak, Bartın, Kastamonu (Tosya hariç), Ovacık, Eskipazar (Çankırı) ağızlarından oluşmaktadır. Batı grubu 3. Alt Grup genel özelliklerine bakılacak olursa;

Genel Özellikler²³:

1. “ö>ó, ü>ú değişmesi görülür.
2. Ünlü yuvarlaklaşması yaygındır.
3. İlk hece dışında dudak ünsüzleri yanında bulunan ünlüler yuvarlaktır.
4. Bazı kelimelerde aslî ünlü uzunlukları korunmaktadır.
5. “c” ve “y” ünsüzlerinin inceltici etkisi oldukça kuvvetlidir.
6. “g> v” değişmesi bol örnek gösterir.
7. “r” düşmesi 1. gruptaki ağızlar kadar olmamakla birlikte yoğundur.
8. “o” zamiri ünlüsü daralmıştır.
9. Zamir kökenli teklik ve çokluk 1. şahıs ekleri “-ın /-in, “ız/-iz”dir.
10. Şimdiki zaman eki genellikle “-ya/-ye”dir.
11. Teklik 1. şahıs emir eki “-ayın/-eyin”dir.

²² Ahmet Buran, “Türkiye Türkçesi Ağızlarının Tasnifleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Turkish Studies**, Volume 6/1 Winter, TURKEY, 2011, s. 41-44.

²³ Leyla Karahan, **Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması**, TDK, Ankara 2011, s.158.

3. grubun ikinci derecedeki alt grubu olan “Bartın, Çaycuma, Amasra” ağız özellikleri ise şöyledir.

Bartın, Çaycuma, Amasra Ağızları²⁴

1. $\tilde{n} > y$, $\tilde{n} > v$ değişimleri ve \tilde{n} ünsüzünün iki ünlü arasında sızıcılaşması ve genzelliğini kaybetmesi bu ağızların karakteristik özelliğini teşkil eder.
2. “o” zamirinin ünlüsü genelde daralmaz
3. Olumsuz geniş zaman kipinin 1. şahsı “-māruz/ “- mērüz” eki ile yapılır.
4. Teklik 1. şahıs emir eki “-an/-en” şeklinde kaynaşmıştır.
5. bin- fiilinde b- > m- değişimi olmuştur.

Bartın ağızı Leyla Karahan’ın çalışmasında da belirtildiği gibi Batı Grubu ağızlarından 3. alt grubun ikinci dereceden alt gruplarından olan “Bartın, Çaycuma, Amasra” ağız özelliklerini belirgin olarak içinde barındırmaktadır. Geçmişte tespit edilmiş fakat üzerinde durulması gereken özellikler ile derleme sırasında rastlanılan farklı bulgular sonuç bölümünde incelenecektir.

²⁴ Leyla Karahan, **Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması**, TDK, Ankara 2011, s. 160.

1. İNCELEME

Bu bölümde Bartın merkez ilçe ve köylerinden derlenen metinler ses bilgisi ve şekil bilgisi açısından incelenecektir.

1.1. Ses Bilgisi

Bu kısım, Ünlüler ve Ünsüzler olmak üzere iki başlıkta incelenecektir

1.1.1. Ünlüler

Burada ise önce Bartın ağızındaki ünlüler ele alınacak, ardından Bartın ağızındaki ünlü uyumları ve ünlü değişimleri üzerinde durulacaktır.

1.1.1.1 Ünlü Çeşitleri

Bartın Merkez ilçesi ve köyleri ağızlarında günümüz yazı dilinde kullanılan /a/, /ı/, /o/, /u/, /e/, /i/, /ö/, /ü/ temel ünlülerinin yanı sıra yazı dilinden farklı olan ünlüler de görülmektedir. Yazı dilimizden farklılık arz eden ünlüler ve özellikleri şöyledir:

á ünlüsü: /a/ ile /e/ arası bir sestir. *gállā* “karılar” (2/229), *hálva* “helva” (10/12), *mákēne* “makinesini” (12/99), *kándir* “bez dokuma” (12/153)

â ünlüsü: /a/ ile /o/ arası bir sestir. *biliyâ musuy* “biliyor musun” (1/43), *dâmatislēde* “domateslerde” (1/221), *deyân* “diyorum” (2/5), *geliyâdun* “geliyordu” (14/3), *vuruyâlā* vuruyorlar (18/118), *dâula* “davula” (28/142), *bâya* “boya” (29/5), *gidiyâdum* “gidiyordum” (30/1)

â ünlüsü: /a/ ile /ı/ arası bir sestir. *satılacak* “satılacak” (1/137), *pırâsa* “pırâsa” (2/207), *çıkıyâ* “çıkıyor” (4/18)

ä ünlüsü: Normalden daha açık, ince sıradan bir ses olup “açık e” olarak adlandırılmaktadır. *gâldi* “geldi” (2/1), *kâsdene* “kestane” (2/2), *sâvgisi* “sevgisi” (2/8)

ê ünlüsü /e/ ile /ö/ arası bir sestir. *êtede* “ötede” (1/89), *bêtdem* (1/197), *êteberi* “öteberi” (13/38), *vêrüdün* “verirdi” (12/135), *ête* (12/167), *çêürüz* “çeviririz” (1/173), *bêrek* “börek” (2/35), *êrúk* “erik” (1/184), *vêrüz* “veririz” (28/62), *nêbet* “nöbet” (28/142)

ı ünlüsü: /ı/ ile /u/ arası bir sestir. *vurıya* “vuruyor” (2/36), *yimışacuk* “yumuşacık” (2/109)

ú ünlüsü: /u/ ile /ü/ arası bir sestir. *gittük* “gittik” (1/1) *bekledük* “bekledik” (1/2), *girdük* “girdik” (1/74), *gelüken* “gelirken” (1/122), *ezük* “ezik” (2/150), *versüy* “verirsin” (1/156), *çóürüz* “çeviririz” (1/173), *yüke* “yüke” (2/33-16/41), *sevdúum* “sevdiğim” (2/29), *eccük* “azıcık” (4/11), *içgü* “içki” (14/13)

ó ünlüsü /o/ ile /ö/ arası bir sestir. *gózelce* “güzelce” (2/84), *gózelnen* “güzellikle” (2/155), *bóyük* “büyük” (12/14), *ókúz* “öküz” (6/4), *górúcú* “görücü” (7/1), *kótü* “kötü” (8/10), *kóçek* “köçek” (10/18), *ókúzlerinen* “öküzlerle” (11/7), *gózel* “güzel” (11/43), *gómlek* “gömlek” (12/31), *kókünde* “kökünde” (14/43), *kómüş* (15/21)

ö ünlüsü: /o/ ile /u/ arası bir sestir. *önnā* “onlar” (2/135), *órda* “orada” (2/186), *önnarıy* “onların” (8/18), *önnarı* “onları” (9/3)

è ünlüsü: /e/ ile /i/ arası bir sestir. *dúúnúy_edèrafına* “düğünün etrafına” (1/53), *dèil* “değil” (1/60), *gètmedilē* “gitmediler” (2/3), *süpürmèya* “süpürmüyor” (2/47), *dèyoz* “diyoruz” (2/53), *bèrtlem* “Hıdırellez geleneği” (3/21), *dèdim* (12/74), *èyē* “(başını) eğer” (18/20), *dèr* “der” (14/18)

˘: *hākeza* “hakeza” (1/20), *yalınayak* “yalın ayak”(1/84), *garşúya* “karşıya” (1/159), *patātis* “patates” (2/179), *beyimĭ* “kocamı, eşimi” (4/44), *bură* (4/45), birĭsi “birisi” (4/46), *bilmeyāsuy* “bilmiyorsun” (15/8)

Tablo 1: Bartın Merkez İlçe Ağzındaki Ünlüler

	Düz Ünlüler				Yarı Yuvarlak Ünlüler		Yuvarlak Ünlüler		
	En Geniş	Geniş	Yarı Geniş	Dar	Geniş	Dar	Geniş	Yarı Geniş	Dar
Kalın Ünlüler		a	á	ı	â	î	o	ó	u
Yarı Kalın Ünlüler		á		í			ó		ú
İnce Ünlüler	ä	e	ë	i	ê	ï	ö		ü

1.1.1.2. Uzun Ünlüler

“Boğumlanma süreleri temel ünlülerin boğumlanma sürelerinden daha uzun olan veya normal uzunluktaki iki ünlünün boğumlanma süresini içine alan ünlülere uzun ünlü denir.”²⁵ Bartın merkez ağzında uzun ünlülerin oluşması farklı sebeplere dayanır. Bu sebepler şöyle açıklanabilir:

Ses Düşmesine Bağlı Uzun Ünlüler

/r/ ünsüzünün düşmesiyle: *vādım* “vardım” (21/16), *gānında* “karnında” (1/ 65), *makāna* “makarna” (1/93)-(18/4), *kitledilē* “kilitlediler” (1/70), *sōna* “sonra” (4/12), *dōnēdik* “dönerdik” (5/2), *yetē* “yeter” (6/12), *gidēlerdin* “giderlerdi” (7/1), *eletdilē* “götürdüler” (7/41), *beyendilē* “beğendiler” (12/9), *otdulā* “oturdular” (12/87), *sürēlēdin*

²⁵ Zeynep Korkmaz, *Nevşehir ve Yöresi Ağzları*, TDK, Ankara 1994, s.36.

“sürerlerdi” (16/98), *beyenmedilē* “beğenmediler, (20/34), *vādım* “vardım” (21/16), *yüzēdin* “yüzerdi” (29/40)

Ver- fiili ile kurulmuş birleşik fiillerde, *ver-* fiilindeki /r/ sesinin düştüğü ancak bu düşmenin herhangi bir uzamaya neden olmadığı örnekler de görülmektedir. Bu durum, araştırmada kullanılan metinlerde sadece iki örnekle tanıklanmıştır ancak derleme sırasında bu tür örneklerle sıkça karşılaşmıştır: *atıvadı* “atıverdi” (2/191), *dolanıvadılā* “dolanıverdiler” (2/193), *atıvamā* “atıvermeye” (16/40), bırakıvarcan “bırakıvereceğim” (1/165) Burada /-ver/ fiilindeki /r/ sesi düşmesine rağmen uzama olmamıştır.

/f/ ünsüzünün düşmesiyle: *sōradan* “sofradan” (2/66)

/ğ/ ünsüzünün düşmesiyle: *çīmedūk* “çiğnedik” (2/154), *dōru* “doğru” (1/129)-(8/24)-(16/52), *sālīk* “sağlık” (4/28), *ūrlama* “uğurlama” (11/44), *ārıtma* “ağrıtmā” (12/10), *bā* bağçe “bağ bahçe” (12/22), *ārıyyalā* “ağrıyorlar” (16/42), *īneye* “iğneye” (17/46), *ēri* “eğri” (20/ 26), *ūrayıp* “uğrayıp” (29/43)

/h/ ünsüzünün düşmesiyle: *zabālin* “sabahleyin”(7/19), *rāmetli* “rahmetli” (1/70), *rāmi* “Rahmi”- *özel isim*-(1/71), *gāvede* “kahvede” (1/164), *rātsuz* “rahatsız” (1/242), *bāne* “bahane” (2/3), *bi tā* “bir daha” (12/19)

/k/ ünsüzünün düşmesiyle: *bıçānan* “bıçak ile” (1/81), *ekecēsıy* “ekeceksin” (2/131), *alcāsıy* “alacaksın” (2/131), *gelcē misıy* “gelecek misin” (2/29), *yūsecūk* “yüksekcik” (2/104), *dōkecēsıy* “dökeceksin” (2/126), *āşam* “akşam” (12/56), *gōzūyamuş* “gözüküyormuş” (16/30)

/l/ ünsüzünün düşmesiyle: *ānına* “alnına” (1/153), *yānız* “yalnız” (6/15), *ānaday* “anlatayım” (2/1), *dīnenūdūk* “dinlenirdik” (2/65), *ānadıvaray* “anlatıvereyim” (2/116)

/n/ ünsüzünün düşmesiyle: *īsan* “insan” (8/12), *īsannarı* “insanları” (18/81), *bā* “bana” (1/9), *sā* “sana” (16/42)

/p/ ünsüzünün düşmesiyle: *yāmağ_ūçún* “yapmak için” (1/185)

/v/ ünsüzünün düşmesiyle: *ēvelki* “evvelki” (1/22)-(2/22), *sēmedim* “sevmedim” (2/9)

/y/ ünsüzünün düşmesiyle: *bōle* “böyle” (1/1) , *ōle* “öyle” (1/14), *yimē* “yemeye” (1/19), *sōlēdūk* “söylerdik” (9/1), *otumā* “oturmayā” (16/27), *atıvamā* “atıvermeye” (16/40), *isdemē* “istemeye” (1/136)

/z/ sesinin düşmesiyle: *biçmēsey* “biçmezsen” (1/97), *bilmēsıy* “bilmezsin” (8/18)

Hece Kaynaşmasından Doğan Uzun Ünlüler

“İçseslerde ünlüler arasında bulunan /k/, /g/, /ğ/, /h/, /ñ/, /v/, /y/ ünsüzleri zamanla eriyip kaybolduklarında bu ünsüzlerden her birinin kendi hecesi içinde bulunan ünlü, kendinden önceki hece ünlüsü ile kaynaşarak uzun bir ünlü oluşturur. Ünlü uzamasına sebep olan hece kaynaşması olayında, iki ya da daha fazla hecenin kaynaşıp birleşmesi bahis konusu olduğundan bu olay sonunda ilgili kelimelerin hece sayısında da bir eksilme olur.”²⁶

/ğ/ ve /k/ ünsüzleriyle kurulan hecelerin kaynaşması sonucu: *ocā* “ocağa” (16/49), *boşlūy* “boşluğun” (1/112), *derinlī* “derinliği” (1/16), *ayçiçēni* “ayçiçeğini” (1/120), *aşā* “aşağıya” (1/56), *ayāny* “ayağının” (1/155), *hendēy* “hedeğin” (2/20), *ayāmız* “ayağımız” (2/23), *ekmē* “ekmeği” (2/99), *yaprā* “yaprağı” (2/99), *beşū* “beşiği” (2/114), *uşā* “uşağı” (2/116), *cahillī* “cahilliği” (2/142), *yalāny* “yalağın” (2/158), *dutacāy* “tutacağını” (5/17), *yürēm* “yüreğim” (5/74), *irmā* “ırmağa” (8/8), *yatdū* “yatdığı” (10/32), *çocūy* “çocuğun” (10/33), *kuşā* “kuşağı” (12/47), *dırnāmnān* “tırnağımla” (16/29), *aşā* yukarı “aşağı yukarı” (16/33), *soķā* “sokağa” (16/39), *börē* “böreği” (16/41), *ğusrāna* “kusrağına” (16/49), *sandūy* “sandığın” (16/89), *ğoltūnda* “koltuğunda” (18/100), *ğabāy* “kabağın” (29/32)

/h/ ünsüzüyle kurulan hecelerin kaynaşması sonucu: *zabā* “sabaha” (3/17)

Vurgu ve Tonlamaya Bağlı Olarak Meydana Gelen Uzun Ünlüler

ōnünde “önünde” (1/20), *yārin* “yarın” (1/62)-(12/86), *isdērin* “isterim” (1/207), *avāca* “ağaca” (23/12), *ōnümüze* “önümüze”(5/27), *yāna* oldu “yana oldu” (8/20), *elētülerdin* “götürürlerdi” (11/8), *kimāsi* “kimisi” (11/50), *bāmye* “bamya”(29/33),

Alıntı Kelimelerde Aslı Uzunluklar

Dilimize Arapça ve Farsçadan giren bazı kelimelerdeki uzunlukların Bartın ağzında korunduğu görülmektedir:

kemāneyi “kemana benzer çalgı aleti” (1/214)-(18/54), *hākēzā* (1/20), *ğuyā* (1/144), *mābere* “muhābere” (1/48), *tāyiralara* “Tahir ağalara” (2/53) *ğādēli* “kâideli” (2/59), *sāda* “sadece” (8/26), *ğanēt geledim* “kanaat getiremedim” (13/71), *ğarībeniy* “garibanın” (16/ 88), *eşğāre* “açıkça” (24/2), *muābere* “muhābere” (28/9)

²⁶Zeynep Korkmaz, *Nevşehir ve Yöresi Ağzıları*, TDK, Ankara 1994, s.37.

1.1.1.3. Kısa Ünlüler

Kısa ünlüler, normalden daha az bir süre söylenen ünlülerdir. Bartın merkez ağzında sınırlı sayıda örnek tespit edilmiştir: *yalınayak* “yalın ayak”(1/84), *garşuya* “karşıya” (1/149), *hākeza* “hakeza” (1/20), *patātis* “patates” (2/179), *beyim ĩ* “kocamı, eşimi” (4/44), *burā* (4/45), birĭsi “birisi” (4/46), *bilmeyāsuy* “bilmiyorsun” (15/8)

1.1.1.4. İkiz Ünlüler

“Anadolu ve Rumeli ağızlarında ünlü düşmesi ya da hece sonlarındaki y,v ünsüzleri ile yalın veya eklerle genişletilmiş kelimelerin iç seslerindeki /y/, /v/, /ğ/, /h/ ünsüzlerinin eriyip kaybolmaları dolayısıyla yan yana gelen ünlüler, tek bir nefes baskısı altında birleşerek ikiz ünlüleri oluştururlar.”²⁷

dūūn “dügün” (1/28), *doul* “davul” (1/39), *duaḡ* “duvak” (1/52), *bourlā* “bağırılar” (1/53), *döüş* “dövüş” (1/54), *buam* “babam” (1/61), *ḡúúmú* “gügümü” (1/89) *deamlı* “devamlı” (1/236), *eitim* “eğitim” (1/237), *böün* “bugün” (2/30), *touḡ* “tavuk” (3/18)-(4/47)-(7/8), *söünmüyor* “sönmüyor” (2/62), *deiz* “deniz” (2/179), *yourt* “yoğurt” (2/202), *soundan* “sonradan” (2/203), *souḡ* “soğuk” (2/216), *dūüllük* “dünürlük” (3/5), *deışmelē* “değişmeler” (6/18), *deil ki* “değil ki” (10/10), *bourdum da* “bağırdım da” (12/2), *toumunu* “tohumunu” (8/14), *çöüryasuy* “çeviriyorsun” (13/30), *boursaḡ* “bağırsak” (16/107)

1.1.1.5. Ünlü Uyumu

“Vokal uyumu bir kelime içindeki vokallerin çeşitli bakımlardan birbirine uyma hadisesidir. Türkçede köklerde olsun kök ve eklerde olsun bir kelimenin bütün vokalleri birbirine benzerler.”²⁸

Kalınlık-İncelik Uyumu

Bartın merkez ilçesinde genel olarak kalınlık- incelik uyumuna bağlı kalındığı görülür. Yazı dilimizde uyuma girmeyen durumlar Bartın merkez ağzında uyuma girmektedir:

²⁷ Zeynep Korkmaz, **Gramer Terimleri Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara, 1992, s.85.

²⁸ Muharrem Ergin, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayın, İstanbul 2013, s.70.

- Yardımcı fiilinden türetilmiş olan²⁹ “iken” zarf-fiil ekinin, Bartın Merkez ağzında *-kan* şeklinde eklediği durumlar vardır. Ekin bu şekilleri, kalınlık - incelik uyumuna uyar: *çıkākan* “çıkarken” (5/51), *gıdırākan* “gıdırdarken” (5/68), *ayıklākan* “ayıklarken” (5/63), *çouruқан* “çağırırken” (11/26), *varқан* “varken” (11/27), *soyākan* “soyarken” (17/40)
- Yabancı dillerden geçen ve yazı dilimizde uyumsuz olarak yer alan bazı kelimeler, Bartın ağzında uyuma girmiştir: *denediyalarmış* “taneliyorlarmış” (1/116), *fakıry* “fakirin” (1/132), *habar* “haber” (1/2), *kesdene* “kestane” (2/40), *ayşa* “ayşe” (2/53), *esgere* “askere” (2/60), *ebdesliklē* “abdestlikler” (2/201), *filen* “filan” (5/61), *falan* “filan”(6/12), *elhem* (6/13), *emme* “amme” (6/13), *vaқdı* “vakti” (7/16), *halvası* “helvası” (11/16), *mekenesini* “makinesini” (12/99), *hızmatқar* “hizmetkâr” (13/17), *kirezlikde* “kirazlıkta” (15/7), *felem* “filan” (18/17), *ğıymatlım* “kıymetlim” (20/58), *mezer* “mezar” (21/13), *vaқıt* “vakit” (20/66), *kirezini* “kirazını” (20/77), *fele* “filan”(28/93)
- -ki aitlik ekinin kalınlık- incelik uyumuna girdiği bazı durumlar vardır: *zamankı* “zamanki” (5/60)-(11/33)

Uyumu Bozan Durumlar

- Şimdiki zaman eki *-yor*'un ince ünlülü kelimelerde uyumu bozması durumu, Bartın ağzında da genellikle devam etmektedir: *yetmeya* “yetmiyor” (1/23), *kesemeyadıy* “kesemiyordun” (1/24), *biçilmeya* “biçilmiyor” (1/97), *dēyēmēyasuy* “diyemiyorsun” (1/158), *dēyasuy* “diyorsunuz” (25/27)
Uyumu bozmadığı durumlar da şunlardır: çımқırya “çemkiriyor” (16/58)
- Ünlü incelmeye ve kalınlaşmalarına bağlı olarak, kalınlık-incelik uyumu bozulabilmektedir: *beyā* “bayağı” (13/34), *yārin* “yarın” (1/62)-(12/86), *eğraltı* “eğrelti otu” (35/10)

²⁹ Zeynep KORMAZ, *Nevşehir ve Yöresi Ağzları*, TDK, Ankara 1994, s. 46.

Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Sözcüğün ilk hecesinde düz bir ünlü varsa sonraki hecelerde sadece düz-dar; yuvarlak ünlü varsa sonraki hecelerde dar-yuvarlak veya düz-geniş ünlülerin bulunması kuralına denmektedir.

- Şimdiki zaman ekinde görülen düzleşme şu durumlarda kelimeleri uyuma sokmaktadır. *ğākamaya musuy* “kalkamıyor musun” (1/4), *yetmeya* “yetmiyor” (1/23), *içmeya* “içmiyor” (1/59), *biçilmeya* “biçilmiyor” (1/97), *oluya* “oluyor” (1/118), *görüya musuy* “görüyor musun” (2/142), *bekleyelā* “bekliyorlar” (2/145), *bilmeya musuyuz* “bilmiyor musunuz” (11/43), *dikiya* “dikiyor” (15/14), *yapıya* “yapıyor” (16/22), *çıkmayalā* “çıkıyorlar” (16/31), *yıyya* “yiyor” (16/50), *çıkma* (22/11), *deya* “diyor” (5/30),
- Bazı alıntı kelimelerin düzleşme ve yuvarlaklaşma gibi nedenlerle uyuma girdiği görülmektedir: *radiye* “radyo” (2/76), *hüsüsü* “hususisi” (18/102), *pasa* “paso” (12/18)

Uyumu Bozan Durumlar

- Yazı dilimizde uyuma girmiş olan bazı eklerin yuvarlaklaşmadan dolayı Bartın merkez ağzında uyum dışı kaldığı görülmektedir: *gelü* “gelir” (1/17), *bulamazduk* “bulamazdık” (1/19), *gurbansuz* “kurbansız” (1/27), *yangun* “yangın” (1/28), *aluvordum* “alıverirdim” (1/80), *uyanuk* “uyanık” (1/142), *fırladukça* “fırladıkça” (1/180), *ekmeksüz* “ekmeksiz” (2/14), *aşduk* “aştık” (2/19), *atāduk* “atardık” (2/20), *akdaruduk* “akdarırdık” (2/21), *yivāduk* “yığardık” (2/ 21), *çevüre çevüre* “çevire çevire” (2/82), *ğıymuk* “kıymık” (2/84), *ezük ezik* (2/150), *geldüüm* “geldiğim” (3/8), *sevdüüm* “sevdiğim” (3/10), *bilü* “bilir” (4/11), *gelüken* “gelirken” (6/8), *delülükden* “delilikden” (8/20), *denülüdün* “denilirdi” (10/22), *galu* “kalır” (10/22), *dērüz* “deriz” (11/28), *endümedilē* “indirmediler” (11/46), *söylemişümdü* “söylemişimdir” (12/2), *demezdük* “demezdik” (12/39), *toplaşuduk* “toplaşırdık” (12/144), *tanıduk* “tanıdık” (14/3), *sevğülü* “sevgili” (14/16), *gözlemecük* “gözlemecik” (16/15), *basKulādin* “baskıladı” (16/82), *baygun* “baygın”

(17/17), *çalğuculā* “çalgıcılar” (18/53), *dargun* “dargın” (30/28), *sevduceim* “sevduceğim” (30/34), *ğarışik* “karışık” (7/40)

- Ünlü yuvarlaklaşmasına bağlı olarak bazı kelimelerde uyumsuzluk görülmektedir: *ğaşuk* “kaşık” (1/143), *sıruk* “sırık” (1/127), *emzürüken* “emzirirken” (2/218), *eccük* “azıcık” (4/11), *çaruğ* “çarık” (7/25), *içün* (20/68),
- Yazı dilinde uyumsuzluk görülmeyen bazı alıntı kelimeler de uyum dışı kalmıştır. *temüz* (2/46), *kiremüt* “kiremit” (2/104), *sanduk* “sandık” (9/9), *kirPÜt* “kibrit” (25/33), *cevüz* “ceviz” (17/44), *ohlamur* “ıhlamur” (2/40)
- “Türkü” kelimesi de Bartın ağzında uyum dışı kalmakta ve “*türke*” şeklinde kullanılmaktadır ve bu kullanım sıktır: *türke* “türkü” (1/33)-(4/8)-(6/5)-(6/9)-(12/141)

1.1.1.6. Ünlü Değişimleri

Bölgede görülen başlıca ünlü değişimleri şunlardır:

Kalın Ünlülerin İncelmesi

İncelme bazı kelimelerde tam olarak gerçekleşirken bazen yarım kalmıştır. Bartın ağzında tespit ettiğimiz ünlü incelemeleri şöyledir:

/a/ > /e/ değişmesi: “Batı Anadolu ağızlarını içine alan Batı Grubu ağızlarında ilerleyici benzeşme daha yaygın olmakla birlikte her iki yönlü benzeştirme örneklerine de rastlanır. ataş, ayşa, mezer.”³⁰ Bu değişim olayı sayesinde birçok benzeşme hadisesi de görülebilmektedir. *sütlaç* “sütlaç” (1/17), *filen* “filan” (1/93)-(14/53), *denediyalarmış* “taneliyorlarmış” (1/115), *kesdene* “kestane” (1/145), *ille* “illa” (2/13), *mekenesini* “makinesini” (12/99), *beyā* “bayağı” (13/34), *serecilik* “seracılık” (15/4), *el tevede* “el tavasında” (16/21), *mezellik* “mezarlık” (18/69), *mezer* “mezar” (21/13), *kirezini* “kirazını” (20/77), *bāmye* “bamya” (29/33), *sere* “sera” (31/4)

/ı/ > /i/ değişmesi: *yārin* “yarın” (1/62)-(12/86), *misir* “mısır” (1/127)-(3/11)-(8/7)

/u/ > /ú/ değişmesi: *yúke* “yüke” (2/33)-(16/41), *búdey* “buğday” (3/12)

/u/ > /ü/ değişmesi: *üsūlu* “usulü” (7/1)

³⁰ Zeynep Korkmaz, “Türk Dilinin Eski Kültür Mirasının Anadolu Ağzındaki Devamı”, **TDAY Belleten**, 1999, s.161.

İnce Ünlülerin Kalınlaşması

“Bilindiği gibi k, g, ğ, ŋ, h ünsüzlerinin ünlüler üzerinde kalınlaştırıcı etkileri vardır”³¹. Bartın Merkez ilçe ağzında, bu sebebe bağlı olarak meydana gelen kalınlaşma olayları olduğu gibi, ünlü benzeşmesinden kaynaklanan kalınlaşma olayı da mevcuttur. Kalınlaşma, bazı kelimelerde tam olarak gerçekleşirken bazılarında yarım kalmıştır.

/e/ > /a/, /á/ değişmesi: *habar* “haber” (1/2), *aziyetlê* “eziyetler” (2/8), *ataş* “ateş” (1/95)-(18/105), *bırakıvarcan* “bırakıvereceğim” (1/165), *daynağ* “değnek” (1/197), *aziyet* “eziyet” (2/79), *heralda* “herhalde” (12/12)-(14/17)-(16/26), *hızmatkar* “hizmetkâr” (13/17), *hálva* “helva” (10/11), *halva* “helva” (11/16)-(16/77), *hatcanıy* “haticenin” (18/93), *halvası* “helvası” (11/16), *eğraltıy* “eğreliyi” (35/10)

/ü/ > /ó/ değişmesi: *bóyúk* “büyük” (1/15), *gúzel* “güzel” (17/12)

/i/ > /ı/ değişmesi: *faķırıy* “fakirin” (1/132), *hızmatkar* “hizmetkar” (13/17), *faķıllıķdan* “fakirlikten” (18/49), *vaķdı* (7/16), *eğraltı* “eğreli” (35/10)

/e/ > /ı/ değişmesi: *çımķırıya* “çemkiriyor” (16/58)

/ü/ > /o/ değişmesi: *boyutdu* “büyüttü” (16/71)

Dar Ünlülerin Genişlemesi

/ı/ > /a/ değişmesi: *başlaya* “başlıyor” (1/99), *atamayasuy* “atamıyorsun” (1/158), *patlacannā* “patlıcanlar” (2/139), *barandılā* “barındılar” (28/151), *dışara* (14/32)-(31/5)

/u/ > /o/ değişmesi: *yoķarı* “yukarı” (1/129), *yoķarda* “yukarda” (2/124)

/i/ > /e/, /è/ değişmesi: *deyi* “diye” (1/10), *yetmeya* “yetmiyor” (1/23), *kesemeyaduy* “kesemiyordun” (1/24), *biçilmeya* “biçilmiyor” (1/97), *déyéméyasuy* “diyemiyorsun” (1/158), *gèysi* “giysi” (2/158), *zencir* “zincir” (2/189), *eşeya* “işiyor” (2/126), *endürüken* “indirirken” (4/14)-(13/59), *endim* “indim” (6/1)-(22/69), *endümedilē* “indirmediler” (11/46), *lera* “lira” (12/132), *ehdiyar* “ihtiyar” (13/25), *eçerde* “içerde” (16/57), *isdéyasuyuz* “istiyorsunuz” (16/95)-(18/67), *déyi* “diye” (16/18), *déya* “diyor” (16/24), *makēne* “makine” (18/38), *ğadefeden* “kadifeden” (21/2), *déyasuy* “diyorsunuz” (25/27)

/ü/ > /o/ değişmesi: *boyuduķdan kere* “büyüdükten sonra” (13/73)

/ü/ > /ó/ değişmesi: *bóyúk* “büyük” (12/14)

³¹ Zeynep Kormaz, *Nevşehir ve Yöresi Ağzları*, TDK, Ankara 1994, s.48.

Geniş Ünlülerin Daralması

/e/ > /i/ değişmesi: *diilyin* “değilim” (1/72), *gelinci* “gelince” (1/147), *patatis* “patates” (2/179), *dâmatislēde* “domateslerde” (1/221), *çikirdek* (1/221), *gitmeyinci* “gitmeyince” (2/3), *iyer* “eğer” (2/46) *tençire* “tencere” (2/46), *yimin_dusun* “yemin tutsun”(5/64), *yimēyi* “yemeğini” (3/14), *imeci* “imece” (6/11-8/7), *işdi* “işte”(2/106) *gidinci* “gidince” (11/29) *domatis* “domates” (15/13)

/o/ > /u/, /ö/: *unnarı* “onları” (29/35), *önnā* “onlar” (2/135), *önnarıy* “onların” (8/18), *önnarı* “onları” (9/3)

/ö/ > /ü/ değişmesi: *ürediyālā* “öğretiyorlar” (12/96)

/ö/ > /ü/ değişmesi: *üretmen* “öğretmen” (13/64)

Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

/a/ > /o/ değişmesi: *bourlā* “bağırırılar” (1/53), *doullā* “davullar” (2/36), *dovul* “davul”(29/4)

/a/ > /u/ değişmesi: *buvamız* “babamız” (2/23), *oqluva* “oklava” (2/165)

/e/ > /o/ değişmesi: *atıvorduk* “atıverirdik” (1/31), *aluvor muydun* “aliverir miydi” (2/23)

/e/ > /ö/ değişmesi: *cövüz* “ceviz” (17/44), *üdüvördün* “öğütüverirdi” (29/30), *deyvörü* “deyiverir” (14/65)

/e/ > /ö/ değişmesi: *çöürüz* “çeviririz” (1/173)

/ı/ > /u/ değişmesi: *bulamazduk* “bulamazdık” (1/19), *aluvordum* “aliverirdim” (1/80), *uyanuk* “uyanık” (1/142), *gaşuk* “kaşık” (1/143), *fırladukça* “fırladıkça” (1/180), *aşduk* “aştık” (2/19), *atāduk* “atardık” (2/20), *çıkuruk* “çıkırık” (5/58), *furunumuz* “fırınımız” (8/2), *çalgu* çalgı (12/13), *cansuz* “cansız” (13/22), *sanduk* “sandık” (16/88), *garşuydaki* (35/1), *ğurbansuz* “kurbansız” (1/27), *yangun* “yangın” (1/28), *sırık* “sırık” (1/127), *garşu* “karşı” (1/159), *ağdaruduk* “akdarırdık” (2/21), *yıvāduk* “yığardık” (2/ 21), *çaruk* “çarık” (7/25), *barunduramazdım* “barındıramazdım” (13/2), *basKulādin* “baskılardı” (16/82), *baygun* “baygın” (17/17), *çalguculā* “çalgıcılar” (18/53), *yangunu* “yangını” (20/15)

/i/ > /ü/ değişmesi: *gelü* “gelir” (1/17), *ekmekstüz* “ekmeksiz” (2/14), *içün* “için” (2/96), *emzürüken* “emzirirken” (2/218), *bilü* “bilir” (4/11), *emzümē* “emzirmeye” (7/22), *büşürdüük* “pişirirdik” (7/47), *söylemişümdü* “söylemişimdir” (12/2), *demür* “demir” (13/70), *gözlemecük* “gözlemecik” (16/15), *cövüz* “ceviz” (17/44), *hüsüsü* “hususı” (18/102)

/i/ > /ú/ değişmesi: *temúzlük* “temizlik” (1/142)-(4/43), *temúz* “temiz” (2/46), *gidēdük* “giderdik” (2/31), *kiremút* “kiremit” (2/104), *geldúúm* “geldiğim” (3/8), *sevdúúm* “sevdiğim” (3/10), *delúlukden* “delilikden” (8/20), *sevgülü* “sevgili” (14/16), *gittük* “gittik” (1/1) *bekledük* “bekledik” (1/2), *girdük* “girdik” (1/73), *gelúken* “gelirken” (1/122), *versúy* “verirsin” (1/156), *ekdúmedim* “ektirmedim” (1/161), *sevdúúm* “sevdiğim” (2/29), *ezúk* “ezik” (2/150), *sevgülü* “sevgili”(14/16), *içún* “için” (20/68)

/i/ > /o/ değişmesi: *ohlamur* “ıhlamur” (2/40)

/i/ > /ú/ değişmesi: *eccúk* “azıcık” (4/11)

/e/ > /ê/ değişmesi: *êrúk* “erik” (1/184), *vêrüdün* “verirdi” (12/135)

/e/ > /ö/ değişimi: örüg_âcında “erik ağacında” (18/143) “Bu Ses farkı Çağatayca’ ya has bir özelliktir. İkinci hecedeki /ü/ birinci hecedeki ünlüyü /ö/ ye dönüştürür. Bu karakteristik bir özelliktir.”³²

Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

/ö/ > /e/ değişimi: *etede* “ötede” (1/89), *eteyandaki* “öte taraftaki” (1/138), *berēy* “böreğin” (2/35), *beyle* “böyle” (7/39)-(12/11), *eyle* “öyle” (8/4), *ete yanda* “öte yanda” (13/15), *eteberi* “öteberi” (13/38), *eyleymiş* “öyleymiş” (15/6), *beyle* “böyle” (31/7)

/ul/ > /ı/ değişmesi: *yımurta* “yumurta” (3/23), *yımışacuk* “yumuşacık” (16/70)

/ul/ > /i/ değişmesi: *biydey* “buğday” (1/154), *fasîle* “fasulye” (29/33)

/ü/ > /e/ değişimi: *türke* (4/8)-(6/5)-(6/9)-(12/141), *türkelē* “türküler” (2/30), *türke* “türkü” (1/33)- (17/31)

/ol/ > /a/ değişmesi: *gidiyalarmış* “gidiyorlarmış” (1/83), *oluya* “oluyor” (1/118), *deya* “diyor” (5/30), *pasa* “paso” (12/18)

³² Ahmet B. Ercilasun, **Türk Dili Tarihi**, Akçağ Yayınları, Ankara 2013, s.426.

/o/ > /e/ değişmesi: *radiye* “radyo” (2/76)

/ul/ > /i/ değişmesi: *bıdey* “buğday” (10/26)-(12/55)

1.1.1.7. Ünlü Türemesi

Bu ses olayı genellikle alıntı kelimelerde görölmektedir. Bunun yanında Eski Türkçedeki şekillerin korunduğu da görölmektedir: *ıscacuk* “sıcacık” (2/105), *ısıTma* “sıtma” (5/45)

Ön Seste Türeme

ilyan “leğen” /Farsça köken/ (2/71), *işey* “şey” (2/133), *işetdim* “şeyettim” (4/11), *ireçbelli* “rençberliği” (11/49), *ilāzım* “lazım” (12/90), *ırābeti* “rağbeti” (18/85), *ısgarpiniy* (22/57)

İç Seste Türeme

ederaFa “etrafa” (12/22)-(16/2), *filim* “film” (1/2), *zoru dikili* “tek derdi” (2/175), *cııldak* “çıplak” (2/84), *lüküs* “lüks lambası” (6/14), *çıkuruk* “çıkırık” (7/46), *yalavuz* “yalnız” (8/25), *teyip* “teyp” (11/32), *titereyon* (24/6), *metere* “metre” (28/100)

Son Seste Türeme

ğadari “kadar” (5/52)- (9/12)- (11/44), *ğadara* “kadar” (1/77)- (18/90)

1.1.1.8. Ünlü Düşmesi

Bartın ağzında çeşitli ses olayları nedeniyle kelime içinde ve sonunda bulunan bazı ünlülerin düşükleri görölmüştür.

İç Seste Ünlü Düşmesi: Bartın ağzında sık görölen bir ses olayıdır. *orda* “orada” (1/12), *şuyā* “şuraya” (1/158), *ğalcaz* “kalacağız” (2/14), *şullāda* “şuralarda” (2/19), *ğıyları* “kıyıları” (2/165), *burda* “burada” (2/187), *nıs* “nasıl” (2/173), *burdan* “buradan” (4/18), *deymen* “değirmen” (4/27), *birsi* “birisi” (4/46), *şurda* “şurada” (8/9), *ordan* “oradan” (14/36), *gerde* “geride” (15/2), *yarsını* “yarısını” (15/19), *ğalbā* “galiba” (12/8), *bullara* “buralara” (13/6), *ısdeylim* “isteyelim” (16/96), *kitli* “kilitli” (21/16), *ğıysı* “kıyısı” (22/61), *şurdan* “şuradan” (28/43), *ğarsını* “karısını” (28/102), *yukarda* “yukarıda” (12/15), *yokardayuz* “yukarıdayız” (20/52), *zabālin* “sabahleyin” (1/237)

Son Seste Ünlü Düşmesi: *yukar* “yukarı” (6/1), *cingen* “çingene” (14/17)

1.1.2. Ünsüzler

Bu kısımda önce ünsüz türlerini inceleyecek, sonra ünsüz değişimleri ve ünsüzlerle ilgili ses olaylarını ele alacağız.

1.1.2.1. Ünsüz Çeşitleri

Bartın ağızında tespit ettiğimiz ünsüzler şunlardır: /b/, /c/, /ç/, /d/, /e/, /f/, /g/, /ğ/, /ğ/, /ğ/, /h/, /h/, /h/, /j/, /k/, /K/, /k/, /k/, /l/, /m/, /n/, /ñ/, /p/, /r/, /s/, /ş/, /t/, /ç/, /T/, /v/, /y/, /z/.

Biz bu bölümde yazı dilimizde bulunmayan ünsüzleri inceleyeceğiz.

ğ ünsüzü: Sedalı, süreksiz bir art damak ünsüzüdür. Bartın ağzının temel ünsüzlerindedir. Kalın ünlülerle hece kurar; *ğoñşulā* “komşular” (1/239), *ğaba* “kaba” (2/23), *ğanaviçe* “kanaviçe” (3/24), *ğolumdan* “kolumdan” (5/16), *ğulāya* “kulağına” (6/5), *ğarı* “karı” (10/3), *ğalaba* “kalaba” (10/5), *ğudurduy* “kudurdun” (12/182), *ğolumuz* “kolumuz” (13/12), *ğāvaltı* “kahvaltı” (14/78), *ğarşuluklu* “karşılıklı” (16/4), *ğadefe* “kadife” (21/2), *ğazannan* “kazanla” (36/3)

g ünsüzü: Sedalı, süreksiz bir orta damak ünsüzüdür. Bölge ağzının temel ünsüzlerindedir; *gözelenen* “güzelce” (2/155), *gözel* “güzel” (5/21)-(12/74), *gürgenim* “gürgenim” (5/40), *güççükden* “küçüklüğümden” (5/65), *gótdu müydü* “getirdi mi” (6/8), *gülüyön* “gülüyorum” (8/1), *gótüllēdin* “getirirlerdi” (36/17)

k ünsüzü: Sedasız, süreksiz bir art damak ünsüzüdür; *muğdarım* “muhtarım” (1/40), *ağbağcuğ* “ak pakçacık” (2/131), *ğavası* “kafası” (10/36), *ğuşā* “kuşağı” (12/47), *zonguldağda* (14/18), *yahmağ* “yapmak” (15/29), *sakınman* “sakınmam”(16/51), *ğavamda* (20/45), *ğarşınıy* (24/63), *adamcuğ* (29/42)

k ünsüzü: Sedasız, süreksiz bir orta damak ünsüzüdür. Temel ünsüzlerindedir: *gittük* “gittik” (1/1), *ezük* “ezik” (2/150), *temüzlük* “temizlik” (4/43), *güççükden* “küçükten” (5/65), *kül* “kül” (7/36), *hüçük* “küçük” (8/14), *böyük* “büyük” (12/14), *accük* “azıcık” (13/21), *gözlemecük* “gözlemecik” (16/15)

ñ ünsüzü: Damaksıl n ünsüzüdür *ğoñşulā* “komşular” (1/239), *deyañ* (2/5), *ğoñşuluk* “komşuluk” (16/25), *ğoñşuda* “komşuda” (20/78), *ğolu ğoñşu* “kolu komşu” (29/37)

h ünsüzü: Sedasız, sızıcı, sürekli bir art damak ünsüzüdür. *oĥudum* “okudum” (2/4), *yaĥmadım* “yapmadım” (2/105), *ĥıyar* “salatalık” (12/39)

ĥ ünsüzü: Sedasız, sürekli sızıcı bir gırtlak ünsüzüdür: *ĥalva* “helva” (13/41), *ĥáyvanlarımız* “hayvanlarımız” (14/22)

K ünsüzü: k-g arası, yarı sedalı, süreksiz bir ön damak ünsüzüdür. *çok_öle* “çok öyle” (2/74), *yangunluK* “sevgili olma durumu” (5/42)

T ünsüzü: t - d arası, yarı sedalı, süreksiz bir diş - diş eti ünsüzüdür: *oTdüy* “oturduğun” (2/45), *çovaTmiş* “çoğaltmış” (16/68)

Tablo 2: Bartın Merkez İlçe Ağızındaki Ünsüzler

	Süreksiz			Sürekli								
				Sızıcı			Yarı Sızıcı		Akıcı			
	Sedalı	Yarı Sedalı	Sedasız	Sedalı	Yarı Sedalı	Sedasız	Sedalı	Sedasız	Burun Akıcıları	Ağız Akıcıları		
										Yanaklı	Titrek	Nefesli
Çift Dudak	b		p						m			
Diş Dudak			f	v								
Diş - Diş Eti	d	T	t	z	S	s			n	l	r	y
Diş Eti- Ön Damak	c		ç	j		ş						
Ön Damak	g	K	k	ğ								
Orta Damak	g		k									
Art Damak	g		ķ			h, ħ			ñ			
Gırtlak						ħ						

1.1.2.2. Ünsüz Değişmeleri

Bu bölümde ön ses, iç ses ve sons es olmak üzere ünsüz değişimleri ele alınacaktır.

Ön Ses Ünsüz Değişmeleri

/k/ > /k/ değişmesi: *kóprü* “köprü”(1/41), *kül* “kül” (7/36), *kók* (13/3), *kóyüne* “köyüne” (13/31)

/k/ > /g/ değişmesi: *gúvet* “kuvvet” (2/225), *górúvöllē* “görürerirler” (13/60), *gúyúyosuy* “koyuyorsun” (35/4), *gúçcukden* “küçükten” (5/65),

/k/ > /ğ/ değişmesi: Bartın Merkez ilçe ağzında bu ses değişimi açısından bol örneklere rastlanır: *gövmuş* “kovmuş” (1/59), *ğarınıy* “karının/ kadının” (1/60), *ğız* “kız” (1/62)-(7/4), *ğonuşması* “konuşması” (2/64), *ğızım* “kızım” (3/17), *ğanaviçe* “kanaviçe” (3/24), *ğazāduğ* “kazardık” (5/4), *ğulāya* “kulağına” (6/5), *ğarı* “karı” (10/3), *ğalaba* “kalaba” (10/5), *ğızken* “kızken” (12/2), *ğayınam* “kaynanam” (12/3), *ğazannarınan* “kazanlarla” (13/41), *ğarağolda* “karakolda” (14/57), *ğāvaltı* “kahvaltı” (14/78), *ğarşuluklu* “karşılıklı” (16/4), *ğo* “koy” (16/12), *ğorkman* “korkman” (17/9), *ğabartmamız* “kabartmamız” (18/5), *ğatda* “katta” (19/3), *ğıymatlım* “kıymetlim” (20/58), *ğadefe* “kadife” (21/2), *ğayış* “kayış” (21/5)

/g/ > /ğ/ değişmesi: Bartın ağzında bu değişime de sık rastlamaktayız. *gúçcek* “küçük” (2/38), *gózelnēn* (2/155), *gózel* “güzel” (5/21)-(12/74), *gúrgenim* “gürgenim” (5/40), *gúlúyon* “gülüyorum” (8/1), *gótú müydü* “getirdi mi” (6/8): Bartın Merkez ilçe ağzında “getir-” ve “götür-” fiilleri birbirinin yerine kullanılmaktadır. *gótúllēdin* “götürürlerdi (getirirlerdi)” (36/17)

/t/ > /d/ değişmesi: *daş* “taş” (1/113), *dānesiniy* “tanenin” (1/108), *duz* “tuz” (1/118), *datlı* “tatlı” (2/37), *dutmaya* “tutmuyor” (2/64), *dāne* “tane” (6/2-16/1), *dağım* “takım” (12/88)

/p/ > /b/ değişmesi: *bekmez* “pekmez” (1/100), *bişiyodu* “pişiyordu” (1/20), *barmak* “parmak” (1/102)-(2/17), *bazar* “pazar” (2/41)- (21/18), *bişüryon* “pişiriyorum” (2/ 94), *bazarcılık* “pazarcılık” (14/38), *bişürya* “pişiriyor” (16/22), *besdil* “pestil” (12/42)

/s/ > /z/ değişmesi: *zabah* “sabah” (14/75), *zabālin* “sabahleyin” (1/96), *zoba* “soba” (1/107), *zebze* “sebze” (1/187), *zabahdan* “sabahtan” (8/1), *zabā ğadarı* “sabaha kadar” (3/17), *zebep* “sebeb” (5/32), *zığaray* “sigaran” (17/18)

/j/ > /c/ değişmesi: *candarma* “jandarma” (1/73)- (7/41)

/b/ > /m/ deęişmesi: *mindilē* “bindiler” (1/68), *mindūk* “bindik” (1/167), *minēdūk* “binerdik” (2/45), *minēlēdin* “binerlerdi” (5/58)

/f/ > /h/ değişmesi: *huğarā* “fuğarā” (2/6)

/ç/ > /c/ değişmesi: *cııldak* “çıplak” (2/84), *cingen* “çingene” (14/17), *cizme* “çizme” (18/29),

/k/ > /h/ deęişmesi: *hūcūk* “küçük” (2/71)-(8/14), *hūcūkleri* “küçükleri” (2/142)

/d/ > /t/ değişmesi: *tamlarıy* “damların/ ahırların” (16/35)

/b/ > /p/ deęişimi: *poçca* “bohça” (11/58), *pūsKūt* “bisküvi” (16/57)

İç Seste Ünsüz Değişmeleri

/ç/ > /c/ değişmesi: *baçcesinde* “bahçesinde” (28/121)

/ķ/ > /ğ/ değişmesi: *şapğa* “şapka” (1/241), *başğasına* “başkasına” (17/13),

/k/ > /g/ değişmesi: *esgi* “eski” (1/15)-(12/89), *isgele* “iskele” (2/60), *tesgere* “tezkere” (2/60), *asger* “asker” (2/73)

/k/ > /g/ değişmesi: *keşgek* “keşkek” (18/16)

/t/ > /d/ değişmesi: *hasdāneye* “hastaneye” (1/7), *işde* “işte” (1/14), *üsdü* “üstü” (1/127), *posda* “posta” (1/161), *kesdene* “kestane” (30/26), *ağdaryodum* “aktarıyordum” (2/16), *hafdası* “haftası” (2/78), *ğózedive* “gözetleyiver” (4/7), *dizüsdü* “dizüstü” (10/1), *ederafa* “etrafı” (12/181)-(16/2), *usdalā* “ustalar” (16/9), *defder* “defter” (16/67), *isdeylim* “isteyelim” (16/96), *erişdemiz* “eriştemiz” (18/4), *kesdāne* “kestane” (22/53), *posdāne* “postane” (22/56)

/f/ > /v/ deęişmesi: *mesāveli mesāveli* “mesafeli mesafeli” (1/50), *misēvir* “misafir” (1/50), *sever* “sefer” (1/134), *kūve* “kūfe” (2/139), *çivit* “çift” (1/114), *ķavasına* “kafasına” (8/12)-(18/25), *ķavası* “kafası” (10/35), *ķavamda* “kafamda” (20/45), *tūvek* “tūfek” (29/2)

/s/ > /z/ değişmesi: *herkeziy* “herkesin” (2/64)

/p/ > /b/ deęişmesi: *ibincecūk* “ipincecik” (2/237), *hebisini* “hepsini” (3/16), *reçberi* “rençperi” (1/85), *reçbellik* “rençperlik” (10/37)

/v/ > /f/ değişmesi: *mürfet* “Mürüvvet” özel isim (20/ 37)

/b/ > /v/ değişmesi: *buvamız* “babamız” (2/23), *buvasıynan* “babasıyla” (14/60), *beverek* “böbrek” (29/53)

/ğ/ > /y/ değişmesi: *deynek* “değnek” (1/145), *çiyneayasuy* “çiğniyorsun” (18/31), *beyenmezlerdin* “beğenmezlerdi” (7/6) *beyenmedilē* “beğenmediler” (20/34), *deymen* “değirmen” (4/27)-(14/50)-(32/3)

/ğ/ > /v/ değişmesi: *sovan* “soğan” (1/184), *yav* “yaę”(1/118), *sav* “saę” (2/116), *beşivi* “beşiği” (2/120)-(10/28), *avarcaķlā* “ağaracaklar/ beyazlayacaklar” (2/164), *bavi* “baęi” (4/22), *deymen* “değirmen” (4/27), *yıvin* “yığin” (5/26), *çivuryoz* “çiğiriyoruz” (5/26), *örümcek avı* “aęi” (7/4), *tıvinan* “tığ ile” (12/27), *yavcı kōyū* “yağcı köyü” (12/68), *çivurken* “çiğirirken” (12/78), *çovaltmayadum* “çoğaltmıyordum” (12/167), *yaviş* “yağiş” (14/63), *gelinlivi* “gelinliği” (16/114), *dava* “daęa” (18/102), *savlıklı* “sağlıklı” (19/13), *dav* “daę” (20/1), *yavlı* “yağlı” (20/75)-(21/5), *davulur* “dağılır” (24/78), *çavurdulā* “çağırdılar” (28/105)

/ç/ > /ş/ değişmesi: *aşduk* “açtık” (2/19), *aşluķ* “açık” (2/15), *avaşdan* “ ağaçtan” (2/81), *geşdi* “geçti” (13/73). Bu değişim konusunda çeşitli fikir ayrılıkları görölmektedir. Bazı dilciler bu değişimi Kıpçak Türkçesi özelliği olarak belirtmekte bazıları ise bu görüşe karşı çıkmaktadırlar.

Gürer Gülsevin’e göre “Verilen örneklere bakılınca cevap açıktır: Yani, doğal bir “kapalı hecenin sonunda sızıcılaşma olayı” görölmektedir. Üstelik, bu ç > ş değişmesi, sadece Kıpçakça bir unsur olarak yaşadığı iddia edilen ağızlarda görölmez; Anadolu ve Rumeli’nin pek çok ağzında, /ç/ sesi, kapalı hecenin son sesi konumuna gelince sızıcılaşabilmektedir.”³³

³³ Gürer Gülsevin, “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kıpçakça Denilen Unsurlar Üzerine ç>ş Değişimi”, *Turkish Studies*, Volume 3/3, Spring 2008 s. 382.

/l/ > /n/ değişmesi: *arabaynan* “arabayla” (1/66), *cesaretnen* “cesaretle” (1/68), *eliyнен* “eliyle” (1/90), *ókúznen* “öküzle” (1/114), *sırtıynan* “sırtıyla” (1/117), *paraynan* “parayla” (1/118), *yonāduķ* “yolardık” (2/91), *dñnen* “dinlen” (10/30), *sennen* “senle” (18/152)

/m/ > /n/ değişmesi: *şindi* “şimdi” (13/37)-(16/109)

/m/ > /ñ/ değişmesi: *ğoñşulā* “komşular” (1/239), *ğoñşuluk* “komşuluk” (16/25), *ğoñşuda* “komşuda” (20/78), *ğolu ğoñşu* (29/37)

/n/ > /v/ değişmesi: *yalavuz* “yalnız” (8/25), *çivlasın* “çınlasın” (24/50), *ovarva* “onariver” (28/24)

/n/ > /y/ değişmesi: *yarıya* “yanına” (1/32), *yoluya* “yoluna” (1/32), *gelmediyiz* “gelmediniz” (1/63), *deriyizi* “derinizi” (1/73), *hepiyiz* “hepiniz” (1/73), *gidesiyiz* “gidersiniz” (1/73), *hocanıy* “hocanın” (1/137), *ğóynúyden* “gönlünden” (3/23), *yeydim* “yendim” (17/45)

/r/ > /l/ değişmesi: *gúleş* “güleş” (1/38), *bilāder* “birader” (1/60), *faķıllere* “fakirlere” (7/14), *şelbet* “şerbet” (13/56), *çılptı* “çırptı” (5/63), *sipelli* (28/13)

/d/ > /c/ değişmesi: *şinci* “şimdi” (2/70)-(12/20)-(13/54), *şincik* “şimdi” (13/55)

/h/ > /ķ/ değişmesi: *muķdarım* “muhtarım” (1/40), *māķus* “mahsus” (1/83)

/v/ > /m/ değişmesi: *merdiman* “merdiven” (7/4) *mertman/ merdeman* gibi kullanımlar da mevcuttur.

/l/ > /d/ değişmesi: *denediyalarmış* “taneliyorlarmış” (1/116)

/l/ > /r/ değişmesi: *sirkeledi* “silkeledi” (2/183), *ğórgeye* “gölgeye” (3/14), *gerenēnden* “geleneğinden” (18/197), *ğórge* “gölge” (20/69)

/t/ > /r/ değişmesi: *yerişdiriyodu* “yetiştiriyordu” (1/186)

/h/ > /f/ değişmesi: *tafdalā* “tahtalar” (2/211), *sohra* “sofra” (12/18), *serfoş* (22/23)

/ğ/ > /y/ değişmesi: *eyer* “eğer” (7/6), *beyendilē* “beğendiler” (12/9), *ğózúm seyri* (20/27), *eyri* “eğri” (20/29)

/t/ > /l/ değişmesi: *posla* “posta” (7/9)

/k/ > /v/ değişmesi: *navuş* “nakış”(17/42)

/p/ > /h/ değişmesi: *yahmışıy* “yapmışın” (16/87), *yahmazduķ* “yapmazdık” (17/43), *yahmaz mıyuz* “yapmaz mıyız” (13/14), *yahmadım* “yapmadım” (14/38), *yahmak* “yapmak” (15/29)

/c/ > /j/ değişmesi: *mejbur* “mecbur” (6/7)

/h/ > /y/ değişimi: *tāyirālara* “Tahir ağalar”(2/53), *zabāya* “sabaha” (12/119)

Son Seste Ünsüz Değişmeleri

/n/ > /y/ değişimi

oturyosuy “oturuyorsun”(1/4), *ġāķamaya musuy* “kalkamıyor musun” (1/4), *yürüdüy* “yürüdün” (1/5), *saçlarıy* “saçların” (7/30), *seniy* “senin” (1/5), *tepsiniy* “tepsinin”(10/15), *davariy* “davarın” (7/16), *aşdıy* “aştın” (22/1), *deyveriy* “deyiverin” (22/7)

/ç/ > /ř/ değişimi: *sütlaş* “sütlaç” (1/19), *ġař* “kaç” (8/20)-(17/71)-(33/7)

/s/ > /ř/ değişimi: *herkeş* “herkes” (8/8)-(16/78)-(18/48)

/s/ > /z/ değişimi: *uluza* “Ulus’a” (1/117)

/m/ > /n/ değişimi: *yaturcan* “yatıracağım” (1/7), *yatacan* “yatacağım” (1/8), *birakıvarcan* “bırakıvereceğim” (1/165), *ayrılmayacan* (24/74), *gidecen* “gideceğim” (30/55)

1.1.2.3. Ünsüz Benzeşmesi

İlerleyici Benzeşme: “Kelime içinde yan yana bulunan ünsüzlerden öncekinin kendinden sonrakini etkileyerek boğumlanma niteliği bakımından kısmen veya tamamen kendisine benzetmesi olayıdır.”³⁴

/nl/ > /nn/: *fırını* “fırınlı” (1/36), *dúúnnē* “düğünler” (1/50), *donnarınan* “donlarla” (1/76), *gidennē* “gidenler” (1/139), *dikenneriy* “dikenlerin” (1/191), *unnā* “onlar” (2/69), *televizyonnāda* “televizyonlarda” (2/75), *içennē* “içenler” (3/18), *tavannara*

³⁴ Zeynep Korkmaz, **Grammer Terimleri Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara 1992, s. 86.

“tavanlara” (4/34), *bunnarıy* “bunların” (4/35), *düşmannā* “düşmanlar” (5/32), *cingannā* “çingeneler” (10/17), *zamannarı* “zamanları” (12/160), *gelinnē* “gelinler” (12/173), *bunnara* “bunlara” (13/31), *nişannadıķ* “nişanladık” (13/31), *deliğannilā* “delikanlılar” (14/5)

/tl/ > /tT/: *çatTak* “çatlak” (1/5)

Gerileyici Benzeşme: “Kelime içinde önce gelen sesin sonraki sese boğumlanma niteliği bakımından kısmen veya tamamen benzeşmesi olayıdır.”³⁵

/rl/ > /ll/ : *isdellēdin* “isterlerdi” (1/56), *ahullāda* “ahırlarda” (1/93), *daķallarmıř* “takarlarmış” (1/128), *civallā* “civarlar” (1/149), *fakillik* “fakirlik” (2/ 56), *billik* “birlik”(2/73), *gerellerdin* “gererlerdi” (4/14), *isdellē* “isterler” (4/46), *yuvallamalı* “yuvarlamalı” (12/159), *dellē* “derler” (12/161)-(22/27), *ğallara* “kadınlara” (12/170), *bullara* “buralara” (13/6), *tallaya* “tarlaya”(1/97), *şullāda* “şuralarda” (2/19), *isdellē* “isterler” (3/18), *yapallādin* “yaparlardı” (3/21), *mısilā* “mısırlar” (4/33), *killendi* “kirlendi” (5/28), *hıyalları* “hıyarları” (12/43), *reçbellik* “rençperlik”(13/71), *hatıllamam* mı “hatırlamam mı” (14/1), *soyallardın* “soyarlardı” (14/10), *ğurallardı* “kururlardı” (14/13), *gidellēdi* “giderlerdi” (14/13), *ayalladuk* “ayarladık” (14/44), ayallandı (14/55), *hazıllaycak* “hazırlayacak” (16/36), *ğalbullayon* “kalburluyorum” (18/41), *faķıllıķdan* “fakirlikten” (18/49), *mezellik* “mezarlık” (18/69), *ekellerdi* “ekerlerdi” (18/139), *soyallardın* “soyarlardı” (19/6), *mısilarıy* “mısırların” (19/6), *yillēdin* “yerlerdi” (19/7)

/zcl/ > /cc/: *eccūk* “azıcık” (2/52- 7/45), *eccūk* “azıcık” (3/11), *āccūk* “azıcık” (13/21)

/hç/ > /çç/: *açcı* “aşçı” (10/11), *boçcası* “bohçası” (11/54), *baçcesinde* “bahçesinde” (28/121)

/kş/ > /şş/: *aşşama* “akşama” (8/10)

/hs/ > /ss/: *massul* “mahsul” (1/226), *müssümansay* “Müslümansan” (12/185)

/yl/ > /ll/ : *pallālā* “paylarlar” (bu kelime muhtemelen “pay-la-” kelimesinden türemiştir. (18/82)

/ln/ > /nn/: *yannız* “yalnız” (6/18)

³⁵ Zeynep Korkmaz, **Gramer Terimleri Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara 1992, s.73.

1.1.2.4. Ünsüz Düşmesi

Bu bölümde ünsüz düşmeleri ele alınacaktır.

/h/ düşmesi: *bilassa* “bilhassa” (1/73), *veyātda* “veyahut da” (1/97), *heralda* “herhalde” (12/12)

/n/ düşmesi: *piriç* “pirinç” (18/43), *reçbellik* “rençperlik” (10/37), *zaTde* “zaten” (20/35)

/ğ/ düşmesi: *bālı* “bağlı” (28/60), *aşadan* “aşağıdan” (1/32), *dourdum* “doğurdum” (2/8)

/l/ düşmesi: *atmışlara ğadarı* “altmışlara kadar” (1/77), *boşatduk* “boşalttık” (18/154) , *çovaTmiş* “çoğaltmış”(16/68), *ğāk* “kalk” (20/11), *feç* “felç” (20/53), *kitli* “kilitli” (21/16)

/f/ düşmesi: *yūke* “yufka” (2/33)-(16/41), *çitnen* “çift ile” (12/54), *bi çit yemeni* “bir çift ayakkabı” (28/13), *çitlik* “çiftlik” (28/175)

/v/ düşmesi: *doul* “davul” (1/39), *touk* “tavuk” (10/16)

/t/ düşmesi: *yonāduk* “yontardık” (2/91), *üs baş* “üst baş” (2/65)

/y/ düşmesi: *go* “koy”(16/11), *tülü* “tüylü” (21/6)

/r/ düşmesi: *sepdüllē* “serptirirler” (11/60)

Şimdiki Zaman “-(I)yor” ekindeki “r” her zaman düşmüştür: *gidemeyon* “gidemiyorum” (2/9). Bu durum “Şekil Bilgisi” kısmında ayrıntılı incelenecektir.

1.1.2.5. Ünsüz Türemesi

Bu bölümde ünsüz türemeleri ele alınacaktır.

Ön Seste Ünsüz Türemesi

/y/ türemesi: *yerişdiriyodu* “yetiştiriyordu” (1/186)

Bu konuda Gürer Gülsevin “*yeriş-*” (eriş-) mastarının aslında Eski Türkçede var olan şeklini koruduğunu ve sonradan bir türeme olmadığını söyler.³⁶

³⁶ Gürer Gülsevin, “Ağız Araştırmalarımızda Yaygınlaşmış Yanlışlıklar”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies*, Cilt: V, Sayı 2, İzmir 2005, s. 208.

İç Ses Ünsüz Türemesi

/y/ türemesi: Ek fiil geniş zaman 1. teklik ve 1. çokluk çekimlerinde ünsüzle biten kelimelerden sonra /y/ sesinin türediği görülmektedir: *yokyun* “yokum” (28/82), *gençyin* (1/72), *kóyúndenyin* (1/170), *dālyin* “değilim” (1/72), *inatyn* “inadım” (2/97), *ben deilyin* “ben değilim” (2/153), *kúmeslēdenyyn* “kümeslerdenim” (20/51), *deilyyn ki* “değilim ki” (2/153), *ğızğardeşyüz* “kızkardeşiz” (12/116), *popülyüz* “popüleriz” (1/200)

/T/ türemesi: *zaTden* “zaten” (1/77)- (4/29)

Son Ses Ünsüz Türemesi

/m/ türemesi: *oncam* “onca” (1/6)

/n/ türemesi: *bilen* “bile” (2/152), *yokdun* “yoktu” (15/18), *gelüdüün* “gelirdi” (7/9), *yapādın* “yapardı” (15/13)

1.1.2.6. Yer Değiştirme (Metatez)

“Bir gramer birliğinde yan yana gelen iki sesin bazen yer değiştiği görülür.”³⁷: *kirPit* “kibrit” (2/168)- *kirPút* “kibrit” (25/33) *algımda* (2/147), *algıma* “aklıma” (4/8), *ireli* “ileri” (8/20), *zellet* “lezzet” (11/33) *irelleyince* “ilerleyince” (15/2), *çölmekci kóyüne* “çömlekçi köyü” (16/88), *ğúyeviyi* “güveyi” (28/19), *algá* (30/8), *ğabli* “kalbi” (30/30), *eyvanda* (5/72)-(16/40) - *ev yanında* (28/184) iki şekilde de ulaşılmıştır.

1.1.2.7. Ünsüz İkizleşmesi

“Kelime kökündeki herhangi bir sesin, yan yana iki kez tekrarlanmasıdır.”³⁸

/ç/ > /cc/ değişmesi: *ğúccū* “küçüğü” (16/64), *ğúccúk* “küçük” (16/65)

/m/ > /mm/ değişmesi: *emme* “ama” (1/59)-(2/180)-(9/12)-(12/2)

/c/ > /cc/ değişmesi: *ıccak* “sıcak” (12/190)

³⁷ Muharrem Ergin, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul 2013, s.52

³⁸ Süer Eker, **Çağdaş Türk Dili**, Grafiker Yayınları, Ankara 2003, s. 204.

1.1.2.8. İkiz Ünlülerin Tekleşmesi

Yabancı kökenli sözcüklerde çift ünsüzlerden biri kimi zaman düşer. Metinlerimizden bazı örnekler şunlardır: *evelki* “evvelki” (2/12), *güvet* “kuvvet” (2/225) *ēvelē* “evvela” (18/153), *eveli* “evvelden” (2/25)

1.1.2.9. Hece Kaynaşması

“Hece kaynaşması /f/, /g/, /ğ/, /h/, /k/, /v/, /y/, gibi aşınmaya ve düşmeye elverişli ünsüzlerin erimesi sonucu ortaya çıkmaktadır.”³⁹ Bartın ağızında hece kaynaşması, genellikle /ğ/ sesinin aşınıp düşmesine bağlı olarak meydana gelmektedir.

ayānıy “ayağının” (1/155), *derinlī* “derinliği” (1/16), *ayçiçēni* “ayçiçeğini” (1/120), *ocā* “ocağa” (16/49), *boşlüy* “boşluğun” (1/112), *hendēy* “hendeğin” (2/20), *ayāmız* “ayağımız”(2/23), *ekmē* “ekmeği” (2/99), *yaprā* “yaprağı” (2/99), *yürēm* “yüreğim” (5/73), *gülāya* “kulağına” (6/5), *bēnecek* “beğenecek”(6/7), *ırmā* “ırmağa” (8/8), *yatdū* “yatdığı” (10/34), *çocūy* “çocuğun” (10/35), *kuşā* “kuşağı” (12/47), *dırnānnan* “tırnağım ile/ tırnağımla” (16/28), *aşā-yukarı* “aşağı yukarı” (16/33), *sokā* “sokağa” (16/39), *börē* “böreği” (16/41), *gusrāna* “kusrağına” (16/49), *sandūy* “sandığın” (16/89)

1.2. Şekil Bilgisi

Bu kısımda bölge ağızında tespit edilen ve yazı dilimizden farklı olan şekil bilgisel unsurlar incelenecektir.

1.2.1. İsimler

Bu bölümde Bartın ağızındaki isim yapımı ve isim işletimi üzerinde durulacaktır.

1.2.1.1. İsim Yapım Ekleri

Bir önceki bölümde incelenen ses değişmelerine bağlı olarak Bartın ağızındaki isim yapım ekleri yazı dilimizdeki şekillerinden farklılık göstermektedir.

İsimden İsim Yapım Ekleri

“İsimden isim yapan ekler, ad kök ve gövdelerine getirilen eklerdir. Ad kök ve gövdeleri ya *kaş*, *yaş*, *baş+lık*, *yaş+lı* örneklerinde görüldüğü gibi doğrudan doğruya ad

³⁹ M. Emin Eren, *Zonguldak- Bartın- Karabük İlleri Ağızları*, TDK, Ankara 1997, s. 46.

kökenli sözlerdir. Yahut da *kapa-k*, *bat-ak*, *baş-ar-mak* örneklerinde görüldüğü gibi, fiilden ad yapma ekleriyle oluşturulmuş ad gövdeleridir.”⁴⁰

+ **IAk**: *patlak* (12/112), *çatTak* “çatlak” (1/5): Bu örneğin ekinde bir ses benzeşmesi görülmektedir.

+ **cUk**: Bu ek, Bartın ağzında sadece yuvarlak ünlülü olarak karşımıza çıkar, ek başındaki ünsüz ise daima yumuşaktır. *ğucuk* “kadarlık” (2/39), *yūsecük* “yüksekcik” (2/104), *ıscacuk* “sıcacık” (2/105), *ağbaçcuk* “ak pakçacık” (2/131), *incecüküm* “inceciktim” (2/237), *ibincecük* “ipincecik” (2/237), *eccük* “azıcık” (4/11), *açcuk* “azıcık” (13/21), *dānecük* “tanecik” (16/14), *gözlemecük* “gözlemecik” (16/15), *yumuşacuk* “yumuşacık” (16/70), *ğardaşcūm* “kardeşçığım” (20/54), *alçacukdan* “alçacık” (21/1), *ğüçcük* “küçücük” (28/5), *yolcuk* (28/173), *yangunculuk* (29/12), *adamcuk* “adamcık” (29/42), *tencerecük* (29/54), *defācuk* “defacık” (30/12), *daracuk* “daracık” (30/48), *inecük* “incecik” (31/14)

Bölge ağzında derlenen ve ezgili söylenen manilerde ise ekin ünlüsü, yuvarlaklaşmamıştır: *bireciim* “biriciğim” (30/31), *sevdüceim* “sevdiceğim” (30/34)

+ **cI**, **+cU**: Bu ek genellikle yazı dilimizde olduğu gibi kullanılmaktadır. *doulcu* “davulcu” (1/42), *arabacıyuz* (1/152), *ormancılā* “ormancılar” (1/164), *avcı* (2/184), *aşçı* (3/17), *aççı* (10/11), *toukcı* “tavukçu” (10/16), *kepçeci* “kepçeci” (14/62) *ğündelikci* “gündelikçi” (13/15), *mādencilik-bazarcılık* (14/38), *serecilik* (15/12), *bazarcı* (15/15), *bağlavacı* (16/94), *nöbetci* (18/57), *çalğuculā* “çalgıcılar” (18/53), *ateşcidü* (18/58), *ahcı* (18/73), *bekcisüyüz* “bekçisiyiz” (27/2), *ğözcüsüyüz* “gözcüsüyüz” (27/3), *bekci* “bekçi” (28/32), *yalancı* (28/101), *benzinci* (28/146), *āşarcıla* “aşarcılar” (30/4), *tāmirci* (36/25), *delāletci* (37/17)

+ **Cek**: *bürümcek* “başörtüyü katlama şekli/burma” (2/24), *ğuccek* “küçük” (2/38)

+ **cUvAz**: Bu ekin yazı dilimizdeki karşılığı, olan “+CAğlz eki, +CAk ekinin yine bir pekiştirme eki olan +Az > +Iz ekiyle genişletilmesinden oluşmuş bir birleşik ektir. Adlardan ve ad niteliğinde olan sözlerden küçültme, sevgi ve acıma ifadesi veren küçültme adlan türetir.”⁴¹ Bu ek Bartın merkez ağzında +cUk ekinde olduğu gibi yuvarlak ünlülü olup ek başındaki ünsüz uyuma girmemektedir. Derleme çalışmaları sırasında ekin

⁴⁰ Zeynep Korkmaz, **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, TDK Yayınları, Ankara 2009, s.33

⁴¹ Zeynep Korkmaz, **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, TDK Yayınları, Ankara 2009, s.41

kullanıldığı birçok örnekle karşılaşmıştır ancak metinlerimizde sadece iki örnekle tanıklanmıştır: *bi kelamcuvaz* “bir kelamcağız” (5/27), *goscuvaz* “kozcağız” (28/76)

+ **Ir**, + **Ur**: Bölge ağzında bu eke genelde yansıma sözcüklerden türemiş kelimelerde rastlanılmıştır. *tanğır* (2/197), *zongır* (5/48), *şıķır* (5/56), *çotur* (18/11)

+ **IAr**: Topluluk adı niteliğiyle kullanılan çokluk eki olan -IAr bu özelliği ile kelime yapımı alanına girmiştir.⁴² Çalışmamızın bu kısmında de ele alınmış olan bu ek ve örnekler şöyledir: *mollere* “Moller”, *tāyirālara* “Tahir ağalar”, *araplara* “Araplar”, *ibişālara* “İbiş Ağalar” (2/53)

+ **II**, + **IU**: *ğivılcımlı* “kıvılcımlı” (2/100), *tüllü* “türlü” (5/60), *yaralı* (5/73), *çalğulu* “çalgılı” (6/4), *neşeli* (6/5), *davullu* (7/8), *paralı* (11/11), *şenlikli* (11/14), *baķlalı* (11/41), *ğóceli* “göçeli/ mısırın ufalanmış hali” (11/42), *doullu* “davullu” (28/10), *toplu* (28/71)

+ **IIIk**, + **IUk**: Bu ek, ünlü ve ünsüz uyumlarına uyma bakımından genellikle yazı dilimizle aynı özelliklere sahiptir. *ğarşılıķlı* “karşılıklı” (1/48)-(16/4), *temüzlük* “temizlik” (1/142)- (4/43), *aşluk* “açlık” (2/15), *hilelik* “hilecilik” (2/152), *yangunluK* “yangınlık/sevgililik” (5/42), *delülükden* “delilikden” (8/20), *hazılık* “hazırlık” (11/10), *bolluk* (11/38), *uzluk* (11/46), *aşçılık* “aşçılık” (12/1), *ğündelikci* “gündelikçi” (13/15), *suluk* (13/15), *yorgunluk* (28/22), *çiçeklive* “çiçekliģe” (28/66), *dutğunnuķ* “tutkunluk” (28/160), *boķluk* (28/174), *çitlik* (28/175), *hapislik* (28/112), *oullūna* “oğulluğuna<oğul+luk” (28/130), *fazlalık* (31/8), *ğadılık* “kadılık” (33/12)

+ **sUz**: *ğurbansuz* “kurbansız” (1/27), *rātsuz* “rahatsız” (1/242), *susuz* (2/10), *ekmeksüz* “ekmeksiz” (2/14), *rātsuzdu* “rahatsızdı” (2/145), *yoksuzluk* “yoksulluk” (2/195), *cansuz* “cansız” (13/23), *yoķsuz* “yoksul” (18/15), *susuz* “susuz” (30/37), *ğumsuz* “kumsuz” (30/38), *yarsuz* “yarsız” (30/40)

Fülden İsim Yapım Ekleri

- **Ak**: *yumaķ* (5/12), *ğivraķ* “kıvrak” (12/1), *oturaķ* “bank” (22/39), *ğavşak* “kavşak” (36/3), *yalak* (2/154),

- **AmAk**: *geçemekden* (20/17)

⁴² Tahsin Banguoğlu, **Türkçenin Grameri**, TDK Yayınları, Ankara, 2011, s. 188.

- **Ası:** *yiyesilē* “yiyesiceler” (29/17), *ğudurasıca* “kudurasıcalar” (31/1)
- **ç:** *ğısğaç mısğaç* “kıskanç mıskanç” (12/162)
- **gA:** *çövürge* “çevirge” (25/30)
- **gU:** *çalğulu* “çalgılı”(6/4), *yayğu* “örtü” (18/39)-(30/2), *basğula-* “baskıla” (16/83), *içğü* “içki” (20/36)
- **(D)m / - (U)m:** *örümü* (2/124), *giyim* (18/ 29)
- **Uk, -k:** Eski ve yaygın bir geçmiş zaman sıfat fiil eki olan bu ek günümüzde fiilden sıfat yapma görevini üstlenmiştir.⁴³ *yırtuğ pırtuğ* “yırtık pırtık” (1/76), *uyanuk* “uyanık” (1/142), *ezük* “ezik” (2/150), *ğarman ğaruşuk* “karma karışık” (7/40), *tanıduğ tanımaduğ* “tanıdık tanımadık” (14/3), *tünek* (28/162), *dutuğlü* “tutukluğu” (29/21)

1.2.1.2. Çekim Ekleri

Eklerin tasnifi konusunda son yıllarda birçok çalışma yapılmış ve yeni kategoriler önerilmiştir. Eklerin sınıflandırılması ile ilgili yeni açıklamalar ve öneriler için şu çalışmalar incelenebilir: H. İbrahim Delice “Türk Dilinde İşlevsel Ek Tasnifi Denemesi”⁴⁴, Cahit Başdaş “Türkçede Üçüncü Grup (Ara) Ekler”⁴⁵, Zikri Turan “Türkçenin Yapım ve Çekim Düzeninde Yer Alan Eklerin Sınıflandırılması Nasıl Olmalıdır?”⁴⁶, Gürer Gülsevin “Türkçede Sıra Dışı Ekler ve Eklerin Tasnif-Tanımlanma Sorunu Üzerine”⁴⁷ gibi çalışmalara bakılabilir. Bunun yanında eldeki bu çalışmada yeni bir tasnif yapılmayacak, gramerimize yerleşmiş olan ek tasnifi dikkate alınacaktır.

Çokluk Ekleri

Bartın ağzında çokluk eklerindeki /r/ ünsüzünün düştüğü ve bu düşmenin kendisinden önceki ünlüyü uzattığı görülür: *bayramlā* “bayramlar” (1/15), *ğaburgalā* “kaburgalar” (1/5), *işlē* “işler” (1/14), *tavalā* “tavalalar” (1/15), *annaşmalā* “anlaşmalar”

⁴³ Tahsin Banguoğlu, **Türkçenin Grameri**, TDK Yayınları, Ankara, 2011, s. 248.

⁴⁴ H.İbrahim Delice, “Türk Dilinde İşlevsel Ek Tasnifi Denemesi”, **Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2000, s.24.

⁴⁵ Cahit Başdaş, “Türkçede Üçüncü Grup (Ara) Ekler” **Bilkent Üniversitesi I. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı**, 26-27 Eylül 2006, s. 1-6.

⁴⁶ Zikri Turan, “Türkçenin Yapım ve Çekim Düzeninde Yer Alan Eklerin Sınıflandırılması Nasıl Olmalıdır?” **IV. Uluslararası Türk Dil Kurultayı** (25-28 Eylül 2000) Bildirileri, Ankara, TDK Yayınları, II. Cilt, s.1835-1844

⁴⁷ Gürer Gülsevin “Türkçede Sıra Dışı Ekler ve Eklerin Tasnif-Tanımlanma Sorunu Üzerine” **V. Uluslararası Türk Dil Kurultayı Bildirileri-1**, Ankara TDK Yayınları, s.1267-1284.

(1/48), *yemeklē* “yemekler” (1/58), *şişelē* “şişeler” (1/60), *kirişlē* “kirişler” (1/127), *zillē* “ziller” (1/148), *bişeylē* “bişeyler” (2/23), *bayramlāda* “bayramlarda” (2/25), *pençerelē* “pencereler” (2/25), *adamlā* “adamlar” (2/66), *ullā* “uğurlar” (10/1), *çeyizlē* “çeyizler” (16/115), *bozanlā* “bozanlar” (18/164)

İyelik Ekleri

“Nesnenin kime ait olduğunu bildiren +(I)m /+(U)m, +(I)n /+(U)n, +I /+U, +sI/+sU vb.”⁴⁸ eklerdir.

Teklik 1. Şahıs: +m, +(I)m, +(U)m: *denizim* (2/ 63), *yavrum* (4/13), *gızım* (4/30), *uşām* “çocuğum” (4/39)-(16/73), *ķavamda* “kafamda” (20/45), *gıymatlım* “kıymetlim” (20/58), *gıynüm* “gönlüm” (22/48), *sevduceim* “sevdiğim” (30/34)

Teklik 2. Şahıs: Yazı dilimizde +(I)n /+(U)n olan teklik 2. kişi iyelik eki Bartın ağızında +y olarak görülmektedir; +y: *yanıya* “yanına” (1/32), *yoluya* “yoluna” (1/32), *işleriy* “işlerin” (1/93), *boşlüy* “boşluğun” (1/112), *sırtıy* “sırtın” (2/160), *gıynüyden* (3/23) *saçlarıy* “saçların” (7/30), *eliy* “elin” (10/28) *nişanlıydan* (20/4), *pēşiyden* (24/74), *arķay* (30/56), *ğarşuydaki* “karşındaki” (35/1)

Teklik 3. Şahıs: Günümüz yazı dilinde teklik 3. kişi iyelik eki, ünlülerden sonra +sI/+sU, ünsüzlerden sonra +I/+U’dur. Ancak bölgemizde derlediğimiz metinlerde “yer” ve “şey” kelimelerinin de +sI/+sU iyelik ekini aldığı görülmektedir: “Doerfer’e göre 3. kişi iyelik eki yalnızca sI’dır.”⁴⁹ (Doerfer 1976, s.42; Tekin 2013’den) *gıleş işeyisi* “güreş şeyi”(1/39), *halva işeyisi* (10/12), *herşeyisini* (11/12), *içiniy şeyisini* (12/156), *yersi* “yeri” (18/121), *imeceniy işeyisini* (18/149), *ğayına işeyisine* (29/38)

ekibi (1/39), *muķdarı* “muhtarı” (1/40), *evi* (2/46), *arabasıyan* “arabası ile” (5/47), *arabası* (15/1), *kilimleri* (19/1), *yanğunu* (20/14), *dalı* (20/ 26), *boyu* (21/1), *sevdāsi* (22/31), *gız evlisi* (23/3)

Çokluk 1. Şahıs: +(I)mIz /+(U)mUz: *kendimize* (1/19), *yumurtamız* (1/199), *buvamız* “babamız” (2/23), *furunumuz* “fırınımız” (8/2), *ħáyvanlarımız* “hayvanlarımız” (14/22), *ğabartmamız* “kabartmamız” (18/5), *erişdemiz* (18/4), *gızımız* (5/21), *türkemizden*

⁴⁸ Zeynep Korkmaz, **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, TDK Yayınları, Ankara 2009, s. 260.

⁴⁹ Talat Tekin, (Yayıma hazırlayanlar: Nurettin Demir, Emine Yılmaz) **Makaleler I Altayistik**, TDK Yayınları, Ankara 2013, s.121.

(9/1), *büyüklerimiz* (10/8), *misēvirlerimiz* (11/17), *golumuz ğanadımız* (13/12), *evimiz* (14/31), *akrabamız* (24/2), *anamız* (25/4), *ğabülümüz* “kabulümüz” (25/10), *zamānımızda* (28/1), *tınarımız* (30/4), *çeşmemiz* (36/4), *başımızı* (37/12)

Çokluk 2. Şahıs: +(D)yIz: Yazı dilimizde çokluk 2. şahıs iyelik ekinde bulunan /n/ ünsüzü, Bartın merkez ilçe ağzında /y/ ünsüzüne dönüşmüş durumdadır: *deriyizi* “derinizi” (1/73), *hepiyiz* “hepiniz”(1/73) *uşakğarıyızı* “çocuklarınızı” (7/41), *ğörgeyiz* “gölgeniz” (12/183), *sesiyiz* “sesiniz”(16/95)

Çokluk 3. Şahıs : +IArı: *ğüllerini* (24/15), *ellerini* (2/72), *işlerini* (2/119), *çonnarı* “çonları” (2/123), *ğıyları* (2/165), *ğelükleri* (2/208), *óküzlerini* “öküzlerini” (18/47), *dişleri* (20/6), *bişeyleri* (24/5), *evleri* (28/17), *öyünlerine* (29/15)

Hal Ekleri

Bu bölümde Bartın ağzında kullanılan hal ekleri ele alınacaktır.

İlgi Hali

“Eklendiği adla başka bir ad arasında ilgi bağı kuran ad durumudur. Bu durum ya iki adın yan yana getirilmesiyle eksiz olarak ya da ünsüzle biten ad kök ve gövdelerinden sonra +(D)n /+(U)n, ünlüyle bitenlerden sonra +nIn /+nUn ekinin getirilmesiyle karşılanır.”⁵⁰ Normal şartlarda ekler bu şekildeyken Bartın ağzında ekin son ünsüzü devamlı /y/ olarak karşımıza çıkar. Bazı durumlarda +nIn /+nUn ekindeki ilk ünsüz de /y/’ye dönüşür.

ķavayıy üsdüne “kafanın üzerine”(1/13), *ğözümüy_önünde* (1/20), *herkesiy çantası* (1/80), *diziniy üsdünde* “dizinin üstünde” (2/65), *ğoltüy_altına* “koltuğunun altına” (4/47), *ğaşıy altında* “kaşının altında” (5/11), *sininiy_üsdüne* (5/61), *çocüy_ellerini* (10/33), *başğasınıy_yeri* (13/19), *ķoyüy* terzisi “köyün terzisi” (6/16), *tamlarıy işini* “ahır işlerini” (16/35), *ğözüyüy ğarşusunda* “gözünün karşısında” (16/55), *benüm* (16/ 18), *seniy* (16/19), *onnarıy içinde* (18/ 84), *seniy* “senin” (18/111), *ikimiziy sevdası* “ikimizin sevdası” (22/15), *ğalbiyiy içi* “kalbinin içi” (22/60), *karşınıy çıraları* “karşının çıraları” (24/63), *onuy bunuy lafi* “onun bunun lafi” (25/18)

⁵⁰ Zeynep Korkmaz, **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, TDK Yayınları, Ankara 2009, s.23

Yükleme Hali

Bartın ağzında yükleme hali ekinin kullanımı, yazı dilimizden farklılık göstermez: *sütlecini* “sütlacını” (1/18), *ellerini* (2/72), *işlerini* (2/119), *soymasını* (3/11), *evini* (6/6), *başını* (8/23), *dónek başını* (23/8), *güllerini* (24/15), *üzerini* (36/10), *onu* (36/8), *āçları* “ağaçları” (1/239), *onnarı* “onları” (2/1), *góynekeri* “gömlekleri” (2/162), *işleri* (3/12), *zilleri* (4/14), *demedi* (5/2), *lambaları* (6/14), *ğızı* (7/1), *halamı* (24/3), *mendili* (24/85), *şapkayı* (1/240), *havluyu* (2/70), *kapıyı* (2/73), *emmeyi* “ammeyi” (6/13), *kimseyi* (11/47), *orayı* (28/75), *suyu* (35/4), *yazıyı* (37/25)

Yönelme Hali

+(y)A ekiyle karşılanır. Bartın ağzında genelde aradaki yardımcı ses erir ve uzama görülür.

oçula (6/13), *tallāzına* “tarlaağzına” (10/6), *ōnüne* “önüne” (11/3), *hıdırellezlere* “Hıdırellezlere” (13/47), *geline* “geline” (13/54), *bize* (16/75), *yakıştıya* “yakışına” (17/14), *yazmā* “yazmaya” (16/48), *ocā* “ocağa” (16/49), *suyuna* (28/43), *ğayına işeysine* (29/38), *bosdannara* “bostanlara” (35/11), *ğuyusuna* “kuyusuna” (36/13)

“Zeynep Korkmaz’a göre; Bartın bölgesinde kullanılan eçere “içeriye” ve dışarıya “dışarıya” kelimelerinde “-ra-re” eki hala canlı yön gösterme görevi ile kullanılıyor görünmektedir.”⁵¹ dışarı “dışarıya” (12/150)-(14/32)-(31/5)

Bulunma Hali

Bu ek yazı dilimizdeki şeklini korumuştur.

sāatde (1/2), *orda* (5/45), *onda* (6/13), *yoğarda* (12/15), *ollāda* “oralarda” (13/46), *yanıbaşında* (14/62), *yoğardayuz* “yukarıdayız” (20/56), *ğavamda* “kafamda” (20/45), *zonguldağda* (14/18), *başında* (36/4)

Ayrılma Hali Eki

Ayrılma hali eki için Bartın ağzında yazı dilinden farklı bir durum görülmemektedir: *tavadan* (1/19), *uzakdan* (1/30), *tallalādan* “tarlalardan” (2/13), *ğayadan* (4/9), *yolumdan* (5/15), *ğurandan* “Kuran’dan” (6/13), *üllādan* “Uğurlar’dan”

⁵¹ Zeynep Korkmaz **Bartın ve Yöresi Ağzları**, TDK Yayınları Ankara 1994, s. 22.

(10/6), *goÇvazdan* “Kozcağız’dan” (11/11), *ırmağdan* (12/56), *ordan* (13/24), *hakkından* (13/4), *zongudakTan* “Zonguldak’tan” (13/23), *dāvutpaşadan* (14/26), *onnādan* “onlardan” (14/74), *ordan* (28/44)

Vasıta Hali

“Adın belirttiği varlık veya nesnenin fiildeki harekette "aracı" olarak kullanıldığını yahut birliktelik bildirdiğini gösteren durumudur.”⁵²

/n/: *yayan* “yaya olarak” (28/51)

Eşitlik Hali Eki

Eşitlik hali eki olan +CA, Bartın ağzında da aynı kullanıma sahiptir.

yaymanca “geniş” (2/200), *oncam* “onca” (1/6), *ağça* “ak/beyazımsı” (30/47), *ğudurasıca* “kudurasıca” (31/1), *epeyce* (18/14)

“onca kelimesinin eski bir kuvvetlendirme eki olan /-ma/ nın kalıntısını taşıyan *oncam*<*ancama* ve ne soru zamirinden genişletilmiş *nancam* “ne kadar çok” şekilleri de yer yer göze çarpmaktadır.”⁵³ Metinlerde “bu” zamirinden genişletilmiş “*buncam*” şekline de rastlanılmıştır. *buncam* “bu kadar çok” (20/34)

ğözelenen “güzelce” (2/155) örneğinde ise vasıta hâli eki, işlev değiştirerek eşitlik eki olarak kullanılmıştır.

Aitlik Eki

Aitlik eki, değişik şekillerle karşımıza çıkmaktadır. Metinlerde sadece “*zamankı*” (5/60) örneğiyle tanıklanmasına rağmen bu ekin ünlüsünün bazı durumlarda kalınlaşarak uyuma girdiği, derleme çalışmaları sırasında gözlemlenmiştir. Yine sadece *öbürki* (14/57) örneğiyle tanıklanmasına rağmen ekin ünlüsünün günümüz yazı dilinin aksine yuvarlaşmadığı da derleme çalışmaları sırasında gözlemlenmiştir. Ekin diğer örnekleri ise şöyledir:

⁵² Zeynep Korkmaz, **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, TDK Yayınları, Ankara 2009, s. 25

⁵³ Zeynep Korkmaz, **Bartın ve Yöresi Ağzları**, TDK Yayınları, Ankara 1994, s.24

bizimkilē (1/81), *düinkü uşak* (2/12), *evvelki usuller* “evvelki usuller” (2/12), *zamanķı* “zamanki” (5/60), *eveliki işlē* “evvelki işler” (/13/71), *tarafdaki* “taftaki” (14/46), *büdayıķı* “buğdayıķı” (18/20), *şindiki* “şimdiki” (18/29)

Soru Eki

Soru ekinin ünlüsünün yer yer yuvarlaklaştığı görülmektedir:

-mU: *gāķamaya musuy* “kalkamıyor musun” (1/4), *aluvor muydun* “aliverir miydi” (2/23), *temüz mü* “temiz mi” (2/46)-(4/43), *yapabilú múyún* “yapabilir miyim” (2/113), *denü mü* “denir mi” (7/37), *ģalu mu* “kalır mı” (10/22), *bilmeya musuyuz* “bilmiyor musunuz” (11/43), *cāhillik mü* (14/17), *deyvörü mü* “deyiverir mi” (14/65), *yapıvor musuy* “yapıverir misin” (18/128)

-mI: *pratistik mi* (1/3), *ōle miydi* (1/65), *gelcē misiy* (2/29), *gitdiy mi* (10/1), *var mıydın* (11/38), *otumasın mı* (12/19), *völlē mi* “verirler mi” (13/1), *yahmaz mıyuz* (13/14), *hatıllamam mı* (14/1), *deil mi* (14/8), *ķırka mı* (15/3), *vemeycey mi* (16/10), *yaķar mısty* (17/10), *ānady mı* (18/18), *vā mı* (19/5), *sene mi* (20/36), *sarıya mı* (22/7), *sıvar mıyım* “sığar mıyım”(22/13), *duyurduy mu* (24/22), *ēner miyim* (25/16), *alayı mı* (28/9), *rātlıķ mı* (29/21), *oluya mı* (31/1), *beş mi* (32/2)

1.2.2. Zamirler

“Zamirler adların yerlerini tutan, kişileri ve nesnelere temsil veya işaret ederek karşılayan bir gramer kategorisidir.”⁵⁴. Bartın ağızındaki zamirler, yazı dilimizdeki şekillerini korumuşlardır.

1.2.2.1. Şahıs Zamirleri

Bartın merkez ilçe ağızında tespit edilen şahıs zamirleri ve bu zamirlerin hal ekleri ile çekimlenmiş şekilleri şöyledir:

Teklik 1. Şahıs Zamiri

ben (16/ 73)-(25/37)-(28/10)

benüm (16/18)

benim (1/20)-(2/2)-(7/29)-(10/23)-(12/79)

beni (1/9)-(2/4)-(5/41)-(12/129)-(14/6)

⁵⁴ Zeynep Korkmaz, **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, TDK Yayınları Ankara 2009, s.399.

bana (22/52)-(24/53)-(36/30)

bā (7/25)-(12/35)-(24/5)-(25/9)-(28/24)-(29/35)-(31/8)

bende (1/137)-(2/117)

benden (1/84)-(2/39)-(5/22)

benimki (2/146)-(26/4)

Teklik 2. Şahıs Zamiri

sen (1/4)-(2/17)-(5/75)-(6/6)-(10/24)(11/11)

seni (5/33)-(10/19)-(11/54)-(12/78)-(18/66)

sana (20/3)

sā “sana” (5/31)-(11/46)-(12/60)-(16/24)-(18/122)-(22/90)-(28/164)-(29/19)

sende (28/26)

senden (16/96)-(18/89)-(20/7)

Teklik 3. Şahıs Zamiri

o (1/4)-(16/63)

onuy (17/24)-(18/25)-(20/68)-(25/18)-(37/17)

onu (18/153)-(28/188)

onda (6/13)

ondan (13/65)

Çokluk 1. Şahıs Zamiri

biz (1/32)-(2/13)-(9/1)-(11/45)-(18/12)

bizim (1/24)-(5/54)-(8/2)-(9/6)-(16/54)-(18/11)

bizi (1/70)-(2/50)-(12/115)-(14/67)-(15/2)-(18/145)-(24/9)

bize (1/19)-(16/75)-(2/23)-(5/74)-(9/12)-(14/39)

bizde (2/159)-(16/66)-(28/1)

Çokluk 2. Şahıs Zamiri

siz (1/168)-(11/43)-(12/175)-(28/7)

siziy (12/183)-(15/16)-(20/19)

sizi (16/94)-(37/11)

size (4/6)-(34/6)

Çokluk 3. Şahıs Zamiri

onnā “onlar” (1/38)-(2/164)-(5/75)-(7/11)-(9/2)-(12/69)-(14/62)-(18/55)-(29/2),

onnariy “onların” (1/71)-(2/208)-(8/18)-(13/26)-(18/84)-(29/3)-(33/2)

onnari “onları” (1/75)-(3/14)-(14/15)-(16/103)-(17/1),

onnara “onlara” (2/206)-(12/68)-(18/76)

onnādan “onlardan” (12/65)-(18/82)-(30/5)

Çokluk 3. kişi zamirinde /o/ ünlüsünün darlaşarak /u/’ya dönüştüğü örnekler de görülmektedir: *unnā* “onlar” (30/4), *unnari* “onları” (12/6)

1.2.2.2. İşaret Zamirleri

bu: *bura* (4/45)-(2/187), *buraya* (5/54), *burda* (13/31), *burdayuz* (14/65), *bunnan* “bu ile” (28/107)

şu: *şuyā* “şuraya” (1/158), *şōran* “şuradan” (1/179), *şunu* (13/26), *şurda* (14/18), *şurdayuz* “şuradayız” (14/65)

o: *ōra* “orada” (1/1), *orda* (5/45), *ordan* (13/24), *undan kere* “ondan sonra” (18/16), *onu* (36/8), *ondan* (8/27)

bunlar: *bunnari* (2/129), *bunnara* “bunlara” (13/31), *bunnariy* “bunların” (4/35)-(16/35), *bunnā* (1/32)-(7/28)-(8/25)-(12/9), *bunnara* “bunlara” (8/1), *bunnariy* “bunların” (18/104)

şunlar: *şunnari* “şunları” (16/33)

onlar: *onnā* “onlar” (2/164)-(4/22)-(13/16), *unnā* (16/30), *onnādan* “onlardan” (2/51)-(10/39), *onnara* “onlara” (8/7), *onnari* “onları” (1/20)-(2/1)-(3/13)-(6/13)-(25/7), *onnādan* “onlardan” (2/166)

1.2.2.3. Belirsizlik Zamirleri

şeye (1/1), *hep* (1/9), *hepiyiz* “hepiniz” (1/73), *hepsi* (3/12), *birsi* (4/46), *kimāsi* “kimisi” (11/49), *herşeylē* (12/128), *herkez* “herkes” (14/3), *hep* “hepsi” (18/46), *kimse kimseye* (22/67), *herkeş* “herkes” (23/15)

1.2.2.4. Dönüşlülük Zamiri

Dönüşlülük zamiri, yazı dilimizdeki gibidir.

Teklik 1. Şahıs: *kendim* (12/34)-(2/219)-(14/50)-(17/2)-(28/44)

Teklik 3. Şahıs: kendi (22/73)

Çokluk 1. Şahıs: kendimize (1/19)

1.2.2.5. Soru Zamiri

ney (3/1), neyinen (23/13), kime (20/79), kim (22/4)

1.2.3. Sıfatlar

“Türkiye Türkçesinde çok geniş bir yeri olan sıfatlar, adlardan önce gelerek onları niteleyen, nasıl olduklarını gösteren veya çeşitli yönlerden belirten sözlerdir.”⁵⁵

1.2.3.1. Vasıflandırma Sıfatları

esgi bayramlā “eski bayramlar” (1/15), *yeni kōprü* (1/41), *ğoca zil* “koca zil” (1/148), *fena ğunnē* “fena günler” (2/1), *ğara dallı* “kara dallı” (2/165), *siyah pof* “siyah başörtüsü” (2/166), *beyaz kolları* “beyaz kolları” (4/5), *ğara ğaş* “kara kaş” (5/11), *esgi bi oda* “eski bir oda” (7/41), *húçük denesi* “küçük tane” (8/14), *esgi beşikleri* “eski beşikleri” (10/26), *ğara topraklar* (11/25), *demúr beşik* “demir beşik” (13/70), *iyi uşak* “iyi çocuk” (16/54), *ğözel bi sopa* (16/61), *yeşil yapraklar* (18/158), *ğara topraklar* (18/160), *ğırmızı kuşak* (22/74), *souğ su* “soğuk su” (28/134), *daracuğ tam* “daracık ahır” (30/48), *küçük taşlı* (36/30)

1.2.3.2. Belirtme Sıfatları

Bartın Merkez ilçe ağzındaki belirtme sıfatları şu şekildedir.

İşaret Sıfatları

bu uşaklā “bu çocuklar” (2/121), *yuğar kōy* “yukarı köy” (6/1), *o icatlā* “o icatlar” (6/4), *o mendili* “o mendili” (24/85)

Belirsizlik Sıfatları

birden “hep birden, hep” (1/5), *hep (ayağ yolu)* (4/2), *her (gün) her (yer)* (6/19), *her (işeyim)* (12/64), *her (yer)* (12/108), *her_azu* “her yer”(25/45)

Soru sıfatları

ğaç porsiyon (1/17), *ğaç* “kaç” (1/86), *ğaçıncı sene* (7/48), *ğaç* “kaç” (16/49)

⁵⁵ Zeynep Korkmaz, **Türkiye Türkçesi Grameri**, TDK Yayınları, Ankara 2009, s.333.

Sayı Sıfatları

Asıl Sayı Sıfatı: iki tava sütleç (1/17), iki (2/201), iki sene (4/1), iki ekmek (6/8) iki dāne uşānan (13/15), sekiz dāne uşām (17/1), bir ay iki ay (28/114), bir ay (30/6), bir ay (36/30), iki āşam (37/1)

Sıra Sayı Sıfatı: birinci *gūn* (1/36), üçüncü *gūn* (1/36)-(5/54) ikinci gün (6/18), dördüncü (9/6)-(13/11), birinci sevdū (16/ 64), birinci yemeyi (32/10), on dördüncü (28/6)

Üleştirme Sıfatı: birer kúve (2/206), birer taraflarına (4/15), ikişer yaşındalarmış (28/125)

1.2.4. Zarflar

“Zarflar fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden ve zarf niteliğindeki sözlerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, durum azlık-çokluk bildirme, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyip değiştirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren sözlerdir.”⁵⁶

1.2.4.1. Zaman Zarfları

zabālin “sabahleyin” (1/237), *şindi* “şimdi” (6/12)-(16/78), *esgiden* (7/1), *sōra* “sonra” (7/2), *önceden* (7/7), *artuķ* “artık” (8/6), *öylen* “öğlen” (7/22), *aşşama ğadarı* “akşama kadar” (8/10), *tā* “daha” (10/24), *ēvelden* (8/15)-(11/8), *şinci* (11/9), *şincik* “şimdi” (11/15), *evelā* “evvela” (11/36), *şindi* “şimdi” (12/114), *gūnnüz* “gündüz” (12/51), *dey* “daha” (12/145), *böün* “bugün” (12/183), *eveli* “evvelden” (13/24), *ōlen mōlen* “öğlen möğlen” (16/9), *bāzen çıkmaya* “bazen çıkmıyor” (16/2), *ālayon ben bāzı* “ağlıyorum ben bazen” (2/89), *bāzı ğaz oludun* “bazen gaz olurdu” (12/143)

1.2.4.2. Yer-Yön Zarfları

yūķar “yukarı” (1/6), *yoķarı* “yukarı” (1/129), *ireli* “ileri” (8/20), *aşā* (15/26)-(16/107), *içeri* (22/88), *eçeri* (28/112)

1.2.4.3. Durum Zarfları

daşādın ğozelce “güzelce taşardı” (2/84), *ōle söylenirdi* (6/12), *bōle dúun olmazdın* “böyle düğün olmazdı” (7/7), *eyle gelülerdin* “öyle gelirlerdi” (7/10)-(8/4), *ānadacaklıyın* deil “anlatacak şekilde değil” (7/19), *beyle derdük* “böyle derdik” (7/39), *öyle möyle*

⁵⁶ Zeynep Korkmaz, **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, TDK Yayınları, Ankara 2009, s. 451

ayalladuk “öyle böyle ayarladık” (14/44), *iyi (çıkımayalā)* “iyi çıkmıyorlar” (16/31), *gözel* silkeledim “güzel silktim” (16/62), *yeinden* ğaynadıyoz “yeniden kaynatıyoruz” (18/24), *gözel temizlē* “güzelce temizler” (18/80), *iyi çalışıya* (20/57) *fazla ğımızlatmayay deyi* “fazla kımıldatmayayım diye” (1/10) yemekleri alacak deyi “yemekleri alacak diye” (11/5)

1.2.4.4. Azlık- Çokluk Zarfları

beyā iyi “bayağı iyi” (1/177) , *tabā sıra* yapmak “tabak boyunca yapmak” (2/107), *bayā* işetdim “bayağı şey ettim”(4/12), *aşā yukarı* on beş dāne “aşağı yukarı on beş tane” (14/22)

Bölge ağzında kullanılan miktar zarflarından biri de “bir kez, bir sefer, bir defa” gibi anlamlarda kullanılan “bir yol” yapısıdır: *bi yol basmış* “bir sefer basmış” (19/13), *bi yol* (20/39) *bi yol* (11/50)

1.2.4.5. Soru Zarfları

nis (bóyútdüm) “nasıl büyüttüm” (2/114), *nası (oludun)* “nasıl olurdu” (4/41), *neyle oldulā* “nasıl oldular” (8/10), *nasıl* unutayım “nasıl unutayım” (24/17)

1.2.5. Fiiller

“Şekil bilgisinin addan sonra en önemli ögesi olan fiiller, iş ve hareket bildiren önemli sözlendir. Fiiller, karşıladıkları hareketler ile zaman ve mekân kapsamı içinde, somut ve soyut nesne ve kavramlarla ilgili her türlü oluş, kılış, kılımış ve durumları bildirirler.”⁵⁷

1.2.5.1. Fiil Yapım Ekleri

Bu başlıkta yapım ekleri Bartın merkez ilçe ağzındaki şekilleri ile gösterilecek ve örneklendirilecektir.

İsimden Fiil Yapım Ekleri

+IA: İşlek bir ektir. Yazı dilimizde şimdiki zaman ekinden önce ekin ünlüsü daralmaktadır ancak Bartın ağzından derlediğimiz metinlerde, bu darlaşma görülmemiştir:

⁵⁷ Zeynep Korkmaz, **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, TDK Yayınları, Ankara 2009, s.527

başlaya “başlıyor”(1/50), *külüklēdin* “kuluçkaya gelirdi” (2/87), *hoslādın* “hoslardı” (2/83), *eşelē* “eşeleyerek” (12/140), *toplaya* “toplaya tolaya” (12/165),

Bu eki benzeşmeden dolayı “+na” şeklinde de görebilmekteyiz. Nişannaduk “nişanladık” (13/31)

+ **A:** *tingıra-* (28/59)

gıcırākan “gıcırdarken” (5/68) örneğindeki ek “+dA” ekidir fakat ekteki /d/ ünsüzü düşmüştür.

+ **Ar:** “Türkçede eskiden beri görülen bu ek işleklik sahası hudutlu olan eklerden biridir. Daha çok renk isimlerinden fiil yapmakta kullanılır.”⁵⁸ *avarcaqlā* “ağaracaklar/beyazlayacaklar” (2/164)

Fülden Fiil Yapım Ekleri

- **(I)l / -(U)l:** *atıldun* “atılırdı” (10/11), *örtülüya* “örtülüyor” (12/44), *ğavruludun* “kavrulurdu” (13/41), *yapıludun* “yapılırdı” (18/131), *dövülüya* “dövülüyor” (18/155)

- **(U)n:** *yolunuyadun* “yolunuyordu” (18/140)

- **U, + dU, + dUr:** Yazı dilimizdeki - (I)r, + (U)r, + t(I)r, + t(U)r eklerinin Bartın Merkez ağzındaki kullanımlarıdır. Eklerin ünlülerinde yuvarlaklaşma hâkimdir ve yer yer ekteki “r” ünsüzünün düştüğü görülür: *yapdudum* “yaptırdım” (1/38), *yidümedim* “yedirmedim” (2/7), *ğızdurduk* “kızdırırık” (2/100), *kısdurdum* “kısıtırdım” (2/238), *giydüdülē* “giydirdiler” (7/25), *sókdüdü* “söktürdü” (13/3), *çekdüdüm* “çektirdim” (15/30), *yatudu* “yatırdı” (16/72), *ğaynadudum* “kaynatırdım” (18/37), *yaklaşduru* “yaklaştırır” (18/77), *bulaşduma* “bulaştırma” (28/45)

- **t:** *söyletdürdün* “söyletirdi” (11/30), *çovaltmayadum* “çoğaltmıyordum” (12/167), *çovaTmiş* “çoğaltmış” (16/68)

- **ma:** *yaħmadım* (2/105), *çovaltmayadum* (12/167), *yahmaz mıyuz* (13/14), *sarmazdı* (14/19), *başlamadı* (15/4), *çıkıma* (16/52), *ğorkman* “korkmam” (17/9), *uyumaya* (18/141), *olmayanlar* (20/15), *çıkıma* (22/11), *ğalması* (23/9), *ğalman* (24/9),

⁵⁸ Muharrem Ergin, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul 2013, s. 182.

olmadı (25/1), *ğılmāsaz* “kılmazsak” (25/35), *vāmadı* (28/2), *kaçma* (30/14), *yapman* “yapmam” (31/2), *duymadıy mı* “duymadın mı” (32/11), *toplamayaduk* “toplamiyorduk” (35/10)

1.2.5.2. Şahıs Ekleri

Bu bölümde yazı dilimize nazaran farklı kullanımlara sahip olan şahıs ekleri üzerinde durulacaktır.

Birinci Tipteki Şahıs Ekleri

“Bunlar şimdiki zaman geniş zaman gelecek zaman ve öğrenilen geçmiş zaman da kullanılan zamir kökenli kişilerdir. Adından da anlaşılacağı gibi bu ekler Eski Türkçe döneminde zaman ve kip eklerinden sonra gelecek özneye işaret eden zamirlerdi.”⁵⁹

Teklik 1. Şahıs “-n, -(I)n, -(U)n, -(I)m, -(U)m”: Zamir kökenli şahıs eklerinde Öğrenilen Geçmiş Zaman haricindeki diğer zamanlardan sonra gelen teklik 1. şahıs eki -n , -(I)n, (U)n’dur: *gótürün* “getiririm” (1/74), *bişüryon* “pişiriyorum” (2/94), *alacan* “alacağım” (5/33), *becermişim* (12/56)

Teklik 2. Şahıs “-y, -Iy, -Uy, -sIy, sUy”: *dēycēsiy* “diyeceksin” (1/46), *bilcey* “bileceksin” (8/18), *soruyasuy* “soruyorsun” (7/26) *yahmuşıy* “yapmışsın” (16/87) *çıkāsıy* “çıkarsın” (1/93), *alısuy* “alırsın” (18/29)

Teklik 3. Şahıs “-θ”: *bilü* “bilir” (4/11), *gor* “koyar” (11/56), *dikiya* “dikiyor” (15/14), *gazandurcağ* (12/97), *govmuş* “kovmuş” (1/59)

Çokluk 1. Şahıs “-z, -Uz, -Uk”: *gidecez* “gideceğiz” (1/67), *alcaz* “alacağız” (14/53), *veryoz* “veriyoruz” (2/144), *bakaruz* “bakarız” (17/32), *içerüz* “içeriz” (20/20), Öğrenilen geçmiş zaman ekinden sonra gelen zamir kökenli çokluk 1. şahıs eki Bartın ağzında iyelik kökenli şahıs eki ile karşılanmaktadır, *yatmayaymuşuk* *yağalaycāmuşuk* “yatmasaymışız yakalayacakmışız” (27/35).

Çokluk 2. Şahıs “-sIyIz, -sUyUz, -IyIz”: *bilmeya musuyuz* “bilmiyor musunuz” (11/43), *gidēsıyız* “gidersiniz” (1/73), *alacāsıyız* “alacaksınız” (14/54), *dikmişıyız* “dikmişsiniz” (12/24)

⁵⁹ Emine Yılmaz, Nurettin Demir, **Türk Dili El Kitabı**, Grafiker Yayınları, Ankara 2010, s.215

Çokluk 3. Şahıs “-İĀ”: *bakālā* “bakarlar” (4/43), *yapālā* “yaparlar” (8/4), *avarcaklā* “ağaracaklar” (2/164), *boşatmışlā* “boşaltmışlar” (18/154), *bekleyelā* “bekliyorlar” (2/145),

İkinci Tipteki Şahıs Ekleri

“Görülen geçmiş zaman ve şart kipinin çekiminde iyelik kökenli ikinci tip kişi ekleri kullanılır. Tarihsel olarak iyelik ekleriyle aynıdırlar.”⁶⁰

Teklik 1. Şahıs “-m”: *gótdúm* “getirdim” (1/38), *almadımsa* “almadıysam” (28/72)

Teklik 2. Şahıs “-y”: *yürüdüy* “yürüdün” (1/5), *baḡsay* “baksan” (2/88)

Teklik 3. Şahıs “-ḡ”: *gótdú* “getirdi” (16/43), *alusa* “alırsa” (1/61)

Çokluk 1. Şahıs “-k”: *vāduḡ* “vardık” (28/4), *yapāduḡ* “yapardık” (14/30), *goparsak* (2/52)

Çokluk 2. Şahıs “-yİz”: *gitmediyız* “gitmediniz” (1/63), *geleydiyiz* “gelseydiniz” (1/74)

Çokluk 3. Şahıs “-İĀ”: *beyendilē* “beğendiler” (12/9), *veselē* “verseler” (2/52)

1.2.5.3. Haber Kipleri

Haber kipleri yazı dilimize göre farklılıklara sahiptir.

Geniş Zaman

Bartın ağızında geniş zaman eki -r, -(I)r, -(U)r, -Ar şekillerinde karşımıza çıkar. Bu ekten sonra gelen şahıs eklerindeki değişimler ve kullanılışları şu şekildedir:

Teklik 1. Şahıs: Bartın ağızında geniş zaman ekinden sonra gelen teklik birinci şahıs eki -In, Un şeklindedir. *yatarın* “yatarım” (1/9), *gótürün* “getiririm” (1/74), *utanurun* “unuturum” (6/9), *bilürün* “bilirim” (12/80)-(29/54), *yaparın* “yaparım” (16/41), *vurarin* “vururum” (28/72), *giderin* “giderim” (28/160), *bilürin* “bilirim” (29/54),

Teklik 2. Şahıs: Bölge ağızında bazı kelimelerde teklik ikinci şahıs ekleriyle kurulan geniş zaman ekindeki “r” ünsüzünün düştüğü ve kendinden önceki ünlünün uzamasına sebep olduğu görülmektedir. Ayrıca geniş zaman ekinden sonra gelen teklik ikinci şahıs eki -y’dir. *çıkāsiy* “çıkarsın” (1/93), *yapduramāsiy ki* “yaptıramazsın ki” (14/77), *tanırsiy* “tanırsın” (15/15), *alısiy* “alırsın” (18/29)

⁶⁰ Emine Yılmaz, Nurettin Demir, **Türk Dili El Kitabı**, Grafiker Yayınları, Ankara 2010, s.216

Ezgili söyleyişlerde yazı dilimizdeki /n/ sesinin korunduğu da görülmektedir: *duramarsın* “duramazsın” (24/59)

Teklik 3. Şahıs: *ölü* “ölür” (1/98), *bülü* “bilir” (4/11), *sağlanu* “saklanır” (4/47), *bilü* “bilir” (4/11)-(17/41), *galu* “kalır” (10/22), *gor* “koyar” (11/56), *ēgidü* “götürür” (18/75), *ğalduru* “kaldırır” (18/76), *bilü* “bilir” (30/70), *olu* “olur” (31/6)

Çokluk 1. Şahıs: Ekin ünlüsünde yuvarlaklaşma hâkimdir. *ataruz giderüz* “atarız gideriz” (15/25), *bağaruz* “bakarız” (17/32), *içerüz* “içeriz” (20/20)

Çokluk 2. Şahıs: *gidēsiyiz* “gidersiniz” (1/73)

Çokluk 3. Şahıs: *bourlā* “bağırırlar” (1/53), *gelülē* “gelirler” (4/46), *bağālā* “bakarlar” (4/43), *yapālā* “yaparlar” (8/4), *çığollā* “çıkarırlar” (29/27)

Geniş Zamanın Olumsuzu

Bölge ağızında 24. metinde karşımıza çıkan *dutduramarsıy* “tutturamazsın” (24/60) *duramarsın* “duramazsın” (24/59) örneklerinde özel bir durum görülmektedir. Zeynep Korkmaz’a göre “Türkmen ve Azerbaycan lehçelerinde 1. teklik ve çoğul şahıs olumsuzluk çekimlerinde -r eki korunmuştur.”⁶¹ Bu özellik bizim yazı dilimizde -r sesinin düşmesi ve ses birleşmesi ile karşımıza çıkmaktadır. Ulaştığımız örnekler ise bize 2. teklik şahıs olumsuzluk çekiminde de -r ekinin korunduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra 1. çokluk şahıs olumsuzluk çekimi metinlerimizde örneklenmemiştir. Fakat -r ekinin korunduğu bilinmektedir. 1. teklik şahıs olumsuz çekimleri ise yazı dilimizde olduğu gibidir: *utanman* (5/75), *sağınman* “sakinmam”(16/51), *bilmen* “bilmem” (29/45)”

Şimdiki Zaman

“Şimdiki zaman ekinin özellikle ünlü yapısı itibariyle gösterdiği sistemli dağılım, Anadolu ağızlarının ana gruplarını belirlemede önemli rol oynar.”⁶²

Bartın ağızında şimdiki zaman eki, 1. şahıs çekimleri hariç olmak üzere genellikle diğer çekimlerinde “-ya” olarak karşımıza çıkar. 1. şahıslarda ise ekin son ünsüzü düşmüştür. Sadece bir metinde de -mAktA eki ile karşılaşmıştır. Ekin kişilere göre çekimi şöyledir:

⁶¹ Zeynep Korkmaz, **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, TDK Yayınları, Ankara 2009, s.638.

⁶² Leyla Karahan, **Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması**, TDK, Ankara 2011, s.43

Teklik 1. Şahıs: *dónmeyon* “dönmüyorum” (1/10), *bişüryon* “pişiriyorum” (2/94), *goyon* “koyuyorum” (2/124), *dönüyon* “dönüyorum” (5/7), *goyon* “koyuyorum” (5/7), *bilmeyon* “bilmiyorum” (7/42), *deyon* “diyorum” (15/32), *veryon* “veriyorum” (16/22)-(28/115), *güliyon* “gülüyorum” (8/1), *görmekdeyin* “görmekteyim” (2/174)

Teklik 2. Şahıs: *oturyosuy* “oturuyorsun” (1/4), *gākamaya musuy* “kalkamıyor musun” (1/4), *görüya musuy* “görüyor musun” (2/142), *soruyasuy* “soruyorsun” (7/26), *biliyoy mu* “biliyor musun” (15/24), *gülyosuy* “kılıyorsun” (22/89), *buluyasuy* “buluyorsun” (24/25)

Teklik 3. Şahıs: *yatiya* “yatıyor” (1/44), *içmeya* “içmiyor” (1/59), *bezlenmeya* “bezlenmiyor” (2/127), *girmeya* “girmiyor” (8/12), *dikiya* “dikiyor” (15/14), *yapıya* “yapıyor” (16/22), *bişürya* “pişiriyor” (16/22), *yıya* “yiyor” (16/50), *çıkmaaya* “çıkıyor” (22/11), *oluya* “oluyor” (31/4)

Çokluk 1. Şahıs: *çıkmaayoz* “çıkıyoruz” (2/13), *veryoz* “veriyoruz” (2/144), *yıviyoz* “yığıyoruz” (5/6), *çiviryoz* “çıgırıyoruz” (5/26)

Çokluk 2. Şahıs: *okuduyasuyuz* “okutuyorsunuz” (7/41), *çalışmayasuyuz* (10/31), *bilmeya musuyuz* “bilmiyor musunuz” (11/43), *dikmeyasuyuz* (12/24), *isdeyasuyuz* (16/95), *çıkıyasuyuz* “çıkıyorsunuz” (16/95), *gidiyasuyuz* “gidiyorsunuz” (28/7)

Çokluk 3. Şahıs: *bekleyelā* “bekliyorlar” (2/145), *çıkmaayalā* “çıkıyorlar” (16/32)

Görülen Geçmiş Zaman

Bartın ağızında görülen geçmiş zaman eki -DI,-DU'dur. Ekin ünsüzü genelde yumuşaktır. Çokluk birinci şahıslarda ekin ünlüsü genellikle yuvarlaktır.

Teklik 1. Şahıs: *gōtdüm* “getirdim” (1/38), *ekdümedim* “ektirmedim” (1/161), *yaħmadım* “yapmadım” (2/105), *endim* “indim” (6/1), *gōtūmedim* “getirmedim” (13/1), *yeydim* “yendim” (17/45), *vādım* “vardım” (21/16)

Teklik 2. Şahıs: *yürüdüy* “yürüdün” (1/5), *gelmediy* “gelmedin” (1/63), *yapdıy* “yaptın” (6/17), *yaradıy* “yaradın” (12/85), *ūradıy* “uğradın” (22/12)

Teklik 3. Şahıs: *sıkışdı* “sıkıştı mıydı” (14/36), *gōtdú* “getirdi” (16/43), *geçüdü* “geçirdi” (20/36),

Çokluk 1. Şahıs: *gittük* “gittik” (1/1), *gōtdük* “getirdik” (1/39), *mindük* “bindik” (1/67), *vāduk* “vardık” (28/4)

Otur- fiili, görülen geçmiş zaman çekiminde hece kaybına uğramakta ve *otduḡ* “oturduk” (18/141) şeklinde kullanılmaktadır. Metinlerde sadece bir örnekle tanıklanmasına rağmen bu kullanımın bölgede sık olduğu gözlenmiştir.

Çokluk 2. Şahıs: *gitmediyiz* “gitmediniz” (1/63)

Çokluk 3. Şahıs: *kitledilē* “kilitlediler” (1/75), *eletdilē* “götürdüler” (7/41), *beyendilē* “beğendiler” (12/9), *endümedilē* “indirmediler” (11/46), *otdulā* “oturdular” (12/87), *beyenmedilē* “beğenmediler” (20/34)

Öğrenilen Geçmiş Zaman

Bartın ağzında öğrenilen geçmiş zaman eki yazı dilimizdeki gibi -mUş, -mİş’tir. Ekin şahıs ekleri ile kullanımı şöyledir:

Teklik 1. Şahıs: *becermişim* (12/56), *işeytmemişim* “şey etmemişim” (24/3)

Teklik 2. Şahıs: *yahmışıy* “yapmışsın” (16/87)

Teklik 3. Şahıs: *ğovmuş* “kovmuş” (1/59)

Çokluk 1. Şahıs: -

Çokluk 2. Şahıs: *yırtmışıyız* “yırtmışsınız” (1/81), *dikmişiyiz* (12/24), *otmuşuyuz* “oturmuşsunuz” (18/68)

Çokluk 3. Şahıs: *boşatmışlā* “boşaltmışlar” (18/154), *ānatmamuşlādu* “anlatmamışlardır” (2/59)

Gelecek Zaman

Bölgede gelecek zaman eki, yazı dilimize göre farklılık göstermektedir. Ekteki ‘k’ ünsüzü 3. şahıslar haricinde kullanılmamaktadır. Ekin 1. ünlüsünün düştüğü -cAk şeklinde kullanımlar da görülmektedir. Gelecek zaman ekinin şahıslarla çekimi şöyledir:

Teklik 1. Şahıs: *yaturcan* “yatıracağım”(1/7), *yatacan* “yatacağım” (1/8), *birakıvarcan* “bırakıvereceğim” (1/165), *alacan* “alacağım” (5/33), *ğoycan* “koyacağım” (12/95), *eletivercen* “iletivereceğim” (16/45), *ayrılmayacan* “ayrılmayacağım” (24/74), *gidecen* “gideceğim” (30/55)

Teklik 2. Şahıs: *dēycēysiy* “diyeceksin” (1/46), *deycey* “diyeceksin” (1/48), *bālaycay* “bağlayacaksın” (1/88), *yourcay* “yoğuracaksın” (1/93), *ğoycāsıy* “koyacaksın” (2/104), *alacāsıy* “alacaksın” (2/229), *ānadıvarcay* (5/75), *buracay* “buracaksın” (7/24), *bilcey* “bileceksin” (8/18), *varcaḡsıñ* “varacaksın” (10/19), *vemeycey* “vermeyeceksin” (15/10)

Teklík 3. Şahıs: *yapÇak* “yapacak”(1/65), *ğalcağ* (2/9), *duracak* (2/65), *satılacak* (1/137), *olcağ* (4/45)-(18/12), *olacak* (10/9), *ğopacağ* (10/35),*çıkacağ* (11/6), *ğazandurcağ* (12/97), *olmaycağ* (14/51), *hazıllaycağ* “hazırlayacak” (16/36), *duycağ* (18/144), *yapılcağ* (24/12), *ğarcağ* “karacak/karıştıracak” (28/23)

Çokluk 1. Şahıs: *giTÇez* “gideceğiz” (1/64), *gidecez* “gideceğiz” (1/67), *alcaz* “alacağız” (14/53)

Çokluk 2. Şahıs: *ğidecēsiyiz* “gideceksiniz” (12/183), *alacāsiyiz* “alacaksınız” (14/54), *ğazancāsiyiz* “kazanacaksınız” (24/44)

Çokluk 3. Şahıs: *avarcağlā* “ağaracaklar” (2/164), *vurŪcağlar* (14/34), *oğuycağlā* “okuyacaklar” (24/14), *atacağlā* “atacaklar” (28/112)

1.2.5.4. Tasarlama Kipleri

Bartın ağzında görŪlen tasarlama kipleri Őu Őekildedir:

Emir Kipi

Bartın ağzında emir kipi, her Şahıs için ayrı bir ekle ifade edilir. Bölge ağzında emir eklerinin genel görünümü Şöyledir:

Teklík 1. Şahıs “-An/-Ay”: *deyveren* “deyivereyim” (29/37), *bilen* “bileyim” (12/74), *biley* “bileyim” (14/43)-(16/7)

Ezgili söyleyişlerde bu ek yazı dilimizdeki gibi -AyIm Őeklinindedir: *öpeyim* “öpeyim” (24/16)

Teklík 2. Şahıs “ö”: (*ekmek*) *al* (2/130)

Teklík 3. Şahıs: “sIn, sUn”; *yıkılsın* (1/208), *ğalsın* “kalsın” (2/7), *sürŪlsün* “sürŪlsün” (2/22), *bilsin* “bilsin” (16/63), *dayansın* (28/134)

Çokluk 1.Şahıs: “(y)lum”; *ayrılmaylum* “ayrılmayalım” (1/84), *ğoyvaylum* “koyuverelim” (2/142) *ğótŪylüm* “getirelim” (14/51), *isdeylim* “isteyelim” (16/96), *çıkaylum* “çıkartalım” (18/149), *veylum* “verelim” (28/67)

Çokluk 2. Şahıs “(I)y, (U)y”: *ğorkmay* “korkmayın” (1/67), *ğeliy* “gelin” (1/67), *ıŐeypiy* “Şey yapın” (1/72), *zorlamay* “zorlamayın” (1/74), *ğeliy* “gelin” (28/64), *ğidiy* “gidin” (28/67)

Çokluk 3. Şahıs “sInnĀ”: *alsinnā* “alsınlar” (2/142), *ğelsinnē* “gelsinler” (14/55)

İstek Kipi

-*AyIm* ekinin köken itibarıyla emir eki mi istek eki mi olduğu konusunda farklı görüşler vardır. Korkmaz, -*AyIm* ekini, emir ekinde isteğe kayan bir ek olarak değil de köken itibarıyla “istek” eki olarak kabul eder⁶³. Muharrem Ergin, istek 1. şahıs çekimlerinin “*gel-e-m, gel-e-k*” şeklinde olduğunu ancak istek 1. şahıs çekiminin işlevini yitirerek emir 1. kişi çekimlerinin (otur-ayım, otur-alım) istek yerine kullanıldığını belirtmiştir⁶⁴. Bartın ağzında Ergin işaret ettiği 1. kişi istek çekimleri (gel-e-m, gel-e-k) tespit edilmemiştir. Bölge ağzında görülen *gımızlatmayay* “kımıldatmayayım” (1/10), *sevey* “seveyim” (2/9), *deyey* “diyeyim” (5/34)-(16/42), *yazay* “yazayım” (16/43), *satay* “satayım” (28/130), *verey* “vereyim” (28/130), *biley* “bileyim” (14/43)-(16/7), *rendeleyey* “rendeleyeyim” (16/27) gibi kullanımların ise -*AyIm* emir ekinden bozulduğu düşünülmektedir. İstek kipinin yazı dilimizdeki diğer kişi çekimleri olan “bil-e-sin, bil-e bil-e-siniz, bil-e-ler” gibi çekimlere ise bölge ağzında rastlanmamıştır.

Bölge ağzında -A istek eki sadece birleşik çekimlerde karşımıza çıkmakta ve dilek-şart kipinin yerini tutmaktadır: *geleydiyiz* “gelseydiniz” (1/75), *bileydim* “bilseydim” (5/7), *gitmeyeydük* “gitmeseydik” (28/55), *yatmayaymuşuk yakalaycāmuşuk* “yatmasaymışız yakalayacakmışız” (28/35)

Dilek- Şart Kipi

Gürer Gülsevin’e göre -sA şart ekinin bir kip değil gerindium eki olduğu ve bu sebeple kip ekleri kategorisinden çıkartılıp zarf-fiil ekleri içerisine dahil edilmesi gerektiği görülmektedir.⁶⁵ “-sA” şart eki geleneksel gramer kurallarına göre şimdilik kip bölümünde ele alınacaktır.

Bartın ağzında şart eki -sA yerine bazen istek kipi kullanılır. Bu özellik aynı zamanda Anadolu ağızlarında istek ekinin farklı işlevlik derecesine sahip olduğunu göstermektedir.⁶⁶ : *geleydiyiz* “gelseydiniz” (1/75), *bileydim* “bilseydim” (5/7), *yatmayaymuşuk yakalaycāmuşuk* “yatmasaymışız yakalayacakmışız” (28/35), *gitmeyeydük* “gitmeyeydik” (28/55).

Teklik 1. Şahıs: almadımsa “almadıysam” (28/72)

⁶³ Zeynep Korkmaz, **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, TDK Yayınları, Ankara 2009, s. 651

⁶⁴ Muharrem Ergin, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul 2013, s. 311

⁶⁵ Gürer Gülsevin, “Türkçede -sA Şart Gerindiumu Üzerine”, **Türk Dili** sayı 467, Kasım 1990, s.276-279.

⁶⁶ Leyla Karahan, **Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması**, TDK, Ankara 2011, s.51.

Teklik 2. Şahıs: *ğosay* “koysan” (1/18), *bağsaya* “baksan” (2/88), *müslümansay* “müslümansan” (12/185), *yapsay* “yapsan” (16/ 25), *aldıysay* (28/72)

Teklik 3. Şahıs: *alusa* “alırsa” (1/61)

Çokluk 1. Şahıs: *ğoparsak* (2/52), *yapsak* (16/1)

Şart kipi çekiminde iyelik kökenli kişi ekleri kullanılmaktadır. Ancak derlenen metinlerin birinde şart çekiminde zamir kökenli şahıs eklerinin kullanıldığı görülmüştür: *ğilāsaz* “kılırsak” (25/35), *ğilmāsaz* “kılmazsak” (25/35)

Çokluk 3. Şahıs: *veselē* “verseler” (2/52), *vörlēse* “verirlere” (5/46)

Gereklilik Kipi

yuvallamalı “yuvarlamalı” (12/159), *atmalı* “atmalı” (12/159)

1.2.5.5. Birleşik Kipli Çekimler

Günümüzde yapılan araştırmalar ve çalışmalar sonucu “birleşik çekim” konusunda yeni öneriler ve tavsiyeler öne çıkmaktadır. Bu mevzunun en baştan tekrar sorgulanabilmesi ve bu konuda düzenlemeler oluşturulabilmesi konusunda Gürer Gülsevin “Türkiye Türkçesi’ndeki Zaman ve Kip Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine” makalesi incelenebilir.⁶⁷ Bu kısımda Bartın Merkez ilçe ağzına ait -geleneksel gramer kurallarına göre bir tasnif olan- birleşik çekimler incelenecektir.

Hikâye Birleşik Çekimi

Fiilin herhangi bir zaman ekiyle çekimlenmiş şekline ek fiilin görülen geçmiş zaman ile çekimlenmiş şeklinin getirilmesiyle oluşturulur. Genellikle ek fiilin birleşik çekimde eklediği görülür.

Geniş Zamanın Hikâyesi

Olumlu çekimde geniş zaman “-r” ünsüzünün düştüğü görülmektedir

Teklik 1.Şahıs: *verdüm* “verirdim” (2/60), *sarılıdum* “sarılırdım” (5/18), *doğurdum* (6/15), *barunduramazdım* (13/2), *gelüdüm* “gelirdim” (36/36)

Teklik 2.Şahıs: *yapādın* “yapardı” (2/205)

Teklik 3.Şahıs: *ğalmazdın* “ kalmazdı” (1/21)*yapılıdu* “yapılırdı” (1/100), *sıkılıdun* “sıkılırdı” (1/101), *bovurudun* “bağırırdı” (4/30), *annaşuludun* “anlaşıldı” (6/9),

⁶⁷ Gürer Gülsevin, “Türkiye Türkçesi’ndeki Zaman ve Kip Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine”, **TDAY Belleten**, 1997, s.215-224.

dutulurdun “tutulurdu” (6/13), *gelüdü*n “gelirdi” (1/125)- (7/9)- (13/4), *işeydüdü* “şey ederdi” (14/18), *ğarılıdun* “karılırdı” (16/77), *yapılıdun* “yapılırdı” (18/131), *bilüdü*n “bilirdi” (28/140), *satuludun* “satılırdı” (29/34), *gelüdü*n “gelirdi” (30/4), *oludun* “olurdu” (37/1)

Çokluk 1.Şahıs: *derdüK* “derdik” (1/24), *minedük* “binerdik” (2/45), *bālāduḡ* “bağlardık” (4/20), *soyāduḡ* “soyardık” (8/7), *demezdük* “demezdik” (12/39), *toplaşuduk* “toplaşırđık” (12/144), *işe yapāduḡ* (25/33), *buluşuduk* “buluşurduk” (36/38), *gelüdük* “gelirdik” (37/9)

Çokluk 2.Şahıs: *örneḡe rastlanmamıştır.*

Çokluk 3.Şahıs: *gidēlerdin* “giderlerdi” (7/1), *yapallardın* “yaparlardı” (8/5), *vörlerdinnē* “verirlerdi” (11/52), *bakālardın* “bakarlardı” (16/90), *sürēlēdin* “sürerlerdi” (16/98), *ḡösdermezlerdin* “göstermezlerdi” (16/104)

Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Derlenen metinlerde bu ek karşımıza yalnızca birinci teklik ve çokluk şahıs eklerinde çıkmıştır.

Teklik 1. Şahıs: *geldimdin* (2/73), *girdiydim* (36/28)

Teklik 3. Şahıs: *dövdüdü* (10/3), *işeydüdü* “şey ederdi” (14/18)

Çokluk 1. Şahıs: *vedükdün* (15/19)

Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Şimdiki zamanının hikâye çekiminde şimdiki zaman ekindeki çekim gibi “-ya/ -yo” şeklindedir.

Teklik 1.Şahıs: *bilmeyodum* (7/25)

Teklik 2. Şahıs: *gidiyadıy karşılayadıy* (11/3)

Teklik 3. Şahıs: *yerişdiriyodu* “yetiştiriyordu” (1/186), *çoḡ_oluyadun* (8/15), *gidiyadun* “gidiyordu” (13/ 8), *başlayadun* (16/119), *geliyadu* (6/4), *oluyadun* (32/8)

Çokluk 1. Şahıs: *gidiyoduḡ* “gidiyorduk” (1/79), *dövüyoduḡ* (2/186), *söyleyedük* (3/3), *oynayaduḡ* (5/56),

Çokluk 2. Şahıs: -

Çokluk 3. Şahıs: “Örneklerde görüldüğü gibi -lAr eki birleşik kipli fiillerde net bir yere sahip görünmemektedir.”⁶⁸ *yakıyadunnā* “yakıyordular/yakıyorlardı” (11/3), *geliyadunnā* “geliyordular/geliyorlardı” (11/12), *elediyalardın* “götürüyorlardı” (14/14).

Gelecek Zamanın Hikâyesi

Teklik 3. Şahıs: *eleTcēdin* “götürcekti” (16/16)

Rivayet Birleşik Çekimi

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti; Derlenen metinlerde sadece bir örneğe ulaşılmıştır, *gelmişmiş* (15/27)

Gelecek Zamanın Rivayeti

Teklik 1. Şahıs: *varcāmışım* “varacakmışım” (2/230)

Teklik 3. Şahıs: *alurmuş* (36/37)

Şimdiki Zamanın Rivayeti

Teklik 1. Şahıs: *oluyamış* “oluyormuş” (1/47), *dīneyamış* “dinliyormuş” (5/26)

Teklik 3. Şahıs: *yatıyamış* “yatıyormuş” (15/15), *gözüyamış* “gözüküyormuş” (16/30), *deyamış* “diyormuş” (24/7)

Çokluk 3. Şahıs: Yine Leyla Karahan’ın “Birleşik Kipli Fiillerde Çokluk Eki -lAr’ın Yeri” adlı makalesinde belirttiği gibi -lAr eki birleşik kiplerde net bir yere sahip görünmemektedir. *guruyalarmış* “kuruyorlarmış” (1/48), *kesiyalarmış* “kesiyorlarmış” (1/81), *esgidiyalarmış* “eskitiyorlarmış” (1/83), *gönüşuyamışlā* “konuşuyorlarmış” (14/60), *bālayamışlā* “bağlıyorlarmış” (19/6)

Şart Birleşik Çekimi

Geniş Zamanın Şartı

Çokluk 1. Şahıs: *gılmāsaz* “kılmazsak” (25/35)

Çokluk 2. Şahıs: *biçmēsey* “biçmezsen” (1/97)

Gelecek Zamanın Şartı

Derlenen metinlerde bir örneğe ulaşılmıştır. **Çokluk 3. Şahıs:** *yapacaklarsa* (18/78)

⁶⁸ Leyla Karahan, “Birleşik Kipli Fiillerde Çokluk Eki -lAr’ın Yeri”, *Türk Dili*, C 1998/II,S 563, s. 386

Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

Teklik 2. Şahıs: *ārıdsay* “ağrıtırsan” (12/11)

Teklik 3. Şahıs: *çekilseydin* “çekilseydi” (4/22)

1.2.5.6. Ek Fiil

Bartın ağzında, yazı dilimizde olduğu gibi isim soylu kelimelerin yüklem olarak kullanılabilmesi için ek fiil kullanılmaktadır. Ek fiil genellikle kelime ile kaynaşmış şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Ek Fiilin Geniş Zamanı: Çokluk 1. şahıs çekiminde yuvarlaklaşma eğilimi mevcuttur. *-(U)z:* *arabacıyuz* “arabacıyız” (1/152), *popüleryüz* “popüleriz” (1/200), *āsuyuz* “ağasıyız” (1/126), *kapalıyuz* (2/28), *küllemelēyüz* “küllemeleriz” (5/62), *evliyüz* “evliyiz” (7/11), *öleyüz* “öleyiz” (16/4), *gızğardeşyüz* “kızkardeşiz” (12/116),

Ek fiil geniş zaman 1. teklik ve 1. çokluk çekimlerinde ünsüzle biten kelimelerden sonra da araya /y/ sesinin girdiği görülmektedir: *yokyun* “yokum” (28/82), *gençyin* (1/72), *kóyúndenyin* (1/170), *dīlyin* “değilim” (1/72), *inatyn* “inadım” (2/97), *ben deilyin* “ben değilim” (2/153), *kúmeslēdenyin* “kümeslerdenim” (20/51), *deilyin ki* “değilim ki” (2/153), *gızğardeşyüz* “kızkardeşiz” (12/116), *popüleryüz* “popüleriz” (1/200)

Ek fiilin geniş zaman çekimine ilişkin diğer örnekler şöyledir: *meraklıyn* “meraklıyım” (17/16), *uzakdasıyız* “uzaktasınız” (18/69), *yaşlıyn* “yaşlıyım” (2/233), *yaşındayın* (1/84), *cesáretlisıy* (28/123), *yāq* “yok” (29/14), *içerdedü* “içeridedir” (28/58)

Ek Fiilin Görülen Geçmiş Zaman: Görülen geçmiş zaman 3. teklik kişi çekiminde sonda /n/ türemesi görülmektedir: *sırdın* “sırdı” (1/206), *öyleydin* “öyleydi” (6/8), *devrendāzındandı* (8/20), *başdandın* “başdandı” (8/24), *ocağdaydın* “ocaktaydı” (12/5), *öyleydin zordun* “öyleydi zordu” (14/77), *yoğdun* “yoktu” (15/18) *çifdeliydin* “çifteliydi, aksi” (13/2), *mukdardın* (28/84), *oydun* “oydu” (7/15)

Ek Fiilin Şartı: *varsa* (1/108), *pisse* (7/6), *yoksay* “yoksan” (15/46), *müssümansay* “müslümansay” (12/185) *var_ısa* (5/3)

1.2.5.7. Fiilimsiler

“Çekimsiz fiiller ise, yine fiil kök ve gövdelerinden belirli eklerle türetilen ancak şahıs ekleri alarak çekime girmedikleri için, yargı bildirmeyen, dolayısıyla da bitmemiş fiil niteliğinde olan fiillerdir.”⁶⁹

İsim-Fiil

-İş: *açıştıynan billik* “açışı ile hemen” (2/73), *çıkışda* (12/185), *gelişde* “gelişte” (13/65), *yavış* (14/63), *gelişdi* “gelişti” (15/12), *yakıştıya* “(senin) yakışına” (17/14), *bakıştıya* “(senin) bakışına” (17/17), *çıkıştıynan* (18/20)

-mAk: *yāmağ_ûçün* “yapmak” (1/185), *almağ_ûçünden* (13/57), *yapmak* (18/35), *yaşamak* (24/66), *savaşmak* (27/7), *çıkarmak* (35/4), *yahmak* (15/29)

-mA: *bitmesi* (1/219), *ğanama* “kanama” (1/13), *gonuşması* (2/64), *yimesi* (2/107), *soymasını* (3/11), *gelin alma* (4/14), *çalışmaya* (6/7), *evlenmeyi* (10/23), *yimē yetiya* “yemeye yetiyor” (16/45), *yazmā gelsin* “yazmaya gelsin” (16/47)

Sıfat-Fiil

-dUv, dŪ: Yazı dilindeki -dUk ekinin bölge ağzındaki şekilleridir. Karşılaşılan örneklerde “-dUk” ekinin son ünsüzünün eridiği ve kendinden sonra gelen uzattığı görülmektedir. Bazen ise ekteki son ünsüzün “v” ye dönüştüğü görülür: *girdüy zaman* “girdiğin (zaman)”(1/34), *tanudüy yere* “tanıdığın yere” (1/35), *sofraya otdumuz* “sofraya oturduğumuz” (14/79), *ordan aldümü* “oradan aldığımı” (28/66), *fazla sokdünü* “fazla soktuğunu” (28/75), *içdivü üzüm suyu* “içtiği üzüm suyu” (22/24), *atdüy yere* “attığın yere” (30/10), *otdüy eviy* “oturduğun evin” (28/63)

-AcAk, cAk: *satılacak gız* “satılacak kız” (1/137), *goycağ yer* “koyacak yer” (1/226), *(senin) dutacāyı* “tutacağımı” (5/17), *gelcekler* “gelecekler/misafirler” (16/91), *girecē* ğadarı “gireceğe kadar” (5/52), *goycağ yer* “koyacak yer” (15/25), *bakacaK* insan “bakacak insan” (28/124), *dutacağ havanı* (30/54), *oturcağ bir yer* “oturacak yer” (36/22)

-An: *gelen yārim* (1/30), *yimeyen* “yemeyen” (1/193), *içen* (1/59), *gelennē* “gelenler” (2/17), *ğaynar gelen* (2/105), *inen yılan* (4/9), *gelen* (5/54), *giden çocukları* (9/1), *yiyeen* (11/42), *işleyen* (12/31), *gelen giden* (13/9) *cansuz gelendin uşak* (13/23), *beni senden ayıran* (20/7), *dalan bilür* (20/13)

⁶⁹ Zeynep Korkmaz, **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, TDK Yayınları, Ankara 2009, s. 863.

-**Ası**: *ğudurasıcalā* “kudurasıcalar” (31/1)

-**İş**: *eitilmiş (maymun)* “eğitilmiş” (36/17)

Zarf-Fiil

“Gerçek zarf-fiiller, her türlü fil kök ve gövdelerine belirli zarf-fiil eklerinin getirilmesi ile kurulan şekillerdir.”⁷⁰ Bölge ağızında görülen başlıca zarf-fiil ekleri şunlardır:

-**kAn**: *oturken* “otururken” (1/112), *edēken* “ederken” (1/169), *gelūken* “gelirken” (4/47)-(6/8)-(10/7), *endürüken* “indirirken” (4/14), *okūduken* “okuturken” (7/41), *derken* “derken” (8/19), *çalūşuken* “çalışırken” (13/1), *enēken* “inerken” (16/105), *alırken* (20/49), *gelirken* (22/3), *enen* “inen” (22/73), *söylemeyen* (24/23), *aқан* (24/52), *olūken molūken* (28/179)

ğızken (2/17)-(12/2), *gibiyken* (2/17), *yokken* (3/24), *gelinken* (7/25), *günlükken* (10/25)

Bartın Merkez ilçe ağızında bu ekin kalın ünlülü şekilleri de görülmektedir: *çıkāқан* “çıkarken” (5/51), *ayıklākan* “ayıklarken” (5/63), *ğıcırāқан* “ğıcırdarken” (5/68), *soyāқан* “soyarken” (11/14)-(17/40), *çouruқан* “çağırırken” (11/26), *varқан* “varken” (11/27)

-**IncI**, -**UncU**: Yazı dilimizdeki -IncA, -UncA zarf-fiil eki, bölge ağızında genellikle dar ünlülü olarak -IncI, -UncU şeklinde kullanılmaktadır: *gelinci* “gelince” (1/147), *gitmeyinci* “gitmeyince” (2/3), *düşüncü* “düşünce” (2/96), *alıncı* “alınca” (14/35), *ilerleyince* “ilerleyince” (15/2), *girinci* “girince” (19/4), *gelinci* “gelince” (24/77), *ıslayınca* “ıslayınca” (25/28), *varıncı* “varınca” (28/30), *ğoyuncu* “koyunca” (28/75), *deyinci* “deyince” (28/76), *ğuruluncu* “kurulunca” (28/177)

-**ncik**: *gidincik* “gidince”(12/67)

-**AlAk**: Yazı dilimizdeki -ArAk zarf-fiil eki, bölge ağızında genellikle -AlAk şeklinde kullanılmaktadır. Metinlerde sadece ince ünlülü örnekler tanıklanmıştır ancak saha çalışmaları sırasında bu ekin kalın ünlülü şekillerinin de kullanıldığı gözlenmiştir: *yürüleک* “yürüyerek” (1/123)-(9/4)-(12/108)-(24/11), *dökelek* (30/20)

⁷⁰ Zeynep Korkmaz, **Türkiye Türkçesi Grameri(Şekil Bilgisi)**, TDK Yayınları, Ankara 2009, s.985.

-dUkçA: Yazı dilimizdeki hali -dlkçA olan zarf fiil eki, bölge ağzında karşımıza -dUkçA şeklinde çıkmıştır. *fırladukça* “fırladıkça” (1/180), *yovurdukça* “yoğurdıkça” (2/83), *yandukça* “yandıkça” (19/15)-(30/33), *aşdukça* “aşdıkça” (22/19), *oldukça* “oldukça” (22/51)

Bunun yanında ezgili söyleyişlerde yazı diline uyma eğilimi görülmektedir: *dedikçe* (22/38)

-Ip, -Up: *çevirüp* “çevirip” (1/202), *yovurup* “yoğurup” (2/106), *alıp* “alıp” (2/106), *oturup* “oturup” (10/1), *gótürüp* “getirip” (16/5), *olup* “olup” (29/14), *okuyup* “okuyup” (37/27), *işleyip* “işleyip” (6/14)

-A: *bağa bağa* “baka baka” (24/26), *çırpa çırpa* “çırpa çırpa” (25/29)

-mAdAn: *ölmeden* (2/110), *bezlemeden* (2/116), *görmeden* (7/1), *gelmeden* (18/8), *evermeden* (13/16), *gitmeden* (14/47)

1.2.6. Edatlar

-e āit: *kendimize āit* (36/12)

-den başKa: *bizden başKa yok* “bizden başka yok” (1/148), *aķrabādan başKa gelen yok* (13/6)

-den beri: *küçükkenden beri* (2/176), *zabahdan beri* (8/1), *çocukluğdan beri* (14/21), *ğaç seneden beri* (32/11)

-dan doğru: *dey_ordan dōru* “ta ordan doğru” (12/94), *dan_doru* (1/159), *yerden dōru* (8/22)

-den dolayı: *etmedūyden dolayı* (sen) “etmediğinden dolayı” (28/107)

ğada: *ğada basit deil* “kadar basit değil” (1/5), *işeye ğadara* “şeye kadar” (1/77), *girecē ğadarı* “kadar” (1/129)-(5/52)

gelen: *ğaynar gelen* “kaynar olacak derecede” (2/105)

gibi: *şindiki gibi lüks yok* “şimdiki gibi lüks yok” (1/77), *benim gibi ānatmamuşlādu sā* “ben gibi anlatmamışlardır sana” (2/59), *kapı gibi gariydin* “kapı gibi kadındı” (10/3)

-A göre: *sırasına göre her āşam* “sırasına göre her akşam” (4/33), *ona göre geliyadunnā* “ona göre geliyorlardı” (11/12)

iççe/ içci/ içcinan/ işdinan: Yazı dilimizdeki “işte” edatıdır. *iççi-bi gızım vardın iççi bir kızım vardı işte* (12/37), *asgerden gelinci içci* “askerden gelince işte” (14/40), *asgerden gelinci gonusmuşlā iççi* “askerden gelince konuşmuşlar işte” (37/18), *iççe-radiyelē çıkdı iççe* “radyolar çıktı işte” (2/76), *öyle iççe* “öyle işte” (28/160), *işdinan-arabası vardın işdinan* “arabası vardı işte” (15/1), *içcinan-orda içcinan mēmet usdaynan ikisini* “orda işte Mehmet ustayla ikisini”

içün: *çeyizine bakmaK için* “çeyizine bakmak için” (16/86), *zıgaray benim için* “sigaran benim için” (17/18)

-den kerecümsey, -den kere: Bölge ağızında “sonra” anlamında kullanılan edatlardır: *ondan kerecümsey* (18/9), *ondan kere* (2/47)-(2/79), *gödukdan kere* “koyduktan sonra” (5/2), *boyudukdan kere* “büyüdükten sonra” (13/73)

nazaran: *benim duymama nazaran* (14/50)

nan, nen, (I)nan , (U)nan: Birçok ağız bölgesinde olduğu gibi Bartın ağızında da “ile” edatı yerine kullanılan kalıplaşmış bir biçimdir: *ipnen bālāduK* “ip ile bağlardık” (1/203), *söylemeynen baş_olmaz* “söylemekle baş olmaz” (5/23), *dördünen beşi orda okuduk* “dörtle beşi orda okuduk” (13/66), *bakıyon dırnāmnan* “tırnağım ile/ tırnağımla bakıyorum” (16/28), *oyunna şamatayla* “oyun ile şamatayla” (20/46), *geldilē uluşaynan* “geldiler çoluk çocuğuyla” (20/65)

sōna: *geldükden sōra* “geldikten sonra” (1/87), *öldükden sōna* “öldükten sonra” (4/12)

1.2.7. Bağlaçlar

artuK: Bölge ağızındaki “artık” bağlacı; *açdilā artuK girdük* “açtılar artık girdik” (1/74), *artuK o düünnē doullarınan vuruya* “artık o düğünler davullarla vuruyor” (2/35),

artuḫ artanını olmayan faḫillare davuduların “artık artanını olmayan fakirlere dağıtırlardı” (7/14), *beceremeyon artuḫ* “beceremiyorum artık” (8/6), *oraya artuḫ soba ḡurduḫ* “oraya artık soba kurduk” (12/92), *gidiliya mı artuḫ* “gidiliyor mu artık” (13/37), *songalda artuḫ yıḫayoz* “sonunda artık yıkıyoruz” (18/23), *söyle dēya artuḫ deya* “söyle diyor artık diyor” (28/12), *yete artuḫ* “yeter artık” (34/7), *annem artuḫ uṣaḫlarınan* “annem artık çocuklarla” (37/11)

belki: *on beṣ yirmi kiṣi belki* (18/113)

bēki: Bölge ağzında “belki” bağlacının yanında “bēki” şekline de ulaşılmıştır; *iḫen ḫıḫā bēki* “iḫen çıkar belki” (1/59)

bilassa: “bilhassa” bağlacı; *bilassa candarma deriyizi yüzellē* “bilhassa jandarma derinizi yüzerler” (1/73)

bile: *ḫıraynan bile duran* “ḫırayla bile duran” (7/45), *ḡonuṣdumayalā bile* “konuṣturmuyorlar bile” (10/23), *ben bile ḡavṣaḫ suyuyunan yıḫādım* (36/4)

bilen: Bile bağlacı “bilen” şeklinde de kullanılmaktadır. *biz bilen aldıḫ* “biz bile aldık” (2/76), *evden enēken bilen* “evden inerken bile” (4/15), *tā bilen yapıyoz* “daha bile yapıyoruz” (13/9)

ḫünki, ḫünkü: *ḫünki ēvelden düünnē ḫoḫ_oludun* “ḫünkü evvelden düḫünler ḫok olurdu” (18/73), *sālıḫ vardı ḫünkü* “saḫlık vardı ḫünkü” (4/28),

da: Metinlerde karşılaşılan bu bağlaḫla kurulu örnekler genelde pekiṣtirme görevindedir: *ah o beṣikgeriy iḫinde de iṣeylē vā bitle* “ah o beṣiklerin iḫinde de ṣeyler var bitler” (2/114), *tallaya gidēken de doldurvarya onu* “tarlaya giderken de dolduruveriyor onu” (2/127), *ney bilivesem de ney deyvesem* “ne biliversem de ne deyiversem” (3/1), *sōra kekeme de oldum* “sonra kekeme de oldum” (4/12), *misiri de gene toplāduḫ* “mısırı da yine toplardık” (5/3), *düünnē de davullu zurnalı oludun* “düḫünler de davullu zurnalı olurdu” (7/8), *ordan geldilē de candarmalā hocayı dutdulā* “ordan geldiler de jandarmalar hocayı tuttular” (7/41), *bizim de vardın furunumuz* “bizim de vardı fırınımız” (8/3), *onnā da dövēledin biz de* “onlar da döverlerdi bizde” (9/2), *hem bi de bōle dizüsdü durcay* “hem bir de böyle dizüstü duracaksın” (10/1), *ṣindi de yapılyıya* o “ṣimdi de yapılıyor o” (11/16), *sen baḫalım püsKút yicēdiy de eḫerde ney yimediy* “sen bakalım bisküvi yiyecektin de iḫeride niye yemedin” (16/57), *ḡabīleti de öyle* “kabiliyeti de öyle” (16/65), *ben de artu* yallah

“ben de artık yallah” (24/3), *ben de beyenmeyince vāmayadum* “ben de beğenmeyince varmıyordum” (25/5), *üç dāne de balduzum vā* benim “üç tane de baldızım var benim” (28/20)

Bu örnekte ise bağlama işlevindedir: *odun da gótúdum bıydey de gótúdım, sap da* “odun da götürdüm (getirdim) buğday da sap da” (3/15)

derken: *nerdenyin derken birbirine sorāken* “neredenim derken birbirine sorarken” (1/170), *ısbıt toplayon derken* “ıspıt topluyorum derken” (2/2), *sekiz ay derken* (8/19), *geçē derken* “geçer derken” (28/33)

emme: Yazı dilindeki “ama” bağlacı; *vā emme ben tanımayon* “var ama ben tanımıyorum” (28/92), *ben sennen gidecem emme* “ben senle gideceğim ama” (30/51), *söylēlerdin emme* “söylerlerdi ama” (37/4)

emme lākin: *gādēli vardın emme lākin* “kaideli vardı ama lakin” (2/59)

eyer: *bağ_eyer dedi* “bak eğer dedi” (1/7), *eyer uyarlı olusa* “eğer uyumlu olursa” (4/41), *eyer varsa* “eğer varsa” (7/6), *eyer vemēsey* “eğer vermezsen” (18/122), *eyer ollā temüzse* “eğer oralar temizse” (25/6), *eyer bizim eçerden çıkāsa* “eğer bizim içeriden çıkarsa” (28/62)

fakat: *fakat ney oldūnu bilmeyon* “fakat ne olduğunu bilmiyorum” (28/66)

halbuki: *orda halbuki oқuldalarmıř* (14/66), *oncam halbuki dolařdılā* “onca halbuki dolaştılar” (18/129), *halbuki as tā orda* “halbuki az daha orda” (28/35)

hatdā: “Hatta” bağlacı; *hatdā bizim ordan aқан* “hatta bizim ordan akan” (36/5)

hem...hem: *hem bōle* (2/188), *hem harman döüyon hem óküzlerinen dönüyon* (5/7), *hem tallada vardın hem burda* (8/3), *hem ilaç sıurdüm hem hap yutdum* (12/60), *hem ekmek yāya hem o helvayı* (16/82)

heralda “herhalde”: *heralda beyendi galbā* “herhalde beğendi galiba” (12/12), *heralda dördüinen beşi orda oқuduk* “herhalde dörtle beşi orda okuduk” (13/66), *heralda cahillik* “herhalde cahillik” (14/17), *heralda evde yoқ* “herhalde evde yok” (16/26)

hinci/ şindi/ şincik: Bölge ağzında “şimdi” bağlacı yerine sıklıkla değişik şekiller kullanılmaktadır; *hinci tençire yidū burda* “şimdi tencere yediği burda” (2/46)/ “**şindi**” *şindi, yirmi yaşındakilere* (10/22)-(25/2)-(28/10) / “**şincik**” (11/15), (13/6)

hiç olmāsa “hiç olmazsa”: *hiç olmāsa bu yemeneri alıva* “hiç olmazsa bu ayakkabıları alıver” (28/49)

ile: *adamıynan benim* “adamı ile benim” (20/64), *adamınan ikimiz* “adamlarla ikimiz” (12/8), *usdaynan ikisini* (12/8), *adamıynan benim* (20/64), *anamnan ben* “annem ile ben” (24/3), *ağamnan ikimiz* (28/21), *muğdarınan imam* “muhtar ile imam” (28/104)

ister ister: *isdē gōzel olsun isdē çirkin* (2/226)

ki: *ğalmaz ki* “kalmaz ki” (1/98), *ğızlā deyalā ki* “kızlar diyorlar ki” (22/85), *ğaynamazlardın ki* “kaynamazlardı ki” (23/11), *anası dēya ki* annesi diyor ki” (28/52)

meselā: *şindi meselā bayram* “şimdi mesela bayram” (1/28), *bāzı yerde meselā* “bazı yerde mesela” (3/19), *meselā ğavun, ğarpuz* “mesela kavun karpuz” (11/1)

ne...ne: *ne otuz dokuzda ne kırkda* “ya otuz dokuzda ya kırkta” (15/6) *ne bağğaldan aluduy öteberiyi* “ya bakkaldan alırdın” (13/38) Bartın ağzında bu örneklerde “ne...ne” ve “ne” bağlaçlarının “ya...ya” ve “ya” bağlacı yerine kullanıldığı görülmektedir.

sāda / sāde “sadece”: “*sāda*” *toumunu alıyaduk sāda* “tohumunu alıyorduk sadece” (8/14), *sāde* (2/153)-(5/53)-(28/166)-(31/9)-(37/22)

sōna “sonra” *on_üç ğün sōna* “on üç gün sonra” (1/12)

soundan / sōnadan / son_ğalda artuğ “sonradan”: *sōnadan vazgeşdim* “sonradan vazgeçtim” (25/8), *sōundan da vadūm* “sonradan da vardığım” (2/5)-(8/24)-(12/10)-(33/7), *son_ğalda artuğ* “sonradan artık” (18/23)

veyat da: *veyatda tallaya sap biçmē* “veyahut da tarlaya sap biçmeye” (1/97)-(11/32)

yāhud: *yāhud çığ_onnarı* “yahut çık onları” (5/66)

yalavuz, yalauz, yannız: Bölge ağzında yalnız bağlacının değişik kullanımları mevcuttur; *yalavuz bi perşembe ğünü* “yalnız bir perşembe günü” (29/5), *yalauz bunnā*

geldilē “yalnız bunlar geldiler” (12/22), *zatden yannız zebzeze vedük* “zaten yalnız sebzeze verdik” (1/188), *yannız bayram köyü birinci günse* “yalnız bayram köyü birinci günse” (6/18), *ben yānız bez dokurdum* “ben yalnız bez dokurdum” (6/15)

yāni: *dōnmeyon yāni* (1/10), *bāne yapıdılā yāni* “bahane yaptılar yani” (2/3), *yāni ğayınna ğarı ğızı beyenüse* “yani kaynana kadın kızı beğenirse” (7/2)

zatden/ zatde: Yazı dilimizdeki “zaten” bağlacı; *zatden yannız zebzeze vedük* “zaten yalnız sebzeze verdik” (1/188), *ğocası dövdiydü* *zatden* “kocası dövmüşü” (10/3)-(11/42)-(14/75)-(24/35), “*zatde*” (1/98)

1.2.8. Ünlem

āh: (1/15)-(2/1)-(12/29)

ah (3/17)-(4/11)-(5/28)-(16/21)

nah (2/207)

dey: *dey* “te” (12/145)

yav (2/75)-(15/16)-(19/13)-(22/92)-(28/42)

aaeff (5/48)

hah (12/100)-(16/104)

eyē (16/4)

ēh (16/21)

oh (12/90)

anam of (11/27)

ohō “oho” (14/74)

ahā (16/15)

hā (16/18)

hū (7/38)

2. METİNLER

-1-

Anlatıcı: İsmet Oğur (67 Yaş)

Öğrenim Durumu: İlkokul

Derleme Yeri: Sipahiler Köyü

Hastane Anıları

1 pazar gúnú, ōra bi doğdor mayn_etdi. ney_oldu dēdi, bōle bōle. hemen dēdi Şeye git, filime gittúk işTe filim çekdilē. 2 filimi iki iki bŭçŭk sātde çıķıyomuŐ_o habar, filim çekildi. iki bŭçŭk sāt bekledúk orda... 3 o eteki doğdor, eteki doğdor tā varmış ācilde o uzman mı pıratistikmiŐ mi neymiş. 4 o dēdi sen dēdi oturyosuy arabada gākamaya musuy dēdi. ben gākıyon dēdim bi kilometre yŭrŭdŭm. ney dedi! 5 nıs yŭrŭdŭy sen seni y gaburgalā çatTaķ dēdi birden dēdi, o gada basid diil dēdi. 6 hani normal çatTaķ vā emme dēdi oncam Şindi gākamayo musuy dēdi. 7 gākıyon yŭrŭyon ben dēdim, gākdim yŭrŭdŭm. ō iyi dēdi, baķ_eyer dedi kōyde yŭrŭycen dersey dēdi seni hasdāneye yaturcan 8 kōyde yatacan dērsey dēdi kōye gŭndercen. 9 bā uyā doğdor dēdim, sen kōye yolla beni diymi ben yatarın dēdim. geldúk yatduķ hep sırtŭstŭ yatdım. 10 hiÇ sava sola dŭnmeyon yāni hani çaTdaķ vā dēya ya fazla ğımızlatmayay dēyi. 11 ē illa ortaPediye gidelim. āmet gŭn_almış. ŭmmú gŭn_almış ortaPediye. 12 on_ŭç gŭn sōna gıtdúk. bi firça_attı bā. sen Şindiye gada nēreydiy dēyi diy mi? ōlebŭlŭsŭy de orda diymi. 13 kavayıy_ŭsdŭne dŭŐdŭy_ŭldŭy işde diy mi? gidēsiy işde orda diymi iç ğanamadan. 14 Allah_māfaza diy mi? ōle iŐlē başıma geldi işde.

Eski Bayram Gelenekleri

15 esgi bayramlā āh nēre o bayramla! esgiden Őōle tavalā var. gŭrdŭy mŭ bilmiyorum ğeniŐ sini vā ya bu, Şu siniden bŭyŭk. 16 bu siniden bŭyŭk tava. yirmi santım derinli vā. rabiya bu siniden bŭyŭk yirmi santım dērinli vā tavanıy. 17 iki tava sŭtleç yapıyoz

hesāb_et. bayramda o iki tava sūtleç ğaç porsiyon gelú di mi? **18** iki tava sūtleç gelú yā di mi o? o tavanıy sūtlecini tabaqlara ğosay yúz tabağ gelú. **19** o iki tavadan sūtleşdan aqşam yimē sūtleç bulamazduğ ğalmazdın bize kendimize yimē ğalmazdın yāni. **20** iki sini, iki tava. ğaç? iki tava sūtleş bişiyodu. dolma tā hākēzā pılav onnarı saymayoz. benim şindi o sūtleçlē ğózümüy_ōnünde hani. **21** iki tava işapdūmuz zaman o iki tavadan bize aqşam bi tabağ sūtleç ğalmazdın kendimize yimē. ō ğadar bayramlar ğalaba oluyodu. **22** kırk sene ēvelki bayramlar hani. **23** ğurban ğazannan ğonuya zatden. o ğazan yetmeye yüz elli kiloluk hayvan yetmeye yāni. **24** kesemeyedy bizim kóyde üç kişi vardın yāni bi kişi halamıy ğocası vardı. bi de kúrt derdúK o vardı. **25** şey o asgeriyeden emekliydin bi de bizim evde kesülüdü. amcamıy_ūluşā yoğdun. **26** amcam varlıkıydın hani bizim evde kesüvördün o parayı dutādın bazan babamnan ortak yapādın bazan kendisi yapādın. **27** emme her ğurban bayram yapāduğ. ben dünyaya geldim geleli bizim evde tā hiç ğurbansuz bi işey geçmedi yani, há.

Düğünlerdeki Gelenek ve Görenekler

28 esgiden şindi nāciye hanım bā yanğun diymi? dúún vā şindi meselā bayram var. **29** camıy_āzına otullā: **30** “uzaqdan gelen yārim, boyu uzun yārim, hadi ğúzel yārim, hoş geldiy ben seni ğóremedim.” **31** camıy_āzından dōru. ben de şindi Dabancayı çıkaryon tağ tağ tağ atuvorduğ. **32** ah anam āh. yanıya mı geley? yoluya mı geley? biz aşadan dōru. bunnā camdalā. **33** bizim tefonnā ōle yāni. ō tūrke havaları, esgi bayramlā ōleydi yāni. **34** şinni bi girdūy zaman bi kóyde on dāne yirmi dāne eve giriliyā. ha bi de ōle hani hep ziyāret yapıyosuy. **35** tanudūy yere git tanımadūy yere de gidiyasuy -en çok tanudūya gidiyoy da-. **36** birinci ğún bayram bu kóyde oluya. ikinci ğúnú meselā firinnıda oluya albaş kóyünde oluya üçüncü ğún hani, *eBcilēde* oluya dördüncü ğún. **37** aynı sistem bu civarda vā yani. **38** nāzi_ölunda ğúleş oludun tabi. ğúleş ben de yapdudum onnā geldilē bullara. Kasdomonudan ben işeyi de ğótdúm **39** tosyadan doul zurna da ğótdum ğúleş işeyisi, ekibi. tabi doul zurna ğótdúğ. **40** nāzōlu muğdarı vā ya memet o da istedi. illā muğdarım bā yārin bunnarı yolla. **41** tā oraya eletdúğ nāzōlunda yeni kóprú yapıldı ya yeni kóprúnúy úsdünde ğúreş yapıldı. **42** orda çaldılā adammā şaBğa açallādın. şaBğa dolādın paraynan para doulculara. doulu çalıya zurnacı úsdüne çıkıya doulcunuy, kóprú ğuruya

doulcu. **43** bunnā da pehlivan biliyā musuy doulcunuy altından adam geçiya o da onuy zurnacı úsdúnde zurna çalıya, òle adammā. **44** doulcu kóprú guruya sırtúsdú yatıya kóprú guruya altından adam geçiya doul çalıya aynı havayı çalıya doulnan zurnacı da úsdúne çıkmış zurna çalıya. ābi alkış kúldüreyā yā. özel góTdúk özel te Kasdomudan özel góTdúk biletli gúleş yaPduķ. **45** paralı gúleş hani oķuluy_yanında.

46 sēniy derse góre ney lāzım bayramıy şinni? şindi esgiden tā esgiden kırk_elli senelik mevzulā dēycēsiy. **47** bayramlā dórt gún oluyamuş ondan sōra gızlar pençirelēde şarkı sōleyáalarmış hani. **48** òlanlar yerden dōru genç dēliğanlılar yerden dōru ceaB veryalarmış dēycey. **48** ğarşılıklı anlaşmaları o zamannarı òle oluyamuş. tēlefon yokmuş. birbiriynen muārabereyi bōle ğuruyalarmış dēycey. **49** dimi muābere dēycey_o zamana góre. o zamannāda tabi çok ğalabalığ_oluyamuş. **50** hani bi eve yüz yüz elli dāne misēvir geliyamuş hep birden dēil de mesāveli mesāveli hani. dúunnē de çalgulu oluya dúunner. pazartesi başlaya dúún. **51** salı çarşamba perşembeye ğada dúún vā. cumā gún de ğadınarıy dúúnü vā. **52** duaķ gúnneri vardın. perşembe gúnü haķalma oluyadu. ondan sōra geclē adamlā geliyalā posda oluyalā. **53** çalgı çalduruyalā. dúúnúy_edērafına masalā ğuruluya. içKi ālemi.. bourslā dōuş ğavğa. **54** o zamannā millet vahşī. hemen dōuş_ edellēdin. o zamannā ayırdın tabi. **55** çarşamba gúnneri ney bişey işeyi vardın ğallarıy. tepsi bırakması vardın. **56** duaķları vardın ğadınarıy. iki gún dúún haķarı vardın. ğallā da masa istellerdi bōle. bizim ev burda ya mekDebiy yanına oturyalā. **57** oķuluy yanna bizim aşāya düzde. tā ordan iki dēne sini gidiya ğallarıy_ōne. **58** yemeklē vā raķı şişesi de vā ğallarıy_ōnde. meze vā şişe vā. **59** içmeye emme içen çıkā bēki. bilēderiy dúúnde eBcilē kóyleri buam s. tir_etmiş ya ğovmuş. **60** bu içgilē dēmişlē raķı dēil bunnā su dēmişlē. o ğarınıy birsi hani orda eBcilēden bizim bilāder evli ya bu, bu raķı dēil bu şişelē su dēmiş. **61** buam alusa siniyi “s. tir gidiy” dēmiş. **62** buam çöürmüş ordan ePcilē kóylü ğız_evlileri. anām yārin ğız_almā giDcez. haķalma vā ya adamlā gelmedi haķalmaya. **63** o zamannā teleFon yok. neye gelmediy niye gitmediyiz diyen yok. bekle, bekle, bekle gelen yok. **64** akşam beş oldu gelen yok. hadi_ölum biz arabaları çalışduduķ, gelini almā

giTÇez. **65** o zamannā da bizim ferdun tā anasınıy gānında doum yapÇağ. **66** (*eşi hayır iki yaşındaydı der*) hē öle miydi öle miydin. arabaynan gitdük. **67** arabaya mindük. millet gorkuya da hani, biz gelin almā gidecez demi gorkmay geliy... millet de gorkuya gidemeya. **68** cesāretnen mindilē arabaya ğamyon vā benim ğamyonu dolduduk. **69** ben gitdim o zamannā buludōlu muğdardı muğdarı aldım. **70** ā yok ğız evine gitdük. kapıları kitledilē. ğúymeyelā bizi eve. hemen döndüm muğdarı aldım muğdar dedim annaTdim derdimi – rāmetli buludōlan- . **71** rāmi filen vādu onnarıy buaları. o zamannā aldük muğdarı ānatduk. **72** arkadaş dedi buna işeypy tā muğdar ben dilyin tā hani o zaman gençyin. kapıları açıy dedi. **73** valla bağ bu adam bişeylē biliya, candarma bunuy_arkadaşı bilassa candarma deriyizi yüzellē valla hepiyiz ğarağola gidēsiyiz. **74** kapıyı açdılā artuk girdük aldük. candarmaya gerek ğalmadı. kōye candarma ğótürün zorlamay bizi biz gelini haKetdük çünkú. **75** siz geleydiyiz dúüne diymi. eskilē bi ālemdin yā esgi insannā. rābiyā! esgi ğunnē zor ğunnēdin. **76** para yok yırtuk pırtuk donnarınan bayrama gidiyosuy dúüne gidiyasuy_öle. **77** öle şindiki gibi lüks yok. işeye ğadara atmışlara ğadar hiç yokmuş zatden hani ondan sōna biraz biraz hani gelişme vardı. **78** tabi gene yoğ olanlā vardın. benim okula gitdüm zamannā yalınayak gidiyalardı. **79** biz ayaKğabıynan gidiyoduğ, çantaynan gidiyoduğ. **80** benim uşakğara ben çanta aluvordum. onnā herkesiy çantası yokmuş naylon poşetdēde kitapları varmış. **81** bizimkilē de çantayı biçānan kesiyalarmış atıyalarmış. noldu çantayıza ölüm? çantayı yırtmışıyız “ yırtıldı buva”. **82** hadi yārin zabah gene alıvoryon ben. **83** mākus yapılayarmış çantaları öle. öle esgidiyalarmış. **84** arkadaşları poşetnen gidiyalarmış ya, ayrılmaylım dēyi. ben atmış yedi yaşındayın benden sōra tā hani on sene sōra tā yalınayak geldi uşag_okula.

Tarla İşleri

85 āyy talla deme bize de ney dersey de! bu kōyuy en bōyük reçberi bizdük. en bōyük reçber biz. **86** sāt ğaç şindi? on buçuk mu? şindi tā tallalādayduğ biz. tabi tā şindi talladasıy. biz şindi tā talladan geliyoz. **87** talladan geldükden sōra yirmi dāne hayvan vā. kómüşlē on dāne kómüş vā. **88** on beş dāne inek vā meselā onnarı ayrı ayrı bālaycay oküzler var onnara alafklarını vērcey. hayvannarı savacay. **89** ondan sōra çeşme yok. ğúúmú omzuya vurcay dōru ğuyu vā yúz metre etede. **90** ordan su ğótürcey. suyu bi de eliyenen

gúycey bardānan. bardānan elleriyi yıķaycay. **91** o zaman banyolā manyolā yok, evlēde sulā yok. ŗōle ŗey vā āç vā bi ķova, bi ķova buraya asıyoyosuy bi ķova buraya asıyoyosuy bi de eygú ēliyde vā. **92** bizim bullāda ŗle yokdun da bazı yellēde vardın. **93** ondan sōra ahullāda işleriy bitti. saat on - on birde filen eve çıkāsiy. on birden sona hamur yourcay, maķāna kescey. **94** uzunnaķ maķānalā vā ya ŗindi bazı markeTdēde vā. **95** maķarnayı kesēken SāTen suyu ocā ğoyosuy. ayğaz mayğaz yok, ataş ocaķda. ocaķ ataşı var. **96** hemen suyu ğoycay su ğaynaycaķ makarnayı atcay makarna bişecek tā sāt on birden sōna makarnayı yīcek, yatā yatacaķ... Sabāh da dōrtde ğāķacay, ŗķúzleri doyrucay zabālin. **97** veyatda tallaya sap biçmē giTcey. o sātde biçmēsey biçilmeya ğevreğ_oluya. **98** bu ğunnē ŗle yani. (o makarnayı o saatte yiyen insan) ŗlü zatde. hareket vā maķāna ğalmaz ki. **99** ŗindi sap biçdiy sap zamānı bitti, oraķ zamānı bitdi, oraķdan sōra sap başlaya zatden. **100** mısır toplaması başlaya. ondan sōna misir toplaması bitdi, ğamış vardın bekmez yapıludu ğamışdan. **101** ŗōle sıkıyalā ŗōle kútúklē birbirin dōne dōne ğamışlā sıkılıdun. **102** bazı kişileriy barmaķları ğopuķdu. ona ķapdullardı. demúrlē vādın. ğamış sıkısı. **103** pilasdiK gibi bōle hani dōne dōne iki dēne külüy_arasına soķuyosuy, ŗķúznen dönē. **104** ondan ...bir hafda onu yapıyosuy ondan sōra bir ay odun çekiyosuy otuz ğún. **105** ormandan ŗķúzlerinen gidiyosuy odun çekecey súnğúynen... **106** ŗķúzleriy_arkasında. odun motoru yok. **107** burāya vurcay baltayı ŗurāya da vurcay baltayı. yonğa yonğa ğoparcay onnarı ŗle yaķacay sobada ataşda. **108** ocaķğara dikiyalā kútúķgeri. bu kōyde on dāne soPa varsa atmış dānesiniy sopası yok. **109** yok sopa da yok. o ğúnneri ğórdúm yāni ben yaşadım bu ğúnneri.

Akşam Vakitleri

110 o zamannā keten vā. taķ taķ taķ taķ keten, menğelez. “menğelez gibi ğonuşuyosuy” dēyelā ya hani, işde menğenez o taķ taķ taķ. **111** “menğelez altında mı ğazandılā seni dellē. **112** taķ taķ sarım yapıyosuy onu da āşam oturken burda boşlūy_olusa. **113** dokuz daş vā üç daş onnā vā hani.

114 atmış gún harman dówédúk iki çivit ókúznen hesab_et. biz çok bóyúkdúk en búiýúkdúk biz. **115** o bi zamannā gıtdıqlā olmuşlā ya bizim bizim misilleri bedāvadan denediýalarmış somakğarını almağ_üçün. **116** uluzlulā geliýalarmış misiri denediýalarmış bedāvadan somakğarı almağ_üçün. **117** ondan sōna somakğarı alıb un yapıýalarmış. uluza gótúryalarmış sırtıynan burdan. hasda nerde hasda deyi biri yok zatden. **118** bi duz alıyoz paraynan bi teneke ğaz yavı alınıya. zeytinyavı zatDen alsay da oluya almasay da bi şişeynen zeytinyavı alıyosuy hani. **119** háyvan yavı ğullanıyosuy en çok. ayçiçek yavı oluya masraf yok. **120** ayçiçēni kendimiz sıkıyoz bartına gótúryoz. ğaz yavıynan duzuy olduğdan sōna tamam hiÇ_işiy yok. **121** tabi bu rāmetli babam bazara iki torba misir eletúdü. **122** āşam gelúken önüne gidēdúk onuy biz. tā fırınıy ónü vā ya fırınıy_ónde duruya arabalā. **123** tā oraya yürülek gidip geliya. oraya ğada iki çuval misir eletúdúm ben yürülek gidiyoy. **124** āşamları zabahları āşam gelúken bi dāne de kelle aludun buam. o kelleyi kim alıya alamayalā ki herkeşiy yok et yiye mi vā. **125** bizim her hafda et kelle gelüdü. **126** her sever her severinde bazara gidēdin buam bizim kóy_āsuyuz ābi o zamannā ekin çok bizde, sad ekini al.

127 şey vā. buranıy üsdü vā ya beton yok bōle kirişlē var. buraya meselā sıruğ ğoyoz elli santim araynan asıyoz misilleri. **128** dayak asmağ dayak dağallarmış hani gelúken. hani ğız verceKgē benim olana ya. **129** adam dayā bōle dağāmış. bağam deya ne ğadarı gidiya hani yokarı dōru. **130** ince mi asdıy çok_asdıy. o dayak ğalınsa “abıyy deýalarmış misiriy ucuna dayak yetişmeye” deýalarmış. **131** şindi tallası vā deyi ğızlā vāmayalā. şindi tallalā çok işi çok deyi ğızlā vāmayalā. **132** zengin deyi. o zengin deyi. fakırıy_uşā evleniya zenginiy_uşā evlenemeya şindi.

Kız İsteme Gelenekleri

133 şindi seni hiç işapmadan biz istemē geliyoz hiç tanımadan bilmeden. “selāmunaleykúm aleykúmselam”. **133** ē hoca biz seni ğıza dúúllúe gēldúk. benim, cemaľ_ānıy oluna isēn_ānıy oluna deyoz hani. **134** bu sever bu olmaz deya. “tamam teşekkúr ederúz “deyip burdan ğākıyalā. **135** tağ tağ tağ! evde misiy āmedā mēmed_ā?

evdeyin āmedā mēmedā buyur. “selāmunaleykūm aleykūmselam”, çıkıyalā eve. **136** hayırdır āmed_ā mēmed_ā? hayfıy? vallā biz seni y ğız varmış ğızı istemē ğeldük. **137** ziya hocanıy_ōlana. yok bende satılacak ğız yok. tā benim ğız ufak deya, “etme olmaz” deya. **138** tamam dön. hadi_ōlum yirmi metere eteyandaki eve, bi tā eve. **139** beş altı dāne eve gidiliya. valla oluyamuş ā. beş_altı dāne eve gidennē de oluyamuş hani bi āşamda. **140** ğızı haberı yok , ōlanıy habarı yok. ben ğızıy buasıyın ya “tamam dedükden kere olu hasan_ā isen_ā” dedi mi tamam bitdi iş. **141** tamam ğız olmaz deyemeya zatden.

142 temúzlúk yoĝ o zamannā temúzlúk nerde. hā baķāla. esgi ğallā uyanuķmuş (millet o zamanlar). **143** gelini aldılā benim ğızı burdan gidiyalā ya. birsi tabak çalāmış birsi ğaşuķ çalāmış. **144** temelden daş çalallarmış. alularmış ğótüllermiş ōlan_evine hani. ğuyā gelin orda iyi dursun deyi hani. **145** araba şey, ókúz arabaları vā ya. ğúnúz de deyneklē yapāduķ bōle kāsdeney deynekgerinden findıķ deynekgerinden búkēdük. **146** bóle arabanıy kenarına bālāduķ, üzerine kilim örtēdük. **147** ğoşāduķ ókúzleri yallah! gelinci ben yapıyon gelin almasını benyin. **148** ğoca zillē vā, kómüşlē vā. kómüş, bizden başķa yok. kómüş ókúzu vā benim kóyde hep dúúnnerē. **149** firını kóynúy dúúnú, ğayadibiniy dúúnú burda civallarıy kóy dúúnneri gelinleri hep ben ğótdum. **150** valla kómüş ókúzleri gelin arabası. ben dúüne baķamazdım hep araba dúz, araba temúzle hizmet yap tallalāda çok. **151** işey para almak yok, beleş. **152** orda seni y kapıdan bize bi dēne havlu daķıyalā bi dēne şey. arabacıyuz ya ğómlēk daķıyalā bi dāne. **153** keten ğómlē, ókúzúy_ānına daķāla. bu sever ğózleri ğórmeya daul çalıya ókúzlē delúryalā. **154** bu sever zapdolunmayalā. ókúzlē zapdomu oluya havalara çıkıyalā. **155** iki ayānıy_üsdüne ğāķıyalā.

156 (*Sandık üzerine oturma adetiniz var mıydı?*) otullā. para vercey. el lera versúy almaz yüz lera versúy almaz tā vercey der bazı aksi insannā vādu. **157** o zamannā paralā on_nira beş_şira tabi ama ğāķıylā mı ğakmaya ki doymayınca diymi. **158** ğakmayınca kaķamayasuy onu ordan atamayasuy geķ şuyā dēyēmēyasuy ki.

159 (*silah atarlar mıydı?*) atallādı. ğarşuya otudulā ya baķceye. ordan dōru baca vā ocak vā ya. **160** taķ taķ bacayı yıķallādı. en son benim benim ōlanıy dúúnú oldu işde. ōlana dúún yaptım. **161** kırık dāne elli dāne posda vardın dolu bullā. şu baķceyi ğomşuya ekdümedim

ben ekmedilē. **162** hep açuk_ollā hep masa. şindi apdēpaşada ormancilā vā. ğarakóyden odun çekiyoz o yandan. **163** dūrüşü ğarakóyden benim büyük gelin ya. bi dūrüşü ordan. **164** ormancilā ğāvede ğalmış dedilē vāduķ bizim muķdar dedilē seni isteya dedilē. **165** tıraķdór vā tıraķdórnen ormancıları bırakıvarcan *yeniana*. ğarakóyden dōru davdan dava. **166** hā *arıtdan ğarakóy şehlēden yeniana* bırakcaz şeyden dōru *ibraimderesinden* dōru. ormancıları bırakıva dēdilē. **167** burdan biz mindúk vāduķ ğāveye baķdım yabancı ormancilā. **168** ō hoş beş. siz nerdensiyiz? biz *ĝoÇvazda* ormancıyduķ. yeni geldúk filen. ormancilā yabancı. **169** hoş beş edēken āşā doru gidēken davıy_ıçinden doru. **170** sen nerdensiy ben nerdenyin derken birbirine sorāken ben dedim ū davıy arkasındanyım. bartına yakın on beş kilometire kóyúndenyin hani. **171** sen neypiyaşuy burda. bura benim dūrüşü vā ona iş yapıvoryon traķdornan dēdim. oraya bizi dúúne dāved_etdilē dēdi. **172** ora bi ānyı dúúne gitdúk biz dēdilē. *ĝayadibinde* dēdilē. **173** bi ānyı_đúúne gitdúk dēdilē. o ā dēdilē ōle bi ā ki dēdilē. şindi ōle bi dúún olsa dēdilē seni buran çóurúz ōle bi dúún görsek dēdilē. **174** seni burdan çóurúz şōle bi ānyı durumunu ĝór dēruz, dēdilē. **175** ne biçim dēdilē arkadaş o ā bize ne biçim baķdı dēyelā. **176** anamdan dōduķ dēdilē tā ōle dūne hiç gitmedúk de ĝórmedúk de. yāni dúnyānyı bi ucunda olsa da duysak da ōle giderüz dēyalā şindi. **177** nasıl dēyon ben bōle. beyā iyi miydin dūn dēyon ben şindi. **178** “lan nasıldın” dēyalā yā. ā nasıl bi adamdın dēyon ben şindi. “ā bitirimdin” dēyalā. **179** “ā çok baķdı bize” dēyalā. la ā dēyon şindi posdayı salavatlāken dēyon -eviy saça benim şōle uzun hala gene uzun ya- tam şurdan gečeķen bi dutdum ben şindi kiremútdere taķ taķ taķ. **180** kiremútlē fırladuķca doulculā bi yana yatıyalā adammā bi yana yatıyalā. **181** yatan yatana yere biliyā musuy. kiremútlē benim ev benim dēymi. ōle yapıdı mı dēyon o ā ōle yapıdı mı? **182** “ānam vallāi vallai sensiy o” dēdi ōp dēyi atladı üsdüme ormancı. vallai sensiy_o” dēdi. o zaman dikĝatli baķmış o. beni tanımayadun öteki arķadaşlānan gelmiş. **183** artu *apdipaşaya* varıncaya ğadara yetdi o iki dāne üç dāne ormancı da vā yanımızda. yalnız bazaryanda manava vercem yirmi bin nira para. **184** yirmi bin niralık māzeme aldúk manavdan. sovan, patates, elma, Ęrúk. **185** meze yāmaĝ_úçún bōle hani. ĝarpuz, ĝavun. aşçı verem savaşıy aşcısıydın şindi emekli oldu o. **186** ama yapıyodu yerışdiriyodu yāni. dúún bitdi, beş bin nire hediye gelmiş. **187** ben zatden zebzeze vedim yirmi bin nira yā. bōyüķ dúúnúy işeyi bōle hoca. **188** dúúndeki hediyeyi topPaduķ toplam şindi sayduķ parayı beş bin nira. ben zatden yalnız zebzeze vedúk yirmi bin_nira. **189** tā etleri metleri

saymayoz yani. ğuşbaşı ayrı hayvan ciĝeri ayrı. üç yüz kilo hayvan ciĝeri üç yüz kilo ğuşbaşı üç yüz dāne but üç yüz dāne touk. **190** hani ğazannānan bişiya. **191** bütün touk ayrı but ayrı veryoz. ondan sōna imam hatibiy servis tabaĝarı vā ya onnarı aldım imam hatipden. **192** yoldan geçene yimek verilya, but pilav datlı. **193** hiç yimek yimeyen bi dēne Allahı ğulu yok hani ōle dúún. yoldan biri geçemeyā yāni yimek yimeden. **194** illā yīcek uşak da yīcek eşek de. o içennē de ayrı. ama çok_ıyi oldu. oldu gitti boşve. yirmi sene yirmi bir sene. doksan ikide. **195** zamānında burda şey yapılmış dövüş edilmiş zīratda. zīrat yapıyalmış, iki kişi birbirne düşmüş burda. ondan sōra zīratı ğaldumuşlā burda.

Hıdırellez Geleneĝi

196 (*Hıdırellez geleneĝi var mıydı?*) hā hıdırellez. hıdırellezde yumurta ğaynadulardın. **197** şey bētdem yaĝāduk. tāfin deynēnden tāfin daynaĝlarını toplāduk bōle yaĝāduk. **198** ğavur_allah ğavur ğavura... attāduk üsdünden. aĝşamdan yaĝāduk onu. zabālin bayramını yapcaz. **199** yumurta toplamā çıĝāduk köylere. biz çıĝmazduk bizim yumurtamız vardı boldu biz istemezdik. **200** emme oludun yāni. o zamannā popüleryüz varlıklıyuz hani. **201** şey yapallādın bi de cemel oyunu derdük zilleri daĝāduk. pösdeke sarāduk. **202** ğoyunuy pösdekesi vā ya ğoyunuy derisi. tersine çevürüp tülü yerini sırtıya ğótüryoy ...dışına geliya. **203** ayı derdük ipnen bālāduk. çok çok zilleri ç... oynayva ayım derlēdi. **204** oynādın yatādın bōle ĝapınıy_āzına. şindi camdan baĝadı millet, ayı ney isdeyosuy? **205** un isdeyon duz isdeyon bal isdeyon yav isdeyon. ayı kim diye millet soralladı deyvemezdük. **206** sırdın o. beş kişiniy arasında yapıyoz onu biz kim oldūnu söylemezdük yani üç kişi biliya. **207** un isdērin duz isdērin evde ğız varsa ğız isdērin. bu sever bi teneke suyu yallah üzerimize dökellerdin ğız isdeyon deyince. **208** o zaman odun bol ĝapınıy yanına yıvallādın açınca yıkılsın deyi. **209** ondan sōra onnarı gelüdük. seni evde benim evde bişürdük halışka yapallādın. **210** halışkayı yirdük datlısını yavlısını diymi. **211** o ğunnē iyiydi o ğunnē bē. bizim gençliĝimiz ōle büyüdü yāni. nelē deyişdi yā. şindi bi dúún yapıliya bin kişi vā dúünde orta yerde yüz kişi üç yüz kişi oynaya. **212** ne eteye vā oluya ne beri vā oluya. **213** orda ufak bi dúún yapıyoduy üç beş kişi posda oluyadun hemen baĝsay döüş çıĝıyodun. **214** ğabadayı herkeş ğabadayı. iki double atdüy zaman sen kemāneyi çok çalduduy ben kemāneyi az çaldudum.

Hayvancılık

215 onnan harman dövödük. döne döne, döne döne. üsdüne bi dāne toköz görduk. toközuy_üsdüne oturduk. **216** bi elimizde ip ókúzú çekiyosuy ókúzleri ip içeri... ipi çekédük o zaman içere doru girēdin hayvan. **217** hayvan pisleycek, kúrek elimizde hemen pislini almaK_ için. **218** şeyiy bűdaylarıy içine düşümecez ya. ondan sōra gānımız acıkudun yimē giTcek zamānımız yok. **219** o harmanıy bitmesi lazım hani bugün. elimize ekmek vörlēdin. **220** saman tozlarınıy içinde domatisi bi ısırdık pat gāşuva da yapışudun aqādın damatisi yirken. **221** şindiki dāmatislēde, çikirdek, domatisiy kōkusunu sen öteyandaki düvende yirken tē kōku bā gelüdü. **222** benim de canım istēdi yāni hani. o gada lezzetliydi yāni hani. **223** āh o gūnnē o gūnne nerde o gūnnē diymi. **224** bu kōy bizim yüz otuz iki hane bak. yüz otuz hane o zamannā atmış yetmiş haneydin. **225** seksen hāneymişdü. en çok reçber bizdük. hani en büyü. en çok hayvan bizdeydin. **226** bizden fazla hayvanı olan da yok tallası olan da yok massülü olan da yok. ... goycağ yer de yok zaden.

227 (*Sipahilerin tarihini biliyor musun?*) sipāhi, burda asgerī bi bişey varmış heralde o zamandan gūruluşdan. asgerī billik varmış. hani sipāhi şeysi oymuş. onu araşudum ben de öyleymiş yāni.

228 *lakabınız nedir?* bizim mi? gāraböceklē. kālā. en büyük böyümüz kālā. devrüşölueyli esgi soyadımız devrüşölu. **229** dervüşölu āmet dervişölu ismet. kālā deyi nāmımız vā. **230** ama babama gāraböcek dēmişlē. bi yerden televon gelince “alov kimnen gūrüşüyön şindi “gāraböcēy ismetnen gūrüşüyoy” derin. **231** ben saklaman gız. bak buam gāraböcek deyince çok gızādın rāmetli. **232** āy bi gāraböcek dediysey tamam. bu kōyüy de en birinci adamıydın aqsilikde. **233** bundan başga aqsi adam yokdun. sıracalı bi adamdın.

İmece

234 bu oda şöle, bak bu oda kapıdan dōru şöle buraya gadarı misir dolu. buraya iki defa üç defa imeci yapcay da anca bitēdin. **235** beygānam kótürümdün, fazla gezinemayadun. **236** o ahşamdan zabahdan āşama gada misir soyadı. gece yarsı sāt ikiye gadara. deamlı soy Allah soy. **237** asgerden zor yā. asger ā. asgellē zabālin bi eitim vā. bi de yaprak toplaması.

238 ben onu yapıyon gene aynı yapıyon. baq Őindi benim aŐadan buraya ğadarı bi dāne yapraq bulamāsiy hep toplārın. **239** yapraqłā aĉ yapraqłarı. ğoŋŐulā bouryalā bā “ē ismet āĉları kes” . **240** āĉları kesmen deyon. asgerde bize Őapkayı ĉıkar deyalādın dimi. **241** ŐaPğayı Őōle yap. toplatduryalardın orda. burda neye yāmayay demi. kendi iŐim benim bu. **242** ben Őindi cāmiye gidey demi bi yapraq ğōrey almadan durman onu. rātsuz oluyon ābi.

Anlatıcı: Makbule Çolak (Yaş 80)

Öğrenim Durumu: -

Derleme Yeri: Karasu Köyü

Gençlik Döneminde Yaşanan Sıkıntılar

1 āh āh! o esgi tallalā, ābıı. onnarı ben nası ānaday. çok fenā ğúnnēde ğalduk. bağ buraya hoca ğaldi bourdā. **2** tallaya gidiyon ben işim vā benim çilem vā benim. kāsdenē toplayon ben ısbıt toplayon derken. **3** şöle derken bōle derken. ğetmedilē bāne yapıdlā yāni. bōle yapıdlā. yani gitmeyinci hoca da gelmedi artu kapandı. **4** dört sene ohudum ben şeyde ğuranda. dört sene hoca beni Allah razı olsun arabasıynan ēgitti ğótúdu ēgitti ğótúdu beni.

5 buraya nasıl evlendin? ben buraya ğaçdım yā. sōundan da vadūm da keşke ğaçmasaydım deydān. emme çok pişman oldum. **6** vadūm yer de öyle fuđāraydın ki burası. yāni öyle huđāraydın ki bir ğıruğ ekmek yoğdun bi ğıruğ ekmek yoğdun. **7** sohrada yāni. bi çeyrek ekmek ğalmış da o ğayıntama ğalsın dedim ben. **8** onu yidümēdim millete. ōle aziyetlē çok çekdim. üç dēnen uşak dourdum. ben uşak sāvğisi bilmeyon. **9** ben sēmedim uşakları. ben sevsem iş ğalcağ. gidemeyon ki hadi uşā nasıl sevey. **10** çıkardım atdım dovurdum atdım dovurdum atdım. yarı aç yarı susuz. aş yapıduğ. **11** şeker yođ bekmezden aş yapıduğ. bekmez sıkduğ. bōle ğamışlara sıkduğ ókúznen bōle. **12** o bilmez onu o tā dūnkü uşak nerden bilcek. o bilmez, o ēvelki úsülleri nerden bilsin bu.

Tarla İşleri

13 esğiden bīdey biçiyoduğ. ot ğazıyoz bīdey biçiyoz. tallalādan biz çıkmayoz yāni tallalādan çıkamayoz biz artu ille. **14** çıksak ekmeksüz ğalcaz. yer ğaz çif sūr.. biz o ğünneri ğórdúđ uşām biz çok ğúnnē ğórdúđ. **15** aşluk ğórdúđ biz. imeci, imeci nerden yapalım herkes kendi işine gidiya herkes kendi tallasında. **16** ben bi çalışıyodum ki. ben bi ğünde bi talla ağdaryodum. **17** ōle ğızken ğız ğız bunuy gibiyken. sen gibiyken bi talla ağdarılıyodun gelennē barmağ_ısrulādun bā tallalādan gelūken. **18** ōle ğızım bē. ben durmaz dīnenmezdim çok çalışduğ biz. **19** biz ğobrađlā vā ya. davları aşduğ biz. ğobrağ,

bõle hendeklē vā ya hendekleri biliyo musuy şullāda. **20** hendeklere bõle toprānan ğazmaynan doldurduğ_onnarı. çalıları atāduğ hendēy_ıçine. **21** toprağları ağdaruduğ. ğaşları yıvāduğ. õle dümdüz olsun deyi talla. **22** sürülsün deyi. ēvelki şeylē çok fena ğızım, çok fenaydın.

Bayram

23 bayramları nası yapāduğ biliya musuy. ğaba yazma başımızda şalvar ayāmızda. vallā buvamız anamız aluvor muydun ne biley ben bi bişeylē alıvordun bize õle. **24** búrúmcek yapāduğ bõle bağ bõle. **25** ordan bayramlāda túrke sóylēdúk. pençerelē ğapalı. deliğannılā yerlēdelē. eveli şeker atālardın pençereden ğızlara. **26** túrkü söyleyennere. onu da bulamayalardın. **27** biz açıvamayoz biliyo musuy. o ğadā ğorkuyoz ki. ğorkuyoz yāni çok ğorkuyoz bõle ğapalı yerde oynāduğ. **28** õle deliğannılara biz kendimizi ğósdemezduğ. çok ğapalıyuz yāni.

29 “ğel sevdúúm ğel beri, aldı beni ver beni, adı ğózel sevdúúm, biz bayrama ğiTcez sen de ğelcē misiy” **30** vallāi bu túrkelē bõleydin. “hadi ğózel sevdúúm ben böün ğapağlıya bayrama ğidecen sen de ğel” **31** túrke... túrke yallah o zaman *ğapağlıya* bu yanda. túrkē, *ğapağlıya* gidēdúk. gidēduk. *saraylıya* gidēdúk.

Düğün

32 dúúnnēre mi... dúúnnere bõle sóylēlerdin oğulūnan sóylēlerdin bóle ev ev. zembilnen bõle ben uşağlımda. **33** ğállā. hep oğulūnan sólēlerdin. oğlua bóle hani yúke açılıya ya bõle dolanıya ya deliōlan saruğu yapılyıya. **34** hep oğulūnan sōlēlēdin dúúnnere. bāzı iyi adamlara yāni õle bóyúk adamlara tavūnan berek ğelüdü. **35** berēy üzerine tou ğapālardın berē ğótúllēdin. artuğ o dúúnnē doullarınan vuruya. **36** kóçeklerinen vurya. kóçeklē vardın doullā vardın. õle yapāduğ evēlki.

37 (deliōlansarū tatlısı hakkında açıklama) arasına az datlı ğollardın bõle işē_dip de sarıp da. deliōlan saruvu dellē onu. **38** şõle ğúçcek ğúçcek yapālā. burdan kesēlerdin onu da dolālardın. **39** şu_ğucuk. bi ğúçcek oludun o. õle oludun oğuluğ o. benden duyduy ilk. bende çok bişeylē vā. **40** ēvelki işeylē çok. ayakğabı nerde. ohlamuruy ğabūnu. ohlamura

girdük kesdene ğabūna girdük ayakğabı yapduk. **41** ayaklarım hep yanıya. ayakğabı yok ki. yük sırtımızda bazara gidiyoz. ayakğabı yok. **42** ěgidiyoz yükü emme para etmeye kin. beş ğuruş bişey ediya. beş ğuruşu on ğuruşu veriyoz geliyoz. **43** para yok para yok.

Hıdırellez

44 hıdırellezde yumurta ğaynaduların ěgidülerdin. orda oturlardıuk. yalı ğözleme yapālādn. **45** hıdırellez orda oTdüy yerde oludun. gemilere minēdük. ırmağda sandallara minedük.

Kız İsteme Geleneĝi

46 ğözetdemē gidēlerdin. evi temiz mü pis mü. iyer evi temiz olmāsa o ğızı almazlardın. hinci tençire yidū burda tapak şurda. **47** undan_kere burayı da süpürmeýa eteyanı da süpürmeýa . **48** öle üsdü başı da biraz da eççük pasaklı. öle undan işte.

Düğünlerde Görülen Geleneksel Hadiseler

49 böle yüke asallardın ğapılara oğlavaynan öle geçürlerdin damatları. biz uşakduk ğızım. biz aralıklādan bağıyoz biz böle. **50** bizi geliniy yanına ğúyüyālā mı? geliniy işey telleri vardın böle. barak bóle **51** bacak, topuğğarınıy şullara varya. onnādan öle oturuduk ah şu telleden bā de veselē derdük. **52** eççük ğoparsak derdük. ğoparamayoz da. ah çok ğúnnē.

Köydeki Lākaplar

53 soyadımız mı? abī çok Tağıyalā öle. ğā ayşā ğā fatma. araplara gidiyoz deýoz tāyiralara gidiyoz deýoz mollere gidiyoz deýoz ibişālara gidiyoz deýoz. **54** ben kóyú ğonuşuyon ben burayı ğonuşmayon. **55** ibişālara gidelim, mollere gidelim, apdilere gidelim ordan kel ibrāmlara gidelim, malāmetlere gidem, böleydin.

56 fakillik vardın emme o zaman hasdalık yokdun. o zaman But gibiydük bē. öle hasda neymiş. **57** āh kātma ısmıtmiş üç ğún başında beklēlēdin hasdanıy. ondan keri orağ biçmē

gidēdi valla. **58** kā_atma kā...**59** benim gibi ānatmamuşlādu sā. ē şey gādēli vardın emme
lākin.

60 Mani

gemilerde isgele
yar yolladım esgere
yüz başısı ben olsam
verdüm tesgere

61 Mani

...
yanıyor yūrek taşı
elli bakır su döksey
söünmüyor ateşi

62 Mani

denizaltı ğumaltı
balıklar suya daldı
ĝak gidelim sēdüm
yaşlarımız on altı”

63 Mani

denizim var denizim
hazır benim çeyizim
hadi gidelim sēdüm

64 bişey tā...herkeziy şēsi, ğonuşması dutmaya demi?

Tarla İşleri

65 orak biçēdük, üs başı çıkar tellēdük... dīnenūdük. öle su mu içēdük. sen duyduy demi onnarı. şinci yeni gelin vā ya diziniy üsdünde duracak. **66** havlu omzunda adamlā yimekten gākıyalā bu su bu masa yok sohra. sōradan gākıyalā bōle çekyat nerde canım. **67** taTdadan otuma yeri yapıyosuy āna yāni set yapıyosuy tahTadan oturyalā şinci. **68** gelin geliya hinci kapıyı açıya tabi yindi gākıldı bōle diziniy üzerinde oturyo gidiya buraya goya. **69** ondan kere şeyle vā o zaman. şu el gūymē ilyalā kapaıklı tekerekli bōle onuy üzeri kapalı, ellerini yıkayalā.yıkātduy şinci gelin sıraynan **70** şinci bōle durya şinci gelin herkese yıkadı mıydın ona verya havluyu ordan alıya ona verya öle. **71** ilyanıy adı artuK onu bilmeyon da. húcúk ilyan kapaıklı tekerekli öle gózúmúy_önünde onnā benim. **72** onu bōle işēydele yıkallādın ellerini artu gonusmā dalālādın. gelin el gógús durādın. **73** öle, bi gelin aynı asger gibi gāyinta geldimdin el gúús durcāsıy bōle kapıyı açışınan billik. eveli öyleydin **74** çok_öle büyüklere bi saygı vardın ki. şindi saygı yok. o saygı yoK_artuK. **75** galmadı galmadı. herif tā anasını buvasını kesiyā yav. hep televizonnāda bōle. televizyon nerde. **76** radiye vardın bi. radiyelē çıkdı iççe biz bilen aldúk radiye. ondan kere televizonnā çıkdılā. **77** devrildi bak türkiye nelē oluya. nelē oldu dünyaya.

78 bi ot gāzmā başladı mıydın dört beş çıkım yapıyodúk aşşama gādara ondan kere gidiyoduK_eve. bi talla mı? ney bir hafdası gızım bir ay iki ay. **79** ondan kere orā dönüyosuy. çok aziyet vardın çok ēveli. bōle nerdē. **80** düt araba buraya geliya ekmē alıyosuy. o zaman ekmek nerde.

Çocuk Yetiştirme

81 uşakları bōle ilyanlā yok tekne vardın bōle avaşdan tekne yapduk. onun elēdük içine yavan. elekden ince elek bālāduk. **82** yımirtalarınan bōle elek bālāduk. ondan kere şeynen gūyēdük. tekneye gūyēdük bōle çevüre çevüre. **83** elinen bōle yapa yapa hos hos hos. yovurdukça hoslādın. kendi mayasıynan hoslādın. **84** o sālıklı tabi. daşādın gōzelce ondan kere ellerimiz, ellerimiz cııldak buraya gıymúk batādın teknedin. **85** hamura (da) gelse ney olacak?

86 ondan sōna touqlā kendimiziy yımirtalā kendimiziy bōle gōyvorduk bosdana gōyun gibi bosdannara. kes kes yi. **87** kendileri kùlùklēdin. davlāda kùlùkleyalā yavrularıynan geliyalā basdumadan òle. yavrularıynan geliyalā. **88** üzerine yatıyalā baqsay ki yavrularıynan gelmişle on- on beş dāne. valla aslı vā. **89** hī o gūnnē benim algıma geliya kin da ālayon ben bāzı. ben yirmi yaşımında geldim buraya.

Akşam Vakitleri

90 ğaznan ğaznan. çıraynan bōle ğonşuya gidiyoz çıra ğótüryoz davlādan. bōle işetti mi hep biliyon ben canım. **91** çıraya gidēdük çamlara. bōle yonāduk. ğonşulara gidiyoz çıraynan ğarānuğ ğarānuğ. **92** ordan iyer çıra bulamasak òtlēsiyenen bōle òtlēsi sallayoz da òle gidiyoz. òtlēsi, odun uçları oluya ya ocakta ucunda ateş oluya kózlendüryoz onu bōle sallaya sallaya gidiyoz. **93** sōrada yimek sōrayı ğoya buraya. **94** ben çorba bişüryon. bunuy aslı vā bak. hiç yalan yok. adam dedi ki bā bōle ğazlık vā ğazı gōyoz. **95** çorba bişürçen ya ocağ vā. ocay.. sac_ıyay üsdüne gōyon. la düşmez bē nereye düşcek dedim ben. **96** la düşüvemedi mi çorbanıy içine. çorbanıy için bi sopa yidim ben çorbadan düşüncü. **97** bā sā demedim mi? ben de inatym yav alsaya ordan çorbayı bedāva gitdi çorba. **98** ben ney_pacan şindi.

99 hi billāhi benim başıma òle işle geldi uşām. āh k.. āh anam. misir ekmē bōle mancar yaprā bulāduk. **100** ocā bōle süpürüdük. yakāduk ocağ ğızdurduk üzerine ğıvılcımlı kóz ğüyēdük yapraklarıy üzerinden o kómeç ğıpgırmızıca ğızarudun ğüyēdük. **101** yapraklarıy arasından çıkaruduk hop da atāduk sōranıy üzerine. **102** sē o da yisin bu da yisin herkes. bi de datlı. nerde şinci bōle yahmak nerde.

103 (kartlaç tarifi) onu onu kapayamāsıy. şinci tepsiniy içine onu kapasağ o hamur nereye ğabarcak. **104** kiremüt ğoycāsıy bōle yūsecük. òle daşamaya ki. hamur yarım olusa olu. **105** tepsiniy içinde yarım olusa olu. òle yah varmadım da. ğartlaç yapıyodum. ğartlacı ıscacuk ğaynar gelen yıķayaduk. **106** duz, su ğaynar su işdi. onu yovurup bōle artık alıp basıyoduk sacıy üzerine. **107** yimesi çok iyi oluyadun ayrannan yourtnan. halışğayı yapāduk. ğoca taba sıra yapāduk. şekelli yapāduk bāzı tereyavıynan yapāduk. çok datlı oludun. **108** eçcük bidey unu ğatāduk. yelli bidey unu ğatāduk. **109** yımışacuk olsun deyi. o zaman biz òle yav pek ğullanmayoz. tereyavı ğullanıyoz. **110** ineklerimimiz vā inekle vā

o zaman. çok tereyavı yidim ben. gaç dānen, ben otuz kilo sūt çıkardım tā yakın berde yā adam ölmeden bē. **111** ben burda çok inek savdım. otuz kilo sūt vördüm işeye.

(eşin ne zaman öldü)? **112** adam mı? o, on yedi sene oldu mu gī? etmez mi yā etmez mi? hayvannarı ēgidip gótúrdún. **113** ben onnarı yapabilú múyún? o benim on on beş dāne hayvanım vardın bu damda. **114** beşiknen bak uşakğarı nıs bóyútdúm ben. beşik sırtımda tahda beşü. ah o beşikgeriy içinde de işeylē vā bitle vā duvar bitleri. **115** uşakları birden yīyalā. o duvar bitlerini beşi ğaynaduduk ğaynar suynan hoş da bezleri ğaynaduduk. ölülerdin gene çıķālardın. **116** bezlemeden bak, bak ben sā ānadıvaray. ben uşā dovurdum. ğaynam sav. vallāi ben çok ğunnē ğórdúm. **117** uşā dovurdum ben bi dāne palaz yok. yok ne çarşaf ne yazma yok bende. **119** şu messure vā ya çötyanda biliyasuy. o kırk ğún oldu o ğız. bā onuy anası rahmetli onuy beşiniy işlerini birden gótürvedi. **120** ondan kere ben beşivi düzdüm. çarşaf marşaf bez herşey gótürvedi. **121** o şeylēden o ğızıy olana sardım ben. ah bu uşaklā bilmeyelā bunu bōle. çok çekdim çok. **122** beşiy altında sübek vā havruz vā. olana sübek vā ğıza ayrı sübek. **123** bōle bak şu şōle şinci bōle bezinen şēdiyosuy. uşay yara olmasın çonnarı diye sarıyoz. ondan kere yallah beşivü sarduğdan kere tallaya gidiyoz tā. yaturyon uşā. **124** aşını yapıyon örümünü bālayon beşiviy şeysi vā ya yoķarda örümü. altına, beşiy altına ğazma ğoyon elimde bōle ekmeklē ... öle gidiyon ot ğazmā. **125** üsdüme aşā birden aķdı gitdi işedēken (*havruz*). **126** eşeya. tallaya gitmeden. sallamadan dōkēdük. sallamaycāsıy bakacāsıy dōkecēsıy. **127** tallaya gidēken de doldurvaryā onu gidēken o. bezlenmeye bezlenmeye açuķ uşag_açuķ. **128** ne yapdım artuķ bişey bulamadım da çayır otu biçdim ben beşiy içine çayır otu serdim. ben nelē ğórdúm. **129** evelki işlē ben bunnarı ānatsam vallāi duymayalā bilen beni.

130 evelki işlē bunnā. şinci millet sefāda. araba geliya düt ekmek al. manav geliya al patatesiyi at şuraya yūğü. ... içmeye. **131** nerde yūğü hep tallara ekecēsıy. alcāsıy ollādan. fasilye beyā aķbaķcuķ oludun tallalā fasilyeynen. **132** kes baķlası öle oluya ki çoğ_oluya. şinci nerde hep ğubreynen şinci. **133** ğubre yok bişey yok ilaç yok. ilaç bilmeyoz hiç. o işey sarı çiçeklē oluyadun. **134** bak sarı çiçeklē oluyalardın. orā gelmesin deyi alıyoz biz onnarı. o sarı çiçekgeri birden elēti basādın diken basādın onnarı hep aluduk ayıklāduk. **135** elēti bak bōle ğıvrululā. ondan kere yapraķ açā açā gidēlē önnā. bōle havuz yapıyoduķ.

136 yer yapıyoduğ elētileri döşeyaduğ üsdüne oğ. ğarda ordan al al yi. yok ilaç yok. zatde herşey ilaç.

Pazarcılık

137 talladan bi kúve işey bi araba māyayı topbaduğ. arabaynan a! eveli çoK_oluyadun emme. 138 çürümezdin ğórmezdin. ğúbre yok ki. bōle çanağ gibi māyalā dolu. o beberlē bōle bōle. 139 patlacannā bōle bōle. bōle serā nerde. sera yok māyaları döşēdúk kúvelere. 140 bazara ğiTcez şeynen arabaynan. işey ókúz arabasıynan sırtımızda da ēğitdúk ya sā deyvercen. 141 çoğ_olusa arabaynan az olusa kúveynen. ben şinci ne yaptım. benim başıma çok bişeylē geldi. 142 cahillī ğórüya musuy. irisini alsinnā deyi üsdüne ğoduğ altına da āz eccuğ hūcükleri ğoyvaray mı, ğoyvaylım mı. 143 hincī ırmağdan ğidiyoz yāni. motornan ğidiyoz. 144 motora elli ğuruş para veryoz bağ yirmi beş ğuruş elli ğuruş fazla olusa iki dāne yük üç dāne yük. 145 yalıdan ēniyoz motordan. yalınıy üs yānında da evlē vā. şindi yalıda bekleyelā bizi müşderilē. 146 benim māyam ğúzel çok ğózel. benimkini aldılāğ ben sevindim. dókülünce de sā bi. 147 vallāi bōle algımda bōle algımda duruyalā benim ğözümüy_önüne geliyalā. sā bi dókey mi. ufā çıkdı üsdüne irilē ğitdi altına. 148 tekrar dedi bu domatisleri birden dedi ğuycēsiy kúfeye dedi ğarı, yeinden. 149 ālaya ālaya ğúydüm mü kúveye, basdım mı kúveye yallāh çarşıya ben ğacır ğacır. çekdim işeye. 150 āh başıma nelē geldi. kim alu ezük māyaları artuk. zornan satduğ. yüz para delüklü para kırk para. 151 öle işey paraları esgi paralā. bōle para yok. on ğuruşlā ne biçim búyúğ. 152 beş ğuruşlā şōle biraz orta. öle öle yapāduğ yāni. yā hilelik bilen yaptım ben. hep bōle bu işlē başıma geldi. 153 sāde ben dēil, ben dēilyin ki.

154 būdeyi çinedim. sen onnarı biliyasuy bağ bideyi çinedúk. yalağ vā daşdan. burdan bōle bovar vā yanında yalāy. 155 kóylü birden o yalā geliya. çinedúk çinedúk bōle yıkāduğ ğózelnen serēdúk ğurududuğ. 156 çamaşur yıkāduğ süzme yapāduğ onnarı biliyasuy demī. süzme yapāduğ, kúl işeydēdúk ocağlādan kúl alıduğ. 157 çamaşuru döşēdúk kúveniy içine, beyaz kúveleriy içine. 158 ğorduğ ekin yalānıy içine bōle beş altı dāne. emme kóylē birden. ğēysi ğēysi çamaşur değil ğēysi. 159 ğēysi yıkaycaz. ğıpgırmızı pire pislikleri. bit

pire dolu! bizde arınmaya bitlê. **160** tertemüz ámmе çamaşullâ. bi ğünde bi âşamda ğan gibi oluya sırtıy işey urbalarıy. **161** öle öleydin ğızım bu işle birden oldu. bunnarı birden ğórdüm ben ānadiy mı ğızım. **162** böyle asāduğ işeylere kúrúzlê vardın bõle aĳpaĳca ğoyun gibi asāduğ ğóynekeri. çamaşır ipi yoĳ. kúrúzlere asāduğ. bõle kúrúzlê oludun. **163** kúrúzlere ata atıvorduk. ēvelâ ğara yıĳāduĳ. sōra beyazları yıĳāduĳ öleydin. **164** beyazlâ süzmede onnâ süzmedelē onnarıy üzerine ğaynar su dókúldülē. onnâ orda avarcaĳlâ. **165** süzmedelē suda. bõle yazma yoĳ. ğara dallı yazmalâ vâ. ğúllü şeyle. ğıyları sulu bõle dört köşe. **166** onnādan örtünüyoz bõle pof nerde siyah poflâ vâ.

(*karına bardak kapama yöntemi*) **167** işTe ğöbēy iyileşsin deyi burāya bardaĳ ĳapayalâ.

168 ekmē bilmeyon emme kirPit çaĳallādın. o çaĳıp da öle bişeylê yapıyalardın. doĳdor yok ki doĳdora gitmek de yoĳ. **169** (*oklama*) bi de oĳluva atıyalardın taĳ taĳ taĳ. onu ney yapālardın ki. **170** hasdalıĳ ğitsin deyi mi. oĳlava işde vallâi aslı vâ. doĳdor yoĳ ki doĳdora gitmek de yoĳ. **171** uşak yaşamaz uşak ölüdü. uşak boyna çıkarılıp ölüdü. türbeye satālardın. **172** o zaman satı daĳıyalardın uşāy adını. **173** evvelki işle böyle işde. o evvelki işlere sen dayanamāsıy. ben nıs dayandım.

174 bu nevat vâ ya benim nevat. bundan çok ğunnē ğórdüm ben. tā hāla ğórmekdeyin esgiden beri. **175** bu tā_halâ cinevüzdü. bunu ben ne beşikte durdurabildim ne işeyde. bunuy zoru dikili sövmek. **176** bu küçükkenden beri sövēdin. çalılarıy içinde bóyütdüm ben bunu beşikte pılı pırtı yoĳ. **177** onu biliya mı a! çayıra ğitdim biçdim. altına yaydım işe pamuk gibi olsun dēyi. **178** ben nelē çekdim. bırāĳıdum oraĳ biçme ğidēdim. ölen gelüdü emzürdü. **179** yılan ğeldi. ben sâ onu dēyvērēy mi? patātis dikme ğitdim deiz yüzüne horhora. **180** horhor ānamāsıy emme ben derken dīne. orda bi meşe vâ. asdım ben necmiyi o büyüğ_ōlanı asdım. **181** uşak yā! kópek de vâ benim orda. kópek emme kopek. beşiy yanında yatıya kopek. **182** hav ētdi kópek. yılan baĳdım çıkıya beşive. la onu bi çekdi beşikten işey yılanı. artu beşive ğirmiş yılan, kavası mavası. **183** vallāhi aslı vâ vallāhi aslı vâ. ordan bi çekdi bi sirkeledi. **184** yılanı öldüdü. avcı kópekdin o. süt ĳokusuna ğeldi işde āzı süt ĳokusu ya emziryon ya. **185** öle işde ölüdü orda bovazına ğidēdin. onu öle ğurtadı kópek ğurtardı onu.

186 harman dövüyoduğ dövüyoduğ. adam bõle çalıřmā gidiya. harmanımız vā yoğarda evimiz vā orda zāte. **187** burda ev deil bura bosdan. bā bonduruğlayvordun. řū düzeniynen bõle dedi. **188** hem bõle go dedi bonduruynan billik al ona ve hayvanlarıy dedi... ona ağdar dedi ondan kere gořāsıy dedi. **189** bõle bondurū godum ğayıntam geldi. sen bunu dedi zencirden nie çözmediy dedi. **190** bā dedim uřay çözme dedi dedim yapamāsıy dedi. öyle mi dedi. **191** ah beni ğucağladı da yallah çalı dikenneriy içine atıvadı beni. dikenneriy içinden zornan ğurtuldum ben. **192** çalı dikenneriy içinden. çalı dikenneriy içinden isan ğurtulabilü mü? **193** birden dolanıvadılā bā. õle ğunnē ğórdum ben. o adam õle çalışdı dař ocağğarında içinde õle emekli oldu. **194** o ğocuk çalışmaynan öyle emekli oldum ben. biz çok yoğsuzlā ğórdum. **195** çok yoğsuzluğ ğórdum ğızım vallāi içim depiya tā. ekmeksüz de durdum ekmek de yoğdun bişeyleri yoğdun. **196** ehdiydin bunnā bē. bunnarı ben vārettim bõle. **197** ekmek nēre řey nēre eymelerinen su ğötüryon ben buamlādan. çeşme yoğ. bovallādan su dolduryon tağır tağır. **198** su çalmağ. su birkecek de su alcan ben ordan tırāğ tırāğ bağırı... çualcağ da öyle alcaz içinden bovarıy. eymelē bõle uzā. **199** ben nelē çok çekdim. bõle ben herkeze ānatsam inanmazlā buna. **200** ğap yoğ. bağırlā vā. õle tabağlā yoğ. çanağlā vā. tabā sıra eccük řõle yaymanca vardın ona mancar ğúyēdúğ. **201** iki ğapnan yimek yirdúğ. ebdesliklē iřey avaşdan ğara tencire. **202** sütleri ğara tencerelēde daşuryon. yourt çalıyoz. valla çok ğunnē ğórdum ben orda yoğarda. **203** burda soundan soundan artu õyle almā başladığ.

204 abī misir ğıpgırmızıydın duvarda. çok vardın tam sekiz araba misir ğótdum ben. ne düzlere girdim. **205** imeci yaptım. şurda ğoğşu vardın o ğoğşu bā temelli misir soyuvordun. asmağ yapādın. **206** onnara gidēken birer küve misir ğoyvordum. yardım ediveryalā deyi.

207 emme datlı oludun yimeklē. pırāsa dikēdim bosdana. nah pırāsa burda oludun. davar kemberesi vā koğı vā bosdanda. **208** şinci kembere mi ğaldı. onnarıy davalları vardın. ğelükleri vardın. **209** teke teke keçi bõle onnarıy durdū yer. gelik ğullük õle. iřey esgi evleri tahdaydın yā te dava işeye kaçandikenı kesmē gidēdim. **210** bõle ayāmnan sūtdürüdüm ğirt ğirt. **211** ğıpgırmızı ğızarudun tafdalā. bā demedi mi hort... tōbēsdāfurullāh. ney dedi biliya musuy? **212** vallāi billēi evi yıkaamadım o bi yere gitdi de öyle yıkadım evi. aslı vā çürüyalā deyi. **213** temüzlū seviyon ev temüz olsun dēyon. ev

õle gızarsın deyon. minder yok kilim yok. tafdalari da mı yıkamaycan deyon. **214** acımaya sürtdürüvördük diken batdı mı sürtdürdük. gabuğ bālaya. **215** hep oturyoz birden birden yellēde. yok yok bõle taftadaları üzerinde. işey işeylē vā burda aynı direklē bõle şeylē kiremütlere gadarı. **216** burdan souğ vā bõle burda ğar yavıya. ğar yavdı uşakğarıy üzerine. **217** buz gibi elleri bõle tokmak gibi oludun elleri örtünüy üzerinde vallāi aslı vā. **218** goynuma soğādım da böyle emzürüken goynuma soğādım. öyle yazılıdun elleri vallāi aslı vā.

219 salçayı kendim yapıyodum. bulğuru kendim yapıyodum. el deymeni çekiyoduğ bulğur yapıyoduğ. **220** dibekde dövüyoduğ. böyle tokmakğarınan. ěgidiyoduğ_oraya üç teneke bulguru böyle dövüyoduğ. **221** un çorbası bulgur çorbası góce çorbası. hep öyle yirdük datlı oludun. **222** gāniy ārıymca göbēye ekmek goycāsıy. o ğarın ārısını kesiya. saşdan çıkacak. **223** has ekmē nerden górcēsıy has ekmē yok ki. ekmek yok. has ekmē şinci görüyoğ biz. araba geliya şuraya. kim ekmek yapıya. **224** olsa yapılmaz mı yani alinsa yapılmaz mı yāni. ekmek yapılmaz mı. kim yapacağ_onu. millet hanım oldu hanım. **225** paraya gúvet.

226 gúp gúp iş yapıyı dellē. gızları alulardın. bā bağ şinci bi gızı şõle isdē gúzel olsun isdē çirkin olsun şõyle bi ğıza bağdı mıydı ğız çalışıyı ya o ğızı hemen isdemē gelülerdin. **227** iş yapanı. bā bağ ben tevātiri ğonuşmayon umreye gidecen bağ. ben yalan da bilmen yalan da ğonuşman. **228** ben umreye giTcen i..nen bağ. işe yangun olulardın. benim işime yangun olulardın, gāllā. **229** uşakğarına benim işime yangun olulardın gāllā. uşakğarına alulardın beni illā bu ğızı alacāsıy. **230** ben iş çalışıyon ya onuy_üçünden. ben de vāmayon vāmayon. niye varcāmışım seni y oluya ben. **231** ben şinci bā ben kendimi demeyon yāni. ā ğızım ney vāmayosuy bē neye vāmayosuy bē. **232** böyle dellēdi ğocağallā. benim işime yangun oldulā hep. **233** ben şindi yaşlıyın tā iyiymişümdü. ğırmızı çevreliydim o zaman geşdim çok geşdim. **234** çok yangunnam vardı. yangunnam heP öldülē. hēp, bi dānesi sav deil. birden öldülē geberesicelē. **235** (hep) birden öldülē ğız. fit fit geziya ne ğımbuğ şu ğız dellē.

236 ben avāca çok çıkādım. āh ben bi kiraz toplādım. benim çıkđum yere kimse çıkamazdın. **237** bõle ben inceçükdüm ben bõle deilyin ki. ibinceçük bi ğızdım. sūlem

avaçlarına çıkādım ben çok çıkādım. **238** bacakğarımı kısdurdum. bõle bõle çıkādım. nerde çıkacay şindī.

Anlatıcı: Hadiye Akkuş (71 Yaş)

Öğrenim Durumu: Köy Okuma Yazma Kursu

Derleme Yeri: Serdar Köyü

1 ney desem ki ney bilivesem de. ney deyvesem ki gī. heşey algımda vā.

2 (kaç yaşındasın) yetmiş, yetmiş bir. (eskiden türkü söyler miydiniz?) 3 söyleyedük gızım...

4 “saçlarımı saçarım

5 yolla yârim dúúllúk

6 vermezlerse kaçarım”

7 “evdúúm

8 buralara galdúum

9 seni için geldim

10 fidan boylu sevdúúm” de.

İmece

11 misir soymasını misir dōmesini orağ biçmesini. evet öyleydin. söyleyadük. ah ben de biliyon emme. 12 hepsi işeyimde yok. gızım esgidenki işleri hatırlaman mı?. būdey ekiyoduğ misir ekiyoduğ. 13 onnarı çapalayadük biçiyoduğ. harman dövüyoduğ. misir toplayadük. 14 onnarı (çocukları) gōrgeye gōyasuy. yimēyi dōkúyalā suyu dōkúyalā. hebisini yapdım gızım óküzlerinden çift de sürdüm. 15 arabaynan odun da gótúdum. bıydey de gótúdum, sap da gótúdum. 16 hebisini de yapduğ gızım.

Düğün

17 ah ğızım dúúnnēde aşçı bendim önceden. ah bir haftadan bir hafdaya. zabā ğadarı uyku yok. **18** davulla çalını ō şeyle içKú içennē gelülē. meze isdellē touk isdellē. yapduklaruma şindi pişmanyın o işleri. **19** farklı ādetlē olan yeri vardın. bāzı yerde meselā çok sâkin oluyadun. **20** bazı yerde çok şamatalı oluyodun.

Hıdırellez Geleneği

21 şindi akşamları şindi biz işey bērtlem dēruz. o zaman şey yapallardın biz bērtlem yapāduk. **22** ūluşak yumurta toplādın tokuşdurdun. tā ondan öncesine öyle işey yapālardın erkeklē ev ev dolaşulardın. **23** yımurta isTēlerdin. ney, ğóynúyden ney kópāsa yav, ğóynúyden ney kópāsa onu vördük. (*Sarılık hastalığı*) ğulānı keselerdin ğan alulardın.

Akşam Vakitleri

24 ışıklā yokken el lambaları vardın. biz bōle geçken tel işlēdük. dantel yapāduk. ğanaviçe işlēdük. **25** el ğazlarınan bōle el ğazlarını ğorduk buraya onnan ōle iş yapāduk elişi tel ğırma.

Anlatıcı: Havva Akkuş (60 Yaş)

Öğrenim Durumu: İlkokul

Derleme Yeri: Serdar Köyü

1 havvā akkuş. buralıyın, buraya evlendim (*serdar köyü*). kırk yedi sene. (*okul*) gitdim beşden çıktım. iki sene guran gursuna gitdim.

Bayram

2 bayramlara hep ayak yoluynan. araba yokdun. hep ayaklarımıznan gidēdik. bayramlā çok güzel oludun. 3 (türküler) sıva beyaz kolları, anā neydin dur dur, bi dağğa.

4 sıra söğüt dalları

5 sıva beyaz kolları

6 akşam size gelecen

7 gözedive yārim yolları

8 çok çok söylēdin. ah gız algıma geliverya mı şindi. türke türkē.

9 kayadan inen yılan

10 dişleri duman duman

...

11 anam ah o çok bilü o çok bülü. ah vallahi algıma gelmeye benim hafızam eccük. 12 anam öldükden sōna bayā iştdim kekeme de oldum.

Düğünler

13 dúunnē yavrum oküz arabalarıynan gidellerdin. oküz arabalarına bōle bōle işeylē göllādın. 14 büyük zilleri. zillerinen gelin almaya giderdik.. gelini endürüken bōle oküz arabalarına kilim gerellerdin. 15 kilimiy altında şeydellēdin yüzleri kapalı nerde bi kimse göremezdin. evden enēken bilen birer taraflarına işey çekēlerdin kilim çekerlerdin. 16 ādetleri gına geceleri oludun.

Eskilerde Akşam Vakitleri

17 çelik çomaklā vardın. küçük işeylerinen mum da değil el lambaları. el gazları vardın. **18** nakış filan işlédük. tezgâhlā vardın. burdan atıyosuy öbür taraftan çıkıya. ordan **19** atıyosuy öbür taraftan çıkıya.

Tarla İşleri

20 ókúzlerinen çok sürdüm çivt. bũday ekédük. ordan bālāduķ óķúz arabasına yüklédük. **21** ókúz arabasından harman dēnen yer vardın. ókúz arabasından harmana ğótúrdük. **22** seksen dāne bavı birden bōle dizédük. ondan sōracũm işeylē vā. ah onnā erken olsaydın da çekilseydin meselā. **23** düvennē vardın. o dişleri vā onnarıy ókúzleriy arkasına daķıyosuy. **24** óķúzlē çekiyalā o ğıyıya onu işeyleri bũdayları. saman çıkardıya. dövüya. **25** ondan sōra yabalā vardın. yabalarınan atāduķ. bidey burāya düşēdin. samanı burāya düşēdin. **26** ondan sōra ordan harmandan çıkınca toplāduķ bũdaylarımızı işeye torbaya yallah ırmā yıkamā. ókúz arabalarıynan yıkāduķ ertesi günü harmana yaygu yayāduķ orda sofraya yayguları gibi ğurududuķ. **27** ondan sōne deymene gidédük.

Çocuk Bakımı

28 ah yavrum baķıyoduķ işde cenaballah izin veryadun. o zaman Tā iyiydi sālıķ vardı çünkü. **29** şindi hep birden kótúrúm olduķ. ben yavrularımı zatden arabada bōyütdüm. **30** şurda bi dede vardın camdan doru bovrudun bā “ ğızım arabaya bāla çocuvu, düşürsüy tekereK üsdünden geçē” derdin bā. **31** Allah meķānı cenneT olsun **32** heb_araba altlarında büyüdülē benim uşaklarım.

İmece

33 sırasına göre her āşam imeci yapāduķ. nasıl imeci yapāduķ. mısırları toplāduķ. mısıllā böyle böyle o zaman. **34** tavannara asāduķ imeci yapannārı da túrkú söyllelerdin orda. **35** serdar kóyú mahalle mahalle ayrılıya. burası aķġuşlā mahallesi. bunnarıy orası ğaraāmetlē mahallesi. **36** yukarı çık madannā mahallesi. hep kúme kúmedü mahallelerimiz. **37** burası aķġuşlar māllesi. benim soyismim de aķġuş.

Hayvanlar

38 önceden ğaz edinilüdün. ğazlā çıkarıludun. hayvannarı ğovādim. ördeK_edinüdük. **39** kendi ihdiyaÇlarımızı ğörēdük onnan. heb_onnarınan işeddük uşam **40** haşır neşir olduk.

Kız İsteme

41 ğız istemelēde nası oludun. eyer uyarlı olusa yumurta pişirilēdin. uyarlı olmasa ayakğaPları ters çevürülēdin. **42** hiç öyle tanğur tungura gerek yok. ayakğaPları çevürülēdin tersine. **43** tabi temüzlük. ğız temiz mü deil mi ēvel halıların altına bakāla dōru. **44** herşey görücü usūluydün. ben s... amcayı buranıy beyimī ben bilmeyodum. **45** annem bura olcak dedi bura oldu.

46 şindi ğızıy çeyizini alma ğelülē. oraya birsi oturu oraya birsi oturu şey isdellē para. **47** ayakğabı saklanu damādıy. o esgi şeyle tā başğaydın. helva dúününe gelūken herkes ğoltūy altına touğ ğoyādın. **48** haftadan hafdalık düün.

Anlatıcı: Şefine Güney (80)

Öğrenim Durumu: Okur-yazar

Derleme Yeri: Avgölü Köyü

Tarla işleri- İmece Manileri

1 tallada orā biçēdük. **2** demedi bālayıP bi yere ğoduğdan kere arğaya dönēdük paşak yapāduğ, o paşā kēnimize dövēdük, satāduğ kendimize bişey_ aluduk **3** misiri de gene toplāduğ, artan ğaşallāda ney var_ısa onnarı da ayrı yapāduğ bu ğada. **4** ot ğazāduğ orak biçēdük, demeD bālādım. **5** o desDeleri.. **6** kuşak buruyoz, demedi bālayoz yıvın yıvıyoz. ğaşalları da bālayoz onnarı da otluva yıvıyoz, harman döüyoz. **7** uşā beşie ğoyon da bōle hem harman döüyon hem öküzlerinen dönüyon böyle. **8** böyle işlē yapıyoduğ. çivit sürüyodum kómüş öküzlerinen. **9** imeciye gidēdük türke çıvıruduğ, oynāduğ. **10** (türkü biliyor musun?) ğız olmaz mı? ben mi çıurcan?

11 ğara ğaşıy_ altında

12 saşlarıy yumak yumak

13 adı ğózel sevdüüm

14 hiç olur mu ayrılmak?

15 gidiyodum yolundan

16 nēcün duDduñ_ ğolumdan

17 dutacāyı bileydım

18 sarıludum boynuydan

19 pençiremiy_ altında

20 şefDāli dalı mısıy?

21 adı gzel gzmz

22 benden sevdl msy?

23 Çok gzm çok sylemeynen baolmaz.

24 gra tavu ksDil

25 gnadna basDl

26 adı gzel gzmz

27 nmze dl.

26 t ny. intm eddk, yle intm_eddk, h bra. yvn yvdu tnkde yvn gece.

biz gcameeniy inken trke vryoz valla_i te... altında dneyamu, bourdu:

27 "hliD!" dedi "ordan bi kelamcuvaz t sleyvey" dedi b. gece gece lambaynan.

28 "ah apelem killendi

29 szm sennen dillendi" file deyi ide.

30 o da deya:

31 "s varcdm emme

32 dmann zebeP_ldu" dycey deya ba.

33 " ben seni alacan emme

34 dman Sebeb_ldu" dyey ben ddim.

35 apelesi alı lan

36 yanaları Datlı lan

37 bana selam yollam

38 bosydeki mus_lan

39 ataş_atdım_ormana

40 yanma gúrgenim yanma

41 beni ısıDma dutdu

42 saşın yanğunluK sanma

43 o zamann kilim de doşuyoduş.

Kız isteme- Düğün

44 dúúnnē oluyadunā. yerde gúmbüdü gúmbüdü çalallādın yerde. gızlā türke söylēdin. 45 hā türke her yerde türke. vallāi alayı durdurlādı. orda o doulları kesēlēdi o türkeyi dīnelerdi. 46 olmaz mı yā vardı tabi. dúúllüe gidēlerdin. vörlēse verülēdi vemezlerse geri dönēlēdi. 47 nişan oludu. dúún çok güzel oludu. ókúz arabasıynan gidēdúk haşalmaya. 48 kómúş ókúzleriniy boynuna göca zili Daş. 49 zongır zongır zongır ööoff. 50 gızlā türke çıvırıya içinde.

51 (*gelin tasviri*) kapalı olmayadu. şöyle varak vardı tel vardı. yelek .. yelē bōle boşu bālālādın. çıkāқан tabi қapadıyalā. 52 arabıya girecē gadarı қapalı.

Bayram

53 bayramlā o zaman çoğ_oluyodu. çok galaba oluyodu. sāde *bodurada* vā dört gún bayram oluya. 54 ordan buraya gelen olmaya bizim üçüncü gún aynı boskóylüle geliyalā. aşraba geliya. 55 *bodurada* dört gún bayram oluya. dört gún oraya neyle gidēsiy. ben bayramlāda ney yapalım. 56 türke çıvuryoduş, oynayaduş şıkır şıkır perdeleri çekiyoduş şöyle o zaman. 57 şindi adamlarıy içinde zıķıđıdı zıķıđıdı sallanıyalā şeylē. 58 sancaş gurālādı. baş şindi çıkurua minelēdin çıkurua. fırıl fırıl cēmi yanlarında çıkırūnan dönelerdi. 59 öyle yapallādı.

Yemek Kültürü

60 bak şindi o zamanķı gibi değil. o zaman iki üç tüllü saç ğurusu yapıyoduķ. patlānı yapıyoduķ, börek yapıyaduķ. **61** on dāne filen. o bi üç dōrt türlü şeyi aķdarıduķ üsdüne. sininiy üsdüne bōrēy üsdüne. **62** öyle yinüdü. bōle işde. (*Lakap*) küllemelēyüz biz.

63 ocağ_ışıynen çılplı toplāduķ. ne_ıpcay bugüne de şükür. necetdiniy orda işey ayıķlākan düzen tattası çıkıvadı mı. **64** dedim vallāi billāi algım çıkıdı yimin_dusun. bak bōle v...sarāduķ iyden. **65** yüz atmış beş saplımdan bi çile on çile bala bi sayı. ğuçcukden yapāsay beş çile. **66** ıldıra bōle sarıyoz bālayoz. ğaç çile olmuş bu beş çile yāhud çığ_onnarı ōle onnā kilim_oluya, bez_oluya. **67** ōrkeynen bōle sarım işleyoz. eydi olunca sarıyoz ıldıra. baķduķ on çile çıkar ordan. **68** ğicī ğicī çekēduķ mü türkeyi o ğıcırākan. **69** tepe tallalāda kısa mısa yapāduķ.

70 mendilim turaķlıdur

71 mendilim duraklıdur

72 geçme bizim eyvandan

73 yüreğim yarālıdur.

74 şindi yapaman artu yürēm yetmeye. bak bize genc_imam ūretti onu. hā ğabir ilāsini. **75** sen şindi dēdüklerimi işeye mi ānadıvarcay? utanman bē allāh hepsi benim uşām onnā.

Anlatıcı: Rahime Kaya (67 Yaş)

Öğrenim Durumu: -

Derleme Yeri: Bayıryüzü Köyü

Hayat Hikâyesi

1 ben ilk buraya evlenmedim. yuğar kóye evlendim. ikinci buraya ev yapınca buraya endim. **2** *ahat* kóyú. orası *ahat kóyú hav...* mahallesi denir. beş dâne çocúm vā. oğula gitmedim. **3** bi kırk beş gún gece ğursuna vardık.

Düğünler

4 esgi dúunnē çalgulu oluyodu. gelin ókúz arabasıynan geliyadu. şimdi öyle deil. o ĩcatlā ğakdı.

Bayramlar

5 bayramlā da ona kezā çok neşeli oluyodu. türke, oyun. şindiye yok. bi telefon al ğulāya deymi. öle işde.

Kız İsteme

6 ğız isdemē, ana buva beyende miydi isdēlēdin. ğız isdēse hiç ğórmesin. sen beyendiy evini, ailesini, çocuğu. **7** gelin mejbür bēnecek. şimdi öleydi o zaman deil. ailesi nasıl? yeri yurdu vā mı çalışmaya falan. **8** şimdi yer yurt lazım deil ki. parası var mı? çocuk ğelúken eve bi kilo şekerinen bi kilo çay iki ekmek ğótdú müydü tamam. öleydin.

İmece

9 misir imecisi, türkēlē oludun. oyun bilmen türke bilirüm. söyleyemem utanurun. hep türkeynen annaşuludun. **10** yanğunluk öle.

11

mini miniye geldim

ben imeciye geldim

imeciye gelmedim

yārımı ğörmeye geldim

12 falan öle bi āşık türkölē söylenirdi. şindi aklıma gelmeye yetē.

Okul Hayatı

13 okula gitmedim. kóye hoca dutulurdun onda okuduk ğurandan. yāsini böyük elhemi onnarı falan emmeyi āmenerasülüyü onnarı unutmadım biliyon hālā.

Akşam

14 el ğazı yağıyoduĸ. lambaları yağıyoduĸ. lüks olan lüküs yağıyodu. iplik yapallardı. hörkeden işleyip. **15** bez yapallardı. ğómlek yap çarşaf yap. ben yapmadım. ben yānız bez doĸurdum. **16** dikiş dikerdim. kóyúy terzisiydim.

Yemek

17 sarma yap, dolma, datlı. şindi misir imecilerinde halışġa yapıy mı falan öyle geçerdı. kartlaç, halışġa, pilaF öyle möyle.

Bayram

18 tabi şindi yannız bayram kóyú birinci ğünse ahat kóyú ikinci ğún oldu. öle bi deişmelē oldu. **19** aynı ğurban bayramında her ğün her yeri birinci ğún cāmi nerdeyse birinci ğún orda bayram olurdu. **20** ikinci ğún *aralmada* oludu öle beş ğún bayram oludun.

Tarla İşleri

21 harman, hepsini yapduĸ. tiraĸdór yoĸdun. çıvt sürēdük ókúznen. ókúznen harman dövēdük.

Anlatan: Ayşe Başdin (Yaş 93)

Öğrenim Durumu: -

Derleme Yeri: Gökçekıran Köyü

Kız İsteme Geleneği

1 esgiden górucú üsülu oluyodun. bi olan gızı görmeden gız_olanı görmeden ana buva görme gidelerdin. 2 yāni gayınna garı gızı beyenüse ölu da beyenúdun. ondan sōra dúúllük gelüdü. 3 beyenülerse alulardın. 4 gız_evine baqallardın temúz mú gız deyi tivāletlerine baqālardın, merdimanlarına. öle her bu her köşelere örümcek avı vā mı deyi baqālardın. 5 örümcek vā mı deyi böyle baqālardın. 6 eyer varsa yani pisse almazlardın, beyenmezlerdin.

Düğün

7 dúúnnē. böyle dúún olmazdın. esgiden önceden başlıg_oludun. ondan sōra iki gece dúún oludun. 8 o dúúnnē de davullu zurnalı oludun. evden aşılā oludun üç dört dāne evden touk, bereK üzerine gordun sarhoşlara gidēdin. 9 onnarı dúún posla gelüdü dağı gelüdü para gelüdü. 10 böyle Daqallardın dayakları tepesine yani dúúne eyle gelülerdin erkekgē. 11 gadınnā da gız tarafı da ertesi gün gız_evli olulardın. onnā da gız evliyüz biz deyi dutdurulardın. 12 çıra yaqdurulardın, damādı oynadulardın. öyleydin gızım.

Bayram

13 esgiden bayramlāda, bayram namazı gún kesilüdü böyle havyan kesilmezdin davar kesēlerdin evde bi dāne et gomazlardın. 14 yāni gelen yirdin. āşama yaqın artuq artanını olmayan faqıllare davudulardın. 15 üsülü oydu. o zaman tabi davar o zaman böyle hayvan ādeti yoqdu. 16 o davarı bi dāne vaqdı olan iki dāne kesēdin. artanını davudulardın evde bırakmazlādın yani. 17 olmayannar da verülēdin. 18 zatden de kōyde çok kesse dört beş kişi kesēdin o davarı da, öyleydin gızım. 18 hep bi günde oludun. yoqdu gızım. esgiden bi gún oludun. bayram namazı gúnú oludun bayram. fatma gız seni babanney demī.

Tarla İşleri

19 ānadacakliyin deil çok z... talla tepe zabālin gākādūğ tallaya gidēdūğ. ēvelā ekini yonāduğ. **20** ğuşağ burāduğ. orānan biçdūmūz ekini de āşam o ğuşağğarı yayāduğ bālāduğ biçdūmūz ekiniy öyleydin. **21** çocukğara ğayınnalarımız bağādın ğayınnalarımız. evde ğalannā. **22** öylen emzümē gelūdūğ biz hayvannā gibi. āşam üzeri orağ biç ordan geldiy işey yap. **23** āşam olunca hayvannā vā beş on dāne onnarı savacay. ordan gece bā bālaycay zabā yakın eve gelecey. **24** zabālin erken gākıp da kuşağ buracay tallada öyleydin. çif sürēdūğ bā bālāduğ. **25** ayāğklarımıza çaruğ giyēdūğ. altı aylık gelinken bā çaruğ giydūdülē. hiç çif sürmesini bilmeyodum sabana yapışdudulā altı aylık geliniken. **26** madem soruyosuy.

İmeceler

27 bi imece bi düünü geçēdin. imeci, misir imecisi misir soyālardın. olannā söylēlerdin ğızlarınan intām olularđın olannā. türke söylēlerdin. **28** olannā ğızlā bunnā falan.

29 a benim arıcanım

30 saçlarıy sarı canım

31 peşiyde geze geze

32 ğalmadı yarım canım

33 baçcelerde ğul olur

34 dalında bülbül olur

35 sevdūne varamayan

36 yanar yanar kúl olur

37 alibaşölları dellē. kór mēmetlē denü mü yā o dağma aT.

Ninni

38 uşakları nenni edēduk yā sallāduk. nenni ğızım nenni uyusun da boyusun. soķaklāda yürüsün hū allah hū. **39** ğızıma uyķu ve Allahım. beyle derduk. öyle işde uyduduk. **40** ğarman ğaruşuk uyduduk türke gibi işde.

41 biz ğuran, kóy hōcası uşak okuduken kóy içinde esgi bi oda vardın. ordan geldilē de candarmalā hocayı dutdulā ğarağola eletdilē okuduyasuyuz deyi uşakğarızı. **42** ğaçıncı seneydin bilmeyon. **43** on yaşımda falandım.

Akşam Vakitleri

44 āşamdan çırayı bi ĩsan dutādn. ondan sōra el ğazı vardın. el ğazıynan yapabildūy ğadarı bişey yapāduk işde. **45** ğaz teneke yavı ğaz yavı ğuyēlerdin eccük içine. o da olan oludun olmayan çıraynan bile duran oludun. **46** örke bōle çıkuruķnan işlēduk çıkuruķnan. iplik yapāduk. **47** o iplī derede büşürūdūk. bez yapāduk ğóyneķ.

Anlatan: Hatice Başdin (94)

Öğrenim Durumu: -

Derleme Yeri: Gökçekıran Köyü

Günlük Yaşam

1 (TV programı hakkında) bunnara gúlúyon zabahdan beri bunnara bakıyon samandan,otdan insan yapıyalā. bunnarıy yapdū yok yav yapmadū da yok.

Ekmek Yapımı

2 (Kömeç) ev ocağdı bōle. onuy tepsisi vā şu şekilde tenekeden. şindi bizim burda vardın furunumuz. **3** bizim de vardın furunumuz. hem tallada vardın hem burda. yok ocağda. **4** ocağda yakıyalā yakıyalā ocā yakıyoz sürüveryoz kapānı kapayvaryoz. o eyle oluyadun. onu evde yapālādı ocağda onu yapālā eyle yapālā. **5** yapallardın şindi yoğ. misir, misir unundan misir unundan yapālā. (üzerine) mancar yaprā.

6 (Mani biliyor musun?) ben söyleyemen ki. beceremen. beceremeyon artuğ. artuğ galta vurduğ. çıkāduğ birağduğ hePisini.

İmece

7 imeci, imeci bi_kereydin. misir soyāduğ misir dövēdük. onnara gidēdük. keten dövēdük. **8** hepcen elinen oludun bu işlē. şindi herkeş hanım oldu. dut bi de çek ırmā ısla. ırmağda oluya mu eve gótürūdük evde gurududuk. **9** ondan kere başlāduğ temeli dōme. bi de mengenezi vardın uşām. bōle taTdaya şu şekilde. şurda damā vardı. **10** onu vur babam aşşama ğadarı vur, vur babam vur. bunnā neyle oldulā. ben emme orağ yapamadım. iyi kōtu onu yapıyadum. bez doğuyamadım. iplik bezi doğuyamadım. **11** çıkruğ onu iplini işledim canım. işey bezi vardın bi de. onu öle şeypamadım. **12** her_isanıy kavasına girmeyā o.

13 (*mengenez*) onuy mengeneznen damā vardın bōle. burdan arasını eyle vura vura sıyıra sıyıruduğ. yavını çıkarmayaduğ, toumunu alıyoduğ. **14** toumunu alıyaduğ sāda. hūcük denesi vardın.

Bayram

15 ēveldeñ çok... insan çoğ_oluyadun. başğa bişey yahmazdıy. insan çoğ_oluyadun. işeyden derecúkden apdapaşadan oludun insan. gene ... o zaman öyleydin. yapan yapādın.

Evlilik Geçmişi

16 ben biliyon mu. çoğ_oldu ğızım. ben üç dāne ğocaya vādım yalan yoğ. biri üsdüme evlendi. **17** biri öldü bu da öldü. ben ğene meydanda duruyon tā hālā. muşuğ_aliFendi vardı biliya musuy muşuğ_aliFendiye burdan kóy arasında. **18** bilmēsiy onnarı nerden bilcey. onuy bualī aldı beni. uşā olmadı ónñarıy. **19** ben de uşā olmaya yoğ başğA uşāğarı deyi gitdim, yalan yoğ. ē orda üsdüme evlendi bitā sekiz ay derken. ğoca behice vardın *ahat kóyünde* onu aldı. **20** o zaman onu aldı benim üzerime. demek benden iyi ğózelmiş tā. delúlúkten ireli geliya. evlendi ğaş devā. gene bundan yāna oldu. o da devrendāzındandı. bazara gitmiş bazarda evlenmişlē barabar.

21 (*Düğünleriniz nasıl olurdu?*) doul, zurna ğúm ğúm. zurna, kóçek.

Lakap

22 kór mēmetlē. hamzalā, o bizim soyadımızdandı. soundan bi yerden dōru ğocanaza çıkdı soyadı buasinıy kóyünde. bi ibrāmā başdindü kórā bizim. **23** içci onuy_çünden bi yerden bi dağınağ_oldu. ōle başını ğurtardı. **24** ğocanaza çıkıvadı soyaT. o zaman başdandıñ evelā başdan. soundan ne yapıdılarsa. bizim ğaç dāne adam kórmēmetlēden dōru başdindü. **25** yalavuz bunnā vā arada. araya bunnā ne_yapdıla başını ğurtaramaynca başdini ğocanaza çıkardıla.

Yemekler

26 esgiden dolma çorba gidēdin. aynı aynı. hōün_ōün mancar. ęartla misirden sāda misir unundan. **27** ondan halıřęa yapallādın. o da misirnen oludun. sūdūnen yav.

Anlatıcı: Asiye İnci (77 Yaş)

Öğrenim Durumu: İlkokul 3'e kadar

Derleme Yeri: Kaşbaşı Köyü (Dere Mahallesi)

Türkü Söyleme Geleneği

1 sölēdük yā. giden çocukları adamları durduruduk biz. gidemezlēdin türkemizden ayrılıp da. misir soymalarında. **2** onnā da dövēledin biz de. bōle denesini yāni. óle oludun işde o zamannā. ēme onnarı unutmuşum. **3** şindi yapaman ki. alkımıza geleni sölēdük biz_ōnnarı. çok sōledük hem.

4 şindi aşā inince susaya inince bi başlāduķ sōleye sōleye gidēdük. yürūlek. hā çok türkeynen şindi teleFon. **5** türkeynen o zaman hep.

Bayram

6 aman ne ğadā ğalaba oludun bayramlā. bizim dört ğún bayramımız oludun. hani dördüncü ğún beyā ğalaba oludun. **7** ğelülēdin bunnā alay alay. benim *handır* kóyünden gelülēdin.

Düğün

8 zabaha ğadarı türke sölēdük dúunnēde, vallāi zabā ğadarı. bir hafda bir hafda. bi cumā başlā bi cumā bitēdin. **9** eşyānıy üzerine binellēdin, para isdellēdin. sandüy üsdüne otullādın. eşya sanduķ yataķ yorğan oluya önüne durallādın. **10** artı karşıdaki ney ğónúnden ğopāsa onu almayınca ğalkmazlardın ordan. **11** oludun ōle oludun.

12 bize ğavunbaşlā dellē. üçe ğadarı oķudum emme herşeyden başımı ğurtaryon.

Anlatıcı: Hatice Bozacı(67 Yaş)

Öğrenim Durumu: İlkokul

Derleme Yeri: Durnuk

Sıradan Muhabbetler

1 hem bi de bõle dizüsdü durcay bõle burda. hadi baqay óle oturup da değil. ben üllā kóyü. gitdiy mi kimi tanıyosuy orda. **2** (oqul) dõrtten çıqđım.

(yanındaki arkadaşıyla kısa bir diyalog) **3** halime mi? gocası dövüdüdü zatden onuy. kapı gibi ğarıydın. **4** safiye ābamıy ğızgardeşı.

Bayram

5 bayramlarımız esgi bayramlarımız çok ğalaba oludu hep. emme yürüye yürüye gitmezdük. **6** üllādan ğómú, tallāzına yürülek gidēdük. türkü sōleye sōleye erkeklē peşimizde. evet çok türkü söylēdük. **7** baq gidēken gelúken türkü bi daqqa zatde durmaq yok.

Kız İsteme

8 kız isdemē gelirlerdi. hē he. ama ona hep büyüklerimiz karar verirdi. biz hani illāki varacaz edecez óle bişey. **9** dedüm olacaq deyi deil. büyüklerimiz ney derse o. isdēse bizi atmış yaşında veselē biz ona gidēdük. **10** ama şindi óle deilki.

Düğün

11 dúunnē, esgiden bi cuma aqşamı bi hálva ğarılıyodun ertesi cumaya ğadarı dūndü bir hafTa dūn oluyadu. **12** hálva ğarālardı. ēvel cuma aqşamı dāmada hálva işeyi ğodutdurladı ocā. **13** ona ğaruşdutdurlardı. halva yapāduq hep toplu. bu āşam bi de sofrā ğollardın. tepsiyē basālardı. **14** bi de çekirdek şēpālardın şöle bozuq para şēpālardın hem tepsiniy

içine. **15** ē o āşam para atıldun ona işTe. pazartesi boya başlıg_oludu. yok be artu ev düzmesi nerde bizim ev düzmemiz yok.

16 perşembe gúnú toukcu olunuyodu kız tarafı. çarşamba gúnú müydü? perşembe haşalmaydı. **17** bak_o benden iyi biliya. kadınā posla aldırulardı. cingannā gelülerdin. **18** kóçeklē gadinnara oynayvollādin.

Eş Seçimi

19 kapıya gadā almā geldi de eşim beni öle tanıdım. yok hayır baban seni oraya verya oraya varcaşın. **20** ama başga yere nişanlıydım ben. isTemedim orayı. başga yere şeyapdım. **21** babam beni başgasına vedi işTe. on beş yaşında on altı yaşındayken göcaya gidiyaduk. **22** şindi, yirmi yaşındakilere evde galmış denülüdün. yirmi yaşında gız evde galu mu tā ağıl başına geliya. **23** benim torunum vā yirmi beş yirmi altı yaşına giriyalā tā evlenmeyi gonusdumayalā bile şindi çocuklā. **24** tā yeni iş başı yapduk deyi. öyle, sen ney gonusuyosuy be gız neymiş tā deyalā.

Tarla İşleri

25 bidey ekiyoduk ayçiçek yapıyoduk. beşiknen beşik, çocüm vardı bak bu çocüm benim doğdu üç gúnlúkken beşik sırtımda tallaya eletdim ben bunu. **26** tam iki sätlik tallā. evet beşikde, esgi beşikleri biliya musuy tahda başik tatda beşik. **27** o beşivi uşānıy mamasını içine goycay gidēken. **28** bi de gidēken tā gayıntam onuy altına bi de saban demürü sokādım bak. eliyde kendi yıcey ekmēy, o çocüy yicē. **29** aş yapāduk aşşama gadarı sabah yapdüy aşşama gadarı o çocua yidürcey. öyün öyün yok. **30** çocuk uyurken hadi dīnen emme dīnenemēsiy ki. çocuk uyurken iş yapacay tā iş yapacay. **31** bugún iş olmadı deyi bóyúklē, gólgede oturya bóyúklē nēçün çalışmayasuyuz deyi.

Bebek Bakımı

(tilar) **32** beşiy içinde uşāy yatdū yer. yatā uşak bebek yatā. (bourdağ) beşie içine çocū goyosuy ya o bourdağ. **33** bourdağları bōle burda alıyasuy çocüy ellerini bālayasuy bourdağları da bālayasuy. **34** benim bóyúğanam vardı çocū sallāken sallāken uyumaya deyi

bi sallādı bõle uşāy avası opca gibi oludu vallāi. **35** bõyũganam ızınca bi sallādı uşāy avası opaca gibi sallādı. **36** benim uşaqlarıy algında māşallah gene bişey yok.

37 bi de ayıntam o rebellik yapādı. kõmũş õkũzũ, õkũz ekdũrũdũ bize. õkũz ekẽdũk kõmũş õkũzũ. **38** onnā gidialā mı sıcakda. heP āzlarını aıyalā.

İmece

39 yapādu her āşam. hani kũũk abaqlā oluya ara abaqlā. onnādan biz bi de dilim aba yapādu imece aşamları. **40** evēt onu siniyenen işey bitdi mi orta yere bi õtũllēdi bõle onu şey gibi. **41** ne datlı oludu. ama o zaman Şeker de omayadu biz õnnara. ne datlı oluyadun. **42** Şindi Şeker dolduryalā her_işeye. ... arabaynan õtũrũdũ.

Anlatıcı: Gülsüm Özgüç (60 Yaş)

Öğrenim Durumu: -

Derleme Yeri: Bodura Köyü

Düğün

1 yimek; şinciki gibi aynı gene dolma, datlı, loğum eyle şey. meselâ ğavun, ğarpuz, üzüm. 2 meselâ bundan yirmi otuz sene önceki şeyleri yapıyoduy alaya alduryadunnâ. davul oldū zaman. 3 önüne gidiyaduy karşılayaduy. çıra yağıyadunnâ. tavuğ_isdeyadunnâ. 4 tavuk yollayaduy önüne. oynayadunnâ, yemeni atıyoduy önüne. eve gelince yemeni çıkarmayadunnâ. 5 yemeneriyi alacak deyi. olan taraFınıy, ğayınpederi yemeneri çıkarmaz. 6 yemeniyen girē. onnan öyle gelini, duvâ yapālâ. öyle çıkacak evēlki âdetleri öyle. 7 ğene óküzlerinden meselâ kilim dolālardın arabaya. gelini evden endürüken kilim dutālardı ğıysına. 8 o şekil arabaya mindürlerdin. dāmat taravına elētülerdin. ondan kere ğene gelin evine gelse ğız evine olan evine meselâ orda meselâ evēlden duvağ olurdu. 9 şinci duvaK_âdeti yok. 10 o şekilde oluyadun olayla. hazıllık baklıvuları bir hafta önceden...

İmece

11 anca sen paralı olusa öyle. para olmayınca millet bakmayadun. aynı şindiki hesap. şinci ğoÇvazdan açcı dutuyalâ. 12 o zaman biz yapıyoduğ. orda geliyusuy iki üç ğún dolmasını baklıvusunu ekmēni yapıp herşeyisini yapıp ona göre geliyadunnâ. 13 loğum, patlak denü. 14 biz patlak deyoğ esas şeyde loğum. öyle oluyodu. imeci olusa misir imecilerinde soyākan türkü çivirlādun, şenlikli olsun diye. 15 yapāduğ şincik gene yapıliya o. 16 hağatdan oynālardı. misir bitincē. halışka yapāduğ. nişasTa halvası dellē, şindi de yapıliya o. 17 ondan yaparduğ misēvirlerimiz geliya misir imecisi deyi. söylēduğ onnarı yapāduğ ğarşulāduğ. 18 şinci onu ğonuşmanıy ne bileyim esgi zaman şeyleri kaşuğklarınan çalālardın oyun havalarını. 19 ğüm tepsi. ninnâ da ninnâ.

20 atlı geliyor atlı

21 altında kilim ğatlı

22 uzun uzun kıavaqlar

23 tePesinde yapraqlar

24 ben doymadım yārime

25 doysun kıara topraqlar

26 öyle yapālardinnā meselā. tallada bouru. çok türkü çıuruduk da hep unutduk. önce tallalāda türkü çouruķan 27 kıarşulāda insannā varķan öyle dil ğırā işeyi deyi “oh anam of” deyi bourlādı. 28 çour çour derlerdin. şindi yapamāsıy onu rāmetli dērüz *ürfet* vardın. oraķ biçmē gidedük tallarına. 29 adam oraķ biçmē gidinci... oraķ da deil de, sen türke söyleyve derdin. 30 ayakda böyle türke söyletdürdün bize sōlēduk. şinci ben unutdum zatde çounu unutdum. 31 bilmeyince neyle söyleycey. unutduk.

Bayramlar

32 evēlden bayramlā aynısıydı farketmesi şöyle, o zaman tēyip yoķdun. ğaşıuķlarınan ninnā çalıp oynayaldın şindi televüzyonnā çıkalı veyatda teyiple çıkalı oynayan oynaya, oynamayan oynamaya. 33 o zamanķı zellet o zamanķı şey şinci yoķ.

34 o zaman kemūnen et ğosalā ekmēni suya banıp da yīyoduk. çünkü aç. şinci yīnmeya. meselā evde oldüy zaman yarısı yimeklē geri geliya. 35 o zaman sōradan bişey bile ğaķmayadun. 36 biz *boskōye* gidēduk. evelā řevīnecūy evine çıkāduk mesela. orda bōle etlē olsa toķalaķ gibi yīyoduk. 37 ekmē şindi suyunuy içine ekmek banıyoduk. şincik bolluķ vā. 38 o zaman o bolluķ var mıydın. imecilēde meselā ğóceli hoşaf, ğóceli baķla. bi elmadan üç tüllü dōrt tüllü yimek çıkarıyoduk. 39 yoķdun ki mecbur çıkarmaķ zorundayduk .40 ğóceyi çorbasını yapıyosuy, ğóceyi fasilyeniy içine ğatıyasuy. onu meselā alma hoşafına ğatıyasuy ğóceli hoşaf. 41 alma hoşafınıy... baķla ğatāldın baķlalı. 42 ğóceli ğóceli. hep ğóce hep misirmen olan bişeylē. şinci onnarı yiyen yoķ. zatden yapan yoķ. kıomposdusunu ayrı yāmā onu ayrı yāmā. 43 dōşeme mancarını bilmeya musuyuz siz. ne ğózel oluyadu o. ama o da ğózel oluyadu.

Asker Uğurlaması

44 pek öncelēden öyle asger ūrlaması yođdun. Őinci vā o her yere gidip asgelleri ūllamak ğoÇvaza ğadarı. **45** benim bey kırk sene önce asgere gitdi. biz eviy_ōnünden salavatlayvaduk. **46** beni evden bile endümedilē. arđasından bakma dedilē. neymiŐ asgerde sā.. iŐde ne biley o zaman ben uzluđ varmıŐ. **47** kimseyi evden endümeypadunnā ki.

Kız İsteme

48 tabi Şinciki gibi gel demeyinci gidemeyaduy. o zaman da öyleydi. geliy deyaduy ğonuŐuyoduy mesela neyse ādetlē söyle deyaduy. **49** ney dellēse, hayırsa hayır evetse evet. kimāsi ireçbelli çok severdin öncelēden. **50** yeri olanı evi olana verürmüŐ ğızı. kimāsi seviyasa kırk yolda bi yol oluya olmāsa olmaya. **51** zornan da veriyadunnā önceden. sen sēmiŐiy onuy umuruna deil. **52** öyle vōrlēdinnē.

(söz – nişan) **53** öncelēde söz tabi aynı yimek yapıyasuy Şindi neyle misēvillē gelip de yimek yapıliya. **54** o zaman da seni isdemē geliy deyi yapıliya. boçcası moçcası mı vā o zaman **55** aynı işeyleri deam etdüryoy.

(bohça adeti) **56** Őinci ğız kendisi ğaçmadū müddeTce gene var. çeyiz düzüyasuy. poçcada meselā kendi çeyizleriy ğız tarafı ğayınpedere meselā elbise ğor. **57** ğayınasına ğor, ğörümcesi varsa ona ğor, eltilerine ğor. **58** dāmādı düzüyasuy. poçca yapıyasuy ayrı ayrı oraya ğoyalā. **59** gelen arkadaŐlā onuy üsdüne para atıyalā. öyle yapıyadunnā. bulgur atallā. **60** Őeker atallā. dúüne buyruy dellē, su sepellē. su gibi geçinsin deyi. geline sepdüllē. öle.

Anlatıcı: Fatma Günel (80 Yaş)

Öğrenim Durumu: İlkokul

Derleme Yeri: Çeştepe

Eski Hayat Hikâyesi

1 ğıvraq ğonuşuyon. avur ğonuşuyon. esgiden ben otus_sene açcılık yaptım. **2** oynadım da bourdum da çourdum da türkü söylemedim emme ğızken söylemişümdü esgiden. söyledim çok ğözel söyledim. **3** vallâi algıma ne bilem böyle içcinan. adamlâ gibi, ğocam ocağdaydın tallada çif sürdüm. **4** tallâ uşaklâ öyle. gelüdüme eve uşakları ğânını doyurudum. ğayınam o zaman yaşlıydın. **5** sabannan çif sürëdim. adam ocağdaydın. çok, vallâi sürdüm ğaç sene sürdüm sabannan. **6** üluşâ bağdım. dört dâne uşâm vardın. unnarı böyütdüm satdım everdim. **7** gelin sahibi oldum. hebisini de böyle böle böyütdüm. tâ ne yapay.

Kız İsteme

8 biz bunu ğız isdeme ğëtdük ğız isdemë gidince adamınan ikimiz bu dëy eteki ğaçmış. bir oraya ğitükdün. orda içcinan mëmet usdaynan ikisini ğonuşdudulâ. **9** bunnâ hâ ğórúşdudülâ. birbirini işde beyendilë o zaman. ölüm işde beyendiysey beyendiy beyenmediyse burda ğalsın dedim. **10** ana dedi bişey demeyon kôtü dil dedi. soundan başımı ârıtma da dedim ben. **11** başımı ârıdısay dedim ben bu aşam burda bitë dedim. beyle_etdim de öluma. **12** hiçbişey? demedi bana. heralda beyendi ğalbâ dedim, hışdamadım artu. alduğ_artu dúún yapduğ çalgılı. **13** çalgu yok muydun ğı? şennuruyki çalguluydun. bizim adam, böyle içmişlë çalguluydun. **14** rāmetli kendi anam vā böyle şurda üs ğatda uyuya. ibrāmā içmiş bizim böyük geliniy babası. **15** bi silavı çekdi ğúm ğúm. bar bar bourdum ben. neden anamı mı öldürcey yukarda deyi. **16** valla çok dúún oldu o zamannarı beyle.

17 o zamannâ böyle çok dúún oluyadun. bir hafdadan bir hafdaya dúún vā. vur davullar vur. **18** ne .. bitiya ne yimek bitiya. pasa yimek ve. böyle deil tabağ işi deil hep sohra. tam

bunnarıy kóyúnden insannā geldi. **19** bi de duvağ yapıdılā. yirmi beş dāne sohra vedim. bi_tā o yimek yiyennē bi_tā otumasın mı gene. **20** acıkmışlā da. artu yok şinci yoğ_o adet. bunuy duvānı yapıdım. **21** ben eteki geliniy duvānı yapıdım.

22 evlere herşeylere ederafa bakıyalā. bā baçceye bakıyalā. talla vā mı tepe vā mı soruyalā. ben bakmadım yalauz bunnā geldilē benim evi gúzetmē. **23** rāmetli babası esgiden el bezlerini ben elde dikēdim beyle. **24** fatma abla bi el bezi dikmişiyiz dēmiş beyle elbezi dikmeyasuyuz dēmiş bunnara varınca eve. **25** gúzetdedim yā dolaşdım evlerini tab_pis de vā. neypacay **26** palaya mı gākacay.

27 biz_ē şey işlēdük. tıvınan tüynē tüynēdük. kándir işlēdim ben. altı yedi dāne kándir yapıdım böyle. **28** (kendir) bīdey sermē. evlere biz, bōle kilim mi vā gızım. evleri, evlē cııldıak. **29** taqır taqır tatdanıy üzerinde yürü. nerde kilim nerde örtü, tahdadan set. hep öyle ah benim uşām āh. **30** şey ben işleyadum da doğumā veryadum. kándir kándir gene he he. gazınan gene bōle lamba mı vā. **31** hörke de işleyen de vardın böyle. iplik yapan. işey doğuyalardın gómlek gómlek. bez gómlē. doğudum ben de doğutdudum. bi topdun böyle. ne serin olu giyēdük demi. **32** yağalarını işlēdük vallāi billāi. işlēdük yağalarını. şōle işlēdük ne gózel oluyodun. **33** esgiden öyleydin yā.

Tarla İşleri

34 çok. kándim çalışdım. göcam ocağdayken kendim çalışdım. dört dāne uşāğ_arğamda. **35** gáyınam vā evde. āşam olunca geliyom eve. gáyınam bā yarışa yarışa ekmek gótürvördün, gidēdin uşāğarıy yanına. **36** uşāklā oğula gidiyalardın, uşāklarım. üç **37** olan bi gızım vardın içci.

38 arğ, arğ yapıyaduğ. arğları bōle boydan boya yasayaduğ. bōle baççalara yasāduğ. sovan dikēdük. **39** domatis dikēdük. māya, esgiden domatis mi vā esgiden māyaydın o. o salatıqlara salatalığ demezdük, hıyar derdük. **40** heP_eyle deyaduğ. kúveynen çıkarıdum kúveynen. **41** şindi neçün olmayalā bunnā bosdanda. kúveynen çıkarıdım allah çarpsın. saat altı dedi mi gākādım sulādım bunnarı ben bosdana havallāi böyle. **42** havallāi böyle besdil gibi yatıyalardın. **43** yok ney çalıısı yerdē. onnarı böyle eşelē eşelē toplādım. kúve

dolusu bazara eletüdüm onnarı hıyalları. **44** ben örtmezdim ğı. erken yapınca örtülüya. ney emme vallâi **45** çoğ_ışlê ayy.

46 demet bālādım imeci yapāduğ. ev misirnen dolu oludun. bi oturuşda sāt altıda gidiyadum. **47** işey tallaya iki yüz elli kuşā burādım ğún çıkacā ğada vallâi. yimek de yok o zaman. **48** eçcük ekmek aludum ğucāma bi de salatalık aludum yallah. onu oturken yirdim. başlādım kuşā burmā ekmek gelecē ğada. **49** ğún çıkacā ğadarı ben iki dāne kuşā buruyodum. **50** ben hiç şetmen böyle burğaladı mı geçürvörün. bazı millet atā atā, atman ben. **51** paşak toplādım ayrı. ğunnúz orağ biçēdim. āşama yakın bi sāt ğallağ bi dönēdim demede bālamā. **52** bālaycağ_adam mı vā. hep ben bālayon. demedi bālaycağ_adam mı vā. **53** vallâi harmannarı dövēdük ğızım. harman dövēdük ókúznen döveniy üsdünde. başım sem oludun dönēken. **54** adam ocağda. harmanı dövēdim. samanı ğúyēdük çitnen. arbaynan ğótúrdum samanı. **55** çit yapāduğ çitinen o samanı ğúyēdim tersine dönēdim ırmā bīdey yıkamā. **56** āşam namazı ırmağdan ğelüdüm. ben bunnarı nıs becermişim yā hē. ben nıs becermişim bunnarı. **57** ğayınam evde uşakğarı becerya. ekmek çorba yapıvarya bā. **58** ben talladayın. şe_yapmā ordan bīdey savurmā geliya. hiç durman yokdun. şindi millet on birde uyuya. **59** hem de uyuyannā da hasda. ğākamayalā. belim ārıyya çonum ārıyya. **60** biz uçuyoz çalışıyoz. – boun āşam çonumuy ğalçası bi dutulsun mu sā. vallâi ün ün hem ilaç sürdürüm hem hap yutdum. **61** ğımildayamayon burda. çonum ārıyya benim de- ordan artu bi gidēdim bi durdüm yerde on kúve odun çıkarıdum. **62** sırtımnan ğótúrdúm odunnarı. **63** yivādım ğış ğúnú yakāduğ.

Hayvancılık

64 beş dāne ineklerim vardın. óküzüm vardın, kómuşüm vardın. her işeyim vardın. çok yapıyadum ben yā. **65** bi eviy bi geliniydim. āşama ğadā yarışıyadum. onnādan ayrıydim eteyankilēden.

66 vallâi ben uşakđım ziya bē. ben on beş on altı yaşım doldumadan buraya geldim yā. kómeslê kóynden. **67** vallâi ğocamannādan böyüklē beni bu ěte ğarşıya ben duvā gitmişim. duvā gidincik orda çalı deil ğemici kóy altında. **68** orda duvā endim ben. benim biyğanam

vardın - yavcı kóyünde anamıy anası- ben onnara gitdim. **69** ordan ben duvā geldim. bizim bu rāmetli de goçvaz yolundan **69** -kútúve yazılmış onnā kútúk alıyalardın o zaman iTdiyāca demi iTdiyāca gayıntay- **70** biz gızlā bi başlāduķ tūrkeye arabadan atladı bu.

71 “hoşgeldiy deyemedim

72 bir mendil veremedim sana” dedim. o şinci bi ėndi evden. ordan arabadan atladı. ordan atlayınca arabadan benim yanımda biyġanam anamıy anası vā. **73** gızım dedi Őu uşak sā baķıya dēdi, nerden dēdi. **74** ben bilmeyon beyġana dēdim ben. ben ne bilen dēdim. ġözel bi deliġanlı dēdi. ... yıcek dēdi camı yıcek dēdi. **74** çok ġözel dēdi. ordan o zaman bu kóyden gitdúuyúz yerden... dērüz. ... vā yanında. **75** o hacanalık yapıya biliyon mu ben. sen nerdensiy dēdim ben. ben çeştepedenyin dēdi. **76** būşak nerden dēdim ben. ėmim uşā çeştepede dēdi bā. o sā yanġun dēdi. **77** hayır ben tā Őindi ġördüm onu dedim ben. ben nerden yanġun olcan ona dēdim ben. **78** ben tā Őindi ġórdúm. o seni ġórúnce atladı... tūrķú çıvrurken. sesim iyiydın vallāi.

Çarkıfelek Programı Anısı

79 buraya çarkıfelek geldi. evimiy_ōne. sen bā tūrķú çarıvarcay mı dedi bā. sen benim tūrķúmú napcay dedim çarkıfelē. **80** sen çār baķay sen napcay ben bilürün dedi. işde o zaman mēmeT_ali geldi. **81** ekip böyle arabaynan geldilē.

82 “çarşambayı sel aldı

83 bir yar sevdim el aldı”

84 dedim ben şinci. bunnā artu bōle ah bōle tamam ben ōle söyledim artu öyle deyinci Şindi bu. **85** bunnā şinci bize zatde sen yaradıy dedilē. neye dedim. seniy gibi insan lāzım bize dedilē. iyi dedim ben bōle_etdim de. **86** onnā biz dedi yārin ġene geliyoz seniy eviye çay içmē gelcez. **87** buyruy geliy dedim ben bunnara. geldilē benim evime bunnā otulā bōle ziya gibi buraya şinci. **88** ġız da vā iki dāne uşak deliġanlı. araba bóyúk hep içinde daķımlā arabany. **89** ordan artu bunnā şinci geldilē. gelince Şindi bu biz ġündem yapacaz dedi. bize esġi ev ilāzım dedi bā. **90** Şu ev bizim dedim. oh tamam dedi. biz orda yapacaz dedi. bize esġi ev ilāzım dedi. **91** esġi işeyden kaķı avaşdan kaķı isdeyalā. avaç kaķısı

ilâzım. bi de sovuğ vâ. **92** sovuğ vâ ki anam biz oraya artuğ soba ğurduğ televizyon ğurduğ artuğ ben okuyon artuğ. **93** memeT_ali mēmeT_ali ben bouryon mēmeT_aliye. seni çok seviyon dēyon ordan artuğ. **94** sana dēyon horoz kesivercen dēyon. o da bā dey_ordan dōru “horozu arabaya ğo” deya. **95** ğoycan ğoycan dēyon ben de bōle_ediyon da ōle mōle biz bunu. āy bizim ev aynı bi nişan gibi oldu. **96** arğadan pasa beni ũrediylā şōyle de. sunucu ğız vâ onu deya sen, çok seviyon seni seviyon de deya bā. **97** o dēya o zaman dēya şımarya ordan dēya. seni ğazandurcağ dēya. **98** ğazandım on milyar para aldım mēmeT_aliden. on milyar para aldım. **99** şurda bulaşuğ makēnesini aldım çamaşur makēnesini aldım. ordan tā ney aldım ğız. **100** hah buzdolabını aldım. çamaşur makēnesi aldım vallāi. hem çamaşur makēnesin_aldım hem ēnibaş yıķama aldım. **101** üç dāne makene aldım. ordan hāhay dedi bā. on milyar para aldım ğitdim bangadan. **102** ne ğada kesmişlē, çok kesmedi ki. ordan artu o parayı ben harcamadım. **103** bilēmde bilesūklerim vardım üç dōrt dāne. o şerefe satıvadım tokide o evi aldı iççi bağ. **104** bunnā şinci bunnā aldılā o evi. on beş milyar para yatudum o eve ben şerefe. **105** onu aldım. bi hePisini bulaşuğ makēnesini aldım diellerini heP_ōlana vedim. buzdolabını ona vedim. **106** çamaşur makēnesini ona vedim, vedim.

Bayram

107 vallā bayramlā çok ğalaba oluyadun. bayramlāda millet çok türke çıvıryodun. şindi türke ādeti ğağdı. **108** her yer türke. yürūlek kó_ kóy ün_üne türke. ev, oyun, şamata. **109** ev yıķılıya oynāken. şinni öyle mi vā. deliğanlılā birden pençireleriy altında. hep türke. **110** ev yıķılıya türke çıvur allah çıvur. her evde çıķıyalā oyun yapıyalā. zıķ zıķ sāt tam on ikiye ğadarı gece. **111** şindi öyle bayram mı vā artū. vallā. **112** vallā aynı gine patlağ filan yapāduğ, yapıyaduğ. bağluva yazāduğ. herşey yapāduğ. **113** haydīy on saan yapāduğ. onu ğomaduğ.yalavuz elmadan hoşaf yapāduğ. öyle şeylēden. **114** çōğ ziyā şindi şindi türke ādeti ğağdı. türke mi vā artu. şindi, şindi bağ. iki deliğanlı gelse bi ğıza bağsa dōüş çataraya. **115** o zaman dōüş mü vā. şindi bayramları, biz anameylide ğızken babam bizi te çülü kóyú dērüz dúún vā dúüne yollamaya. **116** biz iki ğızğardeşyüz satılık iki ğızğardeşyüz müzēyeninen. **117** ney_pcaz ney_pcaz. anam duydu babam duydu. biz peçereden endūk. **118** nerde ğız oraya nıs ğitdūk. o çülü kóyn tallalādan dōru. o zaman ayı ğurt yokmuş zār. **119** iki ğız biz gece ğitdūk. vallāhi ğitdūk. endūk çülü kóyüne. ah anam

zabaya ğadarı o serfoşlā raķı içiyalā, bar bar bouryalā. **120** ğızlā türkü çıvuryoz biz ün_üne ayy. (sarhoşlar) hiç bişey yapmazlardın. **121** baķ serhoş olulardın ne tabak ğıralıardın ne bişey ğıralıardın onnā türkeyi isdellēdin. **122** bize Şu türkeyi çıvurva dellēdin biz çıvurvorduk. hā söyledük biz

123 pencereden baķar mısıy

124 sular gibi aķar mısıy

125 dēyi öyle çıvuruduk. hā öyle çıvuruduk.

126 hoşgeldiy dēyemedim

127 bi mendil vèremedim sana

128 öyle möyle çıvuruduk biz herşeylē yapāduk.

Okul Hayatı

129 oķula gitmen mi. oķıldan ğaşdıım ben oķumadıım ki. yatıya aldılā beni, ben ğaşdıım. **130** dēy beni ğasdomoluya süreceklēdi. ollāda ğasdomoluya ben gidēmiyin. beni ğasdomoluya sürceklē deyi ğaşdıım ben oķıldan. **131** babam benim üçün on beş ğün hapisde yatdı. **132** otuz lera da cezā vedi babam benim üçünden. ollādan gelen ğızlā gitdilē. beni anam babam yollamadı. **133** olmaz dedilē yollamadılā. o işeylē baķ yatılāda her işey alsak yiceK içceK. **134** o incillē incir deyoız. incillere ğótúllerdin bizi yidúrlerdin. bize herşey vèrüdün devlet vallā. **135** yimek vèrüdün. ben ğaşdıım. bu sarnışda oķudum burda. burda burda oķudum burdan ğaşdıım ben. **136** başğa yere sürceklerdin beni valla öle iççi.

Ninni

137 nenni nenni yapādıım. uyusun da böyüsün, soķaķlāda yürüsün. öyle yapādıım yā.

138 nenni ğızım nenni

140 nenni ölüm nenni

141 heP öle yapādım öle yapāduķ. ālādım ben ālādım. üne ğız gibi yas edē işey nenni yapādım ben türke gibi. **142** ālādım bi de iççi öyle, öyle esgiden.

Kilim Dokuma

143 ocaķ, ğaz lambası. bāzı ğaz oludun. lambayı duvara daķāduķ. çivi vuruduk da ordan dōru örke işlēdūk. **144** örke işlēdūk ollāda işde öyle. hep ğızlā gençlē toplaşuduk. böyle her āşam bi eve ayrı ayrı toplaşuduk. **145** dey bire ikiye ğadarı örke işlēdūk. çöp işlēdūk. kilim doķuma. **146** o kilimler burlara yayıyoduk. kāndir kāndir kāndir ekilüdü tallalara yā. kāndir ekseya sen (şimdi) on sene hapislī vā. **147** mengelez aşşama ğadarı mengelezi Furāduķ Furāduķ ırmaķda ıslāduķ onu biz. **148** çürüyodun ğuruyodun ğuruduyaduk dōkūlūyodun sarım oluyadun. **149** uzun olmaz mı tavana çıkıyo. bizim ırmā daşınan bōle sıv yere daş yivāduķ. **150** tam bir hafda on ğún duruyadun ırmaķda çürüyadun. onu çıkaryaduk biz. bōle avul yapāduķ dışara. **151** ondan ğuruyunca eve ğótúryoz. onu tokmānan dövüyo. dövüyo **152** ğırıyo ğırıyo mengenezden çıkaryoz. sarım yapıyo onu da? işleyoz kāndir yapdım yedi dāne kāndir yapdım ben bōle biydey seriyaduk_içine. **153** onnarı heP_atdım artu ben. ince kāndir ince bōle doķımā bōle kilim gibi. **154** kilimden bōyūk.

155 davarı kāsdi mi duvara çivileyaduk. duzlayıp duvarda ğuruyadun. onu biz darānan darāduķ. çok tülü davar. **156** onu biz ğózel darāduķ_üsdünü. içiniy şeysinı yüzēdūk, onda **157** namaz ğilāduķ pamuķ gibi.

158 ğayınayı ne yamalı

159 merdivenden yuvallamalı, ğaynar ğazana atmalı

160 bişeylē derdūk. şindi esgi zamannarı mı vā eyy. öyle esgi zamansa kısığaç mısığaç yokdun öle. **161** şinci baķ şinci bi ğarı adamınan ğorse hā unnarıy arası iyi dellē. öyle ādet yokdun öyle hiç. **162** ğısığaç mısığaç öle şeyle yokdun bizim esgiden vallāhi.

Tarla İşleri

163 sap, tallaya orānan sap biçiyoz. ğaşal dēmezdūk. sap dērdūk. ben bi çıkım çıkādım arķamdan hemen dönēdim. **164** orā biçēdim sapı çovaltmazdım. çıkım, çıkım yapāduķ bōle baş yoķarı. **165** gidebüldü ğada bōle yapādım enli bōle bu eviy şeysi ğadarı yeri toplāduķ.

toplaya toplaya gidēdim. **166** ondan keri misiri ğırādım atadım öbek yapādım. öbekleri āşama ğadarı toplādık. **167** araba yúklēdúk. eve ğótúrúduk. sapını da biçiyodum çovaltmayadum. **168** bak şindi ney derdúk. ğúndelive gidiyadık. ben çıkımıy başına gidēdim. **169** bak çıkıma beni yollālādın. çıkımı ben bōle āşādım bi düz. ortada bi-iki iki īsan çıkımda. **170** çıkımcı çıkıma ğaçā ortadaki donuna sıçā vuruy baķay derdim ben. orda ğallara ōle derdim emme açādım. **171** ben de aludum (bütün tarlayı). benim gelinnē benden, şindi ben zabālin yimē hazıllādım gelünnē benim a... ğoyay uyuyalā uyuyalā. **172** ğākıyalā mı? bu yoğ_o zaman. **173** iki dāne gelinnē tallaya yollayoz. ē ben fasilyee satıyon. çuvallarına ğúyúyon, bazara satıyon geliyon benim gelinnē tā evde. **174** herkeslē çatır çatır kuşak buruyalā. **175** eve geldim ben siz_ney_piyasuyuz evde dedim ben. biriyiz uşak baķāyd biriyiz kuşak burma gide iyi deil miydin ben şinci ordan artu. **176** almadım ğene. ordan artu ben yimeklerini hazılladım. **177** gidēdim, ben gidēsem tallalā beş günde gidiyalā onnā. iki günde bitürüyodum ben tallayı. **178** rāmetli anam derdin ki sen tallaya git derdin bā. valla āşama ğada uyurdun tallada der bā. **179** aslı vā uyuyadık. āşşama ğada zatde gelini otuTmadım. **180** girdim çıkımıy dōmene biri orta yerinde biri de başında. en hırasını ortaya atdım onuy ben. ... ğene alıyon ordan ben. **181** vur dēyon ederafa baķma dēyon. emzürya musuy işeyi deyon ğazmayı dēyon. **182** böyle şeydiyon da. .. ğudurduy mu sen ğuduryoy mu dellē ben ğudurdum böün derdim. **183** böün siziy ğörgeyiz yok derdim. herğún tallaya mı gidecēsiyiz uzak yere dērdim. **184** bilmen nerden ekmek ğótúryon.

185 ben çok çalışudum ben hī. ben bi oraķ biçēdim inan müssümansay bi çıkışda bi bavı birden ğalduryodum ben desdeynen. **186** bi de hep yanı başıma alu aluvordum. çok biçēdim çok. **187** vallāi çok biçēdim. hiç ōle yaptım, çok yaptım esgiden.

Batıl İnanışlar

188 (doğum yapan kadın) elma yimezdin. kırk ğún elma yimedim ben. aslı vā aslı vā. şindikilē cart cart yiyalā. **189** uşaklıvıy çıkā dellēdin bize. almacuk çıkā dellēdin yimedúk. **190** vallāi yimedúk. biz hiç ne biley ben kırk ğún souķ su içmedim. heP_ıccaĶ su, öyle.

Anlatıcı: Zeynep Bakla (79 Yaş)

Öğrenim Durumu: İlkokul

Derleme Yeri: Epçilerkadı Köyü

Evlilik

1 babam buldu zonguldağda rāmetlilē. ollāda çalıŕuken bi uŕām vardın. gútúmedim. bi uŕaŕ völlēmi vemedi ğayınam. **2** barunduramazdım ki ğayınam burda çifdeliydin. ğayınamıy yanında barunduramazdım. **3** ğayınam üç dört dāne gelindin_emme vallāi hePimize kók sókdüdü. **4** hepimiziy haĝından gelüdün gene. valla ev.. ekmē saĝlı yiyoduĝ_ondan.

Düğün- Bayram

5 esgiden bayramlā düünnē iyiydin de bi dePrem oldu. ondan sōra millet gelip gitmeyi bıraĝdı. **6** bayramlā da bitdi, zīratlā da bitdi. tē ePcilē kōylülē buraya bayrama gelülerdin ğākālardın. ŕincik_artu hısım aĝrabādan baŕĝa gelen yoĝ bullara. **7** emme bayram_oluya. ēvelden emri kōyú dellē ŕurda. **8** yarıŕa yarıŕa millet oraya gidiyadun bayrama.

Yemekler

9 ŕinci çok yapıyoz o zaman az yapāduĝ. gelen giden de olmazdın az yapāduĝ. ŕinci yetmeye da tā bilen yapıyoz. **10** ğalabalıĝ_oluya da. emri kōyünde bi birinci ğún müydün burda ĝı. **11** orda da dördüncü ğündün. orda bi bayramda silaF atıldı isan öldü. ondan kere geŕlē birinci ğúne o emri kōy denen yer. **12** ŕinci gelen giden artu hısım akrabamız geliya. tarafımız geliya ğolumuz ğanadımız. **13** ğolumuz ğanadımız ōle.

Tarla İşleri

14 (tarla işleri yaptınız mı?) yahmaz mıyuz yavrım yahmaz muyuz. ot ğazduĝ oraĝ biĝdük. **15** ğündelikçi dutdum ben iki dēne uŕānan. iki dēne ōlanım vardın benim. birsi bu

birsi ete yanda. **16** onnā gúçúkdün. tā evermeden, evermeden bunnarı almadan .ot gâzdım, orağ biçdim. **17** gündelikci dutdum hizmetkar yanına āşamdan yimēmi hazıllādım. hayvanımı savādım, inēmi hazıllādım yallah tallaya gündelikcileriy yanına. **18** adam şeyde zonguldağda ocağda. **19** tā tepe, başgasınıy yeriydin halamızıy. halamızıy yelleri vardın ollāda ğırlāda. **20** sabannan çif sürdüm ben. iki olanım vā biri evde hayvana bağādın. peynir yapādım onu çalādın yapuvordun bā. **21** birsi de bennen tallaya gidēdin çif sürēdük. onu ben - adam izine gelecek- açcuğ ben sürüyön. **22** eçcük cansuz gelendin uşak açcuğ o sürüya. **23** undan adamı zongudağTan gelecek deyi – yolu üsddeydin şu susanıy tallalā- gelecek deyi onuy yolunu gözetlēdim öyle. **24** ordan geldi -... sabannan sürülüya eveli-sabana bi bağduğ olmamış ki. **25** saban zoru zoruna sürüyöz çivti biz. orda bi ehdiyar vardın o öldü. **26** çoğ_öldü öleli. yallah onnarıy yanına yolladı beni şunu gótu şunu gótdú deyi. **27** ordan ō işeyleri gótdúm māzemeleri ben. sabanı da ayalladım. ondan kere sürüldü kendi. **28** kótú sabannan ānamayoz ki sabandan. pullūnan sürēdim. çok gúnnē górdúm ben yavrum çok. **29** çok da hasdalık çekdim. ókúzlē gidiya sabanı çöüryasuy. sabanı çöüryosuy. **30** ókúzleri çöüryasuy öyle.

Kız Beğenme Ādeti

31 bunu gózetmē gitdümüzde - nişannaduğ mu bilmeyön ben- yürüye yürüye hasan kóyüne gidēdük burdan biz bunnara. **32** bunnara ben gelin vazıfesi górdúm elti vazıfesi górdúm gelinnere ben. **33** tabi ğızım yā bağıyosuy yavrum yā bağmā mısıy. ordan bu çif sürüya geldi bizim yanımıza. eyni başını deişdüdü. **34** çif sürüya górdúm çif sürēken ben bunu. yürüye yürüye gidēdük hasan kóyü burdan albaş kónden hasan kóyüne ğada beyā arası vā. **35** arabayı nerde bulacay uçāduğ gidēken. **36** aşada eltim vā onnan gidēdük. işde öyle şindi nēreye yürüye yürüye gidiyasuy artı. **37** herşey eletúdúk yāni boş gitmezdúk. nēreye gidiyasuy boş şindi gidiliya mı artuğ şindi bilen gidilmeya. **38** ney geçēse eliye eletüdüy yāni. ne bağğaldan aluduy ēteberi. **39** şindi de öle ādet her şeyi alıyasuy gidēken. işde öyle.

Düğün

40 düün eveli düünnē hep doulnan oludun. touqlā ğazannarınan bişēdin. ben aşcıydım. **41** ğazannarınan o touqlā bişēdin bereklē. ħalvalā ğavruludun bōle. ħalva ğavuruduk. **42** ħalvalā ğavruludun tavalāda. sinilere basāduk cāmilere yollāduk boya başluğları. dayılā da kesēdin keselerdin helvaları. **43** bērek yapāduk küvelerinen bōrek. şinci touq ādeti vā bōrekleri döşe allah döşe davıT allah davıT. **44** touqları düünde yıllerdin bir hafda düün oludun. cumā ğúnú duvaq yapallādın gelini dāmādı. **45** duvāda oturdun gelin. semā da geldi bu gibi diyimi bunuy gibi ğonuşdudu. o da geldi ayşana nēy yapdıy ānadıva baqay.

Hıdırellez

46 eletüdük ollara yirdüK ollāda hıdırellezlēde. şinci olmaya hıdırellez artu olmaya pek fazla olmaya. **47** çok gidēdük hıdırellezlere çok gidēdük.

Türkü Söyleme Geleneği

48 ā ben bile söylēdim geşlimde. artu söyleyemen. algıma gelmeye uşām artu. bi kóyde başlāduk deliğannılā peşimizde. **49** söyleye söyleye gidēdük evimize ğadarı. onnā peşimizden geliyalā. **50** vallā bilmeyon algımda bişey yoK uşām. bilmeyon māni de.

İmece

51 imece yapduk uşām. imece yapduk yapāduk. misir soymalarında oraq biçmelerinde bilen oludun imece. **52** misir soyālardın misir soymalarında imece yapāduk. **53** ğızlā gelülēdin deliğannılā gelülerdin.

Gelin Alma Âdeti

54 geline ğına yaqālardın burāya para göllādın şinci altun ğoyalā artu geliniy eline. bizim zamānımızda para ğoyuyalardın. **55** şincik altun ğoyalā geliniy eline. ğonuşmazduk gelin almā gidince. **56** şelbet vōllēdin. datlı sudan şelbet yapālādın çay bardānyı içine ğúyēlēdin. para atālādın ğıysına şelbet içince. **57** mendil almā gidince ğayıntanıy ayaqğaplarını saqlālā para almağ_ichünden. **58** geliniy başını sıkālādın bōle baş sıkālādın ona da para alulādın gene. **59** eveli ókúz arabasıynan gelini endürken arabany ederafinı kilimnen sarallādın ādi

kilimle vardın. **60** góruvöllē deyi arabany her tarafını kpadulardın gelinneri. **61** anay da bilü onnarı o da górmúşdu.

62 musdançavuşlā dellē burda bize. gitdim beşe ğadarı beşden iyiynen çıkdım. benim ayarımda peg insan yokdu bullāda. **63** öyle kavadan hesap filan yaparın öyle çıkardurun işeyi. **64** beşden çıkdım emme. bi sene iki sene eitmen dellē eveli eitmen vardın eitmende okuduk ondan sōra ūretmen geldi. **65** ... dellē *derekōyünde* orda okuduk. ilk ūretmen gelişde orda okuduk biz ondan çıkdım. **66** eitmende okurken ūretmen gelince heralda - dördünen beşi orda okuduk- **67** o ūretmende okuduk ordan çıkdım.

68 beşik tahda beşik. tılar vardın. havruz havruz dellē eveli. havruz biliyo musuy sen. havruz derdük şindi havruz yok hazır şey. **69** dókülüdün, kōkādın leş gibi vallā öyle. şinci iyi beşiklē. **70** olmadı demür beşi alıyalā gelinnē.

71 eveliki işlē kótúydún kotú. çok reçbellik yapāduk, çok reçbellik yapāduk çok. ğanēt gelemedim işdi bırakdım geldim. **72** bi teg_uşā bırakdım geldim. **73** yasduklā ğól oldu yasduklā ğól oldulā. boyudukdan kere góruşduk geldük gitdük emme iş işden geşdi.

pencereden bak yārim

aramız ırmağ yārim

sen orada ben burda

bize ölüm yok yārim

Anlatıcı: Hasan Bakla (70 Yaş)

Öğrenim Durumu: İlkokul

Derleme Yeri: Epçilerkadı Köyü

Bayram

1 esgi bayramlā. tabè hatıllaman mı yā. esgi bayramlā çok ğalaba oluyadun. zatde bizim kóy şu dabanózu kóyúynen beraberdin şu emri kóyúynen. 2 çok ğalaba oludun. şindi o ğadā yok tabi heP hısım akrabā geliya şindi. 3 şindi tanıduklā geliya hısım akrabā. o zaman tanıduğ tanımaduğ herkes geliydun. 4 bayrama geliyadun yani.

Türkü Söyleme Geleneği

5 deliğannılā sokaqlāda ğızlā evde. esgiden hep türkü söylèlerdin.

6 dut yidim duTdu beni

7 duT da ğuruTdu beni

8 eliy_ölu deil mi

9 ne tez unuTdu beni, dellèdin ğızlā.

İmece

10 imecelè oluyadun yā. mısır soyallardın. ğızlā deliğannılā bi yere gelülerdin. misir çoğ_oldu èvelden. 11 orda türkü söylellèdin.

Düğün

12 dúunnè şindiki dúunneden iyiydin yāni. şindiki dúunnè o zamanki gibi deil. 13 üç beş arkadaş bi araya gelüdün. masa ğurallardı şöyle içğú içellerdi tabi. doullā zurnalā gidellèdi eviy_önüne. 14 şindi öyle deil şindikilè başğa. posda posda. hediye olarağ_onnarı şeydielediyaldın. 15 onnarı burdan alıyaduy hotur hotur gidiyaldın. 16 döüş oludun sevgúlú döüşü. o zaman çok sarādın işde. o dèrde ben alıcan o dèr ben alıcan. 17 işdi cāhillúk mü dü heralda cahillik. ne lüzüm vā cingen orda çalmış burda çalmış işeyi. 18 şurda masa oludu

burdaki masa işeydüdü.. burdaki masa ordakini alacan dër, o dërdi vemeycen o dërdi alacan. **19** arada gúrúltú çıkādın. emme döüş olmayınca da dúún sarmazdı yāni. **20** öleydi yāni, döüş olunca sarādı yāni, la geliya la gidiya.

Tarla İşleri

21 çocuklukdan beri yapıyoz. mısır būday ekēdük. mısır aşā yoķarı yoķ demek. şindi yem. **22** hāyvanlarımız vardı. öteki evde de var burda da var. aşā yuķarı on beş dāne filan **23** vādu bi danesinde.

Askerlik Anıları

24 izmir nallıderede yaptım iki ay. ondan sōra davutpaşaya geçdim. isTambul dāvutpaşa. **25** üç ay rāmislē şöför kırsu górdüm. dāvutpaşada sonunu gótúrdüm. iyi şansım vardın vardın. **26** ben beş altı kere izine geldim dāvutpaşadan. araba da bulamazduk. **27** beş gün izne isdēdim ben yolladı beni bilmeyom nedense bölü_kumandanı. **28** beş gün izine geldim ben, iki günú yolda geçdi iki gün burda galdım. **29** ondan sōra gene gitdim işeye.

Akşam Vakitleri

30 el ğazıyanan. el ğazı fener vardın. sohbet muhabbet olurdu canım. evlēde āşama ğada sohbeT yapāduk. **31** burda bi evimiz vardı deliğannıları topladı. “ölum baķ bu bacayı ben çöürçen” derdi. **32** eçcúk kıavadan saķat vardı. çöürsüy çöüremēsiy. sen çık dışara derdi. beş dakķa dur derdi. **33** şu işey vā ya onu soķadı bacaya. ū bölē sopa yoķ. o işey durādın orda. **34** onu işeTdi miydi gel bu işey dönme bunnan dövecey beni derdi. ben bu sözleri sōlemēsem bunnan vurcaķlar beni derdi. **35** baķdım dönmemiş onu eline alıncı.

36 toķurcum, doķuzdaş. o da doķuzdaş işde. üç dāne oluya birine sıkışdı mıydın alıyasuy ordan. **37** öyle öyle yīyosuy onuy denelerini.

38 mādencilik yoķ tarım emeklisiyin ben. iki binde emekli oldum. bazarcılık yahmadım. inşaatnan geçdi.

39 (lakap) bize mi? bize musdan çavuşlā dellē. bi de ğoca hasannā deyalā. bi ğaç dāne vā.

Evlilik

40 abı oraya girēsek zabā ğadarı gidē. vallā ben asgerden gelinci içci araba ğazāsı yaptım. belim file işeyTdi incindi. **41** o arada filan buna dēdim ben o arabaynan çalışıyodum. filan yeri bā söyleyve dēdim buna. **42** bu da gidiya dedesine. dede deya dayım - babama dayı dēllēdin- filancıyı isdeya. **43** cingannā mı ğalmış bizim içimize. cingannmış onnā. ben ne biley kókünde cingān varmış. **44** öyle möyle bunu ayalladuk bu ğaşdı geldi. ğaşdı hep ğaçdıla yāni. bi dāne gelin aldım düününen. **45** beş altı dāne ğaşdı. öteki olan da ğaçudu torunnā da ğaçudu. **46** torunnarıy hePisi de ğaçudu. üç dāne torun vā üçü de ğaçudu. ne ucuza gelecek. bi taraftaki torunuy bi dānesi asgerdeydin. **47** asgere gitmeden isdedük. adam yok satlık ğız yok dēdi. **48** o asgere gidince o ğızı başğasına vedi yāni şeytmedi nişanladı. o ğıznan onnā işeydiyalmış posa, ğonuşuyalmış işey teleFonnan. **49** denizdeydin torun. torun dēmiş **50** - benim duymama nazaran- gemiden atarın kendimi o ğız olmāsa. ğız dēmiş ben kendimi deymen damına asarın. **51** bu iş olmaycağ dēdim. şu uşā ğótúylum bakay şu uşakları. **52** ğótúdúk neyse dúún vardın uşā ğósdermedük. tabi bi yere çıkarmaduk. benim yēn vardın bartında. **53** dedük filen yerden ğız alıcaz. olu dēdi candarma da ğótúylúm mü dēya. **54** la ölüm zatde ney candarması, dúúnúy içinden alacāsıyız. bu sever geldilē dúúnúy içinden ayallayamadılā ğızı ğatiyen. **55** ertesi gün ayallandı işde. ğız ben dēdi süt almā, vemē çıkacan o zaman gelsinnē alsinnā beni dēdi. **56** gitdilē aldılā geldilē. buvası bourdu çourdu biraz emme ... kim duyacağ onu. **57** ğarağolda bāladuk biz işi. ondan sōra öbürki bi yerde çalışıyadun. **58** adabazarında çalışdı ğalba. geldi yerde dúún oldu burda ertesi āşam o da gene ğız ğaçudu. **59** o da ğaçumā deyi gelmemiş de. öyle sohbeT etmē gelmiş. **60** buvasıynan anası yokmuş evde. yanibaşında inşāt vardı, orda ğonuşuyamuşlā zatden. beni burda bunnā dövē deyi yallah çamuruy içinden. **61** -hasan kóyndendin o albaş kóyndendin. **62** hallā hallā dellē. abdulla hocanıy yanibaşında. şindi tekirdavındalā onnā. kepceci oraya işeTdi. **63** nāciye nāciye- orda yaviş yāmur. candarmalā geldilē eviy_önüne. dēdilē nerde ğız nerde. **64** vallā ben olanıy yüzünü de ğórmedim. gitmiş olanı da almış gitmiş dēdim. **65** ğızıy iki dāne ğızğardeşi tā vā evde. onnā teleFonnan arayalā. nerdesiy nāciye? şurdayuz burdayuz dēyvörü mü? **66** orda halbuki oğuldalmış. yāmur çok yaviya bölē. ... geçiyalā oraya esgi oğullara gidiyalā. **67** ordalmış o işeye gitdük. halil bizi s. dir etdi. bişeylē bişeylē işde. on milyar isdedi. **68** vemēsey dēdi, benim bilāder duymadı onu tāliP rāmetli, vērüsüy vērü vemēseyiz buyruy

kapı dèdi. iki sever etdim ben bıraķıyodum. āmet muķdar vā ya albaş kóynde hā hā. **69** otudu ceKediy üzerine ğaldumadı beni. en son ānaşduķ zāten. **70** ğızıy yaşı dutmayadu ben vemezdim para da. işde on yedi yaşında filandın. **71** on yedi on sekiz yaşına girmediydin tā. o ğarı da rāmetli oldu öldü onuy anası.

Hıdırellez

72 oķullā da yapālādın onu. evlēden bişeylē isdēlēdin. ateş yaķālādın üzerinden atlālardın. **73** bit pire yanā mı ataşdan atlamaynan. biraz ot sap topla bi yere yaķ üzerinden atlā.

Mısır Kuşak Bağlama

74 ohō ondan çok yapdım ben. esgiden onnādan ben zabah ğāķādım işe gitmeden yüz elli iki yüz kuşak çatādım. **75** zabah_ezānında fēlen. ondan sekize yaķın inşātda çaluşduķ zatden. **76** gidēdim çaluşudum āşam gelince onnarı biçēdim işeyleri doldurdum ben bālādım. **77** öyleydin zordun işde. şindi nerde şindiki gençlere zatden yapduramāsiy ki. şindi rāt. **78** yok hasdalıķ nerde yā. griP oludum başğa bişey bilmeyon yāni. şindiki gibi şey mi vardın be ğāvaltı mı vardın. **79** çorba bişürlerdin ğara mancar çorbası zabahları. vallā biz on sekiz kişi bi sofraya otdūmuz bilürün. **80** şindi herkeş davıldı. bi evdeydūķ esgi evimiz vardı. **81** emme hasdalıķ da yokdun.

Anlatıcı: İrfan Civan

Öğrenim Durumu: -

Derleme Yeri: Derbent Köyü

Seracılık

1 buam dōçe arabası vardın işdınan deliğanlı. ne billera ne yüz elli ğuruş o para yāni o zamannāda yāni. **2** bizi çalışdullādın. iki buçuk ay çalışdı iki buçuk liraya çalışduğ_orda. emme tā ondan gerde yāni, irelleyince, gerde deil. **3** kırıklāda ellilēde işdınan buam ne biley kırka mı çalışdı bi liraya mı çalışdı elli ğuruşa mı çalışdı belli deil.

4 yoğ yā. bu serencilik ğaşda başladı yā. başlamadı ellilēde başlā mı yā. elli sekizlēde filan başladı elli altı- elli yedilēde başladı. **5** buam kırkıda evlenmiş. ondan buam evlenince iki sene sōra mı ne olmuş. **6** ne otuz doğuzda evlendi ne kırkıda evlendi buam işde eyleymiş.

7 bu baçce, baçce yapāduğ. kirezlikde çok çalışdım yüz elli ğuruşa. bil_lereye kirazlıkda çalışıyoduğ. **8** ğarşuda bu yanda. orda hep orda yıkdılā esgi binālā vā. ğoca ğavağlarıy dibinde bināyı bilmeyāsuy sen. **9** bilmēsiy yā. bilmezlē bilmezlē. bil_leraya yüz elli ğuruşa çalışduK biz ollāda. **10** b.. bālā baçcelē yoğdun. mancar, alma... bunu orda ğorenek oldu, şindi şeylē oldu, çağır bizim bi de ... selatdin **11** sādetdiniy buvası yā. o yaptı işde ondan sōnā ufağ ufağ millet başladı bu işi yahmā ānadıy mı. **12** ufağ_ufağ_ōle gelişdi.

13 şindi rāmetli anam eviy altına domatis dikēdin. suluk yellēde, buam suluk yapādın.. **14** şuraya bizim ğovalarıy oldū yere dōru – tā buraya ēnmedüK o zaman tā- rāmetli anam ğaşı ğazdurya ğazıya şöyle oraya dōru marul dikiya şōle. **15** bazarcı da pencereni yāzında beyle yatıyamuş. şu ahmeT vā ya bazarcı tanırıy. **16** āmet vā ya siziy orda. āmet kıaraman derede yāv. bōle yatıya camıy āzında. **17** m.. ollā yama oluya tabi yama. siz deya evde yatıy sultan ābam ne yapmış bağ deya oraya dōru marul dikmiş bağ dēya. **18** bu işle bōle yoğdun hiç. bu marulculuğ da işde bu serelē çıkınca başladı işde. **19** onu da az yapıyoduğ yā. biz burayı iki kişiye kiraya vedúkdün buranıy yarsını. **20** biz yuğallādayken. sen yapıy ben yapıy. öyleydi yāni. bullarıy hiç deyeri yoğdun hiç. **21** hasanıy orda kıomüş óküzleri bullāda

gezēlēdin bizim gúçcúkken ben. şurda cıallā vardın bizim yoluy ğıysunda gelúken cinallā.
22 iki dēne cınarıy arasından kómúş ókúzleri nıs sıvdılā benim ordan geçelerdi kómúş
ókúzleri. 23 cınar işde kóklē vā ya o kóklē arasından. 24 (kaç senesin de deĝiştı buralar?)
atmış sekizlēde filen deişdi. yók yāv ney buraya enmeden tā. nıs başladım biliyoy mu sen..
25 ne ğazma ğoycağ yer ne kúrek ğoycak yer. yāmur da durmaya. şey vā ya orda
eteberileri altına ataruz giderüz dedim.. 26 açuğ_araziydin bullā. evi bōle aşā yapacāduğ.
27 kirezlive şey yapıyalā ya ayak kóprúnúy alt_yanında, oraya ğum gelmişmiş sel
olduydun bóyúk sel olduydun. 28 gitdúk oraya anaynan biz ğumu çıkarduk dışarı
ókúzlerinen. 29 ğum gelmiş orāya. ğum çok. ev kimiy algında. ev yahmak için. anaynan
gitdúk oraya iki ğún üç ğún çıkarduk cınar avaçlarıylan. 30 şuraya da yayduk. ordan o...
çekdúdúm ókúz arabasıynan. t.. sandüynan. 31 şuraya aşā çekdim. daş da çekdük biraz.
babanney ev yapācaz dedi ben yapduman dedim 32 buraya geldúk ben dēyon buraya
yaparuz, yok şü yāna yaparuz dēya. 33 babanney de yapdumaya. 34 gitdim ben
çalışannādan adamları ğótdúm. çaķıl da vā. (9. dakika son)

İmece

35 ğızlā intām olulardın

36 gemi gelir yanaşur

37 içi dolu çamaşur

38 benim yārim ney giyse

39 yakuşur

Helesu

(Bayram gecelerindeki helesu adetini nasıl gerçekleştirdiniz?) 40 şindi toplaşulardın
adamlā. 41 onu bilen oynadın. şindī bizim eve gelülē

42 helesō heleysā

43 āmat hasan āĝa evde mīsiy

44 cin gibi iniyde misiy...

45 helesō heleysa

46 eyle dellēdi evde yoqsay top çıkar halva topunu dellē burlardın. Şindi ben o ęada bilemeyon onnā biliyalā onu. **47** zabā ęada gezellēdi ęı. artu ney vōllēse canım. ęalva topu veryalardın ęelva.

48 tilki gibī iniyde misiy

49 helesō heleysa

50 ēey dēyi de boullādın.

Anlatıcı: Cemile Dinler (60 Yaş)

Öğrenim Durumu: Okur-yazar

Derleme Yeri: Alibaş Köyü

Günlük Yaşam

1 gözleme yaptım dondurcuya yaptım. on dâne on beş dâne gözleme yapsak biz bi dâne aşamdan zabā çıgmaya. 2 la vallâi gene bâzen çıkmaya veryoz ederaFa. bi dâne iknur geliniy burnuna gitdi ona veryasuy. 3 cemîle âbayıy burnuna gitdi ona ve. türkan, kólumba. onnâ da veryalâ hem. 4 ğarşuluklu ğarşuluklu biz öyleyüz. geçen ğún şindi annē eyē; hâ elmas ğız dēdi ki: 5 “âba” dedi, “vallâi ben dēdi un ğótürüp de ğözleme yapcan” burda dedi. saç ğözlemesi hoşuma gidiya dēdi. 6 â benim anam dēdim torbada un dēdim. hamuru yuur seni y sâye ye biz de yîrüz dēdim. 7 bi yuuru âyanam ğózûme az ğóründü dēdim. âba dēdi ne bile y sâ işeTmeden yourdum az mı bi yapıdı on iki dâne geldi şindi gene iyiymiş onuy ğóz ğararı. 8 bu şindi dēdi ki anne dēdi bu. 9 ölen mōlen usdalâ naylon çekmişlē gelmişlē işeyi tamamlayalâ bizim şeyiy_önünü sundurmayı. 10 usdalâ gelmişlē dēdi şindi usdalara ekmek vemeycey mi. 11 musTafaya bi telefon et çay demlesin. ğözleme çıkınca iki ğözleme ğo dēdim. 12 bi de ğāvaltılık doldu dēdim. onu öle yapduĝ şindi. aman helalı hoş olsun. 13 oraya varya şinci bütün kóyden arĝadaşlâ şeylē geliyalâ. o iki ğözleme ney dēycek. 14 hadi_ölum iki üç dâne tâ yallâh. öle allahıma bin şükür. elmas ğız beş altı dâne eleTcēdin ya üç dānecük ğözleme ğaldı şurda. 15 ahâ baĝ buna bi kimse inanmaz. üç ğözlemecük ğaldı. 16 eve eleTcēdin ya üç dört dâne temsîli. helâl olsun allah gene yapıp yimek nasiP_etsin. 17 bu dünyâda bōle geldúk bōyle giderüz. bizim mahallemiz bōle yāni işeytmērüz. 18 ĝoĝusu burnuna, hele cemîle âbama şindi yapamaya deyi ĝoĝusu burnuna gidiya dēyi ney yapāsay hâ olmayan bişeyi hâ. 19 geçen ğabaĝ kásdim ben. neypay ben şinci ğarınıy ğabâ yok. 20 onnâ da öyle şeyi seviyalâ. neypay ocâ ğodum börek yaptım. oraya yolladım buraya yolladım. 21 poşede ğúydum soyulmuş ğabaĝları şeye Taĝıvadım.

gzel eltevede iki tava ğabaċları. ah cemle ne yidk. **22** s duv ede duv ede o yapıya onu. h iki pezi iki pezi tavada yapıya onu soPanıy sdnde bişrya. **23** h h evet tavada bişrya orda yapıya. **24** iki tava yaptım.  cemle dedi du ede du ede yidk s dya dnya malı dnyada Allah gene ver yazın. **25** ne yapalım ğ. yapsay yapsay yok ğoņşuluk haċķı. şeyetdim ben Şimdi kemal ddim ben ğndzleri ddim bişeye baċılmaya ddim. **26** behce ğız behce nuray eve mi geldi heralda evde yok. **27** uşklarınan bi yere otum gitdi. uşkl ddim yokken ddim ben Şu ğab rendeleyey de ddim zabah yapıvrun ddim ıċdım balkona. **28** bi dne vdim kemale baltaynan kesdi aċ Paċ. **29** ikinciye vdim bi de baċıyon dırnmnan la gene aċ Paċ ğabaċ aynı Şu gibi ğzya. **30** dil anam ıŐıċdan yle ğzyamuş unn. ben iki dne ğabaċ kesdim. **31** aman bıraċ ddim bunn iyi ıċmayal ddim bıraċ all_aşċına bi t kesmeycen. **32** bi de Şimdi ğıyamayon onu kes at onu kes at en iyisini ayırıp da veryon yere. **33** o Őyle tencere gibi emme. aş yukarı  drt sini geliya bi dnesiniy gene la ben Şimdi Őunnarı hayvannara verey. **34** bi de baċdım ki o ğabaċl cier gibiymiş ğabaċl. la ben bunnarı hayvannara ney_işeydey. **35** ben Şimdi bunnarıy iini aldım. tamlarıy işini yapınca at ğata otudum ben Şimdi. **36** nuray ... gelecek ğvaltı hazıllaycaċ. ben tallanıy işini yapduċdan kere bişeye ğarışman. **37** evde olcaċ_işlere ğocağarı işlerine baċarın. Şunu ddim ğabaċları sulayay. **38** ben Şimdi ğabaċları su ... bi tekne rendeledim bi tekne ayıċlanmış ğabaċ. **39** iki dne ğabaċ aċcuċ mu etdi o. iyiymiş y hayvann herşey yyal. ondan kerı Şimdi ıċdım soċ. **40** touċlara ycek atıvam mı gitdim ... bi baċdım atviye v eyvanda. atviye dedim ben işiyi yapıy mı dedim. **41** yaptım ddi. ğabaċ br yap mısıy ddim. şey bizim iknuruy...cemle ba yaparın emme ddi bacaċğarımıy sdne yke aċamayon ki ddi. **42** bacaċğarımıy sdnde ddi. oĝ_rıyyal ddi. ben s bişey deyey mi ddim. siniyi al da gel ddim yavınan Őekernen ddim. **43** bizim orda ben yazay sen topla ddim ben Şimdi. onuy – boyu atmış beşliK heralda- byk tepsisi varmış onu ğtd. **44** Őyle bi sini ben yaptım byk bi ufaċ yaptım. **45** ğavl kyune otum gitcez. oraya da eletivercen niyetim. **46** bi dnesi bize yim yetiya onuy. onu yapduċ onu yapduċ bi tencere de oc ğoduċ. **47**  sini evde yapduċ, bi tencere de oc ğoduċ gene bi poşet ğabaċ v. bi teleFon geldi hasan kynden. **48** ey “yke yazm gelsin”. onnarı da vdim oraya eletdim de. ğzel bi davul sinisi de orda yapduċ. **49** bi tencere de orda oc ğodul vallhi. ama ğaċ kişiniy ğusrna gitdi. **50**

duā ede duā ede millet yidi meselā. neypay ben şindi hayvannā herşey yiyya neypcay. **51** cenāballah onu bize onu yimeg_ıçün verya. kimseden bişeyimi saşınman. **52** uzaklā şindi burda ğonuşuyon uzaklā ğórmeya emme dōru gene nasīP_olu. düşüş olu. tabī çunki ğóz haqqı ğalu. **53** bağ ben uşakları devāmlı azallārin döverin geçen vallāi sinemiy elinden eteberileri aldım saşdım. **54** bağ sinem bizim bi dānesine benzemez çok_ıyi uşakdu. **55** ebedi loğmasını paylaşmasını isdemez kimseynen. boyuğları vādu en ğüçcū vādu hePisi de āziya soğālā o da ğózúyúy ğarşusunda hiç sā vemez. **56** ondan kerı ben şindi a benim uşām çıkmış balğona şindi püskút yīya. **57** yerden azrā başladı ālamā. şindi sen bağalım püsKút yīcēdiy de eçerde ney yimediy paylaşmaycāsay. **58** o da çımkırıya eyvanda. **59** ğız uşām ney isdeya bu. püskútT_isdeya. nerde püskútT “e sinem yīya da orda, sinem de vemeya”. **60** balğonda yīya bağ balğona geçmiş de. sen balğonda yīceye eçerde yi a benim uşām. **61** çıkmış eve ğózel bi sopa atdım. **62** püsğütleri gitdim ğózel cama silkeledim. ya paylaşmasını bilcey ya kimseniy ğózúnúy ònünde yimeycey. ğóz haqqı ğalmasın o ğada. **63** bilmeya emme o da ğocaman artu bilmesi lāzım. paylaşmasını bilsin. üçe gidiya o. **64** bağ en ğüçcū vā en birinci sevdū şeyi āziya sıkışduru vallāi ğonşu olsun kim olusa olsun. **65** bağ o en ğüçcūk onuy ğabīleti de öyle işde. ben dēyon ki ā nuray dēyon bizim sülālede böyle uşak yok dēyon ben bu deyon. **66** anne vallāhi bizde de yok, kime çekmiş yok bizde vallā öle. **67** benim musdafa vardın hatca vardın ebedi sülālesi defder paylaşulu mu ğız defderi paylaşulardın falancanıy yazı yazcağ uşaklā.

68 beni anacūm vardın hava_āba. eveli ğuş vuruldı bağal vuruldı ya. onlarıy tüyelerini çovaTmış da eveli uşaklarıy altında çöpden tılar çöpden tılar vā. **69** o tılarıy üsdüne ğuş tüyünden yasduğ yapmış bizim başımızıy altına. **70** yımışacuğ yerde yatsın dēyi. bağ ben bunu ebedi unutmayon. **71** ğaş dāne uşak boyutdu anam o yasdūnan. deışdü yüzünü deışdü yüzünü. **72** uşak yatudu muydu şōle şōle gezēdin beşiy içinde. hah ānadiy mı o... ānadiy mı? **73** āh benim anacum olsay sā ğuş gibi bağarın. ben dēya orda esgidim uşām dēya. **74** āy uşām dēya dün zabah hocayı dinledim dēya. cumā ğúnú zabah -dün āşam dēya- vallāhi billāhi deya hoca dēya ki deya “gelin ğayınasına bağmak zorunda diil”. **75** āy uşām dēya bize ūluşak bağmayınca. **76** boun āşam gene ğonuşuya. vallāi örneK_oluya ūluşā ğı.

Eski Dügünler

77 ğınası oludun boyası oludun başlıvı oludun. ğına yaqmā gidilüdüñ. önceden halva ğarıludun. 78 şindi cumā ğünü cumartesi ğünü halva ğarıludun. baĵ herkeş tavuĵ_eletüdüñ. 79 tavü olan tavuĵ eletüdüñ. tavü olmayan ğumanya eletüdüñ. fasilye bulğur evde ney varsa. 80 allah ne vèdiyse. ondan kere helvalā ğarıludun. ortaya helva sinisi ğonudun. 81 şindi halva ğarması ğünü onuy üsdüne para atuludun. hā o paralā açcılarıy oludun. 82 ne ğada bātıl inanç dēmi. hem ekmek yīya hem o helvayı basĵulādın ğaşūnan. 83 ekmek yidü ğaşū basĵulādın. ondan kere üsdüne parayı atādın. her sōrada paraları açcılā toplādın. 84 işde yalama ğaşuĵlarınan helvayı basdudulā dēyi. ondan kere o helvayı ney_pālardin biliya musuy. 85 işey boyacı başluĵ_eletülerdin şindi başluĵda sanduĵ sePeT eletülerin yāni sanduĵ_eletülerdin. 86 çeyizine baĵmaĵ için. ğıza ney yapāsay. 87 meselā ğız tarafına elbise yahmışıy ayakğabı yāmışıy onnarı eletülerdin sanduĵlarınan çuvallarınan. 88 bi ğarībeniy sırtına yükledülerdin sandü. tē bizim ordan çölmekci kōyüne sanduĵ gitdi. 89 tē oraya sanduĵ gitdi meselā. oraya varınca sandüy ĵapānı açallardın baĵay ney gelmiş dēyi. 90 çeyizlere baĵālardin ĵapadulardin ĵapānı. oraya daĵılanları alulardin. 91 bize gelecekleri gene gelüdüñ şeye ōlan evine. ondan kere çarşamba ğünü de baĵlavacı olulardin ğallā. 92 yap baĵlavıyı. toplan kōylü birden o dúún bayanlarıydın. 93 ondan kere al ğardaş ğarsı baĵlava sinisini tepeye. ... davullā vurula vurula bayannā gidellerdin. 94 şey bizim ğızğardaşımıy dúúnünde rāmetli p.. ney onuy biliya musuy ğonuşdü. sizi dēdi baĵ baĵlavacı olmā yollayon. 95 baĵ dēdi oraya gidince dēdi doulları isdeyasuyuz dēdi. bitā hiç sesiyiz çıĵmadan oraya dúún evine çıĵıyasuyuz dēdi. 96 şindi senden miyancı de dēyalā ki oĵullarıy yamasına isdeylim. 97 ondan sōra oĵullarıy yamasına isdedilē doulları şinci baĵlava sinileri ğadun ābamıy başında. 98 ēmana o. onu ōne sürēlēdin ōne şindi ğardaş ğarsı yok. 99 ēmana o. onu sürēlerdin. ğardaş ğarsı yok ēmana eletiya. şindi ordan ğalkdı ... eyvana vāduĵ. 100 orda ğúçcúk bi oyun oynatdıł. hadi_ölum eve ğada gitdük. ondan kere ertesi ğún haĵalma o āşamı ğına gecesı. 101 ēh anam çalgulā, mezelē, ğırla gidēdin. ertesi ğún haĵalma. 102 o zaman ğız evlilē, ğız evli olulardin adamlā. içğú çoĵdun uşām. o zaman dúún öyleydin içğu çoĵdun. 103 haĵalma ğünü de onnā içēlerdin, işeydülerdin.

104 geliniy yüzünü gósdermezlerdin. hah ondan kere dúún bitdi. haçalma, ilkin perşembe gúnú dúúnú bütürlerdin. **105** ğız evine ğız almā gidēlerdin ókúz arabasıynan. ben şurdan enēken ben biliyon ğānımda bi dāne boursak ğalmadı arabanıy içinde. **106** bullā hep daşdıñ o zaman. **107** tabī yemin ēdiyon burdan aşā enēken ğānımda boursak ğalmadı. nereye yürüyösuy emānamlā bekleyelā, rāmetlilē hacıkóylúynen ayşā_emanam. **108** onnā vā bi tek. nerde kemal ağay (eşi) tā. kemal ağay nerden górcək ğız beni. **109** sen şindi dīne. ondan kere bu şindi bu g... şeye şindi dēdilē ki ğayınaynan ğayınta oynaycaķ. **110** meselā benim dúúnde şindi. **111** geldilē eviy_önüne peygamber dúúnúydún gene oynatdıłā ğayına ğayıntayı. **112** şindi işey aldı mı eline lütfi ğaşū. aman of havasını bi çekivedi mi. rāmetli ğayınnamnan ğayıntam bi başladıłā mı dōne dōne oynadıłā önüne. **113** ondan kere bi kilim gerēlerdin kilimiy arasında gidēdin gelin. **114** evet gelini kimseye gósdermezlerdin. gelinlivi kimse górmeycek elfıdan. **115** şindi meselā duvaķ oldu çeyizlē asıldı birden asılıya. **116** şindi gelinnē oynaycaķ. şindi bizi górsúnnē dēyi camı açıyalā soķā çıkıyalā. orda o yok. **117** çek perdeleri ğadın ğadına. ğadınnā şeyde. türbanı ne yapcay sen bizi kimse górmeyā ki ķapalı araba, kúrt kilimi. **118** ğayınnanıy ğaba yazmasıynan, dallı yazmalā vardın ğara ğaba yazma. **119** cumartesi gúnú başlayadun cuma gúnú bitēdin dúún. **120** işey şu kór_āmet bizim hacı ğızı vā ya kór_āmediy geliniydin Furnuda dúúnú oldu. **121** uşaķdım oraya haķalmaya gitdim. kór_āmetcúk bi para saşdı şeyiy üsdüne dōru arabanıy üsdüne dōru. **122** ben bitek onda biliyon bi. gelin arabasınıy üsdüne çangıraya paralā. dolu çangıraya o zaman öyleydin. **123** neyse siz oturuy. ben ğararını ğaçudum.

Anlatıcı: Fatma Uygur

Öğrenim Durumu: -

Derleme Yeri: Çukurbük Köyü

Yaşam

1 sekiz dāne uşam vā. onnarı çok gūnnēde bōyútdüm. onnarı bōyútdüm sürüye gātdım. kel_etmedim kór_etmedim. 2 hiç açuķ gomadım. kendim yimedim onnara yidüdüm giydüdüm. 3 nesi bōyútdüm. tallayı evde bıraķdım tallalara ēgıtdım. ēgıtmedúúm zaman evde baķdım. 4 derelēde bezlerini yıķadım. onnan geldiy dedey uzak yerde çalışdı, kendim ğaldım evde. 5 ğorķādım. anney bōyúdu ēvelā. büyük deprem oldu. depremde ğorķdum. adır ğurduķ. 5 tēy oraya çadır eletdim beşivinen. beři orda ğoyamadım tekrar buraya ğótđum. ğorķdum yāni ōle gūnnē geüdüğ esgi gūnnē bóyle. 6 ğarānuķda ğalduķ, ğorķāduķ.

Düğünler

7 dúúne, meselā dúúne gitdük ókúz arabasına minēdük ókúz arabasından túrkú arıduķ. Çok.

8 gel sevdúúm arķamdan

9 ben ğorķman ğaymaķamdan

10 zığarayı yaķar mısıy

11 kirpüdü aķar mısıy

12 adı ğózel sevdúúm

13 başğasına baķar mısıy

14 cigara yaqışıya

15 çaķmaq çaķışıya

16 gúccúkden meraklıyın

17 o baygun baķışıya

18 zıgaray benüm için

19 ölüyom seni için

20 ben öldüm seni için

21 sen de öl benim için

22 mendili ğatlı yârim

23 dili datlı yârim

24 eteyanı neydin ğı? eteyanı neydin ğız onuy.

25 beni sevêsey

26 ğaķ gidelim yârim

27 ince yazmamıy eni

28 nerde ğóreyim seni

29 sizi ordan biri yok

30 kime sorayım seni

31 çok túrke vâ emme algıma gelmeye ki Şindi yâ.

32 deresinden baķaruz

33 bize deller ğabağózlü

34 biz adamı biz adamı yaķaruz, bunnarı dúúnnêde

35 garanfilim o..

36 ölüyorum yoluya

37 canımı kurban koyam

38 nazlı da yārim, nazlı da yārim yoluya.

39 esgilēden böyle türke söylēdük imecilere gidip de. misir imecileri, misir soyması meselā. 40 talladan misir gütüryoz ya. gece onu imeci yapāduķ misir soyāduķ. misir soyākan türke söylēdük. 41 anay çok bilü imecileriy türkesini anaya söyle.

Akşam Vakitleri

42 zamānımız bizim iki ğız bi yere ğelüdük. lambayı yakāduķ orta yere ğorduk. navuş işlēdük naķıř işlēdük. 43 böyle bişey yahmazduķ. oyun yahmazduķ. oyunu dúunnēde imecilēde bayramlāda yapāduķ. 44 o ğadarı. şindi oturuduk cövüz ğırāduķ. cövüzüy arasına mısır ğorduk on dāne cövüz ğabūnuy arasına. 45 saķlēduķ böyle meselā sen arādıy. sen arayınca bulduy. ben seni yēydim. 46 öyle oludun. meselā yēyince havanıy üsdüne oturuduk ĩneye iplük Daķāduķ böyle. 47 havan dönēdin bařlēduķ ğülmē, öyle yapāduķ. meselā ğaz lambaları elimizde lambaynan ocā yimek ğorduk. 48 çay yapāduķ. öyle yapāduķ içci. eveli böyleydin.

Ninni

49 soķaķlāda yürüdürün aķca ğızım nánni hū. benim ğızım uyusun büyüsun soķaķlāda yürüsün, ğocaman olsun bā su gótürvesin oh ğızım ō. 50 ā nánni, nánniler olsun uyķu gözüne dolsun. 51 benim ğızım uyusun böyüsün böyüyünce soķaķdan eve gelsin bā çārsın. bā h.. boarından su ğótürvesin. 52 hū ğızım hū uyusun büyüsun. ā nenni. uyudurun büyüdürün nazlı ğızımı yürüdürün. ā nenni hū. tamam.

Anlatıcı: Hatice Erkan

Öğrenim Durumu: -

Derleme Yeri: Fırınlı Köyü

Bayram

1 esgiden bayramlarımız kóy üsülü yapardık. ondan kere en başda sarma yapāduķ. baķ sarma yapāduķ. 2 Őindi ēvelā dutuķ iŐeydiyon emme aķıluruz. ondan kere kóy ocā bizim kóy ocānda ekmek yapāduķ. 3 kóy ekmēmiz oludun. ondan kere orbamız oludun, dolmamız oludun, pilavımız oludun kóy üsülü. 4 ondan kere maķāna, eriŐdemiz oludu. kóy maķarnası yapāduķ. 5 yükemiz oludun kóy üsülü. onda ğabartmamız oludun. herŐeyimiz vā herŐeyimizi yapāduķ. 6 iŐde o iŐeylē gene yapıliya ğızım. ē geçennē bi kóye gitdi bi ķadın haķīğatden baķ dou ķadını baķ dou ķadını. 7 ama hağīğatden de baķ bunnā hep kitāb uŐām. 8 ēvelden a ğalma ğorķumuz vardın ğorķāduķ. bu gelin gelmeden maķarnamı yapādım. 9 e biz bunnarı yapmā mecbūruz. ē maķānamı yapādım ondan kerecūmseyy iki tüllü maķarna yapāduķ. 10 bulğur ğaynaduduķ. kóy bulğurumuzu yapāduķ. baķ onu dövēdūk. 11 ondan burda hālā Őurda bizim orda dibēmiz duruya. baķ Őurda dibēmiz vā. kóylü bu kóy birden orda. 12 biz bulğurumuzu dövēdūk. dōrt teneke dōrt teneke edēdūk. biz onu bōle yāni hani ğózümüznen dōrt teneke olcaķ. 13 o yetiya bize ondan az olusa a ğalıyoz. 14 e yok ki uŐām. bōyle edērafdan gelme yoķ. ben epeyce yaŐadım vallāhi baķ. sen benim bu ānatduķlarımnan sen beyā faydalanısuy. 15 çünkü biz yoķsuz alıŐıyoz. baķ orda dōrt bōyūk tenekelē vardır. 16 dōrt teneke bulğur yapāduķ. onu ğaynaduduķ ğurududuķ. undan_kere bi teneke de keŐğeķ buyday. 17 bōyle fiyini ayıķğāduķ sinide ānadıy mı. o zamannā tā bu ekin fabriķaları felem yoķ. 18 ānadıy mı? o dōrt teneke ... onu da ayıķlāduķ. hani içinde delicesi olmasın fiyi olmasın. 19 baķ delice dēyi biŐey vā içinde o ondan onnan ğózel olmaya. 20 delice dēyi būdaylarıy iindā biŐey vā. būday gibi baŐ vemez annaya musuy. baķ būdayıyki baŐā ayrılı o tā anasından ıkıŐıynan ķafasını aŐā ēyē. 21 biz de bunu orānan biçiyoz ya. 22 o da ğatılıya. sōra biz ókúz harmanı vā. ókúz harmanda dövüyoz yapıyoz. bunnarı ufallayoz. 23 derelēde yıķayoz. baķ nelēr oluya. ondankere songalda artuķ yıķayoz ğuruduyoz. 24 yeinden bi tā bi de onnarı ğaynadıyoz.

dört teneke işde o dedüm ayrı oluya. **25** onuy da gene bõle fiyni delicesini ayrıyoz. hah delice dedüm o içinde bõle tã anadan çıkışınan kavasını aşã eyē. **26** o buyday gibi dene vemez. fiy dedüm de tohum, ot. her yerde bitē. **27** o da bitiya gene. baķ o işeylēde delice dedüm de bitē. onnarı ayıķlayoz dört teneke o ayrı. **28** bi teneke de keşgeklık yapıyoz. bi teneke iki teneke de ayrı_yehden nişasda ıslayoz ğazana. **29** baķ ğazan. şindiki gibi bõle öteberi yok. şindi olsa bi giyim cizme alısuy. **30** cizmeynen çıkorsuy demi. o zaman yok ki āy_uşām. ne cizme vā cizme dahi songalda çıkıdı. **31** ayaynan çiyneayasuy. ğózel yıķayasuy ayaklarını sabunnan ğózel yıķayasuy tozunan yıķayasuy onu çıkaryasuy. **32** onu ğózel ğuruduyasuy. baķ o da ğış ğúnú , ğış olsun yaz olsun bi mısāFiriý geliya onuy biz helvasını yapıyoz. **33** helvasını yapıyoz. **34** baķ o da vardın. o da vardın onu da yapāduķ. ğurannāda bayramlāda bu da oluya. **35** yükemiz oluya. işde baķ her_işeyimiz oluya. çünkü biz yapmak zorundayduķ. **36** e ben bu gelin gelinceye ğadara bõle her_işeyimi kendim. rahmātli, biliyosuy ēmiyi öleni. rabiýā bilü mü bilmeyom. **37** sen biliyasuy yalavuz. baķ dört teneke bulğuru ğaynadudum. buraya divanı ğurāduķ baķ divanı. **38** ğuruduyoz artuķ ğurudu o şey oldu ya. bi arķadaş vā ğocası almanyaya gitdi ordan bi dāne makene ğótúdu. **39** şey bulğur makenesi. buraya baķ divanıy ayāna ğózel yayğu seriyoz. **40** ondan kere divana ğuruyoz onu. baķ bi āşamda ben dolduruvordum o bā çeküvördün. **41** bi āşamda iki tenekesini ödüyoz o makeneynen. baķ ertesi āşam iki teneke bi ğalbullayon ben onu eleyon, elēnen eleyon. **42** ondan kere iyisini ğúy torbaya bāla āzını. **43** o zamanda bõle dışardan bulğur yok ki piriç yok bişey yok.

Düğün

44 dúunnerimiz de nası oluyodun. baķ bunnā bizim evi geçündüme hallerimiz. dúunnerimiz çok tã evelden gene baķ benim çocuklúmda dahi dúunnerimiz. **45** şindi dúún olacak mesela, ben dúún yapacan. **46** benim dúún yapacāmı bu kóy hep biliya. ondan kere o zamannā ókúzlerimiz vā kóylúnúy herkeşiy bi çivT ókuzú vardın. **47** ókúzlerini herkeş ğoşuya. **48** ondan kere herkeş bizim eviy önüne yaz olsun ğış olsun o bizim gerenēimiz ğörenēimiz. bi ğoşum odun ğótúrveryalā. hah bi ğoşum odun ğótúryalā. **49** yaz olsun ğış olsun. ondankere baķ isdēsem faķıllıķdan ülüve o dört dāne davulnan döt dāne kóçek. **50** isdēsem baķ faķıllıķdan ğózleriy ğormesin baķ ben de yapıyon sen de yapıyosuy. **51** ā

yapıyosuy olmāsa olmaz. baḳ bul buluṣdu. baḳ odun, sā odunuyu yapıvollā. **52** yükeyi yap yardım etmē gelüvöllē annadıy mı baḳ. baḳ ta esgi dúúnnerimiz böyleydin. **53** odunnan bi başlālardın sōna artuḳ tamam. hā bi ḡún geliyalā boun bi hafda duruyalardın çalgūculā. **54** çalgucu onnarıy adı çalgucu. dört dāne doul geliya. **55** dört de kōçek geliya. kemānesi geliya. artu onnā ekip ekip. hah ondan kere faḳır ol zengin ol. **56** buluyasuy buluṣduruyasuy yoksa bundan alıyon gene de ben bu dúunu yapmak zorundaydım. **57** ondan kere o ḳapınıy āzına bi dāne nōbetci otutduryalā. evden biṣey almasın diye. **58** o da görevli orda. hā baḳ o da görevli orda. öyle o hem ataṣı yaḳā ateṣcidü o. **59** eve kim giriy kim çıḳıya. artu o dúún dersey zatden baḳ oḳuluḳ dāT dātma, aḳcāmetleriy meselā bizi biliyasuy sen. **60** bizim ṣindi duún varmıṣ. artuḳ bu oḳuluḳ dāttsay da dātmasay da her tarafa yayılıya. **61** artu anasınıy ordan ḡāḳan buraya dúüne geliya ānadıy mı? baḳ onnā otuz kiṣi eḡ azı on beṣ kiṣidü onnā toplaṣulā. **62** bi posda – posda onuy adı posdadu- oturu. **63** nereye meselā albaṣ kóynú biliyasuy. misal sā.ṣindi dúún burda ya albaṣ kóynde posda varmıṣ. **64** uṣaḳ yollā buraya sā adam yollā ānadıy mı oraya hinci. bi de dúúnneriy meselā kóyde kim ileri sözü geḳē meselā kóyúy bi āsı gibi sözü geḳen adam vādu. **65** meselā bu kóyúy āsı kim benim ōlan ṣindi. hā bunuy sözü geḳē. **66** ṣindi onu bulu. onuy adı posda. albaṣ kóynde posda duru seni isdeyalā. **67** o oraya gidē “ney isdeyasuyuz benden ney isdeyasuyuz” posdaynan ḡonuṣu annadıy mı? **68** çoḲ uzāṣa çoḲ uzā otmuṣuyuz der. **69** hah çoḲ uzā otmuṣuyuz biraz yanaṣıy çoḲ uzāḳdasıyız der. meselā mezellik olları biliyasuy. mezelliviy başına ḡadarı ḡótúru misal yāni. **70** burdan da o dört dāne doul dört dāne kōḳē ēḡidü oraya. **71** onnarıy yanına. artuḳ orda ṣindi mezesi olu, tavū olu, bōrēmiz olu. baḳ ē mancar dolmamız olu sararuz. **72** onu devamlı sarālā zatden dúún yapannā. gelülē mahalle ḡarıları bōle yardım edellē. **73** hep o ahcı dutā emme ev sāhibi hep de ona bırāḳmazlā. ḳünki ēvelden dúúnnē çoḡ_oludun. **74** īsan çoḡ_oludun. bi yandan o yapılu. raḳı isdē zatden dúüne geliya. **75** sini gidē onnarıy_ōnüne. bōrēydin ḡabartmasıydın ondan kere touḳ bōle sinileri doldullā, ēḡidü onnarıy_ōnüne ḡor artuḳ. **76** artuḳ o adam onnara baḳā yāni. ādetimiz bu. ṣindi onnarı ordan ḡalduru bizim kóye ḡadarı yaḳlaṣduru. **77** doullara vura vura, vura vura bizim kóye ḡada yaḳlaṣduru. **78** bi iki sefer de bu kóy aralarına otullā. ondan kere gelülē. bizim burda ne yapacaḳlarsa. **79** hā emme ṣindi gelelim bi de ṣu vā iḳlerinden bi dānesi bi çalı bulu eline. hā bi dāne çalı bulu ondan kere söüt çalıṣı veyā fındıḳ çalıṣı bōyle dallı çalı bulu. **80** o çalıyı ḡózel temüzlē. **81** o ṣindi posda ya onnā.

onnā da dúún sāhibine hep para toplā. onnarıy içinden de gene başda bi ĩsannarı vādu. **82** ondan kere onnādan para toplā. o çalıya bōle pallālā pallālā. **83** o artu ğıpğırmızı zatden paradu. artu her yerden ŗindi eviy bura eviy ne ğada otdulā ya ā bi tā bi haber gelü aynı adam. **84** onnarı artuķ onnarıy içinde bi yere bıraķu. ötekiniy yanına gidē. **85** aynı bu ırābeti onnara da yapā. bōledü onnā bōle oludun.

86 gidiyon gidemeyon

87 az doldur içemeyon

88 sen benden geŗdiy emme

89 ben senden geçemiyon

90 a benim nazlı yārim , bu ğadara. ah benim uŗām! túrkú başğanıydım ben.

(*düğünler devam*) **91** ŗindi gene aklıma geldi dúúnnē iŗey. o dúúnúy içinde ē ğalva dúúnu yapılu. **92** ğalva ğúnú vā yāni. adı ğalva dúúnú. bi dāne bi ķadın bu kóyú biren dolaŗuvoru bizim adımıza annadıy mı. **93** hatcanıy ğalva dúúnú vā der. baķ ... o iŗey yakınnara ğadarı oludun rābiyā o āŗam artu ne yapıyalā. **94** neyi varsa artuķ evde maķānası varsa maķāna neye ğúcú yetiyāsa. **95** tovū varsa touķ. ondan kerimsey bulğur varsa bulğur, maķānası varsa maķāna. bōle bunnarınan sā dúúne gelü. **96** orda yimek yillē gidēlē. ārtuķ eviy_ōnüne de bi dāne ğazan ğonuya. **97** ğazan evde aĉcımız vā ya ğazanıy başında da iki dāne ĩsan oluya. artu o touķları hep kesellē. **98** bōün oluya ya dúún. ŗindi geldi de algıma geldi de ben sā deyverey. bunnarı kesellē temüzlellē. **99** dúúnnere saķlayalā yāni. o da dúúnúmúzúy içinde olan biŗeydü. hep ğolum ğomŗu uzaķdan da olsa yakın bi ĩsan gelü dúúnúye gelü. **100** ğoltūnda bi dāne toūnan gelü. **101** öyle de ādetimiz vardın bu da dúúnúy içinde.

Hıdırellez(Heleso)

102 hüsüsü işeye gidēdük dava tāfine. tāfine gidēdük. ora tāfin gótürüdük. bizim o evim şu tarafdaydın ana evi. **103** orda bōle düz harman vardı oraya gótürüdük onnarı bōle dizēdük. **104** hep çocuklā, olan olsun ğız olsun herkez o ğún dava gidēdin. gótürüdük onnarı üsd_üsde yivāduk. **105** ondan kere bi ataş ğorduk üsdünden atlāduk. (yumurta) toplāduk evlēden.

Cemel Oyunu

106 bi de cemel oyunumuz vardın. bōle ğış girēken. furkan (*torunu*) gibi geçlē toplanulardın. **107** ney olcağ bu akşam cemel oyunu. bağ onuy adı da cemel oyunuydun. yāni bu da kóyúmúz gerenēnden. **108** bunnā toplanıyalā emme sōna kimse bilmeya. hani bunnarıy şindi kim oldūnu. **109** toplan ... koyde deliğanlı on kişi on beş kişi yirmi kişi bunnā toplanıyalā. **110** ondan kere o zamannā pösdekelē vardı ğızım. ğoyun bağ ğoyunu kesiyalā. bağ ğoyunuy derisini duvarda ğuruduyalā. **111** seniye evde de oluya benim evde de oluya. onnarı evlēden toplayalā isdeyalā bunnā. **112** bağ furkan gibi deliğannılā. ondan kere ama işi o ğada sıkı dutuyalā ki kimiy ney oldūnu bilemeyasuy. **113** hah ondan kere bunnā toplaşıyalā on, on beş yirmi kişi belki. **114** eyē bunnarıy arkasına bālayālā pösdeke. bi dāne ön tarafına ... ama bizim kóyúmúzúy gerenēydin yāni. **115** gençlē bunu da ğış girēken oynallardı. **116** o zamannā ğazlā falan vardın. ğaz ğavurması oludun o işde onda çok yımırta toplallardın. **117** onda da yımırta toplālardın. şindi seniye emme kóyde anca bu uşaklarıy anaları dahi bilmeya. **118** saklı yapıyalardın. bi başlayalā seniye kápıya geliyalā. kút kút kút vuruyālā. **119** ondan kere hüseyin ağa hüseyin ağa aç kápıyı. ondan kere bize un ve duz ve. **120** ondan yumurta ve her şey isdeyalā bunnā. undankere bi de mertmana dōru yatā, yatā bōle yatā. **121** yüzünüy bi dānecük bi yerini ğóremēsiy. bi yersi ğózúkmeya hiç. orda ... ve buraya herşey isdē. **122** vemēsey beddeva edē sā. eyer vemēsey dēr ğızı varsa ğızını isder ev sāhibinden. **123** ordan çıkallā eteki eve. hep kóyú birden dolaşulā. eyē hep onnarı bi yere gótürüyalā. **124** açıyalā ne ğadara ney toplanmış ortaya ğoyalā. un bekmez vardı o zaman ğamış bekmezleri vardı. **125** bağ tereyavı yumurta bunnā böyle hep oludu. sōna bunnā hep oludu. **126** bize deyalā bi dāne evde halışğa vā o zaman halışğa yapduruyalā. halışğa da hani bizim bullāda biliyo musuy bilmeyom. **127** heh heh mısırdan yapılyā. onuy adı da halışğa. **128** bi dānesiniy anasına deyalā bize halışğa yapıyor musuy.

şindi meselā yapıvōrun deya. **129** orda yapılıya. baḡ orda seyitdükleri o evde bıraḡulā. oncam halbuki dolaşdıılā demi. **130** baḡ bin dāne de bi uşaḡ yillē içellē. onarıy o isanına ḡōre ev sahibi yapıvoru. **131** o da işdē ōle bizim gerenēmizdin bōle yapallardı, yapāduḡ yāni yapıludun.

İmece

132 imecilerimiz de vardın, türkölü. türkölü oludu. imeceyi de mi ānaTay.

133 ey mehmedim mehmedim

134 ben sana kúsdúm demedim

135 abī ḡafam gidiverya.

136 beni sana geḡmişler

137 vallāhi ben demedim

138 imecelēde hep toplasıyoz aynı öyle dúún gibi. şindi bizim evde imeci vā ya dúún gibi.

139 biz şindi duyuyoz ḡızılā. babam beni bi aḡşam yollamadı. o zaman ketennē keten deyi hani bişey vardı ekellerdi onu. **140** ekiyoz, yolunuyadun. ondan kere yalvaryon babama ḡatiyen beni yollamaya. **141** ḡardaşım da bōle otduḡ ḡarşı ḡarşıya o da uyumaya adam cin gibi. ondan kere ḡatiyen uyumaya. **142** uyusun dēyi bekleyoz uyumaya. sōn o da bā işmar ediya gidelim dēya bā. **143** ondan kere yatay içine yasdū ḡoduk ḡaçcaz evden. ondan kere örüg_ācı vā örüg_ācıdan dōru – **144** baḡ eyer eviy ḡapısından ḡıksaḡ adam üsdünde yatıya babam duycaḡ. **145** bizi ne dövē babam çok şeydi yāni -rahatsızdu biraz- biz de ondan ḡaḡıyoz. **146** ḡardaşım dēdi seni dēdi ēgidürün dēdi bā. uyusun dēdi bu dēdi. o yere indi ben yasdū ḡodum yatāy içine. **147** ondan kere örüy ācıdan doru endim. geldük. ondan kere ḡardaşımıy ḡara dabancası vā. **148** iki dāne dabancası vā bunuy birini bā vēdi. şunu al dēdi ondan kere birin sen atcaḡ bunuy dēdi. **149** bu adam dēdi bizi yollamadı boun āşam bu imeciniy işeysini tā işeyini ḡıḡaylım dēdi. **150** iki dāne dabancası vā bunuy. birini bā vedū işey ḡara... dabancasını vēdi bā ondan kere imeciye geldük keten dövölüya. **151** ondan kere orda bu yāna gel dēdi bā. **152** eviy eteyānına ḡekdi beni. hadi dabanca atcaz sennen dēdi. tamam dēdim ben. **153** ondan kere ēvelē o atdı. onuy şōyle şey dabancası vā. bendeki de ḡara... onuyki de o yeni ḡıḡma dabancalādan. **154** baḡ ikimiz birden orda boşatduḡ dabancaları ordan geldük. **155** imeci yıḡılıya keten dövölüya kút kút, kút kút keten dövüyālā. **156** gene aḡlıma gelüse gene ḡonuşuvorun.

157 dere boyu avaqlar

158 asin yeil yapraqlar

159 ben yrime doymadım

160 doysun ara topraqlar

161 ara ara azanlar

162 ara yazı yazanlar

163 cennet yz grmesin

164 aramızı bozanl

Anlatıcı: İbrahim Aslantürk (70)

Öğrenim Durumu: -

Derleme Yeri: Bakraçboz Köyü

Düğünler

1 kómüş ókúzleriynen bóyúk zille don don don. araba yok ğızım. gelin arabasınıy üsdünde şey vardım şarķ kilimleri vardı doķuma esgi. **2** babay bilü anney de bilü. vā o kilimleden bizim hālā tā. **3** nerdeb bi ... üs ğatda vā bende.

Kız İsteme

4 baķ şindi baķ vā ya ğız ğózetlemē gidēken. baķ şindi bi ğız meselā şeydecek evlenecek mi, hemen kapıdan girinci kilimleriy altına. **5** toz vā mı deyi. hep bunnarı ānatudun bu.

İmece

6 baķ ğızım şindi erkeklē yāni gençlē mısır soyallardın. o mısıllarıy şeylerini bālayamuşlā bu ānadudun bize. **7** ğarpuz kómellermiş tā olmadı en sona mısıllarıy altına soya soya soya soya ğarpuzu bulu yillēdin. **8** mısır işeydellēdi. halışKa yapıvollādı. avğólüne gidēdúk biz esgiden mısır soymā. **9** ... zabah olmuş horozlā ötüya. tā halıřġa bişecek misir soyulcaķ ya. **10** çok esgiden bu. mısır ğozalānı ekmek yapmışlā mısır ğozalā vā ya deymenden. **11** baķ dē şey esgi keten ğómlekleri vardım esgiden buam bōle bi çıkardım bitleri deya ocāy içine silkelēdim çotur çotur. **12** sor baķ aslı vā. hePsini biliya. kúlnen yıķanan elbise ney olu. **13** yav o insannā baķ savlıķlı. o ġanı mikrop ġanını emiya işde. yılmazıy uşā geldi bi yol basmış mı bitlē. **14** bize geldi ya umut mu ney.

Eski Zamanlarda Akşam Vakitleri

15 ocaķ vādı ğızım ocaķ. el gibi odun yaķıyosuy esgi kútúkleri. yandukça hort hort aşā düşēdi gece bōle. **16** önüy ısınu arķay üşürdün esgiden vallāi.

Anlatıcı: Mürvet Sarı

Öğrenim Durumu: -

Derleme Yeri: Sülek Köyü

Maniler

1 dav başınıy tóngeli

2 at başıydan engeli

3 yārim sana varacam

4 dón nişanlıydan geri

5 yamadan inen yılan

6 dişleri duman duman

7 beni senden ayıran

8 súrúnsün divan divan

9 deniz dibi midiye

10 sözüüm sana hediye

11 gāk gidelim sevdüm

12 sāt geldi yediye

13 denize dalan bilür

14 yangunu olan bilür

15 yangunu olmāyanlar

16 dünyāyı yalan bilür

17 geçemekden geçerüz

18 yeşil arpa biçerüz

19 siziy gibi gızları

20 su yerine içerüz

21 bacelerde ğuş gezer

22 annem ğúcúnú úzer

23 úzme anne ğúcúyú

24 dāmadıy benden ğózel

25 túrke söyleyadığ_esgiden Şindi söyleyen mi vā. abī tallalāda.

26 armuduy dalı ēri

27 seyri ğózlerim seyri

28 gelmedi yārim burāya

29 onuy_ün boynum eyri

30 penereden bağ yārim

31 sular gibi ağ yārim

32 işde geldúk gidiyoz

33 doya doya bağ yārim

34 ben buncam túrkeleri söylemişken gene beyenmedilē o yandan beni. vallāyi billeyi.

35 okula gitmedim. ilĝoĝula gitmedim. esgiden anam buvam faĝırdinnā. buvam zaTde çalışmadı ocā girdi. 36 yarım ay sene mi çalışdı ordan ıĝdı. iĝú imeynen öyle vaĝıt geçüdü.

(adın soyadın?) 37 mürfet sarı. bartında hava meke vādu o da benim ğız ĝardařım.

bartına giden yol vā ya oranıy üsdünde. **38** onnarıy eviniy yanıbaşında şey geçiyadun yukarda. **39** devlet hasdānesine geçiyodun bi yol.

Hıdırellez

(*ne zaman evlendin?*) **40** 14 yaşında geldim seni(arkadaşına) gibi ben vallā. yapıyalardı esgiden ya. pesgel dellerdi bizim ollāda.

41 kıaramanda Kıar ğalmadı

42 mekdupda yer ğalmadı

43 tā yazcakıdım emme

44 mekdupda yer ğalmadı

45 de. kıavamda yer ğalmadı.

Bayramlar

46 bayramlā esgi bayramlā başğa şindiki bayramlā başğa. oyunnan şamataynan geçiyodu bayramlā.

47 iki çeşme yapırdım

48 kıullanabilür müsüy

49 beni eller alırken

50 dayanabilür müsüy

51 böyleyken gene beyenmedilē benim türkelerimi yā. yakın vatandan almadılā beni. kıumeslēdenyin. **52** buvam dāmat girmiş annemiü üsdüne. bunuy anaseyliniy üs taravında. bunnā aşada biz yoķardayuz.

53 çocūm üş dāne olan vā. biri yarım canlı, fēç. ikisi evli, biri anameylide biri burda yanımda. **54** anama altı yaşında uşāmı vedim ğuçükken. on sekiz yaşında ğardaşcūm ölüvedi. **55** ceylan çarpdı da çalışuken. bi de ğız ğardaşcūm vardı o da asılıvadı. üzüntüynen anameylide ğaldım beş sene. **56** uşāmiy uşakları oldu. gelini everdük. geliniy uşakları vardın o da ölüvedi. **57** altı ay içinde üç dāne ölü kıómdım. tā bu kıava çoķ_ıyi çalışıya gene. **58** nāPalım ğıymatlım. allah yardım ediya. nāPalım acilā gecelē īsani māfediyalā. **59** ğansere ūradı gelin benim. undan kere çoķ yaşamadı. iki uşāynan orda

ğalağaldım ben. **60** bir ay önce buvam öldü. ikinci ay da gelin öldü. dörT ay söra da annem öldü. **61** altı ay içinde üçü gitdilē. bi uşak iki uşaynan ğalağaldı. biri ğızdın biri olan. ğız ğocaya vādı emme olan aşgerden geldi üç sene oluya. **62** evi tāmīr edelim deyi eviy parasını ödēken evlenemedi o da. **63** öyle öyle işde.

64 o yanda da öyle bu yanda da böyle işde búiútdúk. hā yarım canlı uşā gelin bağıdı adamıynan benim. **65** ben o yanda kendim ğaldım işde. geldilē gene ūluşaynan yanıma dōru. **66** öyle öyle vaktit geçüdük. o zamannā talla yokdun. bu yanda vardın da o yanda yokdun. **67** anamıy buvamıy ğúnünde vardın. rāmetli bōyúkbam da vardı anamıy babası. onnā çalışıyalardın. **68** kendi tallaları yetmeyadu onuy bunuy tallalarında da çalışıyalardın. hayvan için sap saman için işde nāPacay.

Akşam Vakitleri

69 telezōn gelecek dedilē uşakken ben sevindim öyle bī. esgiden emme televizyonnā vardı ya ğörge gibiydilē kişilē aynı bi ğörge. **70** şindi yōğ. insannā ölmemişlē orda duruyalā. **71** vallāi billēi birağ_ işde.

(halı dokudun mu?) **72** onu yaptım. şōle halı doğuyaduğ. onu burda yaptım ben o yanda deil. **73** bu yanda hep yapıyalardı demi ğı. hā hep yapıyaduğ ğonu ğomşulā. kendiri anameylide yapıyalardı da. **74** bu ğadā eni vardın o düzeniy doğuyalardı esgiden.

Yemekler

75 yavlı ğözleme borek. dolma şu bu. aynısı öyle yapılyadu. hā pilav hā ğöce çorbası.

76 kiraz dalını eymeli

77 kirezini yimeli

78 ğoņşuda ğızlā dururken

79 kimlere boyun eymeli

80 bu deliğannı türküsü.

Anlatıcı: Ümmü Çetinceviz (63 Yaş)

Öğrenim Durumu: İlkokul

Derleme Yeri: Sülek Köyü

Bilmeceler

1 alçacukdan boyu var

2 gadêfeden donu var

(patlıcan)

3 kapı arkasına saç gödum

4 elâlemi aç gödum

(Ramazan Ayı)

5 yer altında yavlı gayış

(Yılan)

6 dal dorūnda tūlü tombağ

(tōngel, beşbıyık, muşmula)

7 yer altında sağallı dede

(pırasa)

8 çok bişey, masallā çok da adamıy algına gelmeya.

9 el üsdünde gaydırmaca

(sabun)

10 eyri ömer góte bağar

(ibrik)

11 ben gider o gider

12 arkamda tık tık eder

(gölge)

13 el gada mezer

14 dūnyāyı gezer)

(ayakkabı)

15 burdan baqđım yanpuq yanpuq

16 yanna vādım kitli sanduq

(mezar)

17 dal dorūnda kitli sanduq

(ceviz)

18 bazardan aldım bir tāne

19 eve geldim biñ tāne

(nar)

Anlatıcı: Ayşe Pilavcı

Öğrenim Durumu: -

Derleme Yeri: Yanaz Köyü

1 yar davından aşdıy mı

2 arşına yanaşdıy mı

3 buralara gelirken

4 anneye danışdıy mı

5 sarı üzüm sarķımı

6 benim yārim saklı mı

7 saklıysa da dēyveriy

8 çıldıracam aqlımı

9 başıydaki yazmayı

10 sarıya mı boyadıy

11 sesiy sedāy çıkmaya

12 sevdāya mı ūradıy

13 findık sārdim harmana

14 yuvallandı gitti ormana

15 ikimiziy sevdāsı

16 yazılsın yar fermana

17 kaynayan kazan taşar mı

18 yol buradan aşar mı

19 yol buradan aşduķca

20 ayrılan ğavuşmaz mı

21 avlu dibinde ķuyu

22 uyu serfoşum uyu

23 insan serfoş olur mu

24 içdúvú üzüm suyu

25 sigarayı yaķsaya

26 dumanına baķsaya

27 buna dellē sevdālığ

28 ğolayına baķsaya

29 ırmaķ başdan ğól oldu

30 yārim sana nēy oldu

31 ikimiziy sevdası

32 memlekete şān_ oldu

33 asmaķ bālayan sav olsun

34 bālamayan ğahrolsun

35 asmaķ bālayan uşā

36 ben varacan şart olsun

37 ğún annıma dikildi

38 eller yārim dedikçe

39 benim boynum búkúldú

40 yumurtanıy yarısı

41 dúşdü yere sarısı

42 gelmedi nazlı yārim

43 oldu gece yarısı

44 sesim çok kótü uşām

45 kıaranfil oylum oylum

46 geliyor orta boylum

47 orta boylum gelmese

48 Ően olmaz benim góynüm

49 pencereden bak yārim

50 sular gibi aķ yārim

51 sen yanımda olduķca

52 bana ölüm yok yārim

53 derelerde kesdāne

54 dibinde var hasdāne

55 benim sevdúúm uşag

56 posdānede posdāne

57 ısgarpiniy biķimi

58 ben sileyim iķini

59 kıalbim gibi biliyorum

60 yar galbiyyi iķini

61 ırmağ ğıysı daşları

62 akşamüsdü serinler

63 verdiy bana sevdāyi

64 ğünden ğüne derinler

65 dün pazara vardıy mı

66 yangunuyu ğórdúy mü

67 yangunuyu ğörünce

68 mendil alıp verdiy mi

69 yamadan èndim aşā

70 oturdum yaşlı taşa

71 seni beyle bilmezdim

72 yaşa sevdúúm yaşa

73 yamadan enen uşak

74 belinde ğırmızı kuşak

75 buralara gelemiyor

76 ğızlardan ğorğan_uşak

77 akşamlar oldu gene

78 vādiler doldu gene

79 yüzüy ğózúy çoğ_ayrı

80 sana nēy_oldu gene

81 asger yolu beklerim

82 gúnú gúne eglerim

83 sen git yārim tālime

84 ben burayı beklerim

85 şindi ğızlā deyalā ki ayşe Teyze kitabıy en baş sayfasına seniy resimiği sā kitabı gótürcez buraya deyalā. 86 geçennē ğızlā geldilē kóye ya onnā. meselā türbeleri tanıtmağ_üçünden. 87 türbe soruyalā nerde ney vā. yavrum şindi ben onu yapamayon. şindi iki ğız bi erkek geldilē kapınıy_āzına. 88 kapıdan içeri bunnarı almadılā. ben de dışarda betonuy üzerinde orda namaz ğılıyon. 89 geldi deyzecūm dēdilē. namaz ğılıyosuy namaz ğılıyon Allah ğabul etsin. 90 savol uşām. deyze biz sā bişey sorcaz. nēy sorcağız uşām dedim ben. 91 bullāda dedi türbe varmış dēdi. nerde falan yerde. orda nēy oluya nēy gidiya ben bunnarı beyle ānadıvadım. 92 yav bildúyú söyleyasuy bilmeysay ama misāfiri kapıdan içeri almamağ_olmaz.

93 aķ koyun kara koyun

94 yaramı derin oyun

95 ben bu sevdādan ölürsem

96 kabrimi derin oyun

97 ālama yar ālama

98 mavi yazma bālama

99 mavi yazma tez solar anam

100 yüreimi dālama

Anlatıcı: Hatice Kocabaşoğlu

Öğrenim Durumu: -

Derleme Yeri: Kutlubey Köyü *Kasapoğlu Mahallesi*

Düğün

1 dúúnnēnen ne işim olu artu benim yā. āsgiden gidiyaduk dúúne. ondan sōracum ollāda seyire bakāduđ. **2** çalđu ğız_evli. ğız_evli olulardın. hafda, hafda dúún oludun bizim orda. bōle bi gece deil. **3** bi āşam kōylú dúúnú oludun bi āşam ondan sōracum işey adam ğız evlisi ğelūdün. **4** ēvelā kōylüleri doyurulardın. ondan sōra ertesı āşam da adamlā ğúndúz de ğallā gidēlerdin. **5** duvağ_oluyadun. ğalaba oluyadun duvađlā sōra da paralı oluyadun. o ādet de vardı herkes para ğótúrdu. **6** helva kesiyalā. bōle bōle kesmeye kesmeye deyalā para atıyalā. bu gene kesmeye bıçak kór deyalā gene para atıyalā. **7** emme şindi o ādet yok bullāda.

Tarla İşleri

8 tallā işi çok yapduğ. şindi ókúzlē dōnek başını ondan sōracum sürmezlerdin ğazmaynan biz ğazāduđ dōnek başını. **9** az az gidedúđ aşadan yuğarı yoz ğalmasın deyi. ğıyları tatda gibi oluya. **10** ondan sōracum tam yanaşamayalā ya ollā sınır ya. ayıklayvorduk.

Çocuk Bakımı

11 çocuklā ğaynamazlardın ki. birini sırtımnan beşivi yúklenūdüm eletūdüm tallaya. **12** asāduđ bi avāca sallaya sallaya uyullardın uşaklā bōyúklē şöyle.

Bayram

13 o zaman ğalaba oluyadun bayramlā. biz ... bizim evde bayram çıkarmaduk. ğayınam ğayıntam çıkarmayınca ben mi çıkarcan ben neyinen yapcan. **14** ondan sōracum başğa kōy bu kōyde bayram çıkarmayan vā. **15** ondan sōracum herkeş kendi başıya. şü kōye gidēduđ o kōyde sancağ ğurālardın. **16** iki dāne dōrt dāne ğız ondan sōra türke söylleldin. bōle yangunnarına mangunnarına türke söyllelē. **17** biri enēdin biri binēdin sança türke söylemē.

Anlatıcı: Hatice Kabakoğlu (Yaş 73)

Öğrenim Durumu: -

Derleme Yeri: Kutlubey Köyü *Kasapoğlu Mahallesi*

Evlilik Anıları

1 nêçün hatıllamayay uşak mıydım ben geldümde on sekiz yaşını geşdiydım. gaşdım vemeyalardın. **2** kóyde bi akrabamız vardın oraya verceklerdin beni. o zaman böyle eşgäre bişey yok. **3** hep saklı saklı. anamnan ben halamı gonusuken duyuyon. ben de artu yallah. neyse bak tā neyse işeytmemişim emekli olamadı yā. **4** öyle anameyli halameyli otumā gitdilē. **5** gızgardaşım vā benim durnuğdaki, bā gaz dutuvadı o zaman gaz vā, yallah.

düğün yaptınız mı? **5** yok. bişeyleri yokdun o zaman bişeyleri. bi buçuk sene sōra anam gelsin deyi habar yollamış. **6** uşak gucamda gitdük. hoşgeldiy safa geldiy. hoşgeldim safa geldim emme ben titereyon. **7** buvam bişey demedi nasibi öyleymiş ney bouryasuy dēyamuş anama. **8** anamnan gavga ediyamuş öyle işde.

(kendin düğünlere gider miydin?) **9** bi yerden geri galman ben gene gidiyon. her yere buvam bizi ēgidüdün. **10** te burdan cumuryet bayramı oluyadun onu buvam bizi her yere ēgidüdün. gaFar kóyne. **11** yürülele gidiliyodun buvam her yere gótürdün. meKānı cenneT_olsun. **12** bi yerde dúún vā deyince ēgidüdün. *(düğünlerde ne yapılırdı?)* dúúnnēde ne yapılcağ yangunu olan yangunna türke çıvurvordun. **13** yangun olmayan işeydiya oynalayā işdi. **14** túrkú söyleycez emme bunnā nası okuycaqlā o zaman.

15 bahceni gúllerini

16 öpeyim ellerini

17 ah nasıl unutayım

18 o seni dilleriyi

19 gece geÇdim duyduy mu

20 sevdúúm uyuduy mu

21 benim sana yandımı

22 anneye duyurduy mu(2)

23 şindi algıma gelsin bakay yavaş yavaş algıma geldükce. sancağda türke söylemeyen insan o zaman telefon yok nerde bulcay yangunu. 24 türkeynen buluyoz hep. tabi türkeynen buluyoduğ dört kişi sança miniyoz iki o yana iki bu yana. 25 türkeynen buluyasuy türke olmayınca nëynen nëy bulcay. 26 erkeklē kendi hallerine söylēlerdin. bazı serfoşlā söylēlerdin serfoş olulardın.

27 su gelir ağa ağa

28 mermeri yağa yağa

29 iki gözüm dörT oldu

30 yollarıya bağa bağa

31 çaya endim cizmeynen

32 yar bulamadım gezmeynen

33 ney ānarsın sevdúúm

34 böyle ayrı gezmeynen

35 hep ben başladım zatden türke bi de pov ettim. bi de bağdım beni uyuya dēyalarmıř. o zaman kısa yasduğ mu vā. 36 uzun yasdū yatudum. pov ētdim başıma gōzelce

...

37 yazı yazdım daşına

38 sevdā nedir bilmezdim

39 sen gōtürdüy/getirdin başıma(2)

40 uzun uzun avaşlar

41 ucunu bayamışlar

42 benim sevdúumu

43 gürbete yollamışlar

44 herkeş oqıya ben türke söyleyon. ben mi ğazancan siz mi ğazancāsıyız?

45 daylerde meşelerde

46 ğúl yavı şışelerde

47 elleri yāriy yānında

48 ben ğaldım kōşelerde

49 yalının kavakları esiyor yaprakları(2)

50 uzaktaki yārimin çıvlasın ğulaqlārı(2)

51 karşımda durma durmağ

52 ğözúmden akan ırmağ

53 bana ne zor geliyor

54 ah yardan ayrı durmağ

55 ekin ekdim ğúl bitdi

56 içinde bülbül ötdü

57 a benim nazlı yārim

58 beni bırağdıy gitdi(2)

59 karşımda duramarsın

60 divan dutduramarsıy

61 on dāne yāri sevsey

62 benden ğurtulāmāssıy

63 karşınyı çıraları

64 ışıdur buraları

65 bugüne mi kısmetmiş

66 yaşamak sıraları

67 armiT daldan düşer mi

68 ğarimceler üşer mi

69 ikimiz de bir boyda

70 bize nikah düşer mi (2)

71 ayakğabımıy topuvu

72 meşindendir meşinden

73 yar nereye gidersey

74 ben de ayrılmayacan pēşiyden

75 ğókde yıldız bavıdur

76 ğókde yıldız bavıdur

77 yar karşıma gelinci

78 her tasalarım davulur

79 Nenni

80 uyusun da böyüsün

81 tıpış tıpış yürüsün

82 nenni nenni

83 ırmaqlar başdan başa

84 atlarım daşdan daşa

85 o mendili kim verdi

86 yırtarım başdan başa

Anlatıcı: Sabriye Kasapoğlu

Öğrenim Durumu: -

Derleme Yeri: Kutlubey Köyü *Kasapoğlu Mahallesi*

(*Nasıl evlendin?*) **1** gâşdım. sevdım gâşdım. dúúnúm olmadı. biz kendimiz ninnâ çalıyaduk oynayaduk türke söyleyaduk esgiden öleydin. **2** şindi öle deil. şindi orkesdaraynan yapıyalâ öyle yapıyalâ doul moul çalıyalâ. **3** bizim zamanımızda öyle deildin. o zamanıy zamânında bizim zamanımızda bizi isdemē geliyalardınnâ. **4** anamız buvamız múnâsiP görēse bizi veryalardınnâ. **5** oran ben de beyenmeyince vāmayadum. beni gúzetlemē geldilē. **6** kilimlerin altına bağıyalâ. kúPúr vā mı deyi. ollara bağıyalardınnâ tuvāletdere bağıyalardınnâ eyer ollâ temüzse seni beyeniyalardınnâ. **7** onnarı beyenmezlerse seni beyenmeyadunnâ. beni ilk gúzetdemē geldilē. **8** ēvelâ eccúk yangun olduydum sōnadan vazgeşdim. vazgeçince şindi onnâ gelince ben evden gâşdım. **9** gitdim dokuz daş oynamâ. gel gel deyalâ bā camdan. **10** sen ne yapāsay yap bizim gâbúlúmúz deyalâ. soundan ben rāzı şe_yahmadım gelmedim. **11** ondan kere de gâşdım ben. başga bi yere gâşdım. ben sancā hiç binmedim türke söylēdúk

12 akşam oldu ğarardı

13 ğarip góynúm(2) darardı

14 olsaydı benim yārim

15 bu zamana ğadarı arardı

16 yamadan ēner miyim

17 belinde kemer miyim

18 onuy bunuy lafıyan

19 ben senden döner miyim

20 ... bayramları

21 ... ayranları

22 cennet yüzü görmesin

23 beni senden ayıranlar

Bayramlar

24 oynayaduk işde ninnā çalıyaduk oynayaduk. birinci gün birinci bayram ikinci gün ikinci bayram oluya geziyaduk yani. 25 kóy kóy geziyaduk üç dört gün gurbanda dört gün geziyaduk. 26 şindi evden yere enemeyoz.

Akşam Vakitleri

27 ganaviçe örüyoduk dantel örüyoduk. yüzük saklamaca oynayaduk. keten çıkaryoz onu mu deyasuy. 28 şindi ıslayoz ıslayıcı ketenleri. dereye ıslayoz gururken artu onnarı çıkaryoz mengeleznen. 29 çırpa çırpa ondan kere onnarı şe yapıyoz sarım yapıyoz sarımı yapduktan_kere de ip yapıyoz. 30 ondan sona bükúyoz çövürgeynen anam yapādın anamıy zamānında anam çövürvördün biz bükédük. 31 anam çıkarvordun öyle yapāduk işde anamıy zamānında.

(Elektrik yokken ne yapıyordunuz?)32 yok gazınan. gaz vardın ordan da gaz gúyédük içine.

33 fitil işe yapāduk gózúne ordan bi kirpúT çaķāduķ onnan gece yarsına ğadarı ganaviçe öredük. 34 o zaman gózlē görüyadun şindi ışınan górmeya. gúnnúzlē akşama ğada tallada akşam da geliyoz yimēmizi yiyyoz. 35 oran namazımızı ğilāsaz ğılıyoz ğilmāsaz yatıyoz aşā.

Tarla İşleri

36 vallā ot ğazıyozum oraķ biçiyadum. gündelive gidiyodum her_azaya gidiyodum. iki dāne altun diş daķdudum gündelive gitdim de. 37 onnā da düşdülē baķsaya. gitdim gitdim çoğ çalışdım ben. 38 nohut ekiyoduk mancar dikiyoduk herşey yapıyoduk. esgiden māya deyaduk şindi Tomatis deyoz. 39 şindi yahmayon. şindi yapıyon ül_uşāmnan yiyon.

Anlatıcı: Aysel Berberoğlu

Öğrenim durumu: -

Derleme Yeri: *Kutlubey Kasapoğlu Mahallesi*

1 armut dalda bir iki

2 saydım saydım on iki

3 on ikinin içinde

4 en gúzeli benimki

5 ayy öldüm zatde onuy_üçünden. algıma gelince gene söylêrin.

Anlatıcı: Ali Yıldızöz (Yaş 82)

Öğrenim Durumu: İlkokul

Derleme Yeri: Bayıryüzü Köyü

1 çānağgale bovazınıy

2 yılmaz çelik bekcisüyüz

3 bu Türkiyē yan bākanıy gōscüsüyüz

4 yürü yā yürü yā barış yoluna

5 dalgalan bayrağım gel kana kana

6 yaşasın vatan yaşasın milleT

7 savaşmağ türkleri y canına millet

Anlatıcı: Hüseyin Kef (94)

Öğrenim Durumu: İlkokul

Derleme Yeri: Karaköy Mahallesi/ Merkez

Askerlik

1 bizim zamānımızda kırk altı aydın asgellik. bizde otuz altı aya düşdü. ğaç senesiydin muammer unuttum iççi biliyon mu? **2** kırk beş elliye vāmadı elliye vāmadı.. o arada geldük asgerden eteye git beriye git. **3** (*sonradan gittin mi asgerlik yaptığın yere?*) 3 hah bunnan beraber ğetdük babaesgiye. **4** babaesgi dedilē şehirîy içinde ğaldı dedilē burda dēil babaesgi. şehirîy içine vāduķ. **5** dedilē řu yola ğir dōru edirne cāmiye git. edirnedden dōru ğüççükçekmece bōyukçekmece endük isdanbula. **6** on dōrdüncü sūvāri alayı muābere alayı dēil de sūvāri alayı dēyalā. **7** burdan şadırvan yanı ğada vā. siz nereye gidiysuyuz biz edirne camiye gidiyoz tersine dön bu yolu bırakma dedilē. **8** bulgarisdana ğidecez az tā olsa. ānadiy mı? ğüççük çekmece bōyuk çekmece hep ğezdük dönüşde. **9** sūvāri alayı mı ğalmış muābere alayı mı ğalmış hep sürmüřlē.

Düğün Evlilik Hayatı

10 şimdi ben doullu dūun ediyon tam burda ot biçiyoz. ot biçēken söyleyon ben. iki búklúm ğambur da bi aziz dellē bi adam vardı şurda. **11** āřam ğarı gelecek deyi keyfi ... adam baķ deya pempē deya ğarısına. **12** tabi söyle dēya artuk deya ğarısına. artuk ordan geldim ben bazara ğidey bi şaPğa alay başıma dedim. **13** sipelli řaPğalā çıķdı o zaman. sipelli bi şaPğa aldım bi çit de yemeni aldım ayāma. **14** berber v ... fırınıy ğarşısında buraya ğel dēdi mektup vā dēdi. **15** mekdubu aldım ben ordan hemen kapıya dayandım şöyle açdım okudum bi satır yazı. **16** “deliğanni bu ğızı alma asgerden gelince uřaķ da olsa alacan” dēya. şinci orda ō_řaķ kafamda dakılı benim ğoņşunuy uřā. **17** evleri birbirine yakın bunnarıy orda doullā çalıya. geldilē ben bizim aşıya dedim aşıcı da yetmiş senelik aşıcı yaşlı. ben sā yarın zabah habar vōrün dēdi. **18** hiç biriye bişey söyleme dēdi. āřam oldu yaşlıdan sōra haķalma arabaları geldilē. **19** endūdük eve çıķduķ. o zaman cāmide ğúyevi

gúyüyalā. hoca oꞑuyya gúyeviyyi óyle gúyüyalā. **20** iki dāne üç dāne de balduzum vā benim. onnā da ğarıya õretmennik yapıya o zaman ādetlē óyle. **21** hā sādıçlık hā.

şurda altda bi talla vā sap biçiyoz orda şu aĝamnan ikimiz. **22** merdimandan inince şöyle uzayvadım oraya ben yorĝunluĝ. **23** o da yengem tarhana ğarcak hamur yourya su gúyverya. uykuda admıy gulā sivri oluya. yatsın orda kópek dēdi beş daĝĝa yatamaya mı dēdi, beni. **24** ĝaĝdım yerimi ovarva bā dēdim. yerimi ovarvadı. **25** burda kim yatacaĝ dēdim ben burda sen yatacay dedi. kópek nerde yatcaĝ dēdim bi dāne çaĝdım buna. **26** hemen yengem içere girdi kapıdan sende hiç aĝıl yoĝ mu sabır denen bişey yoĝ mu sende. **27** beni ĝızduma filen dēdi bu. ona ben iki ĝün şinci ertesı ĝün oldu. **28** ot ĝazıyoz oraĝ biçiyoz o zaman biliyosuy. bıraĝdı ĝitdi. evden zabālin ĝāĝınca gidiya. **29** (Birinci evliliĝindeki eşin nereliydi?) bosdannā koyú amasra taravı ĝazbovarınıy altında. **30** oraya varıncı yoldan şehirden dışarı çıĝduĝ enişdemnen ikimiz. ĝarpuz toplayaduĝ. **31** zabālin geĝ geldúk anam “ĝarı nerde” dēdi ĝarı evde dēdim ben. ĝarı nerde ĝarı ĝitmiş dēdi. **32** perdeleri merdeleri hep toplamış evden ĝitmiş. orda hendē yatduĝ biz asĝeryede ĝörevli bi bekcı vardı hani orduyeri kópúrúsúy öteyānında oranıy altında yatıyoz. **33** şindi geĝē derken part da buvası geldi. **34** samana geliya enişdeme aladavına. ĝórdúy mú dedim ĝórmedim geşmedi dēdi. **35** halbuki as tā orda yatmayaymuşuĝ yaĝalaycāmuşuĝ. vāduĝ eve oturya buvası. **36** selimā dēdi bunuy lafına baĝdıy da buraya mı geldiyy dēdi enişdeme. enişdemiy adı selimāydın. **37** ben dēdi onuy lafına ne baĝay dēdi. kusurumuz ney onu söyle dēdi burdan ĝideli buraya gelmedim dēdi. ben bunu akbovara satdım iki yüz sekiz yüz lireya dēdi. **38** sekiz yüz lire ve de aĝbovardan çevürey dēdi. ordan hemen ĝaĝdım ben. **39** şu cebimde de bil laz bıĝā vā. ĝaĝdım ben dapduru. **40** selimā vā yanımda ĝaĝ dēdim ĝarıyı alalım ĝidelim. yanıma yanaşma dedim. **41** ókúzleriy ipini al adamı bālaylım ĝarıyı al ĝidelim ĝarı hiç ses_étmeya. **42** orda ses_étmeya emme yav dēdi benim ólan asĝere ĝitdi -ali efiendi asĝere ĝiden ali efendi- etme ĝitme. **43** şurdan dēdi asĝer suyuna yol éniya dēdi oraya ĝada gidiy ordan ĝolay inēsiy eve dedi enişdeme. **44** ordan yol aldúĝ bıraĝduĝ geldúk. yēdi seFer etdim oraya yēdi kendim. oranıy muĝdarına da ĝitdim. **45** beni bulaşduma dēdi bunnā habar_ānayan insan dēil kendiy hallet. **46** étme ĝitme étme ĝitme emmisi de asĝer arkadaşım benim otuz altı ay asĝellik ettim beraber part da bigün geldi bu üç ĝit yemeni isdeyalā dēdi. **47** yemeneri al gel dēdi ĝarı durmaya dēdi. **48** ben dēdim yemeni memeni alman dēdim óyle gelürün. ben bunnarı bıdey vedim doyramadım misir

vëdim doyuramadım dëdim. **49** hiç olmāsa bu yemenni alıva da dëdim ònünde gış geliya gışı çıkallā dëdi. **50** sen dëdi falan yerden al dāvutdan a.. üç çit ayakğabı go oraya dëdi ikisi adam bi ğarı. **51** geç git dëdi vāduķ oraya yayan. yemennē zembilde. zambil biliya musuy bilmeyon. çanta hā. **52** vāduķ oraya hoş beş. hiç gitmemiş aslı yok. yalavuz şu eteyanki eçerdelē. anası dëya ki hiç bişey almadan git dëdi. duramaycaı gene gelceı. **53** la bu ğarı gene durmaz burda. ben şindi anasınıı lafını duyuyon ya ëtme gitme. **54** altı ay durdu altı ay sōra kemal ā geldi bizim hıra bilader .anam seni eve gelsin dëdi. **55** eve geldim ben mancar ğaruşdurya ālaya nēy oldu ana keşke gitmeyeydük köye dëdi nerden girdük dëdi bizim sandukdan altunnarı almışlā dëdi. **56** ne biliyosuy sen alduklarını? işde kutu dëdi baķ dedi altun kutusu bu. bundan almışlā dëdi. **57** bilmeyon dedi buıay bilüse bilü. öyle derken buıam part da bazardan geldi. **58** böyle böyle iseıyn_ā nerde dedi. varsa içerdedü dëdi. **59** yasdü yatay üzerine ğomuş yasdü ordan alıp atınca tıngıradı yasduķ. buıam şöyle aķdardı yasdü baķdı bi ğarış iplik vā dışında beyaz. **60** çekdi buıam şöyle seıyar gibi hemen endi soķdu elini mendili aldı ordan. ben mendilde bālı altunnā bi dāne boınu bi de bunnā iki de yüzük. **61** ëtme gitme. ben, -içimizde şeytan olan ağamıı ğarsı vā mēmedānıı ğarsı- **62** ben dedim ana sen bu kutuyu al cebıye go. onu soraruz dedük eyer bizim eçerden çıkāsa vērüz dedük. **63** kutuyu cebine ğoduk. bıdeı bıçııyoz seniı otdüı evııı ğarşısında orda. ordan geldüğ_eve. **64** āşam ekmēni yidük buıam buraya geliı dëdi geldük. **65** kutuyu ğordüıyüz ya ğordük. o kutu seniı içerde sobadan çıkdı dëdi bā. **66** ben önu yere enmeden sopanıı üsdünden aldım da oraya yere çiçeklive ğodum. kutuyu ben ordan aldümü biliyon fakat neı oldünü bilmeyon kutunuy. **67** ordan bu hadı gidiı dëdi. biri tā duımasın dëdi bu altunnarı ğoyuy içine de dëdi veylim yerine dëdi. **68** içere girdük ğarı be bu içerden çıkan kutu dëdim burda dolacak. ya senaldıı ya ben. ikimizden biri. **69** yemeni aldım eçerde biri başğa biri yok. geleni de yedi sekiz ay oldu olmadı o arada. **70** ëtme gitme, fayda yok. gitdi o yasdü ğótdü ordan baķ. **71** şinci o zaman bi de dabancam vā belimde beşli ufaķ toplu. **72** eyer dëdim ben almadımsa sen aldııysay ānııdan vurarın seni, bu altunnarı vōrün dëdim. öyle deyinci dabanca oldünü biliya o düünnē de müünnēde atııon ben. **73** ben aldım dëdi. nerdelē? gitdi o yasdü ğótdü ordan. **74** aķdardı çekdi şöyle elini soķdu, benim ğodüm gibi dēil burda dëdi, bunu biri ellemiş dëdi. vallāhi elledünü de bildi baķ. **75** buıam oraya ğoyuncu aynı dikti orayı gene. fakat buıamıı oraya fazla sokdünü bildi. **76** öyle deyinci altunnarııı al dëdim sen çık dëdim. ğoscuvaza da oduna

gidecez o āşam camal_āyнан. **77** étim bi_hatā étmen bi tā dërsey dëdim hiç vurmaya. **78** étim bi hatā étmen bi tā dëdüdüremedim. ğaç defa sordumsa dëd.. bi bi yandan çaқdıм ben buna bi bi yandan çaқdıм. **79** can ğurtaran yoқ mu beni öldüryalā dëyi bourdu. āşam namazından sōra hemen geldi hiç patırama. **80** ben gidiyon oduna dëdim ben odundan gelinci étim bi hata étmen bitā dërsiy dëdim. **81** cema_l_ā ókúzlere ũradı arabalarnan. **82** ğoçvaza oduna gidiyoz. ben de gitdim zabālyın ben yokyun. hem dëdim eyer burdan bırakıp gidësey hiç bişey alma dëdim. ğördüm yerde vurarın seni dëdim baқ. **83** öyle dëyince bu hiç bişey almadan geçip gidiya. **84** bir hafda sōra bizim tekerek şapğalı hasan_ā vardın -muқdardın, çaқır aliniy buvası tanıya musuy bilmeyon- **85** ona gelmiş ben bakacan bunuy ğarsına dëmiş. ğarsını almaya dëmiş. **86** gelsin ğarısını alsın demiş – şadırvanıy yanında bu ğonuşdü- orda vādım yanına bōle bōle dedi. **87** ben mi bakacan seni ğarıya dëdi ne almayasuy dëdi ben mi yolladım seni ğarıyı. **88** seniy_eve kim yolladı bu ğarıyı. étme gitme yoқ. ben gitmedim almā o da gelmedi bırakdıм.

89 şindi o arada bizim ev ütel ğoçvazda yoқarsınıy ötelimiz bizim ev. rasgele yatıya bu ğaynameyli bizim hısım anamıy anaseyli ora öyle. **90** şinci o ğarıya gelicek sıra seniy. ordan bazar yanda bi salı ğún ağam ğayboldu gitdi evden āşamdan. **91** la baқdıм şadırvanıy ğarşısında orda... etme gitme. **92** yanında bi ğız vā emme ben tanımayon zatden. ğız ğardaşım dëdi baқ dëdi seni vercëmiz adam bu dëdi. **93** balduzum ğocada ollāda yāni biliyon ben dúüne fele gitdim. orda yüz elli lire veriy de buna dëmiş. **94** eteberi alıvay dëmiş ğaynım ordan mindi arabaya gitdi asgere izinni gelmiş búyúık ğardaşları onnarıy. **95** ordan eteberi alıvadılā şadırvanıy ğarşısından biraz eteberi. **96** o āşam bizde yatdı_lā zabālin gelin-ğörümce gitdilē evlere. ğızı bırakdı_lā isdē dúún ediy isdē dúún etmey dëdi ğaynım. **97** o da asgere gitdi. bi sever ağıllı başlı adam ğarısıynan baқmā gelmişlē buvama hasda. **98** bayalarıy uzun ibrāmnan ğarısı. nerden duyduy bunnarıy hemen geldúünü. **99** hemen ertesi ğún bunnarı söyledi maқkemedede böyle böyle dëdi ben onu bunu bilmen dëdi hākim -safranboluluydun o hākim baқ-. **100** sen bū_şā o ğızınan yatāken ğórdúy mü? ne la nerden ğórey iki yüz metere benim evim ona dëdi adam. **101** yalancı şāhitleri atarın eçeri dëdi çık dışarı. **102** çıktı ondan sōra ğarsını ğótdú. ğarı da aynısını söyledi çıkıy dışarı dëdi. **103** seniy bundan başğa ğarıy olmadūna şāhidiy vā mı? vā dëdim ben. ğótú onnarı da ğórelim dëdi şindi. **104** on ğún mü bir havda mı geri atdı maқkemeyi

geldük muğdarınan imam -rāmetli, camiden emekli çıkan göca imam tanıya musuy- dedi bunuy ğarsı bu dedi şindi göca imam onnan ğúyevi ğúydúm öyle bilyon bunnarı dedi. **105** muğdara çavurdulā. **106** benim defderde bu yazılı dedi muğdar başğa ğarsı oldunu bilmeyon dedi. o ğada bitdi. **107** ğidiya musuy bunnan dedi. itāt etmedüyden dolayı boşanma ğarāryı vercen dedi hākim. **108** ğidēsey peşine düş, git dedi alman derse dedi o zaman deüşürüz şaPğaları dedi. **109** ben gitmen dedi. ben de gitmedim. bu ğızı ğótdúk evde. **110** dayımıy ğızı anamıy halası ğızı evde aladavında abāmıy yanında onnara orağ morañ biçiverya. eve gelmeyoz. **111** o da bu sever dúún edelim havasına ğağdı mı. dúún edecez bu sever o dāvā edecek ānadıy mı. **112** atacağlā eçeri. üç ay hapislik veryalā o zaman. hākim boşamadı boşanman deya. **113** hapisden ğurtulmayıncı dedim ben dúún etmen. durusay ābamıy yanında dur. **114** durmāsay ğidēsiy eviye. bitē mi, bir ay iki ay üç ay derken. şindi hākim dedi buna itāt etmiş olsay sen dedi bunuy peşine düşē ğidēsiy sen dedi. **115** itāt etmededen dolayı dedi boşanma ğarāryı veryon dedi. **116** kesdi atdı hākim. öyle dēyinci sen boşanma dedi ben boşayon seni dedi hākim. **117** itāt etmeden dedi boşanmaya ğarar dedi çık dışarı dedi. burda bitdi bu iş dedi. itiraz yok. **118** hiç dúún yapmaduğ. öyle ğarı sāibi olduğ o taraf dēya hısım akrabālık kóllemesin dēyalā onnā. **119** üç dāne ğayınım vā. (*öbür eşinle ne kadar evli kaldın*) sekiz ay bi durduğ. **120** vādū yerde de olmadı uşak.

121 şindi ben belediye baçcesinde oturyon bi adam bazar ekmeğ_almış yīya bōle acıkdıy mı amca dedi ben acıkdım dedi. **122** samın ekmē. sen nerdensiy dedim ben ğışladanyın dedi. **123** ğarakóyde ğocadan boşanmış o da bende dedi. iyi cesāretlisiy dedim ben adama . **124** yav iki dāne uşak anaları ölmüş buna da bakacağ_ısan yok dedi. ben bakarım dedi de öle aldım ben dedi adam. **125** bi laf bitdi demi. sōra ordan bu iki uşā böyüdiya ikişer yaşındalarmış tā orda uşaklā. **126** bi danesi ufā anadan aşā endümezmiş onu. iki ğatlı ev yapıya ğarı. adam on beş senede öldü adamı tanıyadum ben. **127** adam öldü on beş sene yaşamadı bile. öldü adam ondan sōra bu ğarı ev yaptı bundan beráber. **128** sen dedi at ğata inecey dedi ğızına be dedi üs ğata oturcan dedi gelinnen. ötekiynen duracan. **129** ikinci ğız bunuy gelini oldu şindi. benim boşadúm ğarınıy sōra ordan onnan duruken bu alamanya çıkıya eteki uşā. **130** ben dēya boynumdan beşibillī satay da dēya verey dēya sen dēya alamanyaya git dēya oullūna hā. **131** alıya parayı geçip ğidiya alamanyaya. **132** ollāda ğidiya gelmeye bi tā. seni y ğız nasolsa yanıyda gel.. vā dēya işde öyle öyle şeyle sorma.

133 bu da böyle nasîP_ oldu hâ. şindi beş dâne ğız oldu üç dâne ğız oldu bi de bu dört dâne. ebe ğarı gelmiş zabâliyin ben dèdi bunu yıķācan dèdi su ğúy de ğótú öbür eve dèdi sen hiç öbür evi ısatmag_ isdemez dèdim. **134** cingannā uşakğarı soua dayansın dèyi souk suynan yıķayalā dedim ben. **135** seni dèdim alla aşğına uşak benim dèdim ölüse ölü dèdim yıķadūya bak. **136** ben ğúydúm o yıķadı. soua çok dayanuķ. yā ey gidi dünya. bu rezilli herkez çekemez. **137** hoca bu olmasa kim baķādın bā.

Düğünler

138 ğuran bilen yok çal çour o ğadar. doullā vā. eveli öyleydin bizim zamānımızda soundan soundan ğaķdı. **139** şeirde de durāmāsıy kóyde de duramāsıy zıķlamadan. öyle vurāllardın. **140** ben ğulāma ğodurdum da öyle vurdurdum nöbet. iki ğadef atdıy mı o dèyişiya. eyer vuramāsay derdim -doulcunuy biri bilüdün beni de- ben vuray derdim. **141** bu nöbet vurmayınca bırakmaz derdin beni. **142** ben öyleydim nēbet çaldurdum dāula. (*Nöbet nedir?*) teker teker vuracaķ. **143** bi başlā bi iki devir vurdu muydun mola vèdü müydü bi tā başlā. **144** nēbet çalādın. ğulāma çaldurdum ğulāma. duymaz mı duyuya, modaya uyüyosuy işdi. **145** sen bā nebet vemeyasuy ben sā nebet vemeyon öyle o zaman geçlik hókmediya. şindi bu zeynabıy evinden zeynabıy evini biliyasuy ya tahda ev o. **146** orda söyleyalā. o deya bā söyleyverya o deya bā söyleyverya. o benzinci mamut vā o da ğızıy birini isdèya. bā çourvaryalā bā söyleyveya dèya. **147** māmüt bundan başğasına bak sā burda ekmek yok çıvğarı yirsiy dedim. **149** çıvğar sopa. çıvğar odun sıkđuran işey işde. **150** şinci zenciri daķduķ mu arabaya şıvğarı daķduķ muydun böle -bi adam boyundan bundan fazla- öyleydin yāni.

sil māmuduy evi işdi. **151** onnā iki ğardaş barandılā orda. daraba için gitdim o evde çalışıyon ben. **152** alışıyon yani tā yeni usdalıva. asgerden geldim. sōra bu orda çalışıken ben dèdi burda duraman dèdi. **153** ben dèdi o aldüm yere ev yapacan dèdi. mācir_āmet de o yüz elli liraya almış ... üç yüz lira lira verya yere, oraya. **154** çarşıda osman usda vardın ayakğabıcı selatdiniy buvası. **155** o ğarışıyodun oraya. etme gitme adam erkekmiş caymadı sözünden. **156** ben dèdi söz vèdim dèdi yüz dèdi vese gene cayman dèdi. ānadıy mı? **157** şindi māmüt o zaman evi ğardaşı ordan endi.

Bayram

158 birinci gún bizim evde şurda cāminiy ordaki evde yimeg içmeg isdedüy gada. ikinci gún bayalarıy oraya geçēdük bayalarıy evinde üç evi gezēdük. **159** üç dört seniye evde benim evde. **160** seniye hısım akrabay vā beni alısuy gidēsiye, ben alu giderin. öyle iççe. esgi dutgunnuq yok. **161** gidiyaduq durnuva bile gitdim ben çok gaç kere. aqarolu gibi çok galaba demek yani. **162** şindi millet bi yere gitmeye. varsa bi tünec içinde oturya. işde bölle hoca.

Karaköy Hakkında Eski Bilgiler

163 kóyúy āsı zeybeklē bi mamut ikiydin. bunnā ā sayıludun. zeybeklē dört adamdın bi yerde. heP_oraniy yellisi. **164** şindi ben sā şöyle añatay, hāşim ā dedümüz māmuduy aqası -ölen remziye gızıy buvası- beni oraya gidēken eletüdün. **165** zeybeklē dört dāne beş dāne adam bi evdelē. bi sırada üç dāne eçer vā iki de içerde vā beş içer. **166** bu dört beş dāne adam bunnā. etme gitme şindi zeybekleriye evini kesdilē de sāde gulluq galdı gulluq. orda duruya tā **167** eteberi meteberi goyalā gullua. kās dilē atdilā ordan. **168** şindi esgi minēvvelden vā esgi inatlıq. inatlıq olan adamı laf kār etmez minēvvelden. **169** şindi zeybek bi gardaşını orda gabara gibi şu halınıy yarsı gada yoldan geçüdü de ev yapıduq **170** ben çalışdım o evde baq o arkada bi ev tā vā o evde çalışduq biz hālidıye eviniy önünde. **171** minēvvelden bunnā iki gardaş geçinemezlerdin. **172** etme gitme baq bunnā minēvvelden böyle alışmışlā ya alışmışlā ya gatiyen birbirine varıp gelmek yok. **173** alaTTini biliya musuy zeybekleriye alaTTin dellē, alaTTin bi yolcuq “amca nasılısı amca evde misiy kóyde misiy” bi yol sor yāv. **174** seniye amcay bu, yok. eviy_önde boqluq bura gada. **175** goca zeybey eviniy altı dersey yedi sekiz dönüm çitlik de şindi her yerde bi muzur çıkıya baq. **176** bi muammer bey dellē bunnā dört gardaşıy içinde bi dāne vardın. **177** o da çümentö fabriqası buraya guruluncu, bi yerde çümentöde müendismiş. beni deya bartına yollāsayız temeli yollay deya zeybek şindi. **178** o da tamam deyalā yolladı buraya çimenteye. **179** oluken moluken burda emekli gúnú geldi. (50-54)

180 şindi bizim rāşit .. kóprú yapmış. Şindi bi ayak kóprúnúy bu yana yapıdı bi ayak bu yana yapıdı. **181** yüz dönüm tallaya gāzmā gidēken mancar dikēken .. yapāken ikinci gari sel geliya deyinci berabār ırmā vurdu gibi sel arabayı aqdardū gibi gari yok. **182** yirmi dört

gún sōra bizim tallanıy arķası ġarķısında bi sōüt vā sōüdüy dalına daķılmış da orda buldulā ġarıyı yirmi dōrt gún sōra. **183** yirmi dōrt gún sōra ben de gitdim oraya çuval eletdük. çuvala ġoycaz ġarıyı emme şöyle yapışamayosuy ġarıya. **184** ġopuya nerden yapışsay. ordan çuvala dolduduk ġarıyı ġótdük evyanına ānadı mı? **185** evyanda tapuda ġoduk da eletdük. yüz dönüm talla iki dāne ġarınıy başını yidi. **186** bi danesi alamanyalı handır kóyúndendi ordandin alamanyalı ġarıydın. **187** ġarı ben o evdeki ġarıynan baranaman dēdi. derken rāşit bunu çaldı. **188** çalduk onu bi de dúún etdi rāşit. dúún etdi o da ırmaķda aramaķnan. miniya.

Anlatıcı: Havva Bay (Yaş 70)

Öğrenim Durumu: -

Derleme Yeri: Karaköy Mah./ Merkez

Kendi Düğün Anısı

1 benim dúúnúm náslı oldu biliya musuy sen. o sene şeyde *albaş* kóyúynen ğarşu ğarşuya *serdā* kóyú demi. **2** orda ğara mēmediy uşakğarı dellē onnā çok dabanca tüvek şunu bunu gullanulardın. **3** orda bi dövüş çıktı. orda iki dāne cenāze çıktı. o arada da onnariy o sırada da dúúnneri oluya óbúr haFda da benimdin. **4** e dovul movul da vardın benim dúúnúmde. **5** yalavuz bi perşembe ğúnú ğótdülē. baya ğúnú gelmedi ipDāl etdilē. baya ğúnú ney~luya. **6** ğayinnayıy ōnüne oturyaduy. bi yasduğ ğoyalā şöyle ğayına da burda başıya ğına yağıyalā. **7** aslında ğına ğına yağıyalā. işde o eyle hah. o zaman ona da ney deyalā. ğafur yamalī yamandı ğavğa mavğa olmaya mı ya ğafur yamalīnı yamadı_deyalā. **8** esgiden çok ğúzel dúúnnē oludun. şindi dúún mú vā ğı. şindi dúún bunnā neymiş ğı. **9** bağ burdan ēvelā ğız evlilē geliyalā. ōlan evinde yiyalā içiyalā gidiyalā. ōlan evli de o yana gidiyalā ōlan evlilē de orda yiyip içiyalā geliyalā. **10** āşam işey geliya posdalā geliyalā adamlā üç dōrt āşam. **11** zıķ zıķ ne dúúnnē oludun ne kōçek oynadın. bağ kōçēde dōvellēdin ğúzel oynamayasuy deyi. **12** vallāhi dövēlēdin. vurduruyalardın. yangunculuğ yapallādin. **13** işde bóyle esgi zamanıy insannarı vā mı şindi ğórmeya musuy sen.

Yemek Kültürü

14 yimekleri y farklı olup da nēy. nēymiş datlıymış şuymuş buymuş yāğ. sen sarFoşlara mancar dolması yapıva da. **15** ondan sōra tavuğ mancar dolması bi iki bişey yallah öyünlerine. **16** yiyene yiyalā yimeyen aқdaryalā yallah tekrar gene. boyna tāvūğ isdellēdin. **17** zıķķımıy kōkúnú yiyesilē kendi evlerinde bulamayannā.

Oğlama

18 tatar ğurdu қапılādan dışarı dutdu muydun dellēdin. rāmetli benim dayım ğarsı vardın. **19** sohrayı ğótúrlerdin şuraya. şuraya қапınıy arқasına. ne bilsin .. toğ da buraya iki üç el

vurallardın. **20** atmazlardın şöyle neypiysuy tağ. neypiysuy tağ. neypiysuy tağ. üç gúlfallā okullādın. **21** üfleyip gidēdin. e şinni millet ğulā sızlasa ğāni ārisa başı ārisa doğdora gidiyalā. **21** esgiden doğdor mu vardın. esgiden rātlik mı işēy hasdalık mı vardın. bi gúús dutuğlū vardın bi ārı vardın. **22** bi de ısıDma vardın. ben o ğadā biliyon. ğāni āriyınca ney ğollā biliyo musuy sen. **23** eviy üzerine çatıda kiremütlē vā demi. yerde kiremütlē vā. **24** ataş yağallardın kiremúdu ğızdullardın buraya bi ğollardın geçüvördün. **25** vallā aslı vā bağ yalan söylemeyon. nerde apandis bē. bóyúkleriy sözüne gitmeli. ğarın ārıları şu bu gidē.

Tarla İşleri

26 evet tabi yapāduğ. tallaya ot ğazmā gidēduğ ēvelā misir otunu ğazāduğ. ēvelā yulaflā biçülüdün. **27** bi de panga biydeyleri biçülüdün. bīdey panga bīdeyi ayrı. onnā şindi ğızıl biydeyden önce baş çıkollā annadabildim mi sā. **28** dēy anamız kúveynen gidēdin de tallalāda ğıtlık zamānında panga bideyinin başını aludun. **29** ondan sōra eve gelūdün dövēdin. **30** dövduğden_kere savurdun, yıķādın ertesi ğún deymene elētūdün. ūdūvördün de ekmek yapuvordun bize. **31** biydey ekmē böyle pos pos. pakmayalā vā. ev mayasıynan ğabaru da pakmayaynan ğabarmaya.

Pazarcılık

32 bazarcılık yapduğ. burda ney yapāduğ biliyo musuy bazarcılı olup da. ğabāy çıkādın. **33** salatalıvıy çıkādın ğayınamıy ğúnünde. ondan sōra fasile elētūdúğ. en çok bāmye satāduğ. **34** ondan sōra sūt yourt satuludun. işde bu bazarcılık. yazacay mı bunnarı hep. **35** evelde bā diğğatli soruya unnarı o.

Bayramlar

36 bağ evelā ramazan bayramı gelūdün. bi iki hısım akrabay ğelūdün el öpēdin ūrayıp gidellerdin. **37** ğolu ğoñşu geldi gelen yok giden yok. ordan sōra gidellerdin bizimkilē şindi gideceklē. **38** ğayına işeysine balduza gidellēdin. bayram bayram. burda bi ğünde bitiveriya. **39** ğurban bayramını deyveren sā. ğurban bayramı bayramdan çıkdı mıydın herkeş ğurbanını kendisi kesēdin. **40** yatullardın da yūzen yūzēdin ev payı ayullārdın. bi de ğalanını da hani yedi kişiyeye pay vōllēdin. **41** yeni geldüm zamannāda aynısı söyleyon ğadunum. **42** ufağ tençereynen bi tencere et ğollardın. ordan sōra gidellēdin. bizim

bayramımız vā. üç ev gidellēdin ordan esgisi gibi bayram olmazdın. gelülerdin üç dört adamcuķ. **43** yıllerdin ūrayıp gidellēdin. geri ğalanı da yallah āşama yakın işiy yok demi balmallara ğıyma yapdumā. **44** doldullardın işeye. baķ vallāi aslı vā. yalan yok. baķ bizim orda ney_çpallardın. **45** ben şindi gene öyle müdü bilmen. bizim ePcilē de öyledü albaş kóyú de öyledü her_azı öyledü. **46** ille bullā. epcilēde şinni hayvan kesen hayvan kesē. ordan sōra hoca kesēdin hem de. **47** bullāda adamlā kesiyalā kendi bildúkleri gibi. ondan sōra kesdi miydin dört dāne adam gelüdün cāmiden. **49** bu evde ğurban vā demi yā. o dört adam o ğurbanı yüzellerdin ğazanı yıķayıp doldullardın. **50** ev payı da ayıruvollarđın ondan sōra yedi kişiyi de ayıruvollarđın. **51** geri ğalanı ğazana doldullardın. ondan sōra hayvanıy tosun olusa d... oludun. cielleri miyelleri oludun. **52** ondan şuraya sacıyaķ isdellēdin. **53** bi de yayğu iki üç parça da ekmek ciyelleriynen şunusu beverekleri ğızartu yıllerdin. **54** orda da o tencerecúkleri yıķallardın vōrlerdin eve. işdi bu ben onu bilürün. **55** şindi nası olu bilmeyon. baķ yapallardın bizim orda kóylēde et met saķlamaz bi yerde. **56** şindi ğaç dāne buzdolabı vā biliya musuy sen. iki dāne üç dāne vādu benim ğanētim.

Hıdırellez

57 biz toplamazduķ. buraya gelince toplālardın. yumurta tepecúķ yapālardın uşaklā. ordan sōra biz iki kişüyüz iki yımurta verdúķ. **58** onnā da artuķ yumurtaları uşaklā ney_çpālā ney gidellē bilmeyon. **59** kel başı kel olsun bişeylē dellerdin. ōlan uşakğarı yapallardın. **60** ay işey rabiye bunnarı hep yazacay mı ğı Allah ağıl fikir vesin bu yapan yapdurana.

Anlatıcı: Fatma Karaca (Yaş 78)

Öğrenim Durumu: -

Derleme Yeri: Orduyeri Mahallesi/ Merkez

1 tallaya gidiyâdum. ekmeK_elētiyodum başımda sohra. ata miniyodum atıy sırtında tallaya ekmeK_ēgidiyodum. 2 bizim kóyúmúze avşar daqmışlā şindi āmetpaşa deyalā. o zaman öyleymiş. 3 işde onnā da böyle deyalā bilmeyoz ki uşām. avşar neçün dağıldı bilmeyon. 4 o zaman āşarcılā vardın bōle adamlā gelüdün. biz tınar atıyoz unnā gelesiye biz tınarımızı saklayoz alıyalā gidiyalā ya. 5 hepsini alıyalā. onnādan saklayasuy.

6 üç yüz teneke bīdey gúyüyoduk biz. harman dövüyo bir ay harman dövüyo okúzleriynen. 7 demetderi kesiyoduk imeci yapıyâduk. nasıl türke sōlemek. ne türkelē biliyadum ben ğı. 8 böyle bişey olunca alga gelmeye.

9 dabancayı atıva

10 atdüy yere yatıva

11 hatırımı sayāsay

12 bir deFācuğ tā atıva

13 dabancam dolu saçma

14 gel yārim benden kaçma

15 yēdi yerde yaram var

16 bir yara da sen açma

17 tıren gelür öterek

18 kómürünü dōkelek

19 ben yārimden ayrıldım

20 gözyaşıımı dōkelek

21 bulguru ğaynadular

22 yayğuda ğurudular

23 bizim kóyde ādetdü

24 gelini oynadular

25 mektebe gidiyorum

26 kesdene doğuyorum

27 armuduy dalı ğambur

28 işi Tdim yārim darğun

29 darğunsa yüzü darğun

30 ğabli bana yangun

31 a benim bireciim

32 yanıyor yüreciim

33 yüreciim yandukca

34 of deyve sevdüceim

35 bosdan böldüm yalıya

36 ğuşlar ğondu çalıya

...

37 ırmağ susuz ğalur mu

38 dibi ğumsuz ğalur mu

39 seni gibi ğózeliy

40 ğóynú yarsuz ğalur mu

41 tepedeyin tepede

43 üzüm gúydúm sepede

44 sen buradan gidince

45 ben otuyorum ...

46 dav tepesinde beş bıyık

(töngel, muşmula)

47 bi dāne aqça tovūm vā

(diş)

48 daracuk tamda tay oynar

(göz)

49 mektebe gidiyorum

50 kesdene dokuyorum

51 ben sennen gidecem emme

52 annemden gorkuyorum

53 şu eviy tavanı yok

54 dutacak havanı yok

55 ben sennen gidecen emme

56 arqayda adamıy yok

57 ay ışık duraman

58 dile desdan olaman

59 sen buralādan gidince

60 ben kimiynen duraman

61 mezelikden ğuş uğdu

...

62 pağaları dutuşdu desem

63 ağşam oldu ğaksaya

64 lambaları yağsaya

65 ğaç gidelim sevdúúm

66 anneyden ...

67 lambayı yağan bilür

68 camını dağan bilür

69 buna dellē yangunnuğ

70 başına gelen bilü

71 uzun olur gemileriy direi

72 yanuğ olur anneleriy yüreği

73 merağ etme sevdúúm beceremedim be.

Anlatıcı: Saide Gülşen (64)

Öğrenim Durumu: İlkokul

Derleme Yeri: Gökçekıran Köyü Kadı Mahallesi

1 bamye de bu yıl oluya mı ğudurasıcalā ya. diniman ot basmış. çekiyon pañçaları ğapğara. **2** hiç aķça pañça yok. bitā para da veselē yapman yapasım yok da. biz pañça dēruz. **3** şindi bişey mi yapıyoz ğızım şindi iř mi vā. esgiden řu ğadarı yapıduķ dēyaduķ şindi bu ğadarı . **4** yirmi kiloya salçaya salça yapıduķ demezdük. vallāi demezdim baķ. çoğ oluyadun. şindi ne sereniy içinde oluya ne dışarda oluya. **5** on beř yirmi kók dikdim dışara ne bālayabildim ne fişını ğırabildim. **6** mancar fişı sovan fişı. domatisi böyle fazlalıvı olu kókünde onnarı ğıracay onnā bişey vemeyeyalā onnarı temizleyasuy. **7** onnarıy ğabū olu. geçennē sereniy içinde bavda beyle olmuřlā. **8** sen neypıysuy ğız onnarı deya bā. fazlalıķ dedim ben. fazlalıķ neçün olmuş kókünde o deya. **9** ... fideleri bile dikmedim ben. sāde dikmeynen olmaya ki. ğazacay çalı kaçacay bālaycay. **10** ilaç vercey. ne ilaç vedim ne bişey.

11 tavuķ vā ya. kómese giremeyalā hayvannā ıccaķda. dışarda yatıyalā vallāi dışarda yatıyalā. **12** öyle .. çanāny -dün_āřam nerden geldük biz- he ordan geldük. camı açdım baķdım çanāy_ederafında yatıyalā. **13** la bıraķ dedim ğalduma hepsi de daululā ğüyemēsiy. **14** ah o horoz zabālin başladı mı bourmā. bi inecúk vā işdi bi dāne tā aldıydın ğurban yaparım deyi. **15** ikisiniy de bi büçük_ayı vā bızlamā. ben zatde hiç dama gitmeyon ki hiç. **16** beş kerebālamamuřumdu hayvannarı. bi büçük_ayı ğaldı işde bızlamā. **17** uřaķğarı da idare ediya evi de idare ediya.

Anlatıcı: Kadın Bulut (Yaş 63)

Öğrenim Durumu: İlkokul

Derleme Yeri: Esenyurt Köyü

1 ben atmış üç yaşındayın. kırk yedi doumluyun. bartınlıyın. on altı yaşında geldim kırk beş sene olmuş geleli. **2** kaç sene olmuş onu bilemeyon işde. kaç sene olmuş geleli kırk dört mü kırk beş mi.

3 ben .. satıyodum. orda gózetmē geldilē. buraya deymene geldim. beni gózetmē geldilē. **4** ondan kerecem ... isdedilē vedilē. hā görúcú usulüynen yangun deüldük. nişan yapıdılā ...

5 iki gün dúün yapıdılā üç ay nişanı durdum. doul kócek. ókúznen geldilē .. almā geldilē beni. **6** haçalma da oludu arabaynan almā geldilē işde haçalma yapıvadılā kaç gün sona gezleme yapıvadılā. **7** almā geliyalā işde böün haçalma yārin duvaķ. yapılmaya mı. şindi duvaķ yok başğa. **8** duvaķ haçalma o zaman çok üç gün dört gün dúün oluyodun. sesim çıkmaya çok gonusamayon hasdayın. **9** üç gün sōna üç günnemeye eletdilē. kaç gün sōna da gezleme yapıvadılā. **10** gezleme yapıyalā da üzerine kapayalā birinci yemeyi hayvan mı bişey veryalā ya. **11** kaç seneden beri duymadıy mı. babanneye sor baķ. hem de yürüye yürüye gitdük davdan araba nerde.

Çeyiz

12 gómlek şalvar don öyle şeylē işde. böyle pof mof öyle şeylē yok. ben tesgereyi aldım.

Anlatıcı: Hüsnü Kartal

Öğrenim Durumu: İlkokul

Derleme Yeri: Esenyurt Köyü

1 bu lazlā kóyú adı ğızım yoķarda ğadıōlu denen adamlā vā ya. yoķarda recebā musdan beylē ğara beylē. **2** onnarıy dedeleri aķmannarıy ğariyesinde ğadılık yapmıřlā. ğadılık derken ānā mısıy sen. **3** milletden zahra toplālardın devlet. o zaman orda ğadılık yapmıřlā ormannarıy. **4** orda ğaç sene durdulāsa duruyalā. ordan buraya damat giriyalā bu kóye. o kókúy malını mülkünü alıyalā benimseyalā. **5** bu mahalleniy adına da lazlar mahallesi ğonuya. nāmı ya dışardan geldi ya. **6** laz ğadısıymış onnā laz ğadısı onā geldilē.. lazlar ğariyesi. **7** bütün ğariyeniy ismi lazlā soundan da tabi deışdi bu esenyurd oldu. ğaç sene oldu onu bilemeyon. **8** lazlā māllesini beyenmedilē. öylelik buranıy ismi lazlā mahallesi. aslında ğariyeniy ismi lazlā ğariyesi.

Anlatıcı: Fatma K k (Yaş 67)

Öğrenim Durumu: İlkokul

Derleme Yeri: Esenyurt K y 

1 adım fatma k k. yaş atmış yedi. eē d unnere gid d k. gelinneri g t rd k eve ondan s racam allı duvağ yap d k. 2 gelin doum yap dın end mezlerd k. souğ alacağ deyi. kırkı  ıkaçağ douml dan s ra. 3 geze kert d k. ğoca ğallarınan oturduğ.  yle gez d k gid d k. muabbet ed d k uş m. 4 sen nasılsıy ben nasılsıy neypiyasuy iyi misiy.  yle  yle sor duğ birbirimize. 5 b un ney yapdıy ney biş d y ğonuşduğ. ben mancar ğodum sen fas lye ğoduy. 6  şam size gelecez otum  mis villie buyruy derd k. geliy dell din.  yle m yle gez  kert d k  şam oludun zabah oludun. 7 yete artuğ hadi.

Anlatıcı: Habibe Güney (Yaş 57)

Öğrenim Durumu: İlkokul

Derleme Yeri: Avgözü Köyü

Oklama

1 oklamayı şimdi, ney oldu deyi soruyasuy sen. sen ney oldu deyi soruya ğarşuydaki sâ. 2 oklayva gidivesin davlara daşlara ulu avaşlara. tāk atıyasuy sōraya. ok gibi. sesden etgileniya. 3 oklama oklama öyle.

Korku Suyu Çıkarma

4 ğorku suyu çıkarmak, suyu alıyasuy eliye suyu tasa ğúyúyosuy bi de naşdabaya ğúyüyoy. 5 tabā sōrayı ğoyoy buraya bi de bıçak. bıçakdan aşā okuya okuya ğorku suyu çıkaryoy.

Kurşun Dökme

6 ğurşunu şimdi okuya okuya mesela ğurşunu ocā tavayı ğoyasuy ğurşunu ğoyasuy tavanıy içine. 7 iridiyasuy sıcağ. şu tası kavaydan aşā okuya okuya çöüre çöüre. ğulhuallāhü ğulēzü birabbinnāsiyi. 8 şak da atıyasuy şeyiy_çine. nelē oludun esgiden abıu algıya gelmeye ki öle. 9 düşününce gelmeye.

Hıdırellez

10 eğraltıyı toplayaduk. eğraltınıy üsdünde eteye beri atlayaduk. yımırta toplamayaduk. 11 eğrelti betdam derdüğ_ona biz. onuy külünü mancallara bosdannara ekēdük.

Anlatıcı: Türkan Odalar (Yaş 60)

Öğrenim Durumu: -

Derleme Yeri: Asmaköprü Mahallesi

Kavşak Suyu

1 kavşak suyu şeysi vardı sırası vardın o zaman. herkes beklerdi biz de beklerdik. gavğa eden de oluyodun. **2** etmeyen de oluyodu mesela. benim evimiy böyle merdiveniy dibindeydin. **3** gavşak suyuynan yıkādım gazannan gaynadudum hoğur hoğur gavşak suyuynan güzel oluyadun. **4** ben bile gavşak suyuynan yıkādım. he çeşmemiz duruya orda merdiveniy başında. **5** gerçek kavşak suyu. dēil dēil aynur yenge. hatdā bizim ordan ağan çeşme derede bile gavşak suyu ğarışımı vā. **6** o su çok orda gavşak çok ağıya. bak bizim ordan ağan çeşme dadan geliya doal. **7** ama gavşak suyu dēil o kōyden ağan su. ordan bartına gelen gavşak suyu bizim eviy_ōnünden geçiya. **8** o gavşak suyu dēil ama hiç böyle eTrafında ev olmayan ormanıy içinden getirdik biz onu. **9** ormandan geliya doal su yani boruynan hiç bişey ğarışmaya. **10** ğanalizasyondun şuydun buydun. bōle havuz yapduğ üzerini kapadduğ. **11** boruynan çok yüksekden .. evimiziy üzerine ğadā çıkıya. ordan şeyden ağıya. **12** kendimize āit. he kırtepede otudum yirmi üç sene.

Hıdırellez Şenliğı

13 ben onu çok kúçúkken gitdim. yirmi beş ğuyusu derlēdin şeyde he yirmi beş ğuyusuna çimento fabrikasınıy oraya gidēdik. **14** orda herkes ırmağ kenarına toplaşudun. **15** ben de geç ğız böyle yeni yetişiyadum on dört on beş yaşlarımızda yeni yetişirdik gidēdik. **16** hani oraya ğadā arabaynan gidēdik dolmuşlānan. orda bağardığ sandala binenler oludu. **17** sandalınan gezenner oludu. hiç bişey yokdu ama ... afedēsiy hani maymun ğötüllēdin eitilmiş şu bu eitilmiş. **18** onnara bağāduğ ayı ğötürlerdin. he gezdürlerdin. **19** orda yolda yol kenarında gezdürlerdin çümento fabrikasınıy orda. öyle onnara bağındum. **20** işte çocukken onnara bağāduğ. o hıdırellez çoğ_iyi oludun. piknik yapırudun. **21** yanımıza gözleme şunu bu şeyle yapāduğ. āçlıklara eççúk yukarı çıkāduğ yirdúk içēduğ eylenüduğ.

22 akşam eve dönēdük. ama hiç oturcağ bi yer yok bi park yok bişey yok. 23 böyle güneşiy ānında millet böyle ırmağ kenarında bağ dur. he öle. ırmāy üzeri dolu tabi sandallānan. 24 evlendükden sōra gitmedük tabi.

Tarla İşleri

25 hayır ben kōyden gelin geldim oraya. yapman mı babam büyükbabam tācirdin benim. 26 e kışın ahırımızda kırk daneden aşā hayvan olmazdın. çamaltı kōyü. yağın cezāvini geçince. 27 hayvana bağduğ.

Evlilik-Düğün

28 gaçmadım. on beş yaşıma yeni girdiydim. böyle bi arkadaş vāsitasıynan tanışduğ. kōylēde imecilē oludun kōy imecileri. 29 deliğannılā gelūdün. öyle... sevdük birbirimizi. 30 bir ay sōra asgere gitdi eşim. bi bana küçük taşlı bi yüzük aldı. beni bekleyeceksiy dedi. 31 gerçekden bağ ondan sōra ben çocuğyun bilmeyon ki evlilik ney oldūnu. ondan sōra e tabi çok reçbellik yapāduğ baççe yapāduğ. 32 salıdan salıya bi ton beberimiz çıkādın biberimiz domatesimiz. 33 çok reçbellik yapāduğ. babannemnen pazara gelūdük. görüşme imkāniy yok ki. 34 telefon yok. e gaçağ guçağ o da şindi yalıda çalışıdun. e bu şindi yalıda dúún salonu olan yelle vā ya. 35 dúún salonu olan yellēde dükkannā vardın. tamirci dükkannarı vardın onnarıy ollāda. 36 orda çalışıdun bi cuma günü gelūdüm ben salı günneri çıkamazdın. 37 cumā günneri cuma namazına çıkıyon deyi izin alurmuş usdasından. 38 artu cuma namazından gaytarudun beraber buluşuduk. öyle şeyapdı ben de bekledim nasip oldu işdi. 39 asgerden gelmesine iki üç ay ğala isdedilē beni. sözlendük gelince bir ay sōra dúúnüm oldu. 40 iki sene yapdı 24 ay asgellik yapdı. hic izine gelmedi.

Anlatıcı: Hanife Terzi (Yaş 67)

Öğrenim Durumu: Okuma yazma yok

Derleme Yeri: Gölbucağı Mahallesi (Asma Köprü)

Düğün

1 boya günü dellerdin. geline ğına yaĳālardın ğadife Őalvar ğiyellerdin ayaklarına. ondan sōra iki āŐam da ĳına oludun gene düün yani. 2 herkese mezelē böyle ğonudun ortaya. 3 esgi dūünnē öyleydin i.. baŐĳa bildūúm bu ğadā yani. terzi soyadım. hanife ğeĳē nüfusda hanife ğeĳē. 4 buralıyuz. öyle söylēlerdin çocuk sallālardın beŐikde. babannemlē çok söylēlerdin emme īsan unuduya da. 5 hiĳ nenni hiĳ öyle Őey bilemeyon hatıllayamayon. 6 herkesiy arĳadaŐı vardın söyleyvöllēdin arĳadaŐına. yoĳ_anam yoĳ_öyle fazla bilemeyon valla. 7 öyle türkū falan söylemedim ben ne yalan ğonuŐay.

Pazarcılık

8 var pazar yerinde eteberi satāduĳ. he hee baĳce çok yapāduĳ biz. her salı cuma musdafa amcamıy arabası vardın. 9 onnan gelūdūĳ ĳarŐıya. nelē yapılıyadun. oraĳ biĳēdūĳ ot ğazāduĳ misir toplāduĳ. 10 harman dövēdūĳ çok yapduĳ o işleri. babam öldü de babamıy öldü ğünden sōra ğaç sene yapduĳ reĳbellik. 11 annem artuĳ uŐaĳlarının ūraŐdumaycan sizi dedi rāmetli. 12 baĳce yaparuz dedi baŐımızı barandūruz dedi. kira vemeycez ya dedi. 13 ondan sōra da işde babam öldüydün. böyükbam yanaŐdı işde bize. ben varken ğorkmay dedi rāmetli. 14 nūr içinde yatsın o. çok ğünnē ğórdüm. sen gibiydim ben babamıy öldünde.

Evlilik

15 ğaçmadım. bizim üçümüzüy de dūünnen oldu. ğörücü usūlü oldu. bizim ğarakōyde aĳrabā vardın ümmü teyze. 16 öldü onu bilisüy sen. o babannemiy ğardeŐiniy ğızı oluya. o yaptı. 17 Őeyapdı beni delāletci oldu yani. onuy ğocası ğalaycıydın ya benim beyim de ğenĳken ğalaycılık yapāmıŐ. 18 asgere gitmeden asgerden gelinci ğonuŐmuŐlā içĳi mālledede

ğız falan vā mı deyî. **19** o da bōle bōle halamıy torunu vā demiş. e ben tabî tanımayon bi yol olmaz dedük. **20** dayıma falan soruldu o zaman rāmetli. kışmed_olcāmış.

Bayram

21 hangi eve çıkāsay çık. başğa tūllü salıncağ gurallādın salincā mindük biz zincirnen salıncağ gurallādın. **22** kóylēde ğurmazlardın kóylēde sāde yemek vōrlēmiş. bazı kóylēde ğüreş yapālāmış öyle işde. **23** bizim burda öyle yokdu.

Hıdırellez

24 hıdırellez yapālardın geçle. gençle sandallānan gezelerdin ırmāy yüzünde. şarkı söylēlerdin. **25** içen içēdin erkeklēden öyle işdi. hic_okumadım esgi yazıyı oğudum. vardın. **26** benim arğadaşlarım heb oğudulā vemedilē ki. babannem vedütdümedi. önceden böyüklē çok sayılıyadun anam. **27** ğız kişmi oğuyup da ney olcağ dedi. abı benim arğadaşlarımıy çou õretmen oldulā. **28** valla az mı āladım. bizim orda oğul vā ya özüllülē oğulu. **29** orası ilkoğuldun önceden. elli doumluyun. ben gene imzāmi fala atıyon.

3. SÖZLÜK

-A-

ahul: ahır (1/93)

aķarolu: “Çok fazla, bol” anlamında kullanılan bir zarf çeşidi (28/161)

aķbaķcuķ: (akpakça) Bembeyaz (2/131)

akbovar: “Akpınar” Bartın’da bir köy adı (28/37)

alaf: Hayvanlara verilen bir besin (1/88)

albaş: “Alibaş” Bartın’da bir köy adı (1/36)

almacuķ:Kadınlara hamilelik döneminde kırk gün boyunca elma yememeleri ve yerirse vücudunda çıkacak olan bir bezeye verilen isim. (?) (12/189)

anameyli: Annemgiller (12/ 115)

anaseyli: Annesigiller (20/52)

arķ: Tarlada sebze ekmek için açılan bölümlere verilen bir isim (12/38)

arıcan: Arı canlı, tez canlı (7/29)

artu: artık (1/183)

asmaķ: Mısırların toplandıktan sonra kurutulması için duvara asıldığı kümelere verilen isim (1/128)

āşarcı: Köylüden tahıl vergisi toplayan memurlara verilen isim (30/2)

avar-: Beyazlamak (2/164)

avul: Tarım işlerinde buğday ya da mısırların bir yere kümelenmesine verilen isim (12/150)

ayğaz: Ocağa verilen genel addır (Marka ismiyle kalıplaşmıştır; selpak: kağıt mendil gibi) (1/95)

azı: Uzun, yer, taraf için kullanılan bir tabir “her_azı” şeklinde kullanılır. (25/36) “Her azı pislenmiş, her azım ağrıyor vb.”

-B-

baķal: Bir av kuşu (16/68)

bar bar: Bas bas bağırarak (12/ 15)

bazar ekmē: Pazardan alınan somun ekmeğine verilen ad (28/121)

berek: Börek (5/61)

bertlem: Hıdırellez döneminde yapılan yumurta bayramına verilen isim (3/21) “Peskel” şeklinde de kullanılır.

beşibilli: “Beşi bir yerde” bir takı çeşididir (28/130)

betdem: bk. bertlem (1/197)

bi_kere: Bir tanecik, değerli (8/7)

bilēder: Birader (1/59)

biyğana: Büyükanne (12/68)

bonduruğ: Boyunduruk (2/189)

bourdağ: Beşiklerde bebeğin bağlandığı ipe verilen isim (10/32)

bovur-: Bağürmak (4/30)

buydey: Buğday (2/ 154)

but: Put (2/56)

-C-

cemel oyunu: Hıdırellez zamanında ayı postuna bürünülererek oynanan bir oyun (1/201)

cēmi: Cami (5/58)

cıbıldağ: Çıplak (2/84)

cımal: Çınar (15/ 21)

cinevüz: Cin gibi zeki olan kişilere verilen bir isim (2/ 175)

-Ç-

çal-: Sürmek (13/20)

çangıra-: Yansıma sestten oluşan bir mastar, örneğin madeni paranın çangıraması (16/122)

çaruğ: Çarık (7/25)

çıkım: Tarlada çalışırken yapılan işin düzenli olması için ayrılan sınırlara verilen isim (12/ 168)

çıkuruk: Çıkrık (5/58)

çıkıruğ: bk. çıkuruk (8/11)

çılprı: Çalı çırprı ikilemesindeki çırprı (5/63)

çivgar: İnce ve yassı odun (28/147)

çivir-: Çığırnak (5/9)

çifdeli: Sağı solu belli olmayan, sinirli (13/ 2)

çile: İp yumağı (5/65)

çivit: Tarlada sürülen çift (4/20)

çotur çotur: Çatır çatır (19/11)

çövürge: Tarım işlerinde kullanılan bir gereç (25/30)

çötyan: Karasu köyünde bir mekan adı (2/119)

-D-

dağınağ: Problem, sorun, sıkıntı (8/23)

dapduru: Bir anda, çok seri şekilde yapılan hamle (28/39)

daynaq: Değnek (1/197)

delice: Buğdayların içinde başları kılçıklı olanlarına verilen isim (18/18)

deliölan saruğu: Bir tatlı ismi (2/33)

dene: Tane (14/37)

dep-: Tekme atmak (2/195)

deymen: Değirmen (4/27)

deynek: Değnek (1/145)

dibek: Buğday dövülen derince bir taş (2/220)

diniman: Tümüyle, tamamen, bütün bütüne (31/1)

dolma: Sarmaya verilen isim (18/3)

dömen: Tarlada Biçilecek ya da ekilecek yerlerin düzenini sağlama/ sağlayan kişi (12/180)

dónek başı: Çift sürme esnasında öküzlerin belirli bir sınıra kadar gidip tekrar geri dönmesi (23/8)

dutdur-: Herhangi birisini hizmete hazır halde bekleterek ona her istediğini yaptırmak (7/11)

duvak: Düğünün ertesi günü yapılan bir tören. (11/9)

dúullúk: Dünürlük (1/128)

duz: Tuz (1/120)

dürüşü: Dünür (1/163)

düşüş: Denk gelme (16/52)

düven: “döven” bir tarım aleti (4/23)

-E-

eBcilē: Epçiler Köyü Bartın'ın köylerinden biri (1/36)

ehdi: Fakir, düşkün (2/196)

ehdiyar: İhtiyar (14/25)

ēmana : Amca karısı (16/98)

ēnibaş: Elbise (12/100)

elet- : Götürmek (16/45)

elēti: Eğrelti otu (2/ 134)

elteve: Saplı tavalara verilen genel isim. (16/21)

eşğäre: Açıkça (24/2)

eteberi: Erzak (14/38),(18/29)

eteyān: Öte yan/ taraf (17/24)

eteki: Öteki (1/3)

ever-: Evlendirme (12/6)

eyme: Su bidonu taşımak için kullanılan kıvrımlı sopalara verilen isim (2/ 197)

eygü: Su bidonu taşımak için kullanılan kıvrımlı sopalara verilen isim (1/91)

eyvan: Evin bahçesine verilen isim (16/40)

-F-

fırını: “Fırınlı” Bartın’da bir köy adı (1/36)

fış: Sebzelerde kendiliğinden oluşan ve koparılan fazlalıklar (31/6)

fiy: Buğdaydan ayıklanan siyah taneler (18/18)

-G-

ğaba yazma: Eskiden bayanların örttüğü büyük boyutlu başörtüleri (2/23)

ğabartma: Lokmalık hamur kızartması (18/5)

ğabilet: Kabiliyet (16/65)

ğadarı: Kadar (5/52)

ğadeli: Kaideli (2/59)

ğalaba: Kalabalık (5/53)

ğamış sığısı: Kamıştan geçirilerek yapılan pekmeze verilen isim (1/102)

ğarımce: Karınca (24/65)

ğariye: Köy (Ar. karye) (33/2)

ğarman ğaruşuk: Karma karışık. (7/40)

ğaşal: Mısırların kurumuş kabuklarına verilen isim (12/163)

ğaşuk: Kaşık (1/143)

ğavlak: Çınar ağacına verilen isim, aynı zamanda Bartın’da bir köy adı. (16/45)

ğäve: Kahvehane (1/164)

ğazbovarı: Kazpınarı (28/29)

gelük: Hayvanlara yaz aylarında ahırda sıcaklamamaları için onlara özel çevrelenmiş yerlere verilen isim (2/208)

gerenek: Gelenek (18/104)

gezleme: Düğünden üç gün sonra anne evine gelen geline vadedilen hediye (32/10)

ğımızlat-: Kımıldatmak (1/10)

ğıymuk: Kıymık (2/84)

ğobrağ: Tarlada oluşan ya da oluşturulan çukurlar (2/19)

ğocağallā: Koca karılar (2/232)

góce çorbası: Mısırdan yapılan bir çorba
(20/75)

gocuq: Kadarçık (2/189)

göÇvaz: “Kozcağız” Bartın’da bir belde
(1/168)

góús dutuqlú: Göğüs tutukluğu, bir çeşit
hastalık (29/21)

ğayinameyli: Kaynanamgiller (28/84)

górge: Gölge (3/14)

ğozalak: Kozalak (19/10)

ğoscuvaz: “Kozcağız” Bartın’da bir
belde (28/76)

góyneq: Gömlek (2/162)

gúçcek: Küçük (2/39)

gúleş: Güreş (1/38)

gúllük: Evin bodrumuna verilen isim
/avlu (2/209)

gúyeviyi: “güvey” Damat (28/19)

gúy-: Koymak (1/70)

-H-

habar: haber (1/2)

haqalma: Düğünün bölümlerinden biri,
gelinin baba evinden çıktığı güne verilen
isim (1/52)

halışKa: Mısır unundan yapılan bir
yemek çeşidi (18/126)

halameyli: Halamgiller (24/4)

helesō: Bayram gecelerinde çeşitli
tekerlemeler söyleyerek helva toplama
adeti (15/42)

havruz: Tahta beşikte bulunan ve
çocukların idrarlarının toplandığı
mekanizma (2/125)-(13/68)

hayf: İstek, talep, arzu (1/136)

hıra: Evde küçük olan çocuk/ kardeş
(28/54)

hışdama-: Hareket etmek, ses çıkarmak
(12/12)

hort hort: Bir malzemenin yere düşerken
ya da sürtünürken çıkardığı hararetli bir
yansıma sestten oluşan bir kelime (19/15)

hörke: İp sarımı yapılan mekanizmaya
verilen isim (6/14)

-I-

ıldır: Kilim dokumada kullanılan bir alet
(?) (5/66)

ısıDma: Sıtma (5/41)

isbıt: Yemeği yapılan bir çeşit yabanî ot.
(2/2)

-İ-

ilyan: Leğen (2/69)

imeci: İmece (4/34)

intām: Türkü ve mani söylerken
karşılıklı atışma. (5/26),(15/35)

irebellik: Renperlik (11/49)

işey: şey (1/38)

işdinan: İşte (15/1)

işmar: Kaş, göz, el işareti (18/142)

iy: ıkırıklarda ipliğin sarıldığı demir tel,
iç (5/64)

-K-

ķak-: İtmek (1/158)

ķapele: Gömlek (5/28)

ķapandikeni: Yabani ot türü (2/209)

ķelamcuvaz: Kelamcağız (5/27)

ķemāne: Bir enstrüman (1/214)

ķembere: Gübre (2/207)

ķāndir: 1.Kenevir 2.Dokunmuş bez,
yolluk (12/ 27)

ķirezlive: Kirazlık (14/27)

ķólumba: Köyünde bir kadına verilmiş
olan lakap (16/3)

ķöme: Mısır unuyla yapılan ve ocağa
gömülerek pişirilen ekmek (8/2)

ķómúř: Manda (1/148)

ķöldüre-: Çok yüksek ses çıkarmak
(1/44)

ķúlúķle-: Kuluçka (2/87)

ķúPúr: Kir, pas (25/6)

ķürüz: Ev ve tarlaların çevresindeki
avlusundaki odun alılarına verilen isim
(2/162)

ķúrt kilimi: Eski řark kilimlerine verilen
isim (16/ 117)

-L-

loķum: Hamur kızartması (11/13)

-M-

makús: Mahsus, özellikle. řaka olarak/
bilerek yapılan davranış (1/83)

mancar: Lahana (2/200)

mancar dolması: Lahana sarması
(29/14)

massül: Mahsül (1/226)

māya: Domates (2/139)

mayn_et-: Muayene etmek (1/1)

mengenez: Bez kilim dokumada kullanılan alet (8/13) Keten işlenirken lifleri kılçık ve kıtıktan ayırmak için kullanılan dört ayaklı araç.

mertman: Merdiven (18/120)

min-: Binmek (1/59)

minēvel: Çok eskiden (28/171)

misēvir: Misafir (1/50)

miyancı: Arabulucu (16/ 96)

muārabe: Muharebe (1/ 48)

muzur: Sorun/sıkıntı çıkaran insanlar için kullanılan bir sıfat (28/175)

-N-

naşdaba: Maşraba (35/4)

nāzōlu: “Nazikoğlu” mekan/köy adı (1/41)

ninnā: Kızların Türkü söylerken ağızlarında kendilerinin oluşturdukları melodi (25/24)

-O-

oqlama: Korku nöbeti tutmuş birisi için sofraya üç defa ok atılıp çeşitli dualar okunarak korku çıkarma adına yapılan bir işlem (35/2)

oқuluқ: Düğüne davet edilen kimselere gönderilen tatlı türü yiyecekler (2/33)

oulluk: Erkek evlatlık (28/130)

oturaқ: Bank (22/39)

-Ö-

öbek: Tarlada toplanılan ürünlerin bir kenara konularak yığıntı şeklini alması sonucu oluşan kümeye verilen isim (12/166)

örke: Halı dokuma (5/67)

-P-

pala: Mutfaklarda kullanılan el bezleri (12/26)

pança: Ağacın saçaklarına verilen isim (31/2)

panğa bideyi: Buğday tohumu çeşidi (29/27)

part da: Çat diye, aniden (28/33)

patıra-: Hareket etmek (28/80)

patlak: Yağda kızartılan lokmalık hamur (5/60)

pesgel: Hıdırellezde yumurta toplama adeti (20/40)

pezi: Hamur bezesi (16/22)

peygamber dúúnú: Mevlid okutularak yapılan düğünlere verilen isim (16/111)

pos pos: Genelde ev ekmeği için kullanılan ve “göz göz olmak kabarmak” manasına gelen bir ikileme (29/31)

posda: Düğün olacağı gün gelen misafirleri çeşitli yiyecekler ve çalgı eşliğinde karşılayan grup (1/52)

pof: Kadınların başörtüsüne verilen genel isim (2/166)

pov: bk. pof. (24/35)

pösdeke: Post (1/201)

pıratistik: Pratisyen (1/3)

pulluk: Çift sürme aleti (13/ 28)

püsğút: Bisküvi (16/62)

-R-

reçber: Çiftçi (1/85)

-S-

saç ğurusu: Yemek çeşidi (5/60)

salık: Sağlık (4/28)

sancağ: Salıncak (23/15)

saplım: Halı dokumacılıkta kullanılan bir ölçü birimi (5/65)

sarım: Keten ya da kendirin eğrilmemiş liflerinden yapılan ince iplik (12/148)

sem ol-: Çok dönmekten dolayı ne yapacağını bilmemek (12/53)

serfoş: Sarhoş (24/26)

sıracalı: Sinirli (1/233)

sıruğ: Sırık (1/127)

sini: Tepsi (1/16),(18/17)

somağ: Mısır soyulduktan sonra kalan gövde, koçan (1/117)

sundurma: Balkon (16/9)

súlem: Söğüt ağacı (2/237)

-T-

tam: Ahır (16/35),(30/48)

tāfin: Defne (1/197)

tekne: Hamur yoğrulmak için kullanılan büyük leğenlere verilen isim (2/81)

tel ğırma: Tel Kıрма Bartın’ın el sanatlarından biri (3/25)

tēnük: “tēnürlük” Defnelik (5/26)

tevātiri: Boş (2/ 227)

tılar: Çocuk karyola ve beşiklerine konulan, genellikle ortası delik yatak (13/68)(16/68)

tınar: Harman dövüldükten sonra savrulmak için yapılan yığın (30/4)

tingıra-: Tıngır tıngır yansıma sesinin master hali (28/58)

tırāk tırāk: bakırlar ya da diğer eşyaların çıkardığı yansıma ses (2/198)

toköz: Kütük (1/215)

toқurcum: Dokuztaş oyunu (14/36)

touқ: Tavuk (4/47)

tüyneк: Düğüm (12/27)

-U-

ūluşā (1/25): Oğul uşak, çoluk çocuk

urba: Kıyafet (2/160)

uşaklık: Dölyatağı (12/189)

ūn ūn: “Öğün öğün” (2/60)

uzluқ: Uzaklık (11/46)

-V-

veyat da: Veyahut da (1/97)

-Y-

yanğun: Sevgili (2/228)

yanğunluK: Sevdalık (5/42)

yanpuқ yanpuқ: Yan yan (21/15)

yalauz: Yalnız (12/22)

yarıша yarıша: Koşa koşa (12/35)

yasa-: Düzene koymak, sıralamak (12/38)

yayan: Yaya (28/51)

yayғu: Örtü (4/26)

yazıl-: Serilmek, yayılmak (2/218)

yemen: Ayakkabı (11/ 4)- (28/13)

yıvın: Yığın (5/5)

yonğa yonğa: Yontulmuş küçük odun parçaları (1/107)

yoз: Bakımsız, zayıf.(23/9)

yúke: Yufka (2/49)

yúrulek: Yürüyerek (1/123)

-Z-

zahra: Tahıl (33/3)

zıқğıdı zıқğıdı: Sallanarak oynayan kişilerin nasıl oynadığını tarif etmek için kullanılan bir tabir (5/ 57)

zırat: Bayramdan bir gün öncesi, arefe. (1/195)

Bölge Ağzında Tespit Edilen Bazı Deyimler

el góğús durādın: El pençe divan durmak (2/72)

ğafur yamalını yamadı: Kaynananın önüne oturan geline kına yakıldıktan sonra söylenen bir tabir. (29/7)

gúp gúp iş yapmak: Çok fazla hamarat olan ev kadınları için kullanılan bir tabir (2/226)

gúyevi gúydúm: Evliliğin ilk gecesinde yörenin imamı ile birlikte damadı gelin odasına koymak (28/104)

havasına gáğdı: “havasına kalkmak” Bir konuda havaya girmek, istemek. Örneğin: Evleneceğim havasına kalktı. (28/111)

mengenez altında mı gázandılā: Çok konuşan, geveze insanlar için kullanılan bir tabir. Mengenez denen alet peşi sıra çok fazla ses çıkardığı için geveze insanlara annen baban seni mengenezin altında mı sahiplendi denilmektedir (1/111)

úzme gúcúyú: “Gücünü üzme (sen)”

Morali bozuk olan ve herhangi bir konu hakkında çok üzülp endişelenen kişilere verilen bir teselli sözü (20/23)

Metinlerle Tanıklanmayan Ancak Derleme Çalışmaları Sırasında Tespit Edilen Kelimeler

avuz: İneğin doğumdan sonraki ilk sütünden yapılan bir tatlı

barana: Yemek çeşidi

elemzāmet: Gökkuşağı

gökyeşil: Kertenkele

gövelek: Çiftleşme süreci yaşayan hayvanlar

kızansa-: Çiftleşme süreci yaşayan köpekler için kullanılan bir mastar

madaf: “Çok da umurumda sanki” manasına gelen bir ünlem

SONUÇ

Bartın Merkez ilçe ve köyleri ağızını konu alan bu çalışma sonunda bölge ağızı hakkında şu genel çıkarımlarda bulunmak mümkündür:

Ses Bilgisi

1. Bartın ağızında standart dildeki ünlüler haricinde /á/, /â/, /à/, /ä/, /ê/, /î/, /ú/, /ó/, /ö/, /è/ ünlüleri de bulunmaktadır. *mákene* “makinesini” (12/99), *bâya* “boya” (29/5), *satılacak* “satılacak” (1/137), *sävğisi* “sevgisi” (2/8), *gétmedilē* “gitmediler” (2/3), *bĕrek* “börek” (2/35), *yimĭşacuk* “yumuşacık” (2/109), *gómlek* “gömlek” (12/31), *ezúk* “ezik” (1/150), *ónnarı* “onları” (9/3).

2. Çeşitli ses düşmeleri sonucunda bazı ünlülerin uzadığı tespit edilmiştir: *sōradan* “sofradan” (2/66), *ārıyyalā* “ağrıyorlar” (16/42), *zabālin* “sabahleyin”(7/19), *dókecēsiy* “dökeceksin” (2/125), *ānına* “alnına” (1/153), *īsannarı* “insanları” (18/81), *yāmağ_úçún* “yapmak için” (1/185), *sēmedim* “sevmedim” (2/9), *sōlēdúk* “söyledik” (9/1), *bilmēsiy* “bilmezsin” (8/18).

Bartın ağızında meydana gelen ünsüz düşmesi olayı çoğunlukla uzun ünlülerin oluşmasına sebep olur. Ancak bazı durumlarda “r” ünsüzü düşerken kendinden önceki ünlüyü uzatmamıştır: *gelüken* “gelirken” (10/7), *atıvadı* “atıverdi” (2/191), *gidivesin* (35/2) *çourukan* (11/27), *otumā* “oturmaya” (16/26).

Hece kaynaşması yoluyla bazı ünlülerin uzadığı görülmüştür: *dutacāyı* “tutacağı” (5/17), *zabā* “sabaha” (3/17).

Vurgu ve tonlamaya bağlı olarak da uzun ünlüler oluşmaktadır: *ōnünde* “önünde” (1/20), *kimāsı* “kimisi” (11/50).

Alıntı kelimelerdeki uzun ünlüler korunmuştur: *kemāneyi* “kemana benzer çalgı aleti” (1/214)-(18/54), *ğuyā* (1/144), *mābare* “muhâbereyi” (1/48), *tāyiralara* “Tahir ağalara” (2/53) *ğādēli* “kâideli” (2/59), *ğanēt gelemedim* “kanaat getiremedim” (13/71), *ğarıbeniy* “garibanın” (16/ 88), *eşğāre* (24/2), *muābere* “muhabere” (28/9).

3. Bartın Merkez ilçe ağızında kısa ünlüler çok nadir olarak kullanılmaktadır: *yalınayak* “yalın ayak”(1/84), *garşūya* “karşıya” (1/149), *hākeza* “hakeza” (1/20), *patātis* “patates” (2/179), *beyimī* “kocamı, eşimi” (4/44), *burā* (4/45), birīsi “birisi” (4/46), *bilmeyāsuy* “bilmiyorsun” (15/8).

4. Bartın merkez ilçe ağızında kalınlık - incelik uyumu vardır. Yazı dilimizde uyumu bozan ekler, Bartın ağızında çoğunlukla uyuma girmiştir: *çikākan* “çıkarken” (5/51), *zamanki* “zamanki” (5/60)-(11/33). Yabancı dillerden giren kelimelerin de bazı durumlarda uyuma girdiği görülür: *fakıry* “fakirin” (1/132), *habar* “haber” (1/2).

Şimdiki zaman eki “-(I)yor’un ince ünlülü kelimelerde uyumu bozması durumu, Bartın ağızında genellikle devam etmektedir: *yetmeya* “yetmiyor” (1/23), *kesemeyaduy* “kesemiyordun” (1/24), *biçilmeya* “biçilmiyor” (1/97).

Ünlü incelme ve kalınlaşmalarına bağlı olarak kalınlık-incelik uyumu bozulabilmektedir: *beyā* “bayağı” (13/34), *yārin* “yarın” (1/62)-(12/86), *eğraltı* “eğrelti” (35/10).

5. Şimdiki zaman ekinde karşımıza çıkan düzleşme sonucu bu ek bağlandığı kelimelerdeki düzlük-yuvarlaklık uyumsuzluğunu kaldırmış ve uyuma girmiştir: *içmeya* “içmiyor” (1/59), *biçilmeya* “biçilmiyor” (1/97), *oluya* “oluyor” (1/118).

Yazı dilinde uyuma girmiş olan bazı ekler, Bartın Merkez ilçe ağızında yuvarlaklaşmadan dolayı uyum dışı kalmıştır: *yanğun* “yangın” (1/28), *aluvordum* “alıverirdim” (1/80), *uyanuk* “uyanık” (1/142), *dargun* “dargın” (30/28).

Aynı zamanda bazı kelimelerde de yuvarlaklaşmadan dolayı uyumsuzluk görülmektedir: *gaşuk* “kaşık” (1/143), *sırık* “sırık” (1/127).

6. Bartın ağızında çeşitli ünlü değişimleri mevcuttur: *sütlaç* “sütlaç” (1/17), *yārin* “yarın” (1/62), *būdey* “buğday” (3/12), *daynaç* “değnek” (1/197), *ezük* “ezik”(2/150), *bayğun* “baygın” (17/17), *örük_ācında* “erik ağacında” (18/143), *ūdüvördün* “öğütüverirdi” (29/30).

7. Alıntı kelimelerde ön seste türeme vardır: *ilāzım* “lazım” (12/90), *ırābeti* “rağbeti” (18/85). İç seste türeme: *çıkuruç* “çıkırık” (7/46), *yalavuz* “yalnız” (8/25). Son seste türeme: *ğadarı* “kadar” (5/52).

8. İç seste ünlü düşmesi olayı Bartın ağızında sıkça görülen bir olaydır: *birsi* “birisi” (4/46), *kitli* “kilitli” (21/16), *şurda* “şurada” (8/9).

9. Bölge ağzında yazı dilimizden farklı olarak tespit edilen ünsüzler şunlardır: ğ, g, h, h, k, k, K, ñ, T: *ğadefe* “kadife” (21/2), *gözel* “güzel” (5/21), *halva* “helva” (13/41), *yahmadım* “yapmadım” (2/105), *kavası* “kafası” (10/36), *kül* “kül” (7/36), *çok_öle* “çok öyle” (2/74), *ğoñşuda* “komşuda” (20/78), *çovaTmış* “çoğaltmış” (16/68).

10. Bartın ağzında kelime başında, iç seste ve son seste bazı ünsüz değişimleri görülür.

Kelime başı değişimleri: *kül* “kül” (7/36), *güvet* “kuvvet” (1/225), *ğulāya* “kulağına” (6/5), *gözelenen* (2/155), *duz* “tuz” (1/118), *bişürya* “pişiriyor” (16/22), *zebep* “sebepe” (5/32), *candarma* “jandarma” (1/73), *minēlēdin* “binerlerdi” (5/58), *huķarā* “fuķarā” (2/6), *cizme* “çizme” (18/29), *hūcükleri* “küçükleri” (2/142), *püsKūt* “bisküvi” (16/57).

İç ses değişimleri: *başğasına* “başkasına” (17/13), *baçcesinde* “bahçesinde” (28/121), *isgele* “iskele” (2/60), *usdalā* “ustalar” (16/9), *küve* “küfe” (1/139), *herkeziy* “herkesin” (2/64), *hebisini* “hepsini” (3/16), *mürfet* “Mürüvvet” özel isim (20/ 37), *buvasıyan* “babasıyla” (14/60), *deymen* “değirmen” (32/3), *dava* “dağa” (18/102), *avaşdan* “ağaçtan” (2/81), *yonāduk* “yolardık” (2/91), *şindi* “şimdi” (1/132), *çivlasın* “çınlasın” (24/50), *hepiyiz* “hepiniz” (1/73), *şelbet* “şerbet” (13/56), *māķus* “mahsus” (1/83), *merdiman* “merdiven” (7/4), *ğórğeye* “gölgeye” (3/14), *tafdalā* “tahtalar” (1/211), *beyendilē* “beğendiler” (12/9), *yahmazduk* “yapmazdık” (17/45).

Son ses değişimleri: *seniy* “senin” (1/5), *sütlaş* “sütlaç” (1/19), *uluza* “Ulus’a” (1/117), *bırakıvarcan* “bırakıvereceğim” (1/165).

11. Ünsüz benzeşmesi olayına da sıkça rastlanılmıştır: *düşmannā* “düşmanlar” (5/32), *çatTak* “çatlak” (1/5), *ahullāda* “ahırlarda” (1/93), *eccük* “azıcık” (3/11), *boçcası* “bohçası” (11/54).

12. Çeşitli sebeplerden dolayı ünsüz düşmeleri de yaşanmaktadır: *heralda* “herhalde” (12/12), *piriç* “pirinç” (18/43), *feç* “felç” (20/53), *doul* “davul” (1/39), *sepdüllē* “serptirirler” (11/60).

13. Bartın ağzında ünsüz türemeleri ile karşılaşmaktayız: *yerişdiriyodu* “yetiştiriyordu” (1/186), *kümeslēdenyin* “kümeslerdenim” (20/51), *yokdun* “yoktu” (15/18).

14. Bartın ağzında kurallı olarak görülen bir diğer ses olayı da göçüşmedir: *zellet* “lezzet” (11/33), *algıma* “aklıma” (4/8), *ğabli* “kalbi” (30/30).

15. Bölge ağzında, bazı kelimelerde ünsüz ikizleşmesi görülür: *güccük* “küçük” (16/65), *emme* “ama” (1/59)-(2/180), *ıccak* “sıcak” (12/190).

16. Ünsüz tekleşmesi de görülmektedir: *evelki* “evvelsi” (2/12).

Şekil Bilgisi

1. Bartın ağzında bazı ekler, sadece yuvarlak ünlülü olarak karşımıza çıkar: + **cUk**: *dānecük* “tanecik” (16/14), + **cUvAz**: *bi kelamcuvaz* “bir kelamcağız” (5/27), + **sUz**: *ekmeksüz* “ekmeksiz” (2/14).

2. Bartın ağzında çokluk eklerindeki /r/ ünsüzünün düştüğü ve bu düşmenin kendisinden önceki ünlüyü uzattığı görülür. *zillē* “ziller” (1/148), *adamlā* “adamlar” (2/66), *çeyizlē* “çeyizler” (16/115).

3. Bartın ağzında teklik ve çokluk 2. şahıs iyelik ekleri +y olarak görülmektedir; *sırtıy* “sırtın” (2/160), *góynúyden* (3/23), *saçlarıy* “saçların” (7/30), *górgeyiz* “gölgeniz” (12/183), *sesiyiz* “sesiniz”(16/95), *deriyizi* “derinizi”

Bölgede derlediğimiz metinlerde “yer” ve “şey” kelimelerinin de +sI/+sU iyelik ekini aldığı görülmektedir: *halva işeyisi* “helva şeyi” (10/12), *herşeyisini* “herşeyini” (11/12), *içiniy şeyisini* “içinin şeyi” (12/156), *yersi* “yeri” (18/121), *imeceniy işeyisini* “imecenin şeyini” (18/149), *ğayına işeyisine* “kaynana şeyine” (29/38)

4. Bartın ağzında ilgi ekinin son ünsüzü devamlı /y/ olarak karşımıza çıkar. Bazı durumlarda +nIn /+nUn ekindeki ilk ünsüz de /y/’ye dönüşür. Bunun da 2. teklik iyelik ekindeki /y/ ünsüzünden kaynaklandığı görülmektedir. *gózúyúy garşusunda* “gözünün karşısında” (16/55), *ğalbiyiy* (22/60), *diziniy üsdünde* “dizinin üstünde” (2/65)

5. Bartın ağızında yönelme hal ekinde genelde aradaki yardımcı ses erir ve uzama görülür: *yazmā* “yazmaya” (16/48), *ocā* “ocağa”(16/49)

Zeynep Korkmaz’ın da belirttiği gibi “Bartın bölgesinde kullanılan eçere “içeriye” ve dışara “dışarıya” kelimelerinde -ra-re eki hala canlı yön gösterme görevi ile kullanılıyor görünmektedir.”⁷¹ Bartın merkez ilçede de sık bir kullanılan bir tabirdir. dışara “dışarıya” (12/150)-(14/32)-(31/5)

6. Bartın ağızında vasıta hâli eki, yalnızca bir örnekle tanıklanmıştır. yayan “yaya olarak” (28/51)

7. Aitlik eki, değişik kullanımlarla sahiptir. Metinlerde sadece *zamanķı* (5/60) örneğiyle tanıklanmasına rağmen bu ekin ünlüsünün bazı durumlarda kalınlaşarak uyuma girdiği derleme çalışmaları sırasında gözlemlenmiştir. Yine sadece *öbürki* (14/57) örneğiyle tanıklanmasına rağmen ekin ünlüsünün yazı dilimizin aksine yuvarlaşmadığı da derleme çalışmaları sırasında gözlemlenmiştir.

8. Soru ekinin ünlüsünün yer yer yuvarlaklaştığı görülmektedir: *temüz mü* (2/46)-(4/43), *yapabilü müyün* “yapabilir miyim” (2/113), *ğalu mu* “kalır mı” (10/22)

9. Bölge ağızında kullanılan miktar zarflarından biri de “bir kez, bir sefer, bir defa” gibi anlamlarda kullanılan “bir yol” yapısıdır: *bi yol basmış* “bir sefer basmış” (19/13), *bi yol* (20/39), *bi yol* (11/50)

10. Eski Anadolu Türkçesi özelliği olan görülen geçmiş zaman eki ve ettirgenlik çatı eki ünlülerinin yuvarlak oluşu Bartın ağızında devam etmektedir. -du, -dü < -tır, -tir: *çekdüdüm* “çektirdim” (15/30), Bu ek aynı zamanda düzlük-yuvarlaklık uyumuna da aykırıdır.

Bartın ağızında “getir-, götür-” fiilleri birbirinin yerine kullanılır. *götüylüm* “getirelim” (14/53), *ēgitdim* “götürdüm” (17/3), *götdü* “getirdi” (28/73)

11. Zamir kökenli şahıs eklerinde öğrenilen geçmiş zaman eki sonrası gelen “-Im” haricinde diğer zamanlardan sonra teklik 1. şahıs ekleri -n , -(I)n -(U)n olarak gelmektedir:

⁷¹ Zeynep Korkmaz, **Bartın ve Yöresi Ağızları**, TDK Yayınları Ankara 1994, s. 22.

götürün “getiririm” (1/74), *bişüryon* “pişiriyorum” (2/94), *alacan* “alacağım” (5/33), *becermişim* (12/56)

Yine zamir kökenli teklik 2. şahıs ekleri ise “-y, -Iy, -Uy, -sIy, sUy” şeklindedir. *dëycëysiy* “diyeceksin” (1/46), *bilcey* “bileceksin” (8/18), *soruyasuy* “soruyorsun” (7/26) *yahmuşiy* “yapmışsın” (16/87), *çıkāsıy* “çıkarsın” (1/93), *alısuy* “alırsın” (18/29)

Zamir kökenli çokluk 2. şahıs ekleri ise “-sIyIz, -sUyUz, -IyIz” şeklindedir: *bilmeya musuyuz* “bilmiyor musunuz” (11/43), *gidësiyiz* “gidersiniz” (1/73), *alacāsıyız* “alacaksınız” (14/54), *dikmişiyiz* (12/24)

12. Bartın ağzında geniş zaman ekinden sonra gelen teklik birinci şahıs ekleri -(I)n, -(U)n şeklindedir: *yatarın* “yatarım” (1/9), *götürün* “getiririm” (1/74)

Bölge ağzında geniş zaman ekinden sonra gelen teklik ikinci şahıs ekinin sonundaki ünsüz “-y” dir: *çıkāsıy* “çıkarsın” (1/93). Ezgili söyleyişlerde ise yazı dilinde olan şekliyle görülebilmektedir: *duramarsın* “duramazsın” (24/59).

Ulaşılan örnekler 2. teklik şahıs olumsuzluk çekiminde de -r ekinin korunduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra çokluk 1. şahıs olumsuzluk çekimi metinlerimizde örneklenmemiştir fakat -r ekinin korunduğu bilinmektedir: *duramarsın* “duramazsın” (24/59), *dutduramarsıy* “tutturamazsın” (24/60).

Geniş zaman eki ve şahıs eki arasındaki ünlülerin çoğunlukla yuvarlak olduğu görülmüştür: *utanurun* “unuturum” (6/9), *alısuy* “alırsın” (18/29), *bilü* “bilir” (4/11), *saklanu* “saklanır” (4/47), *bakaruz* “bakarız” (17/32), *gelülē* “gelirler” (4/46)

13. Bartın ağzında şimdiki zaman eki, birinci teklik ve çokluk şahıs ekleri haricinde “-ya” olarak görülmektedir. *çıkıyasuyuz* “çıkıyorsunuz” (16/95), *yıyya* “yiyor” (16/50), *çıkımayalā* “çıkıyorlar” (16/32), *bilmeya musuyuz* “bilmiyor musunuz” (11/43)

14. Bölgede gelecek zaman eki yazı dilinden farklılık göstermektedir. Ekteki /k/ ünsüzü 3. şahıslar haricinde kullanılmamaktadır. Ekin 1. ünlüsünün düştüğü -cAk şeklinde kullanımlar da görülmektedir: *alacan* “alacağım” (5/33), *yourcay* “yoğuracaksın” (1/93), *ğarcağ* “karacak/karıştıracak” (28/23), *alcaz* “alacağız” (14/53), *alacāsıyız* “alacaksınız” (14/54), *atacağlā* “atacaklar” (28/112)

15. Bartın ağzında görülen geçmiş zamanın çokluk birinci şahıs çekimlerinde ekin ünlüsü genellikle yuvarlaktır: *mindük* “bindik” (1/67), *yapduk* “yaptık” (14/30), *vāduk* “vardık” (28/4)

Otur- fiili, görülen geçmiş zaman çekiminde hece kaybına uğramakta ve *otduk* “oturduk” (18/141) şeklinde kullanılmaktadır. Metinlerde sadece bir örnekle tanıklanmasına rağmen bu kullanımın bölgede sık olduğu gözlenmiştir.

16. Öğrenilen geçmiş zaman eki ile kullanılan zamir kökenli çokluk 1. şahıs eki Bartın ağzında iyelik kökenli şahıs eki ile karşılanmaktadır: *yatmayaymuşuk yakalaycāmuşuk* “yatmasaymışız yakalayacakmışız” (27/35)

17. Emir kipi 1. teklik kişi eki, hem “-An” hem de “Ay” olarak tespit edilmiştir: *deyveren* “deyivereyim” (29/37), *bilen* “bileyim” (12/74), *biley* “bileyim” (14/43)-(16/7)

18. Bartın ağzında bu çekimlerin; -Ayım, -Alım emir eklerindeki değişiklikler sonucu kurulduğu görülmektedir. İstek kipinin yazı dilimizdeki diğer kişi çekimleri olan “bil-e-sin, bil-e bil-e-siniz, bil-e-ler” gibi çekimlere ise bölge ağzında rastlanmamıştır. Bölge ağzında -A istek eki sadece şekil olarak birleşik çekimlerde karşımıza çıkmakta ve dilek-şart kipinin yerini tutmaktadır: *geleydiyiz* “gelseydiniz” (1/75), *bileydim* “bilseydim” (5/7), *gitmeyeydük* “gitmeseydik” (28/55), *yatmayaymuşuk yakalaycāmuşuk* “yatmasaymışız yakalayacakmışız” (28/35)

19. Bartın ağzında şart kipi -sA yerine bazen istek kipi kullanılır: *geleydiyiz* “gelseydiniz” (1/75), *bileydim* “bilseydim” (5/7)

Günümüzde şart ekinden sonra iyelik kökenli ekler kullanılırken metinlerdeki *ğilāsaz* “kılırsak” (25/35), *ğilmāsaz* “kılmazsak” (25/35) örneklerinde zamir kökenli bir ek kullanılmıştır.

20. Derlenen metinlerde görülen geçmiş zamanın hikâye birleşik çekimi yalnızca birinci teklik ve çokluk şahıs eklerinde örneklenebilmiştir: teklik 1. şahıs: *geldimdin* (2/73), teklik 3. Şahıs: *dövdüydü* (10/3), çokluk 1. Şahıs: *vedükdün* (15/19)

21. Ek fiil geniş zaman teklik 1. ve çokluk 1. şahıs çekimlerinde ünsüzle biten kelimelerden sonra araya /y/ sesinin girdiği görülmektedir. *inatyn* “inadım” (2/97), *ben deilyin* “ben değilim”(2/153), *kümeslēdenyin* “kümeslerdenim” (20/51). Aynı zamanda görülen geçmiş zaman 3. teklik kişi çekiminde de sonda /n/ türemesi görülmektedir: *sırdın* “sırdı” (1/206), *öyleydin* “öyleydi” (6/8)

22. Yazı dilindeki -IncA/-UncA zarf fiil ekinin son ünlüsünde yuvarlaklaşma vardır: *goyuncu* “koyunca” (28/75), *ğuruluncu* “kurulunca” (28/177)

Yazı dilindeki -ArAk zarf-fiil eki, bölge ağzında genellikle -AlAk şeklinde kullanılmaktadır. Metinlerde sadece ince ünlülü örnekler tanıklanmıştır ancak saha çalışmaları sırasında bu ekin kalın ünlülü şekillerinin de kullanıldığı gözlenmiştir: *yürüle* “yürüyerek” (1/123)

23. Yazı dilinden farklı kullanıma sahip edatlar şöyledir:

Zeynep Korkmaz “Bartın ve Yöresi Ağızları” eserinde, “Yazı dilimizden farklı olarak edatlar arasında ayrılma hali isteyen –den ekinin yanına –den_keri ekini koyabiliriz.”⁷² demiştir. Çalışmada bu ekin farklı şekillerine de ulaşılmıştır. *ondan_kere*, *undan_kerecüm*, *ondan_kerecümsey* “ondan sonra” (18/9)

“*işte*” yerine kullanılan edatlar: *işdinan* (15/1), *iççe* (28/160)-(2/76), *içcinan* (12/8), *iççi* (28/1)

24. Yazı diline nazaran farklı kullanımlara sahip bağlaçlar şunlardır:

Bölge ağzında “*ne...ne*” bağlacı “*ya...ya*” bağlacı işlevinde kullanılmaktadır. *ne otuz dokuzda ne kırkıda* “ya otuz dokuzda ya kırkıta” (15/6), *ne bakğaldan “ya bakkaldan”* (13/38)

“*sonra ve sonradan*” manasındaki bağlaçlar şunlardır: *sonğalda* “sonradan” (18/30), *soundan* “sonradan” (8/22), *sōna* “sonra” (18/125), *sōracum* “sonra” (23/3), *soundan* “sonradan” (8/24), *son_ğalda artuk* “sonradan artık” (18/23)

“*şimdi*” yerine kullanılan bağlaçlar: *hinci* (2/46) *şindi* (10/22) *şincik* (10/15)

“*ama*” bağlacı: *emme* (28/92)

“*sadece*”: *sāda* (8/14)

Genel olarak tespit edilen özellikler bu şekildedir. Daha önceki çalışmalarda tespit edilmiş fakat yine de üzerinde durulması gereken kısımlarla yine önceki çalışmalara nazaran bu çalışmada tespit edilmiş olan farklı özellikler ise şunlardır:

Bartın hakkında doğrudan ya da dolaylı olarak yapılan daha önceki çalışmalarda da tespit edilen “*g>v*” ve “*ñ>y*” değişimleri köken itibarıyla Kıpçakça’ya has ses

⁷² Zeynep Korkmaz, **Bartın ve Yöresi Ağızları**, TDK Yayınları, Ankara 1994 s. 23.

özellikleridir. Kıpçakça'ya ait olan “n>y” değişimi ses özelliği aynı zamanda Leyla Karahan'ın “Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması” adlı çalışmasında, Doğu Grubu ağzlarının ikinci derece alt gruplarından olan “**Urfa, Diyarbakır ağızı**” ses özellikleri içerisinde. Ve yalnızca «Urfa, Merkez ve Ceylanpınar» bölgelerinde görülmektedir.

Önceki çalışmalara nazaran tespit edilen farklı özellikler şöyledir:

“e>ö” ses değişimine bakıldığında; bu ses özelliği “Çağatayca’ ya ait karakteristik bir özelliktir. İkinci hecedeki /ü/ birinci hecedeki ünlüyü /ö/ ye dönüştürür.”⁷³ *örüg_ācında* “erik ağacında” (18/143)

Korkmaz'ın, “Bartın ve Yöresi Ağzları” vurgu ve ton uzunlukları başlığı altında Amasra ağzından derlediği “**deyive'miş**” kelime örneğine karşılık Merkez ilçe ağzında bu ekteki “r” düşmesine rağmen uzama ya da ahenkli bir söylem yoktur. *atıvadı* “**atıverdi**” (2/191)

Öğrenilen geçmiş zaman eki ve rivayet birleşik çekimlerde 1. çokluk şahıs eki zamir kökenli (birinci tip) ek yerine iyelik kökenli (ikinci tip) şahıs eki kullanılmaktadır. Bu özellik “Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması” adlı çalışmada “Zonguldak Merkez” ağzına ait bir özelliktir. *yatsaymuşuk* “yatsaymışız” (28/35), *yağalaycāmuşuk* “yakalayacakmışız” (28/35)

Yine “Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması” adlı çalışmaya bakıldığında bir Doğu grubu ağız özelliği olan *1. çokluk iyelik kökenli şahıs ekinin “z” olması* durumu çalışma sahasında bir örnekle de olsa tespit edilmiştir: *ğilāsaz* “kılırsak” (25/35), *ğilmāsaz* ‘kılmazsak’ (25/35)

“Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması” adlı çalışmadaki “Bartın, Çaycuma, Amasra” ağzları başlığında olumsuz 1. teklik geniş zaman kipinin “*maruz, mērüz*” şeklinde olduğunu belirtilmiştir. Bunun yanında bu çalışmanın 24. metnindeki bir örnekte olumsuz 2. teklik geniş zaman kipinin de “**r**” sesini koruduğu tespit edilmiştir. *duramarsın* “duramazsın” *dutduramarsın* ‘tutturamazsın’

İstek ekinin, Anadolu ağzlarının büyük bir kısmında farklı işleklilik derecesiyle yaşamakta olduğu⁷⁴ metinlerde karşılaşılan durumlarla örneklenirse: *geleydiyiz*

⁷³ Ahmet B. Ercilasun, **Türk Dili Tarihi**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2013, s.426.

⁷⁴ Leyla Karahan, **Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması**, TDK, Ankara 2011, s.51.

“gelseydiniz” (1/75), *bileydim* “bilseydim” (5/7), *gitmeyeydük* “gitmeseydik” (28/55), *yatmayaymuşuk yakalaycāmuşuk* “yatmasaymışız yakalayacakmışız” (28/35)

“Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması” adlı çalışmada Batı Grubu ağızları 3. grubun 2. derece alt grubunda yer alan “Bartın, Çaycuma, Amasra” ağız özellikleri başlığında, emir kipi 1. teklik kişi eki “-An” olarak verilmiştir. Metinlerde ulaşılan örneklerde “-An” ekinin yanında “Ay” şekli de varlığını göstermektedir: *bilen* “bileyim” (12/74), *biley* “bileyim” (14/43)-(16/7)

Bölge ağızında kullanılan miktar zarflarından biri de “bir kez, bir sefer, bir defa” gibi anlamlarda kullanılan “*bir yol*” yapısıdır. Köktürk Yazıtları’nda da kullanılmış olan bir yapıdır. (bk.Talat Tekin “Orhun Yazıtları” BK D30) /Muharrem Ergin “Orhun Abideleri” Bilge Kağan Abidesi Doğu yüzü 30) “bir yılka tört yolu sünüşdümüz”. Çalışmada tespit edilen örnekler: *bi yol basmış* “bir sefer basmış” (19/13), *bi yol* (20/39), *bi yolcuk* (28/173)

Bartın ağızında “ne...ne” bağlaçlarının “ya...ya” yerine kullanıldığı görülmektedir: “*ne otuz dokuzda ne kırkda*” “ya otuz dokuzda ya kırkta” (15/6), *ne bakğaldan aluduy öteberiyi* “ya bakkaldan alırdın” (13/38)

Derleme Sözlüğü ile Bartın Merkez ilçe ağızında farklı anlamlara sahip olan ya da anlamları aynı olup farklı şekillerde kullanılan kelimeler şöyledir.

Derleme Sözlüğü ve Bartın ağız karşılaştırıldığında farklı anlamlara sahip olan kelimeler:

çifdeli: Sağı solu belli olmayan, sinirli manalarına gelen bir kelime. (13/2) TDK: “Uğursuz”

daķınaķ: Problem, sorun, sıkıntı (8/23) TDK: “borç, alacak”

ehdi: Fakir, bakımsız (2/196) TDK: cimri, pinti, *görmemiş* (Ankara ağızı), Anası ölüp de başka bir koyuna alıştırılan ya da elde beslenen kuzu

ğabartma: Lokmalık hamur kızartması (18/5) TDK: “Pide”

ğavlak: Çınar ağacına verilen isim, aynı zamanda Bartın’da bir köy adıdır. (16/45) TDK: “içi soyulmuş ağaç”

gezleme: Düğünden üç gün sonra anne evine gelen geline vadedilen hediye (32/10) TDK: “Koyun”

sülem: Söğüt ağacı için kullanılan bir tabirdir. (2/237) TDK: “düzgün pürüssüz”

Bartın ağzında Derleme Sözlüğüne göre farklı şekillerde kullanılan fakat aynı anlamlara sahip olan kelimeler:

bourdağ (TDK “bağırdak”): Beşiklerde bebeğin bağlandığı ipe verilen isim (10/32)

bonduruğ (TDK “boyunduruk”): İneklerin boyunlarına takılan halka (2/189)

bertlem (TDK “beddam”): Hıdırellez döneminde yapılan yumurta bayramına verilen isim (3/21) “*Peskel*” şeklinde de kullanılır

cinevüz (TDK “cineviz”): Cin gibi zeki olan kişilere verilen bir isim (2/175)

naşdaba (TDK “maşraba”): Su tası

Çalışmada esnasında tespit edilen ve Derleme Sözlüğü’ne katkı sağlayabileceği düşünülen kelimeler şunlardır:

aşarolu: “Çok fazla, bol” anlamında kullanılan bir zarf çeşididir (28/161), **almacuğ:** Kadınlara hamilelik döneminde kırk gün boyunca elma yememeleri ve yerlerse vücudunda çıkacak olan bir bezeye verilen isim (?) (12/189), **azı:** Uzu, yer, taraf için kullanılan bir tabir (“her_azi”) şeklinde kullanılır (25/36), **çövürge:** Tarım işlerinde kullanılan bir gereç. Bazı köylerde, kapılarda bulunan kıvrımlı ahşap/metal mandal (25/30), **delice:** Buğdayların içinde başları kılçıklı olanlarına verilen isim. (18/18), **dömen/dömenci:** Tarlada biçilecek ya da ekilecek yerlerin düzenini sağlama/ sağlayan kişi (12/180), **dürüşü:** Dünür (1/163), **eygü:** Su bidonu taşımak için kullanılan kıvrımlı sopalara verilen isim (1/91), **fiş:** Sebzelerde kendiliğinden oluşan ve koparılan fazlalıklar (31/6), **fiy:** Buğdaydan ayıklanan siyah taneler (18/18), **ğobrağ:** Tarlada oluşan ya da oluşturulan çukurlar (2/19), **gezleme:** Düğünden üç gün sonra anne evine gelen geline vadedilen hediye (32/10), **haçalma:** Düğünün bölümlerinden biri, gelinin baba evinden çıktığı güne verilen isim (1/52), **helesō:** Bayram gecelerinde çeşitli tekerlemeler söyleyerek helva toplama adeti (15/42), **kapele:** Gömlek (5/28), **kúPúr:** Kir, pas (25/6), **miyancı:** Arabulucu (16/ 96), **muzur:** Sorun/sıkıntı çıkarıcı insanlar için kullanılan bir sıfat (28/175),

oqlama: Korku nöbeti tutmuş birisi için sofraya üç defa ok atılıp çeşitli dualar okunarak korku çıkarma adına yapılan bir işlem (35/2), **posda:** Düğün olacağı gün gelen misafirleri çeşitli yiyecekler ve çalgı eşliğinde karşılayan bir grup insan (1/52), **pesgel:** Hıdırellez zamanlarında yumurta toplama âdeti (20/40), **súlem:** Söğüt ağacı (2/237), **tāfin:** Defne (1/197)

Bartın ağzı hakkında şu ana kadar yapılan çalışmalar ve bu çalışma neticesinde denilebilir ki Bartın Merkez ilçe ağzı, tespit edilen bazı farklılıklar taşımakla birlikte Batı Grubu ağızlarından 3. grubun 2. derece alt grupları içinde yer alan “Bartın, Çaycuma, Amasra ağızları” isimli grubun özelliklerini belirgin olarak yansıtmaktadır.

KAYNAKLAR⁷⁵

- AKÇA, Hakan, **Ankara İli Ağzları**, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, SBE, Ankara 2009.
- AYDIN, Mehmet “Anadolu Ağzlarında “iken ken” Zarf Fiilinin Kullanımı ve Görevi”, **Türk Dili** S: 588, Aralık 2000, 639-645.
- AYVERDİ, İlhan, **Misalli Büyük Türkçe Sözlük (1-2-3)**, Kubbealtı, İstanbul 2011.
- BALABAN, Mustafa Rahmi - MORALI, Beşir Ağa “Bartın”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1992, cilt 5, 87-90.
- BALYEMEZ, Sedat, **Dil Bilgisi Üzerine Açıklamalar**, Pegem Yayınları, Ankara 2016.
- BANGUOĞLU, Tahsin, **Türkçenin Grameri**, TDK Yayınları, Ankara 2011.
- BAŞDAŞ, Cahit, “Türkçede Üçüncü Grup (Ara) Ekler” **Bilkent Üniversitesi I. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı**, 26-27 Eylül 2006, 1-6.
- BURAN, Ahmet, “Türkiye Türkçesi Ağzlarının Tasnifleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Turkish Studies**, 6/1 Winter 2011, s. 41-54.
- CAFEROĞLU, Ahmet, **Anadolu İlleri Ağzlarından Derlemeler**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1995.
- COŞKUN, M. Volkan, **Türkçenin Ses Bilgisi**, IQ Sanat ve Yayıncılık, İstanbul 2010.
- DAŞDEMİR, Özkan, “Türkiye’de Lisansüstü Düzeyde Hazırlanan Ağız Tezleri Ve Akademik Ağız Araştırmalarındaki Halk Anlatıları Bibliyografyası”, **Turkish Studies** - 7/1 Winter 2012, 797-836.
- DELİCE, H. İbrahim, “Türk Dilinde İşlevsel Ek Tasnifi Denemesi”, **Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, sayı:24, 2000, 221-235.
- DELİCE, H. İbrahim, “Türkçe’nin Öncül Ekliliği ve Öncül Ek Taşıyan Yapılar”, **Turkish Studies**, Volume 4/3, 2009, 703-716.

⁷⁵ Bu bölümde metin içinde atfı verilen çalışmalara ek olarak metin içinde atfı verilmeyen ancak genel anlamda yararlanılan çalışmalara da yer verilmiştir.

DELİCE, H. İbrahim, “Sözcük Türleri Nasıl Tasnif Edilmelidir?”, **Turkish Studies**, 7/4, 2012, 27-34.

DEMİR, Nurettin, “Ağız Terimi Üzerine”, **Türkbilig**, 2002/4, 105-116.

DEMİR, Nurettin “Türk Ağız Araştırmalarında Bazı Yöntem Sorunları”, **Diyalektoloji** yaz 2012, sayı 4, 1-8.

DEVELLİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitabevi, Ankara 2012.

DİLÇİN, Cem, **Tarama Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009.

EKER, Süer, **Çağdaş Türk Dili**, Grafiker Yayınları, Ankara 2003.

ERCİLASUN, Ahmet B., **Türk Dili Tarihi**, Akçağ Yayınları, Ankara 2013.

EREN M. Emin, **Zonguldak- Bartın- Karabük İlleri Ağızları**, TDK, Ankara 1997.

ERGİN, Muharrem, **Orhun Abideleri**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 2011.

ERGİN, Muharrem, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınevi, İstanbul 2013.

GÜLSEVİN, Gürer, **Uşak İli ve Ağızları**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2002.

GÜLSEVİN, Gürer, “Ağız Araştırmalarımızda Yaygınlaşmış Yanlışlıklar”, **Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies**, Cilt: V, Sayı 2, İzmir 2005, 207-213.

GÜLSEVİN, Gürer, “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kıpçakça Denilen Unsurlar Üzerine ç>ş Değişimi”, **Turkish Studies**, Volume 3/3, Spring 2008, 378-387.

GÜLSEVİN, Gürer, “Türkçede Sıra Dışı Ekler ve Eklerin Tasnif-Tanımlanma Sorunu Üzerine” **V. Uluslararası Türk Dil Kurultayı Bildirileri-1**, Ankara TDK Yayınları, 1267-1284.

GÜLSEVİN, Gürer, “Türkçede -sA Şart Gerundiumu Üzerine”, **Türk Dili** sayı 467, Kasım 1990, 276-279.

GÜLSEVİN, Gürer, “Türkiye Türkçesi’ndeki Zaman ve Kip Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine”, **TDAY Belleten**, 1997, 215-224.

HİZMETLİ, Mustafa, “Önsöz”, **Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Belge ve Fotoğraflarla Bartın (7-9)**, Bartın Üniversitesi Yayınları no:15, Bartın 2014.

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, **Mitolojiden Gezgine Bartın Kültür ve Turizm Envanteri**, Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları 2007.

KALAY, Emin, **Edirne İli Ağızları**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998.

KARAHAN, Leyla, **Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması**, TDK, Ankara 2011.

KARAHAN, Leyla, “Birleşik Kipli Fiillerde Çokluk Eki -lar’ın Yeri”, **Türk Dili**, C 1998/ II, S 563, 381-387.

KORKMAZ, Zeynep “Anadolu Ağızları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten**. (1975-1976), 143-172

KORKMAZ, Zeynep, **Bartın ve Yöresi Ağızları**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994.

KORKMAZ, Zeynep, **Grammer Terimleri Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1992.

KORKMAZ, Zeynep, **Güneybatı Anadolu Ağızları**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994.

KORKMAZ, Zeynep, **Nevşehir ve Yöresi Ağızları**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994.

KORKMAZ, Zeynep, **Türkiye Türkçesi Grameri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009.

KORKMAZ, Zeynep “Türk Dilinin Eski Kültür Mirasının Anadolu Ağzındaki Devamı”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten**, 1999, 159-167.

SAĞIR, Mukim, **Erzincan ve Yöresi Ağızları**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1995.

TEKİN, Talat, (Yayıma hazırlayanlar: Nurettin Demir, Emine Yılmaz) **Makaleler I Altayistik**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2013, 117-123.

Türkiye İstatistik Kurumu, **Seçilmiş Göstergelerle Bartın**, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası 2014.

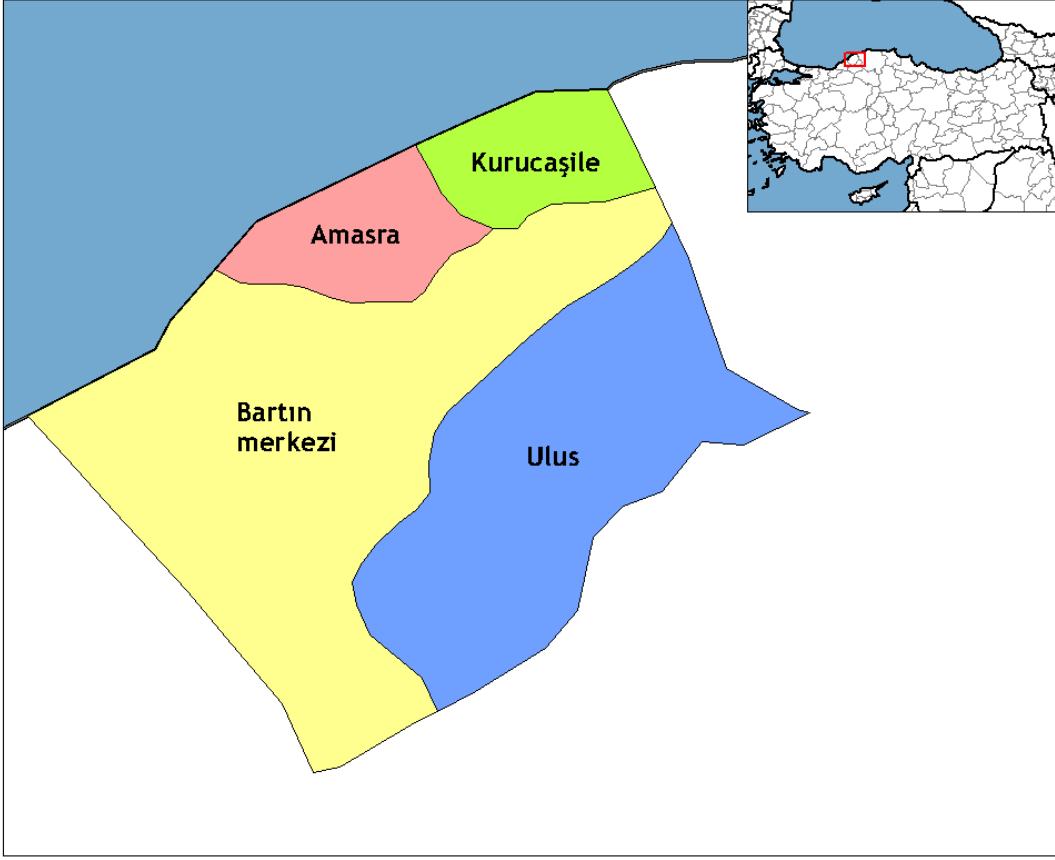
TURAN, Zikri, “Türkçenin Yapım ve Çekim Düzeninde Yer Alan Eklerin Sınıflandırılması Nasıl Olmalıdır?” **IV. Uluslararası Türk Dil Kurultayı** (25-28 Eylül 2000) Bildirileri, Ankara, TDK Yayınları, II. Cilt, 1835-1844.

YILMAZ, Emine, Nurettin DEMİR, **Türk Dili El Kitabı**, Grafiker Yayınları, Ankara 2010.

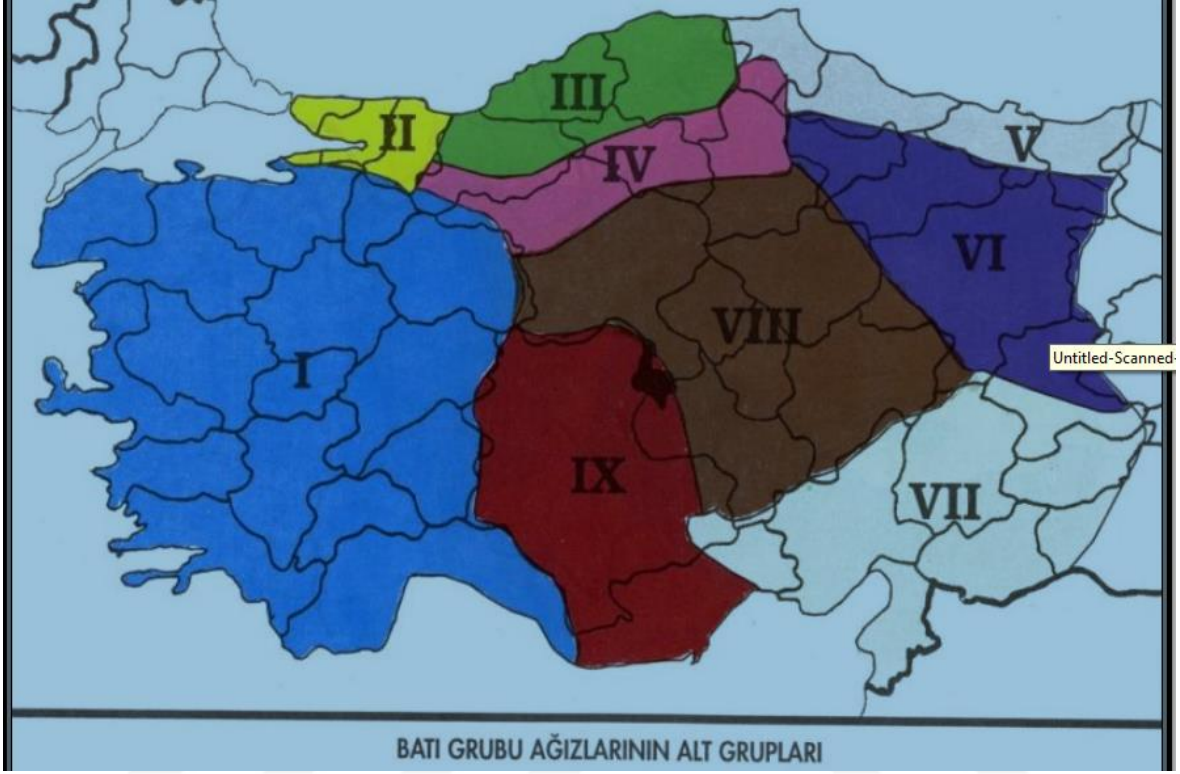
http://www.bartinbelediyesi.com/icerik.asp?i_id=143 (30.05.2017, 19.55)

http://www.nufusu.com/ilce/merkez_bartin-nufusu (19.07.2017,18.05)

EK A: Bartın İl Haritası

EK B: Batı Grubu Ağızlarının Alt Grupları Haritası

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Rabia Yıldızöz
Doğum Yeri ve Tarihi : Bartın (29.09.1991)

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi- Türk Dili ve Edebiyatı
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Stajlar : Pedagojik Formasyon Stajı (Bartın Davut Fırıncıoğlu Anadolu Lisesi)
Projeler ve Kurs Belgeleri : Bilgisayar İşletmenliği- Operatör Belgesi (MEB)

Sertifikalar : Hacettepe Üniversitesi Seçmeli Yabancı Dil Başarı Belgesi (11.09.2013)

İletişim

E- posta adresi : rabiayldzoz@gmail.com

Tarih : 28.12.2017